Digitized by Google

3. 1. 8.

XIII. 1. 13

Digitized by Google

GASPERIS SCIOPPII

GRAMMATICA PHILOSOPHICA

Non modo Tironibus linguæ latinæ ad artem illam uno trimeſtri perfecte addiſcendam, ſed & Latine doctiſſimis ad reddendam eorum rationem, quæ legunt aut ſcribunt, in primis utilis, vel neceſſaria.

Acceſſit Præfatio de Veteris ac Novæ Grammaticæ Latinæ origine, dignitate & uſu.

AMSTELODAMI,

Apud JUDOCUM PLUYMER Bibliopolam, propter Curiam, ſub ſigno Senecæ. M.DC.LIX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI.

GAſperem Scioppium virum fuiſſe multarum literarum, ab ipſa pueritia diſciplinis inſtitutum liberalibus, aſſuefactumque accuratiſſimæ lectioni auctorum elegantium, non ignoras, Lector erudite, qui ſolutum liberumq; animum ad ſcripta ejus paulo ſtudioſius cognoſcenda applicaſti. Poteſt fieri ut fallant oculi, videmur nobis cœteroquin in ſcriptis illis videre, non facile alium a multorum annorũ memoria tantam rationẽ intelligentiamque antiquæ & urbanæ Latinitatis habuiſſe. Non opus eſt, ut ſcientiã eruditiſſimi hominis exquiſitis verbis ornemus. Certe omnium, qui tradendæ linguæ operam profitentur, neminem prope unum invenias, quem in Latinis ſtudiis anteponas Scioppio.

Placent ipſa verba, ipſe modus & in opinionibus examinandis eruendiſque mira viri accuratio. Erat enim ingenium ſagax, verſutum, inquies, cultu præſertim literarum optimarū fœcundiſſimum: eaſque naturæ dotes habebat inter laudes primarias. Quantum aliis abundarit ſive vitiis animi ſive virtutibus, nihil intereſſe noſtra arbitramur. Non probamus tamen acerbitatem, qua viros maximos plerunq; ſine fronte, ſine fide invaſit, tanquam ſcurras de cataſta. Raptus æmulatione atque invidia ſæpenumero in ipſo etiam doctrinæ atque humanitatis ſtudio modeſtiam humanitatemque omnem ſolebat exuere: ſcilicet ea parte peccabat maxime, qua maxime aliis innumeris hominibus præſtabat. Sed nulla eſt apicula abſque aculeo; obſervatur tamen coliturque quia impendio magis

pro-

prodeſt quam lædit. Mittamus iſta, quæ calumnioſe aſperiuſque ſcripta ſunt: erunt alia, quæ doceant, quæ diſciplinis atque artibus elegantiſſimis informent: jam vero dictum eſt, eam partem eruditionis reconditæ, quæ Latini ſermonis aut cauſſam exigit aut munditiam obſervat, perfectiſſime omnium explicaſſe Scioppium. Nihil tamen noſtra opinione delibabimus de laude Sanctii, divini hominis, proprio atque immortali quodam beneficio ſuo ſatis commendati. Primus enim ille ſincero graviſſimoque judicio exercuit Grammaticos, quorum in doctrinis purgandis, tanquam in ſordidiſſimo Augiæ ſtabulo alter Hiſpaniæ ſuæ Hercules immenſam operam moleſtiamque devoravit. Tanti viri veſtigiis inhærens Scioppius paſſim illuminat quæ acceperat, multa adhuc

huc monſtra conficit, multa ſomnia explodit, inveteratam plurimorum verborum peregrinitatem exterminat, plures alias veterum fruſtrationes, varia commenta oſtendit, quæ ne Sanctius quidem potuit olfacere. Ita tandem deſitum eſt in Grammaticis nugari! a multis annis vapulant boni homines & malum nomen eſt Grammaticus. Jactabatur olim in *conçœnationibus* Athenæi: οὐδὲν εἶναι τῶν γραμματικῶν μωρότερον. Videntur enim laboribus ærumnoſiſſimis ſoli mortalium nihilo plus agere quam id operam dare, ut præceptis & rationibus inſaniant. Quod ipſis quidem permittendum eſt, dummodo deſipiant ſibi. Sed hac labe inficiunt alios & virtutem prope omnem adoleſcentiæ noſtræ extinguunt. Corrigant iſtum morbũ, cedant occaſioni & tandem ſapiant. Sapient autem ſi confeſtim ſeſe cum

Pri-

Priſciano ſuo tradant in diſciplinam Sanctianam & patientiſſimo animo diſcant artem, quam fruſtra docent. Equidem moroſa ea & difficillima inſtitutio eſt. Nemo ſeneſcenti magiſtro facile perſuadebit: ecquis autem tantis opinatoribus nugas ſine turbis eripiet? Sunt plerumque pervicaci animo, obfirmant ſeſe libenter & puriſſimæ aquæ ſordidum lutum ſuum præferunt. Veremur certe, ne Scioppius excitet crabronum examina, aut plane ad inſaniam adigat literatores iſtiuſmodi gregarios, quos toties ignorantiæ & inanitatis convincit. Sed jam libellus in mundo eſt quantivis pretii & ex parte cauſſam auctoris ſui dicet. Tenta, Lector, ſententiam & argumenta! inſpice myſteria! feras, ut poteris, ſtomachum, commendabis profecto in homine perſpicaciam: laudabis

multa, quædam etiam exoſculaberis ſed offendes aliquando & forte aliquando diſſenties. Neque enim unus omnia perſpicere, neque omnibus omnia probare poterit. Nobis adhuc de integro eſt poteſtas ampliandi: teſtamur videlicet nonnulla eſſe, quæ parum liqueant & de iis fortaſſe alio tempore diſputabimus. De cætero conſtitutum eſt *Judoco Pluymero* alia Scioppiana opuſcula, quæ quammaxime ad ejuſmodi ſtudia pertinere intelliget, propediem typis deſcripta ſubjungere. Caveant alii, ne periculo ſuo temere tentent operas diligentiſſimi hominis intercipere. Interea temporis hoc Catone contentus eſto,

M. G.

AMSTELODAMI
EID. JUNIIS ∞ IↃCLIX.

I N-

INDEX LIBRORUM
Quos conſcripſit
GASPER SCIOPPIUS
DE LITERARUM ET LATINÆ LINGUÆ STUDIO.

1. M*Ercurius bilinguis, ſive nova & compendioſa ratio Latinæ, aut Italicæ linguæ intra vertentem annum perdiſcendæ, in eorum uſum, qui alterutram linguam jam intelligunt. Cujus generis parati jam ſunt alii Mercurii ad intelligentiam linguarum Hebrææ, Græcæ, Hiſpanicæ, Gallicæ, Anglicæ, Germanicæ, Bohemicæ, & Sclavonicæ ſive Illyricæ, eodem temporis & laboris compendio parandam.*

2. *Grammatica Philoſophica pro Lat. Linguæ Magiſtris & Tironibus; ut ſcilicet Tirones Magiſtri, Magiſtri autem Ti-*

Tirones fiant. Edita Mediolani. 1628.

3. *Minerva Sanctiana, ſive Commentarius de Linguæ Latinæ cauſis, ipſi etiam Ciceroni, Varroni, Quinctiliano ignotis.*

4. *Paradoxa literaria, in quibus multa de literis nove contra Ciceronis, Varronis, Quinctiliani, aliorumque literatorum hominum tam veterum, quam recentiorum ſententiam diſputantur. Edita Mediol.* 1628. ſub nomine Paſc. Groſippi.

5. *Auctarium Grammaticæ philoſophicæ, in quo etiam de Lexicorum Latinorum virtutibus, ac vitiis, quæque ratio in conficiendo linguæ Latinæ theſauro tenenda ſit, diſtincte diſſeritur. Editum Mediolani* 1629.

6. *Rudimenta Grammaticæ Philoſophicæ in uſum Tironum. Ibidem* 1629.

7. *Septem rationes, quæ religionem ſeu ſcrupulum Epiſcopis injicere debent, ne veterem Grammaticam diutius in ſcholis tolerare, ſed novam in eas inducere velint.*

8. *Edi-*

8. *Editiones novæ aliquot auctorum, tamquam Cornelii Nepotis, Velleii Paterculi, & Dictys Cretenſis, cum Indicibus novis ad obſervandi & excerpendi rationem uſui futuris.*

9. *Priapeiia ſ. Luſus veterum Poëtarum in Priapum cum notis. Francofurti* 1601.

10. Prop*ædia Rhetoricæ. Opus novum omnibus non modo Rhetoricæ, & Poëticæ ſtudioſis, ſed & auctores qua ſacros, qua profanos cum ſtudii ſui pretio legere cupientibus in primis conducibile. Cujus fragmentum de Exercitationibus Rhetoricis editum eſt Mediolani* 1629.

11. *Elementa Philoſophiæ Stoicæ Moralis quæ in Ciceronem, Senecam, Plutarchum, alioſque veteres Commentarii loco eſſe poſſunt. Edita Moguntiæ anno* 1606.

12. *Conſultatio de ſtudiorum ratione, deque Prudentiæ & Eloquentiæ parandæ modis:*

dis: Patavii & iterum apud Elzevirios inter alia hujus generis opuſcula.

13. *De natura, & officio Hiſtoriæ, deque virtutibus & vitiis ſtyli Hiſtorici.*

14. *Infamia Famiani: ſive caſtigationes Famiani Stradæ rerum Belgicarum Scriptoris.*

Utrumque libellum edidit Joannes Faber Soræ Danorum 1658.

15 *Promtuarium Romanæ Eloquentiæ, in uſum eorum, qui perſpicue, pure, eleganter, ornate, & copioſe Latine cupiunt ſcribere.*

16. *Miſcellanea Latini ſermonis, in uſum eorum, qui interiores literas cognoſcendi deſiderio tenentur.*

17. *Obſervationes novæ Latini ſermonis ex Plauto, Varrone, Vitruvio, veterum poetarum fragmentis, Livio, Hygino, Phædro, Celſo, Aſconio, Curtio, Senecis, Quinctiliano declamatore, Iuſtino, aliiſque auctoribus.*

18.

18. *Obſervationes Lat. Linguæ* Gaſp. Scioppii *editæ Helmæſtadii aliquoties.* Sunt autem levioris momenti eaſque juvenis quam breviſſime collegit ex Cicerone ad ductum Ant. Schori: quod fatetur ipſe in Epiſtola ad Henricum Bockium JC. de L. Linguæ brevius perfectiusque cognoſcendæ ratione: Ecce autem verba: *Comparabit etiam Antonii Schori Phraſes Linguæ Latinæ ſæpius in Germania recuſas, in iiſque ediſcendis plurimum ſtudii operæque ponet, phraſeſque ex ſolo Cicerone in librum illum non niſi laudatiſſimo labore collatas, cottidiano exercitio imitabitur. Quam ad rem utiliſſimum foret, ſi quis typographorum librum illum, ut a me recognitus & ad optimam brevitatem redactus fuit, evolgaret.* Meminit earum lib. 1. Epiſt. 2. ſuſpect. Lect.

19. *Anim-*

19. *Animadverſiones in V. Cl. Ger. Ioã. Voſſii libro de Vitiis Sermonis. Ravennæ.* 1647.

20. *Veriſimilium libri quatuor. Editi Norimbergæ anno* 1595.

21. *Ars Critica: ſive mendoſos Latinorum auctorum locos ex ingenio emendandi ratio. Edita ibidem* 1596.

22. *Suſpectarum lectionum libri quinque; Editi ibidem* 1597.

23. *Hercules Coprophorus* ſ. Cenſura in multos varioſque ſcriptores ætatis ejus literatiſſimos de vitioſo & corrupto ſermone. Laudat librum illum in *Alexipharmaco* ſuo *contra Mornæum.*

24. *Theſaurus Scioppianus ſive abſolutiſſimi de Lingua Latina commentarii.*

D E

DE VETERIS
AC NOVÆ
GRAMMATICÆ
LATINÆ ORIGINE,
dignitate & uſu.

ETſi nullam ipſe in puerili ætate mea Grammaticam Latinam didici, ſed octo jam annos natus, poſt nominum verborumque declinationes memoriæ mandatas, ex quotidiana Latine loquentes audiendi loquendique conſuetudine, ſex admodum menſium intervallo una cum multis condiſcipulis & convictoribus meis tantum profeci, ut quicquid ætatis illius uſus poſceret, non multo minore negotiò vernaculà, quam Latina lingua enunciare poſſem: etſi etiam procedente ætate aſſidua *Ciceronis*, *Cæſaris*, *Livii*, *Plauti*, *Terentii*, *Nepotis*, *Virgilii*, *Lucretii*, *Horatii*, *Catulli*, *Tibulli*, *Propertii* & *Ovidii* lectione eam Latini ſermonis non quidem facultatem, ſed intelligentiam certe conſecutus mihi videbar, ut cur cognoſcendis Grammaticorum præceptis quicquam operæ conſumerem, ratio nulla eſſet, poſtea tamen quam in *Hi-*

ſpania in *Franciſci Sanctii Brocenſis*, viri omnium divinarum & humanarum rerum ſcientia admirandi, *Minervam*, ſive *Librum de linguæ Latinæ cauſis* incidi, in eoque aliquot errorum millia Grammaticis impingi, acriterque exagitari comperi, non ego jam me continere potui, quin per otium ſubinde Grammaticorum libros evolverem, ut quo jure, quaque injuria a *Sanctio* vapulaſſent, explorato judicare poſſem. Sic factum eſt, ut veteres omnes quotquot ante mille hos annos aliquid in ea arte literis conſignatum reliquerunt (qui quidem duobus voluminibus *Francofurti* anno M. DC. V. editis continentur) tum recentiorum complures, ut quiſque in *Hiſpania*, *Gallia*, *Germania* & *Italia* præter cæteros in ea præſtitiſſe viſi ſunt, cognitos haberem. Inter quos, ut verum fatear, *Emmanuëli Alvaro* primas deberi animadverti: nam & ipſe longe cultius dicendi genus, quam non dico veterum quiſquam (nam illi peſſime omnes Latine ſcripſerunt) ſed quam recentiores plerique in arte tradenda præſtitit, & ea ex optimo quoque veterum auctorum exempla ſeligere curæ habuit, quibus regulæ artis plurimum ſtabiliri, & ſine negotio a tironibus intelligi poſſent. Verum enim quoniam ille a veterum Grammaticorum præceptis, omnium præſertim conſenſu traditis, diſcedere religioni habuit, effugere non potuit, quin eoſdem fere omnes errores, quos in aliis *Sanctius* agitavit, in ipſius quoque arte inveniamus. Hæc porro res deſiderium mihi injecit cognoſcendi, cum originem tam vitioſæ ar-

tis,

tis, tum tantarum virium cauſam, quantas oportet eas fuiſſe, quæ mille quingentis annis amplius ipſam artem tueri potuerint. Oportune autem in manus meas *Suetonii* de illuſtribus Grammaticis libellus incidit, cujus ſecundo capite id quod quærebam, ſatis plane traditum inveni. Sic enim ſcribit ille:

Primus ſtudium Grammaticæ in Urbem intulit Crates Mallotes Ariſtarchi æqualis, qui miſſus ad Senatum ab Attalo rege inter ſecundum ac tertium bellum Punicum ſub ipſam Ennii mortem, cum in regione Palatii prolapſus in Cloacæ foramen crus fregiſſet, per omne legationis ſimul & valetudinis tempus plurimas Acroaſes (id eſt, prælectiones) *ſubinde fecit, aſſidueque diſſeruit, ac noſtris exemplo fuit ad imitandum.*

Hæc ergo ut legi, minime jam mirandum mihi viſum eſt, tanti flagitii erroribus inquinatam eſſe veterem Grammaticam, quæ ex *Cloacæ foramine* una cum claudo magiſtro emerſerit. Neque vero admirabile duxi ne illud quidem, *Cloacinam* iſtam Grammaticam inde ab eo, quo *Romæ* primum exorta eſt, tempore ad hanc uſque diem per ipſos M. DCC. XCVI. annos inconcuſſam perſtitiſſe, & omnium non tironum modo, ſed & ipſorum eloquentiæ Latinæ principum ingenia excarnificare potuiſſe. Jus quippe gentium violare ſibi Romani videbantur, ſi hanc invectam a regio Legato artem parum comiter habuiſſent, cum præſertim Regi *Attalo* tantum ſe devinctos agnoſcerent, quippe qui regnum ſuum teſtamento ipſis legaſſet

aditumque eo pacto ad *Aſiæ* totius imperium mox armis vindicandum patefeciſſet.

Hoc loco exaudire jam videor, qui mihi dicat: Quæ (malum!) tua ergo eſt temeritas novam iſtam *Sanctii* Grammaticam orbi univerſo obtrudentis? tamquam fieri poſſit, ut eam loco moveas, quam tanta cum auctoritate Romæ ortam mille octingentis annis perduraſſe tutemet confiteris? Accipe ergo benevole Lector, quæ res ſpem mihi afferant, fore ut *Cloacina* illa huic *Sanctianæ* locum mox cedere neceſſe habeat. Longe major videlicet hanc, quam illam, commendat auctoritas, cumque primum novæ hujus utilitas fuerit cognita, nemo tam fatuus fore videtur, vt fruges divino beneficio inventas aſpernatus victitare malit

Glandibus, & puræ rurſum procumbere lymphæ.

Nam quod ad auctoritatem attinet, tantum abeſt, ut hæc illi concedere debeat, ut ad hanc illa ne comparanda quidem videatur. Illam ſcilicet *Attali* quidem Regis legatus, ſed idem tamen homo Grammaticus ex cloaca, in quam prolapſus fuerat, vna cum fracta tibia extulit. At *Sanctianam* non Legatus modo regius, ſed etiam regiæ ſtirpis Princeps, nec Grammaticæ modo artis peritus, ſed & Theologiæ ac Philoſophiæ ſtudiis excultiſſimus, nec ex cloaca, ſed ex clariſſima *Europæ* Academia, quæ *Salmanticæ* eſt, *Romam* ſecum detulit. Is eſt *Ferdinandus Henricides Dux Alcalæus & Tarteſſi Comarchus*, inter cujus majores, a quibus ipſe perpetua generis ſerie deducitur, XXIX. Imperatores Auguſtos, CXXXIX. Reges, probatiſſimorum hiſto-

ſto-

ſtoricorum fide enumerare poſſum. Quem omnes Chriſtiani orbis Reges liberique Principes conſanguineum habere ſibi gloriæ merito ducunt. Hic anno M. DC. XXV. *Philippi* IV. Catholici Regis miſſu *Romam* venit, tantoque cum ſplendore legationem ſuam obiit, ut non modo Legatus regis *Attali*, ſed ne ipſe quidem Rex tantum dignitatis ac majeſtatis Romanorum oculis ingerere potuerit. Ille tamen, ut eſt inanium contemtor, veris ac ſolidis bonis ſe optimo ac maximo cuiq; probare ſemper ſtuduit. Et jam quidem in vulgus quoque nota eſt eius erga Deum pietas, in imperiis juſtitia, in congreſſibus comitas, erga egentes liberalitas, in literas earumque profeſſores beneficentia, qui vero familiarius eo uſi ſunt, quorum numero me quoque accedere contigit, de prudentia ejus, de judicii acrimonia, de exacta Theologicarum ac Philoſophicarum rerum cognitione, de Romanarum denique antiquitatum uſu ac peritia teſtes eſſe poſſunt. Hic ergo tantus Princeps cum cæteris animi & ingenii ornamentis *Sanctianæ* quoque *Grammaticæ* ſcientiam *Romam* ſecum pertulit: cujus etiam in familiari ſermone ſpecimen ſubinde promere nihil dubitavit. Et quadam quidem die cum orta illi eſſet neſcio quæ de literis controverſia, ipſeque ſententiam ſuam contra adverſarium, qui minime illiteratus perhibebatur, *Sanctiana* auctoritate tutaretur, convenit tandem, ut ego captus arbiter quid verum eſſet decernerem, meaque ſtaretur ſententia. Ego re ad me delata cum utra Ducis eſſet opinio neſcirem, ſecundum illum pronun-

 ciavi,

ciavi, & quod ille ex *Sanctio* didicerat, rationi atque idoneorum ſcriptorum conſuetudini conſentaneum eſſe oſtendi. Hæc res ſic ejus mihi conciliavit animum, ut non ipſe modo magna me munificentia proſequeretur, ſed & a Catholico Rege civitatis *Hiſpanæ* jus ad capiendum ex Hiſpanicorum Sacerdotium fructibus mille aureorum vectigal annum mihi impetratum auferret: quod ipſe Rex diplomate ſuo ſe mihi propter multa mea erga Eccleſiam & Remp. Chriſtianam merita impetrato in eam rem publico regnorum ſuorum aſſenſu impertiſſe prædicat. Itaque etſi nunc *Sanctiana* Grammatica magno meo ſtudio exculta & perpolita, multoque cum auctior, quam a *Sanctio* fuit edita, tum methodi legibus congruentior luci ſe committit, non tamen eſt, ut a me potius, etſi & ipſo Principis nullo genere *Attalo* rege minoris legatione *Romæ* olim functo, quam a tanto Principe, cujus auſpicio ac ductu, propeque dixero velut propitii & adſpirantis numinis favore opus apparet, auctoritas ei accedat: quo minus dubito, quin illi ſaltem, qui tanti quidque pendere ſolent, quanti ejus auctorem & adſtipulatorem faciunt, *Cloacinam* illam Grammaticam illuc tandem, unde emerſit, jubeant χαίροντες, εὐφημοῦντες ἐκπέμπειν δόμων, quod eſt *Cicerone* interprete, *Efferre læto proſequentes omine.*

Multo tamen magis de cæteris hoc mihi polliceor, qui utriuſque veteris & novæ hujus Grammaticæ commoda, quæ inde peti poſſunt, inter ſe contendere voluerint. Veterem enim nec magnopere

pere

pere diſcentibus prodeſſe, & non minimum etiam nocerê deprehendent. Prioris argumentum eſt, quod nec ullum diſcendi compendium, nec certitudinem præſtet. Si enim in illis, qui artem meliore, quam cæteri, ordine & elegantia ſcripſiſſe judicantur, numerum inire velint, de ſola *Nominum, Verborum* & *Participiorum* Syntaxi plus quingentas regulas traditas invenient, quibus ediſcendis haud ſcio an quinquennium ſolidum ſatis ſit. Sed etiam cum quis eas memoriæ mandarit, tamen vel propter earum turbam, vel propter tot exceptiones, quibus poteſtas earum reſtringitur, ſemper hæſitet animique incertus ſit, neceſſe eſt, cum merito vereatur, ne aliqua ei ſive regula, ſive exceptio, ſive appendix effluxerit: quo accedit, quod ipſi quoque qui *Ciceronis* æquales, aut ſuppares fuerunt Grammatici, aperte tulerunt regulas ſuas pleraſque ab optimo quoque linguæ auctore parum obſervari: id quod ipſis eorum verbis in medium allatis *Paradoxa* noſtra *literaria* oſtendunt. Hinc porro fieri nequit, quin ſibi diffidant, qui regulas eaſdem didicere, jureque adeo metuant, ne cum maxime ex artis præſcripto fecerunt, bonorum auctorum multum diſſimiles inveniantur. Damna porro quæ id genus regulæ diſcentibus afferunt, jactura cum temporis, tum rei familiaris, tum denique exiſtimationis ſpectantur. Primum enim non fere ante quinctum vel ſextum annum addiſcuntur, cum interea ſine ullis præceptis vel uſu ſolo (quemadmodum de me meiſque condiſcipulis retuli) Latinæ linguæ notitia acquiri

 po-

potuiſſet, adeoque tempus, quod gravioribus addiſcendis impendi poterat, in primis elementis conteritur: qua quidem haud ſcio an major fieri jactura poſſit. Simul tamen tot annorum impenſis res plerorumque familiaris atteritur, ut primæ iſtæ literulæ majoris etiam conſtent, quam vel Philoſophiæ, vel Theologiæ, aut Juriſprudentiæ ſtudia. Tandem cum quis ætatem in literis omnem exegerit, magnumque nomen, & ſi forte, Principatum multis & egregiis libris editis compararit, non erit nullo prorſus periculo, cum ei vel ſcriptorum a ſe rationem reddendi neceſſitas, vel judicii de alienis faciendi occaſio in hominum doctorum congreſſu evenerit, ne regulis illis veteris Grammaticæ in errorem inductus aliquid flagitii faciat, ea reſpondendo, quæ vix quoquam literarum tirone ſatis digna videantur. Hoc ipſum certe viro ſine controverſia doctiſſimo & diſertiſſimo uſuvenit, qui rogatus a me, cur Græco more *latet me* potius, quam Latino *latet mihi* ſcripſiſſet, ſe vero Latine ſcripſiſſe *Plinii* auctoritate ab *Alvaro* relata contendit. Sed poſtquam ei repoſui, minime locupletem Latinitatis auctorem eſſe *Plinium*, neque nos verbis ejus aliter, quam ab inopia uti, quando ſcilicet Latinas rerum appellationes unde petamus alium habemus neminem: cum *Quinctilianus* ætate illa totum propemodum ſermonem in deterius mutatum eſſe aperte tulerit. Sed rectius eum hoc *Virgilii* exemplo uſurum fuiſſe: *Nec latuere doli fratrem Junonis & iræ.* Etſi non idem aliis, quod in verſu poë-

tis

tis permittitur, ut liberius græciſſent: nam *Varronem* alias pro conſuetudine bene loquentium *latet mihi* dixiſſe (ut lib. 8. de lingua latina: *Similia non ſolum a facie dici, ſed etiam ab aliqua conjuncta vi, quæ & oculis & auribus latere ſoleat*) alias more ſuo extra *Latium* peregrinantem *latet me*, ut lib. 1. rei ruſt. cap. 40. *Unum genus ſeminis, quod latet ſenſum noſtrum: alterum, quod apertum.* Sed nullo genere melius hoc ab eo dictum eſſe, quam quod ibidem ſequitur, *Illud quod apparet ad agricolas*, pro *agricolis apparet*, aut *patet*, aut *apertum eſt*. Meminiſſe eum debere, quid in *Bruto Tullius* monuerit, ſua ſcilicet ætate, linguam latinam corrumpi ab iis cœptam, qui a peregrinis, qui in urbem confluxerant & inquinate loquebantur, non ſatis caviſſent: adeoque operam iis, qui diligenter loqui velint, dandam eſſe, ut antiquitatem imitentur, & rationem tanquam obſtruſam adhibentes a ſimilitudine ſe Græcæ locutionis abſtrahant, & conſuetudinem vitioſam & corruptam pura & incorrupta conſuetudine emendent. Cui *Ciceronis* monito ſi paruiſſet, facturum *Varronem* fuiſſe, ut ipſius *Ciceronis*, *Lucretii* & *Plauti* exemplo loqui mallet. Eſſe vero hoc *Ciceronis* poſt reditum in Senatu: *Ubi nobis hæc auctoritas tam diu tanta latuit.* Et *Catil.* 1. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat.* Hoc autem *Lucretii* lib. 3. verſ. 280. *Sic tibi nominis hæc expers vis facta minutis corporibus latet.* Hoc denique *Plauti* Trin. act. 4. ſc. 2. *Quid ergo ille mihi latitabat.* Ad has auctoritates & optimæ ætatis conſuetudinem accedere ratio-

nem, quæ non magis patiatur, ut dicas *latet me*, quam *patet me*, cum utrumque eodem modo verbi ſubſtantivi vim in ſe contineat,nec aliam,quam internam actionem & foras non tranſeuntem ſignificet. Eſt enim hoc apertum, illud occultum eſſe, ac propterea fieri non poteſt, ut aliud quam internum & (ut Logicorum lingua utar) eſſentialem ac formalem accuſativum adſciſcat, qui *Nomine verbi*, velut Grammatici vocant, hoc eſt verbo infinito nominis vim habente ſignificatur, *latere* puta & *patere*, quaſi dictum ſit: *Hæc res latet mihi latere*, id eſt, *latebram* ſeu *latens abditumve negotium*, & *patet mihi patere*, id eſt, *patens*, ſeu *patulum* aut *propatulum negotium*: quo modo in hoc: *Fulminat illa oculis & quantum fœmina ſævit*, ſubauditur *ſævum*, hoc eſt, *ſævum negotium*, *rem ſævam*, ut *Horat. Fortuna ſævo læta negotio*, id eſt, *quæ ſævitia lætatur*: ex quo diſcamus licet, in *Dulce ridet*, *amarum renidet*, *turbidum lætatur*, *lucidum fulgent oculi*,ſubaudiri *negotium*, quod Latinis illud ipſum, quod *res*, Græcis πρᾶγμα aut χρῆμα ſignificat. Sicut ergo *vivere* alium accuſativum regere nequit, quam cognatum,ſivè apertum, ſive tectum, cum interna, ſit ejus, quæ ſignificatur, actio (ut *Vivere vitam. Vivere bacchanalia*, id eſt, *vitam quæ bacchanaliorum tempore vivi ſolet*) ſimiliter nec *latere* aut *patere*: adeoque illud *latet mihi*, pariter rationi ac meliorum auctorum conſuetudini adverſatur. Sed quoniam Græcum λανθάνω, unde *lateo* formatum videtur, actionem externam ſignificat, non aliter, quam Lati-

na

na *fugio* & *prætereo*, hinc factum eſt, ut multi nativæ ac vernaculæ loquendi conſuetudinis parum obſervantes, ſicut *fugit* aut *præterit me*, ſimiliter & *latet me*, dicere cœperint. Hæc talia cum ex me vir ille literatiſſimus audiſſet, ipſius mihi *Ciceronis* auctoritatem impegit, cujus oratione pro *Sylla* perſpicue ſcriptum ajebat: *Lex dies fuit propoſita paucos, ferri cœpta numquam, poſita eſt in Senatu, populum Romanum latuit.* Sed ea re turpem antiquitatis ignorantiam prodidit, qui neſciret, nec *Populus Romanus*, nec *Res publica* ullo caſu integre a veteribus perſcribi, ſed notari tantum ſolitum, ut eſſet *P. R.* & *R. P.* id quod omnes illi, qui veterum monumentorum uſum habent, veriſſime a me dici fatebuntur. Itaque in veteribus *Ciceronis* libris fuit: *P. R. latuit*, quod jam vernaculæ & incorruptæ Latinitatis periti non accuſandi, ſed dandi caſu legendum eſſe ſciunt.

Paris flagitii eſt, quod tot diſertiſſimi homines libris editis ab *Auſtrius*, *Caſtrius*, & id genus aliis vocandi caſum formant in *i* exeuntem. Sic enim palam faciunt, ſe quid nomen propriũ, quid appellativum ſeu commune ſit, prorſus non intelligere. *Auſtrius*, *Auſtria*, *Auſtrium* nomen poſſeſſivum eſt, ab *Auſtro* derivatum, quod nomen ejus provinciæ proprium eſt, qua olim *Pannonia* ſuperior, hodie *Auſtria* vocatur: pro quo alii *Auſtriacum* dicere malunt exemplo *Homeriaci*, *Iliaci* ac ſimilium. *Caſtrius*, *caſtria*, *caſtrium* nomen eſt ſimiliter poſſeſſivum ab alio communi nomine *Caſtrum* derivatum,

tum, pro quo alius *Caſtrenſis* dixerit. Jam ſatis apparere arbitror, ſi quis *Joannes Princeps Auſtrius*, aut *Franciſcus comes Caſtrius* vocetur, valde imperite appellationes illas pro nominibus propriis haberi, quippe quæ tot aliis rebus ſint communes. Sunt enim *Auſtrii populi. Auſtriæ terræ. Auſtria oppida*, ſimiliterque *Caſtrii* aut *Caſtrenſes homines*, *Caſtriæ ædes*, *caſtria tecta*. Si quis autem hominum tali cognomine deſignetur, id per *Tropum* fieri nec pueri ignorant, qui eſt *Synecdoche* totius pro parte, & quidem illa ejus ſpecies, quam *Antonomaſian* Rethores vocant: quo pacto & *Apoſtolus*, pro *Paulo*, & *Philoſophus*, pro *Ariſtotele*, & *Poëta*, pro *Virgilio* dicitur. *Tropus* autem non naturam verbi, ſed ſignificationem modo mutat, adeoque nec *Auſtrius*, nec *Caſtrius* communia eſſe deſinunt, etſi ad hunc vel illum ab *Auſtro*, aut de *Caſtro* hominem ſignificandum adhibentur. Certe ſi quis Romanorum aut *Salamine* expugnata, aut *Rhodo* ſub ditionem redacta *Salaminii* aut *Rhodii* cognomine inſignitus fuiſſet, nemo ei bona cum *Orbilii* gratia, *ô Salamini*, *ô Rhodi* diceret, ſed *ô Salaminie*, *ô Rhodie*, quemadmodum *Jovi Saturni* filio *Saturnie*, *Evandri Pallanti*, *Evandrie*, *Telamonis Ajaci*, *Telamonie* dicendum eſſe recte Priſcianus monet: qua de re tam perſpicua me verbum facere piguiſſet, niſi maximi nominis viros in eo erraſſe, quoſdam etiam pertinaciter pro errore tam deformi propugnare animadverterem.

Non minus turpiter ſe dedit vir omnium confeſſione

feſſione eruditiſſimus, qui verſuum, quos ſcribit, latinitate atque cultu non temere cuiquam Auguſtæi ævi priores concedat, cum in elegia *Virginii Cæſarini*, herois illuſtriſſimi vereque literarum Phœnicis, quam de Sereniſſimi *Bavariæ* Ducis victoria *Bohemica* conſcripſerat, ſolœciſmi inſimulavit, quod ibi legebatur.

——————— *privata ſilebo*
Damna: queri nobis publica cauſa vetat.

Negabat enim Latine dici, *Vetat mihi queri*, ſed *vetat me queri*: in qua cenſura ſua quantum *Avius a vera longe ratione feratur*, quivis ephebus, qui *Sanctianæ* Grammaticæ præcepta teneat, ſine negotio demonſtraverit. Dativus videlicet cuicumque orationi adjungi poteſt, in qua *acquiſitio* vel *ademtio*, *commodum* aut *incommodum*, aut *finis*, quem in Scholis Logici *Finem cui* dicunt, ſignificatur. Omne vero verbum infinitum pro ſuppoſito habet accuſativum ſive expreſſum, ſive per figuram *Ellipſin* ſuppreſſum. Omne denique verbum activum adſciſcit accuſandi caſum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, ſive infinito verbo aut alia oratione commutatum. Per primam trium iſtarum regularum, quam *Jubet mihi*, tam *vetat mihi*, recte dicitur: per ſecundam vero, *Queri* & *me queri*: per poſtremam denique, *Jubet* vel *vetat mihi queri*, *me queri*, *ut querar*, *queſtum* vel *querelam*. Per *Helleniſmum* vero accuſativo nominativi vicem poſito, *jubet* vel *vetat me ut querar*: quarum locutionum exempla in *Minerva Sanctiana* reddemus: nunc ſatis erit illud confirmaſſe,

maſſe, quod inſolentius dictum videbitur, *vetat ut querar*. Habet ergo *Tibullum* auctorem lib. 2. eleg. 7. *Illius ut verbis ſis mihi dura veto*, quod eſt, *ut ne ſis mihi dura*. Et *Plautum* Pſeud. act. 1. ſc. 2. *Amor amatoribus prohibet, faciant adverſum lenones quod volunt*. Et *Mil.* act. 4. ſc. 8. *Cave iſtuc feceris*, pro, *ut ne faciant, ut ne feceris*. Neque tamen acumen viri tam inſignis, quem multiplicis doctrinæ nomine colo & ſuſpicio, hac in re tam facili & expedita deliraſſe mirandum eſt, cum ipſis etiam *Ciceroni*, *Varroni* & *Quinctiliano* (nam *Agellium* ſi cum eo comparem, ſim injurius) iſtas veteris Grammaticæ regulas non ſemel fraudi fuiſſe videamus, ut quæ recte, quæ perperam Latine dicta eſſent, aut prorſus decernere non poſſent, aut ita dijudicarent, ut eos conſuetudine potius, quam ulla ratione aut ſcientia, bene loqui, aut ſcribere planum fieret: cujus rei quoniam ſatis multa in *Paradoxis literariis* ſpecimina dedi, nihil me hic longiorem eſſe attinet.

Jam ex diverſo *Sanctiana* Grammatica eam facilitatem habet, quam prodigii ſimilem omnibus videri neceſſe ſit: nec enim quamvis ingenio minus poſſit, qui ordine a nobis præſcripto in diſcendo procedet, amplius trimeſtri in ea probe percipienda conſumet. Jam enim *Mercurii bilinguis* magiſterio Latinam linguam intelliget, & *Nomina* ac *Verba* per *caſus*, *numeros*, *tempora* & *perſonas* inflectere didicerit, ut vix decem de Etymologia pagellas memoriæ mandandas habeat. Syntaxis poſtea pro quingentis amplius veteris

Gram-

Grammaticæ regulis, quibus *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* conſtructionem dirigi dixi, non niſi XVIII. præſcribit, perſpicuas illas nulliuſque exceptionis patientes: quas qui mediocri ſit ingenio una die ludibundus edidicerit. Accedit regularum certitudo, cum ratione, tum eorum conſuetudine nixa, quos aurea Latini ſermonis ætate, quam literatiſſime, emendatiſſimeque loqui ac ſcribere ſolitos conſtat: ut jam minus etiam in auctorum lectione verſati omnium, quæ vel legunt, vel ipſi Latine ſcribunt, certam rationem intelligant, nec ullum adeant periculum, ne qua regularum artis hujus, ubi ſemel eas memoria comprehenderint, obliviſcantur, ex eoque alicubi læſæ Latinitatis ad Grammaticum tribunal rei agantur. Quod quidem quantivis momenti commodum cum omnibus, tum vel præcipue Theologiæ ac Philoſophiæ ſtudioſis videri debet. His enim de plano polliceri poſſum, eos cognitis noſtræ artis præceptis uno, ut prædixi, trimeſtri tantum profecturos, ut etſi parem dictionis puritatem cultumque non afferant (nam ea res aut totam hominis ætatem, aut tale ſaltem ſubſidium requirit, quale in *Commentariis linguæ Latinæ* jam olim præparamus) non minus tamen Grammatice præceptiſque congruenter ſcribere queant, quam illi, qui omne vitæ tempus in Latinorum auctorum lectione ſcribendique exercitatione conſumunt. Hunc quidem certe artis noſtræ fructum huic ætati ſententia ſua non dubie deſpondebat *Scipio Paſchalius Caſalenſis Epiſcopus*, vir

vir Hebraice & Græce non mediocriter, Latine vero præcipue doctus & cum primis *Italiæ* luminibus numerandus, qui quoad vixit, mihi gratiam habere numquam deſtitit, quod opera mea ſe a timore illo vindicaſſem, quo prius manum ſibi, quoties ſcribere Latine aggreſſus erat, contremiſcere ſenſiſſet. *Romæ* autem is, quem dixi, omnis ſapientiæ & eruditionis princeps *Virginius Cæſarinus* ὁ μακαρίτης tanto gaudio efferebatur ex eadem arte noſtra ſecum communicata, ut propemodum eam vulgari a me nollet, quod ſe non alia magis re, quam cauſarum linguæ latinæ tot ſæculis, vel dicam perpetuo ignoratarum ſcientia a literatorum turba ſecerni longeque cæteris anteire judicaret, quod Achaten ejus *Johanniem Ciampolum*, virum cujuſcumque prædicatione majorem, adhuc ſatis meminiſſe libenterque teſtaturum confido. In eadem urbe, rerum domina familiariſſime uſus fui *Guilelmo Setonio*, nobili Scoto, Juris divini & humani, tum philoſophiæ & Sacrarum ac profanarum antiquitatum conſultiſſimo, Græciſque ac Latinis literis perpolito. Is ingentis pretii theſauro ſe a me donatum arbitrabatur, poſtquam ei multis precibus a me contendenti, ut artis hujus cum maxime naſcentis ac necdum ſatis exactæ copiam deſcribendi facerem, aſſenſi. Negabat etiam vereri ſe, ne quiſquam quantocumque cum ingenio aut literis tam parum humanus inveniatur, quin mihi maximo ſe devinctum beneficio agnoſcat pro tam luculenta face, quam omnibus abditiſſima quæque Litini-

tatis

tatis myſteria penitius perſpicere aventibus præluceam. Nec alia *Mantuæ* eſt ſententia viri cum genere, tum libris Latino & Hetruſco ſermone ſumma cum doctiſſimi cujuſque gratulatione editis, præterea rerum atque hominum uſu domi militiæque parto illuſtriſſimi *Balduini de Monte Simoncelli*: ſicut nec ejus, quem ibidem non minus vitæ innocentia commendat, quam Eccleſiaſtica dignitas exornat, *Antonii Salmatiæ*, ſummi Theologi, nec eorum, qui Græcarum & Latinarum literarum laude hodie florent, cuiquam ſecundi. Jam *Mediolani* nota eſt *Ludovici Septalii*, viri priſca cum fide, tum nobilitate præcellentis, non Medicinæ tantum & Philoſophiæ Peripateticæ, in quibus plane regnat, ſed & humaniorum literarum ſcientia: nec etiam ſua *Joſephum Paulum Meronum* modeſtia uſque eo notitiæ hominum ſubducit, quin optimum quemque ac doctiſſimum ſuæ pietatis, ſapientiæ, eloquentiæ & interioris literaturæ conſcium, approbatorem teſtemque habeat. Uterque autem iis præconiis artem hanc noſtram diligenter a ſe inſpectam quotidie proſequitur, tantoque ejus cognoſcendi deſiderio omnes inflammat, ut multos non mediocriter editionis ejus torqueat expectatio, eiſque ego non niſi ſero ſatisfacturus videar. Quid? quod ipſius Pontificis Maximi URBANI VIII. judicium & optatum arti noſtræ ſucceſſum, nec dubiam ejus experimentum capturis utilitatem deſpondet. Is enim cum adhuc Cardinalis annis ſuperioribus in rus ſuburbanum rebus pro-

latis conceſſiſſet, inibique per otium Syntagma meum *de Stili Hiſtorici virtutibus*, una cum lectiſſimo nec vulgariter Græcis & Latinis literis exculto juvene *Franciſco Barberino* fratris filio (quem hodie non tam ſanguinis commendatione, quam virtutum ejus merito purpuratum videmus) diligentiſſime tranſlegiſſet, non modo cauſam ſe nactum cenſuit, cur ſibi & ſuis de amicitia mea gratularetur, ſed etiam cur magnum Latinis literis lumen opera mea allatum iri Princeps Græce ac Latine pariter doctus conſideret. Itaque cum *Roma* nuper diſceſſurus, vale poſtremum ei dicerem, & de hac arte mea percunctanti diſtincte rem omnem explicarem, magnopere ſe aliis gratulari oſtendit, quibus poſthac tanto cum temporis ac laboris compendio literas diſcere liceret, quas ſibi, præſertimque Græcas, quibus jam magnonatu dediſſet operam, ingenti ſtudio ac labore conſtitiſſe recordaretur. Et quoniam Eccleſiæ ac Reipub. Chriſtianæ plurimum in omnem partem intereſſe judicabat, me *Commentarios de lingua Latina* jam olim a me cœptos ad umbilicum adducere, ne mihi aliena improbitas, injuſto quæſtui ſemper inhians, debitum ſperatumque ex multis lucubrationibus meis fructum interciperet, quo me ad operis vaſti laborioſique impenſas uti eſt æquius, denunciato anathemate ſancire ei viſum eſt, ne quis quicquam ex officina mea profectum, non modo typis, niſi bona cum gratia mea deſcribere, ſed nec ab alio ſine venia mea deſcriptum væno exponere animum inducat.

Hoc

Hoc amplius autem, ut in eandem rem Cæſaris Auguſti, aliorumque Regum & Principum diplomatis mihi caveretur, impendio anniſus eſt.

Hæc ergo ſunt, quorum cauſa merito mihi futurum pollicear, ut qui ratione utuntur *Sanctianam* hanc Grammaticam, velut a ſummo Philoſopho primum inventam, & a ſapientiſſimo, nobiliſſimoque Principe *Romam* prius allatam, tum ejus auſpicio tanto cum virorum clariſſimorum plauſu & acclamatione a me perpolitam, *Cloacinæ* illi poſthabere nolint. Cæterum, ut quo ea ordine ac modo diſci debeat nemini poſſit eſſe dubium, de Magiſtri prius, qui eam præcipere cupiet, tum de Diſcipuli officio, quæ mea ſit ſententia, diſtincte libet exponere.

MAGISTRI OFFICIUM.

I. Ipſe omnium primum diſcet *XII* illas *Maximas*, regulas totius Syntaxis Latinæ fundamentum continentes, una cum earum interpretatione, quam in Annotationibus ad Syntaxin, pag. 114. inveniet.

II. Regulas omnes de *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi cum *Maximis* illis componet, tam *falſas*, quam *veras*, ut cauſas veritatis & falſitatis ſingularum probe intelligat.

III. Leget, quæ ad Etymologiam pertinent una cum Annotationibus.

IV. Conſulet *Paradoxa* noſtra, ubi de multis accuratius diſputatum inveniet. Sed omnia quæ ad rem pertinent, præcipueque auctorum exempla, *Minerva* noſtra repræſentabit.

DISCIPULI OFFICIUM.

I. Diſcet partem generalem Grammaticæ, tum ea, quæ de *Nomine*, *Verbo*, *Participio*, *Præpoſitione* & *Conjunctione* traduntur: quæ cum paucas pagellas impleant, minime difficulter memoriæ mandabit. Quæ de *Adverbiis* traduntur, ſatis erit ſæpius legiſſe.

II. Diſcet verſus *Sanctii* de *Genere nominum*, deque *Declinationibus*, ut & probe eos intelligat & memoria contineat.

III. Ediſcet *XII* illas *Maximas*, quæ Syntaxis fundamentum ſunt.

IV. E-

IV. Ediſcet omnes regulas de vera *Concordia* & *Rectione Nominum*, *Verborum*, *Participiorum*, *Præpoſitionum*, *Adverbiorum* & *Conjunctionum*, quæ omnino ſunt triginta octo, ſic tamen, ut multæ in duodecim illis *Maximis* contineantur. Regulas de falſa *Rectione* aut *Concordia*, ut memoriæ mandet, nihil neceſſe eſt, modo ſæpius eas relegat, cauſamque falſitatis recte intelligat.

V. Ediſcet *Definitiones Figurarum*, cum uno alteroque exemplo. *Ellipſeos* tamen genera ſatis erit ſi Magiſtro diligenter explanante probe intelligat. Si quis tamen ea quoque memoriæ mandare velit, tanto majus operæ fecerit pretium.

VI. Ediſcet *Alvari* verſus de *Verborum Præteritis* & *Supinis*.

VII. Ediſcet ejuſdem verſus de *ſyllabarum quantitate*.

Comparatio *Cloacinæ* & *Sanctianæ* Grammaticæ.

Cloacina eſt

- *Turpis*, quia mendax, cum de ſexcentis ejus regulis, vix decima pars ſit vera.
- *Moleſta*, quia impedita & difficilis, ob tot
  - *Regulas*,
  - *Appendices*,
  - *Obſervationes*,
  - *Exceptiones*,
- *Damnoſa*, quia affert magnam jacturam
  - *Rei familiaris*,
  - *Temporis*,
  - *Exiſtimationis*:

Sanctiana eſt

- *Honeſta*, quia verax, cum omnes regulas ratione & incorrupta conſuetudine ſtabilitas habeat.
- *Jucunda*, cum ſit expedita & perfacilis, ob
  - *Regulas pauciſſimas*.
  - *Nullas* prorſus in Syntaxi *exceptiones*.
- *Utilis*, quia habet compendium
  - *Sumtuum*.
  - *Temporis*, quippe quæ tribus menſibus diſci queat.
  - *Exiſtimationis*, quia regulis ejus inſtructus de Latinitate melius judicare poteſt, quam qui omnem in literis ætatem exegerit.

Magiſtri nunc eſt etiam atque etiam conſiderare, utra Grammatica diſcipulis præcipienda, viri boni officium cuſtodire, majoremque Dei & hominum gratiam inire poſſit.

Digitized by Google

SYNOPSIS ARTIS GRAMMATICÆ.

TABULA PRIMA.

Grammaticæ.

- Definitio, Finis, Officiū,
  - Dirigere locutionem vel ſermonem:
  - Corrigere locutionis vitia
    - Barbariſmum,
    - Solœciſmum.
- Subjectū, Partes orationis.
  - Primæ, ut Litera, cujus
    - Definitio
    - Diviſio in
      - Vocalē
        - Simplicē
        - Cōpoſitā
          - Diphthōgū.
          - Triphth. p. 8.
      - Conſonantē
        - Simplicē
        - Cōpoſitā
          - Semivocalem & Liquidam,
          - Mutam.
  - Ex primis ortæ, ut
    - Syllaba, cujus
      - Definitio
      - Diviſio in
        - Brevem,
        - Longam,
        - Ancipitem.
    - Vox, cujus
      - Definitio
      - Accidentia
        - Accentus,
        - Figura, pag. 3,
        - Species.
      - Diviſio in Numeri
        - Participem
          - Nomen,
          - Verbum,
          - Participiū,
        - Expertem
          - Præpoſitionem,
          - Adverbiū,
          - Conjunctionem,
          - Interjectionem.
- Inſtrumenta,
  - *Orthoepeja*, ſeu regulę de literarum pronunciatione.
  - *Proſodia*, ſeu regulæ de Syllabarum quantitate.
  - *Etymologia* de ſingularum vocum accidentibus & partibus
    - Nominis, Tab. II.
    - Verbi, Tab. III.
    - Participii, pag. 9.
    - Præpoſitionis, pag. 9.
    - Adverbii, pag. 10.
    - Conjunctionis, pag. 15.
    - Interjectionis, pag. 16.
  - *Syntaxis*, ſeu regulæ de vocum debita inter ipſas compoſitione, Tabul. IV.

Digitized by Google

TABULA II.

Etymologia Nominis.

- Nominis
  - Definitio, pag. 4.
  - Accidentia
    - Commune cum verbo, Numerus.
    - Propria
      - Caſus
      - Genus
        - Maſculinum.
        - Fæmininum.
        - Neutrum.
      - Declinatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta,
        - Quinta.
  - Diviſio ratione
    - Generis in
      - Subſtantivum
        - Proprium,
        - Commune. pag. 4.
      - Adjectivum
        - Abſolutū,
        - Relativū,
          - Generale
          - Reciprocum.
    - Speciei in
      - Primitivum
      - Derivativum
        - Poſſeſſivum.
        - Diminutivum.
        - Comparativum,
        - Superlativum, pag. 6.
        - Verbale.

T A-

Digitized by Google

TABULA III.

Etymologia Verbi.

- Verbi
  - Definitio
  - Accidentia
    - Commune cum Nomine, Numerus.
    - Propria
      - Perſona
        - Prima ſingularis & plur. pag. 7.
        - Secunda ſing.& plur.
        - Tertia ſing. & plur.
      - Tempus
        - Præſens
          - Imperfectũ
        - Præteritum
          - Perfectum,
          - Pluſquam perfectum.
        - Futurũ.
      - Conjugatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta.
  - Diviſio ratione
    - Perſonæ in
      - Perſonale ſeu Finitum.
      - Imperſonale ſive Infinitũ vel
        - Verũ
          - Gerũdũ,
          - Supinũ. pag. 8.
        - Falſũ
    - Significati in
      - Subſtantivum,
      - Activum,
      - Paſſivum,

TABULA IV.

- Syntaxis in
  - Genere, eſt vel
    - Regularis, eaque vel
      - Concordia, pag. 23.
      - Rectio, pag. 24.
    - Irregularis ſeu Figurata, Tab. XI.
  - Specie, eſt vel
    - Nominis, Tab. V.
    - Verbi, Tab. VI.
    - Participii, Tab. VII.
    - Præpoſitionis, Tab. VIII.
    - Adverbii, Tab. IX.
    - Conjunctionis, Tab. X.

TABULA V.

- Syntaxis Nominis, eſt vel
  - Concordia Nominis
    - Subſtantivi cum Adjectivo, pag. 24.
    - Relativi generalis cum antecedente.
    - Reciproci cum Antecedente, pag. 25.
    - Cujuſcumq; cum verbo perſonali.
  - Rectio
    - Vera Nominis
      - Subſtantivi cujuſcumque, pag. 26.
      - Subſtantivi verbalis.
      - Adjectivi ex participio activo facti, pag. 26.
      - Adjectivi participio paſſivo ſimilis, pag. 27.
    - Falſa
      - Nominativi, pag. 27.
      - Genitivi,
      - Dativi,
      - Accuſativi, pag. 28.
      - Vocativi,
      - Ablativi.

T A-

Digitized by Google

TABULA VI.

Syntaxis Verbi, eſt vel
- Concordia Verbi
  - Finiti ſeu perſonalis, cujus duæ ſunt regulæ, pag. 29.
  - Infiniti ſive Imperſonalis, cujus duæ ſunt Regulæ, pag. 31.
- Rectio
  - Vera in
    - Genere cujuſcumque verbi, ſive Finiti, ſive Infiniti, pag. 32.
    - Specie verbi activi Infiniti, pro nomine ſubſtantivo poſiti, p. 33.
  - Falſa Verbi
    - Finiti, ejuſque vel
      - Subſtantivi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 35.
      - Activi, cujus tres falſæ ſunt regulæ, pag. 35.
      - Paſſivi, cujus quatuor falſæ ſunt regulæ, 36.
    - Infiniti, ejuſque vel
      - Gerundi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 37.
      - Supini, cujus una falſa eſt regula, pag. 38.

TABULA VII.

Syntaxis Participii, eſt vel
- Concordia, pag. 38.
- Rectio
  - Vera, pag. 39.
  - Falſa, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 39.

Digitized by Google

TABULA VIII.

Syntaxis Præpoſitionis, eſt vel
- Concordia, pag. 40.
- Rectio Præpoſitionis cum
  - Accuſativo,
  - Ablativo, pag. 40.
  - Utroquè, pag. 41.

TABULA IX.

Syntaxis Adverbii eſt vel
- Concordia, cujus novem ſunt regulæ, pag. 41.
- Rectio, ſed falſa Adverbiorum cum
  - Nominativo,
  - Genitivo, pag. 43.
  - Dativò,
  - Accuſativo,
  - Ablativo, pag. 45.

TABULA X.

Syntaxis Conjunctionis, eſt vel
- Concordia, cujus ſex ſunt regulæ pag. 46.
- Rectio, cujus una eſt regula pag. 48.

TABULA XI.

Syntaxis irregularis ſeu Figurata, eſt vel
- Vernacula, cum artis regulæ negligũtur propter orationis vel
  - Exſuperantiam, diciturq; Pleonaſmus pag. 50.
  - Defectũ eſt vel
    - Ellipſis. Tabul. XII.
    - Zeugma. Tabul. XIII.
  - Diſcordiam, diciturque Syllepſis. Tabul. XIV.
  - Ordinem turbatum, diciturque Hyperbaton. Tabul. XV.
- Peregrina, id eſt, Græciſmus, Tabul. XVI.

TA-

Digitized by Google

TABULA XII.

Ellipſis, in qua deeſt vel

- Nomē, ſive
  - Idem. pag. 51.
  - Aliud, idque vel
    - Cognatū ſive ſit
      - Nominativus,
      - Accuſativus. p. 51.
    - Alienū, ſive ſit
      - Solitarium A.
      - Conſociatum. pag. 51.
- Verbum ſive
  - Infinitum & vel
    - Cognatum,
    - Alienum. pag. 68.
  - Finitum, pag. 68.
- Præpoſitio pag. 70.
- Adverbium aut Conjunctio, pag. 74.

A. Solitariū Nomen eſt vel

- Suppoſitum
  - Nominis
    - Subſtantivi, pag. 52.
    - Adiectivi ſive
      - Abſoluti quæ ellipſis eſt vel
        - Apertior
        - Tectior, p. 53.
      - Relati, pag. 60.
  - Verbi
    - Finiti.
    - Infiniti, pag. 61.
  - Præpoſitionis, pag. 62.
- Appoſitum
  - Nominis idq; vel
    - Subſtantivum,
    - Adjectivum, p. 62.
  - Verbi, pag. 67.
  - Conjunctionis, pag. 64.

TABULA XIII.

Zeugma

- Verum,
- Falſum, pag. 76.

TABULA XIV.

Syllepſis

- Abſoluta, vel
  - Generis,
  - Numeri, p. 77.
  - Utriuſque, pag. 78.
- Relativa, p. 78.

TA-

TABULA XV.

Hyperbaton, eſt vel
- Anaſtrophe, pag. 79.
- Tmeſis,
- Parentheſis,
- Synchyſis,
- Anacoluthon.

TABULA XVI.

Græciſmus, eſt vel
- Generũ, cum
  - Maſculinum ponitur pro Neutro:
  - Fœmininum ponitur pro Neutro:
  - Neutrũ ponitur pro Maſculino, p. 80.
- Caſuum, cum
  - Nominativus ponitur pro Accuſativo, pag. 81.
  - Genitivus ponitur pro
    - Accuſativo,
    - Ablativo.
  - Dativus ponitur pro Accuſativo.
  - Accuſativus ponitur pro
    - Nominativo,
    - Dativo,
    - Ablativo.
  - Ablativus ponitur pro Accuſativo, pag. 81.

Duo-

Digitized by Google

Duodecim Maximæ,

ſeu

Regulæ fundamentales Syntaxeos Latinæ.

Regularũ aliæ pertinent ad

- Orationem totam, ut
  - 1 Omnis affirmatio & negatio Nomine & Verbo conſtat.
  - 2 Præter Nomen & Verbũ ſunt quædam particulæ certis ſignificationibus aſſignatæ, quibus Nomen & Verbũ aliæque minores orationis partes velut nervis colliguntur: quæ particulæ ſecundum regulas exprimuntur, per figuram ſupprimuntur.
- Orationis partes, id eſt, vel ad
  - Nomẽ cujſque vel
    - Species, quæ ſunt Nomen
      - 3 Adjectivum. Omne nomen Adjectivum habet ſuum ſubſtantivum.
      - 4 Relativum. Omne nomẽ ſeu pronomen Relativum habet ſuum nomen Antecedens quod refert.
      - 5 Comparativum. Omne nomen Comparativum habet ſuum Poſitivum cum quo comparatur.
    - Caſus, ut
      - 6 Omnis Nominativus eſt Verbi finiti ſuppoſitum, aut ad ſuppoſitum pertinens, ſive verbum illud ſit expreſſum, ſive ſuppreſſum.
      - 7 Omnis Genitivus Latina conſtructione a nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, Græca vero conſtructione etiam a præpoſitione ix expreſſa vel ſuppreſſa.
      - 8 Omnis Accuſativus a Verbo activo, aut a Nomine verbali, aut Præpoſitione regitur.
      - 9 Omnis Ablativus a Præpoſitione regitur.
  - Verbũ, ut
    - 10 Omne Verbum accidentale, aut activum eſt aut paſſivum, quorum illud ſemper accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit.
    - 11 Omne Verbum finitum habet pro ſuppoſito Nominativum expreſſum aut ſuppreſſum.
    - 12 Omne Verbum infinitum habet pro ſuppoſito Accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum Latina conſtructione; Græca verò ſæpe Nominativum.

I'N-

Digitized by Google

INSTITUTIONES
GRAMMATICÆ
LATINÆ.

Quid eſt Grammatica?

Eſt ars recte loquendi.

Quis eſt finis Grammaticæ, cujus cauſa diſcitur?

Oratio congruens, id eſt, cujus nulla pars ſit, quæ præceptis artis non congruat.

Circa quid verſatur ars Grammatica?

Circa partes orationis.

Quotuplices ſeu quot generum ſunt partes orationis?

Duplices: Aliæ primæ, ut *Literæ*: aliæ ex primis ortæ, ut *Syllabæ*, & *Voces* ſeu *vocabula*, quæ vulgo male vocantur *Dictiones*.

Quid eſt Litera?

Eſt individui ſoni comprehenſio.

Quotuplex eſt Litera?

Duplex: Alia *Vocalis*, alia *Conſona* vel *Conſonans*.

Quid eſt Vocalis?

Eſt litera, quæ per ſe ſyllabam efficit.

Quot generum ſunt Vocales?

Duorum: Aliæ ſunt *Simplices*, aliæ *Compoſitæ*.

Quæ ſunt Vocales ſimplices?

A, e, i, o, u, & Græca *y*.

Quot generum ſunt Vocales compoſitæ?

Duorum: Aliæ ſunt *Diphthongi*, compoſitæ ex duabus ſimplicibus vocalibus: aliæ *Triphthongi*, compoſitæ ex tribus.

Quot ſunt Diphthongi?

Viginti duæ. *Ae, ai, ao, au*: *Ea, ei, eo, eu*: *Ja, je, ji, jo, ju*: *Oa, oe, oi, ou*: *Va, ve, vi, vo, vu.* Ex his quatuor magis cognitæ ſunt, *Ae, oe, au, eu.*

Quot ſunt Triphthongi?

Octo. *Vae, vai, vau, vea, vei, vie, voa,* & *voi.*

Quid eſt Conſonans?

Eſt litera, quæ ſine vocali ſyllabam non efficit.

Quotuplex eſt conſonans?

Duplex. Alia *Simplex*, alia *compoſita.*

Quot ſunt conſonantes ſimplices?

Quatuordecim. *B, c, d, f, g, h, l, m, n, p, q, r, ſ, t.*

Quot generum ſunt conſonantes ſimplices?

Duorum. Aliæ ſunt *Semivocales* eædemque *Liquidæ*, ut *L, m, n, r, s*: aliæ *Mutæ*, ut *B, c, d, f, g, h, p, q, t.*

Quot ſunt conſonantes compoſitæ?

Quinque, quarum tres apud Latinos propriam figuram, qua ſcribantur, non habent, ut *CH, PH*, & *TH.* duæ vero ſuis characteribus depinguntur, ut *X* & *Z*. Sed etiam iſtis priſci carebant & poſteriores carere poterant, cum *X*, ſit *CS*, vel *GS*, *Z*, ſit *DS*.

Quid eſt Syllaba?

Eſt integri ſoni comprehenſio, ut *Mons, nox, flos.*

Quotuplex eſt Syllaba?

Triplex. Alia *Brevis*, quæ unum tempus conſumit: alia *Longa*, quæ duo tempora conſumit, ac ſi eadem vocalis bis pronunciaretur, ut in *Felix*, quod pronunciatur & antiquitus ſcribebatur *Feelix*: alia *Anceps*, cujus pronunciatio indifferenter uno, aut duobus temporibus abſolvitur, ut media in *Steterunt.*

Quid eſt Vocabulum?

Quo unumquodque vocatur. Aliter dicitur *Vox.*

Quæ ſunt quæ voci accidunt?

Accentus, Figura & Species.

Quid eſt Accentus?

Eſt modulatio vocis eam in pronunciando vel attollens, vel deprimens.

Quæ

Quæ ſunt Regulæ Accentus?

„ Vox ipſa accentum in ſeſe monoſyllaba ponit.
„ Exacuit ſedem diſſyllabon omne priorem.
„ Ex tribus extollit primam pænultima curta.
„ Extollit ſe ipſam quando eſt pænultima longa.

Quid ſignificat Figura?

Sitne vox ſimplex, an compoſita, ut *Juſtus*, eſt vox ſimplex: *Injuſtus*, eſt vox compoſita ex *in & Juſtus*.

Quid ſignificat Species?

Sitne vox prima, an aliunde flexa, ſive, ſit ne primitiva, an derivativa, ut *Pater* eſt vox primitiva, *paternus* & *patrius*, ſunt voces derivativæ. *Sanctus* eſt vox primitiva, *ſanctior*, *ſanctiſſimus*, *ſanctitas*, *ſanctimonia* & *ſancte*, ſunt voces derivativæ.

Quot ſunt genera vocum?

Duo. Aliæ enim voces ſunt participes numeri, aliæ expertes numeri.

Quid eſt Numerus?

Eſt differentia vocis ſecundum unitatem aut multitudinem.

Quotuplex eſt Numerus?

Duplex. *Singularis*, qui unum ſignificat, ut *Homo vivit*. *Pluralis*, qui plura ſignificat, ut *Homines vivunt*.

Quot ſunt Voces numeri participes?

Tres. *Nomen*, *Verbum*, & *Participium*.

Quot ſunt voces numeri expertes?

Quatuor. *Præpoſitio*, *Adverbium*, *Conjunctio*, & *Interjectio*: quæ quatuor communi nomine vocantur, *Particulæ*.

Quot ſunt Inſtrumenta artis Grammaticæ?

Quatuor. *Orthoepia*, ſive regulæ de recta literarum pronunciatione. *Proſodia*, ſive regulæ de ſyllabarum quantitate. *Etymologia*, ſive regulæ de vocum ſingularum accidentibus & partibus, ut de nominum generibus & declinationibus, de verborum conjugationibus, &c. *Syntaxis*, ſive regulæ de vocum debita inter ipſas compoſitione.

Digitized by Google

ETYMOLOGIA
De Nomine.

Quid eſt Nomen?

Eſt vox particeps numeri caſualis cum genere, id eſt, quæ numerum, caſum & genus, aut ſaltem terminationem generi quadrantem habet.

Quid eſt Caſus?

Eſt ſpecialis differentia numeri nominalis.

Quot ſunt Caſus?

Sex. *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accuſativus, Vocativus*, & *Ablativus.*

Quid eſt Genus?

Eſt differentia nominis ſecundum ſexus notam.

Quot ſunt Genera?

Tria. *Maſculinum*, cujus nota eſt *hic*, ut *Hic dominus. Fœmininum*, cujus nota eſt *hæc*, ut *Hæc menſa.* Neutrum, cujus nota eſt *hoc*, ut *Hoc templum.*

Quot ſunt Declinationes Nominum?

Quinque: nam eſt vel *prima*, cujus genitivus ſingularis deſinit in *æ*, ut *Menſa, menſæ*: vel *ſecunda*, cujus genitivus ſingularis exit in *i*, ut *Dominus, domini*: vel *tertia*, quæ facit genitivum ſingularem in *is*, ut *Sermo, ſermonis*: vel *quarta*, cujus genitivus ſingularis terminatur in *us*, ut *Senſus, ſenſus*: vel *quinta*, cujus genitivus ſingularis exit in *ëi*, ut *Dies, diëi.*

Quot modis dividuntur Nomina?

Duobus: Ratione *generis*, & *ſpeciei*..

Quotuplex eſt nomen ratione generis?

Duplex: *Subſtantivum* & *Adjectivum.*

Quid eſt nomen Subſtantivum?

Quod cum uno genere declinatur, ut *Pater, mater.*

Quotuplex eſt nomen Subſtantivum?

Duplex: *Proprium*, quod uni ſoli rei, perſonæve convenit, ut

ut *Cicero*, *Roma*, *Tiberis*. Et *Commune* ſive *Appellativum*, quod multis convenit, ut *Homo*, *urbs*, *flumen*.

Quid eſt nomen Adjectivum?

Quod nullum genus habet, ſed tantum generibus tribus quadrat vel ſub uno fine, ut *Felix*, *par*, *oriens*: vel ſub duobus, ut *fortis* & *forte*: vel ſub tribus, ut *Bonus*, *bona*, *bonum*. Italice & Hiſpanice fere ſemper ſignificat *coſa*, Gallice *choſe*, Germanice Ding.

Quotuplex eſt nomen Adjectivum?

Duplex: *Abſolutum*, quod ad aliud non refertur: & *Relativum*, quod ad antecedens nomen refertur.

Quotuplex eſt nomen Relativum?

Duplex: Aliud *Generale*, quod ad antecedens ſic refertur, ut in ſe ipſum non reflectatur, ut *Qui*, *hic*, *is*, *ille*, *ipſe*, *iſte*, *qualis*, *quantus*, *quotus*. Aliud *Speciale*, quod *Reciprocum* dicitur, & in ſe ipſum reflectitur, ut *ſui* & *ſuus*.

Quotuplex eſt nomen ratione ſpeciei?

Duplex: *Primitivum*, ſeu primæ poſitionis, quod ipſum aliunde non formatur, ut *Beatus*. Et *Derivativum*, quod ab alio nomine habet originem, ut *Beatitas*, *beatulus*, *beatior*, *beatiſſimus*.

Quot ſunt genera nominum Derivativorum?

Sunt quidem plura, ſed hæc quatuor præcipua, *Poſſeſſiva*, *Deminuta*, *Comparata*, & *Superlata*.

Quid eſt nomen Poſſeſſivum?

Quod idem ſignificat, quod genitivus unde derivatur, ut *Paternus*, *meus*, *tuus*, *ſuus*: nam *Paternus amor* ſignificat idem quod *Patris amor*.

Quid eſt nomen Deminutum ſeu Deminutivum?

Quod minus ſignificat, quam ſuum primigenium, cujus ſemper genus & ſignificationem ſervat, ut a *fune*, *funiculus*, a *rege*, *regulus*, a *piſtrina*, *piſtrilla*.

Quid eſt nomen Comparatum ſeu Comparativum?

Quod fit a poſitivo, id eſt, nomine adjectivo, addita ſyllaba *or*, ad primum caſum in *i*, ut a *Doctus*, *docti*, *doctior*, & ſignificat idem, quod poſitivum, addita voce *magis*: nam *Doctior* eſt *magis doctus*. *Prudentior* eſt *magis prudens*.

Quid eſt nomen Superlatum ſeu Superlativum?

Quod fit a poſitivo ſeu nomine adjectivo addita *ſſimus* ad primum ejus caſum in *i*, ut a *Doctus*, *docti*, *doctiſſimus*, a *Prudens*, *prudentis*, *prudenti*, *prudentiſſimus*, & ſignificat idem quod poſitivum cum *valde*: nam *Doctiſſimus* ſignificat *valde doctus*. Quædam tamen Superlativa *in llimus*, *rimus*, *timus*, aliterque exeunt, ut ab *Exterus* fit *extimus* & *extremus*: a *Superus*, *ſummus* & *ſupremus*: a *Poſterus poſtumus*, ſive *poſtimus* & *poſtremus*.

Hæc tria dant llimus, *ſimilis*, *facilisque*, *humilisque*.
Cum rectus fit in ER, ternus gradus in Rimus exit:
Ut *veter* & *deter*, queis *matur* jungito priſcum.
Sex Timus accipiunt, *dexter*, *citer* atque *ſiniſter*,
Interus atque *ulter*, *extremus* & *extimus*, *exter*,
Inferus infimum habet, *ſuperus* cum *poſterus* Emus.

Dic alia Comparativa & Superlativa Anomala.

Bonus, melior, optimus.
Malus, pejor, peſſimus.
Magnus, major, maximus.
Parvus, minor, minimus.
Multum, plus, plurimum.
Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus.
Beneficus, beneficentior, beneficentiſſimus.
Benevolus, benevolentior, benevolentiſſimus.
Pris, *antiquum*, prior, primus.
Senex, ſenior.
Juvenis, junior.
Propior, proximus.
Pius, piiſſimus.
Invitus, invitiſſimus.
Novus, noviſſimus.
Ocyor, ocyſſimus, a Græco *ὠκύς*, id eſt, *celer*.

Digitized by Google

DE VERBO.

Quid eſt verbum?

Eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore, id eſt, quæ numerum, perſonam & tempus habet.

Quid eſt Perſona vel potius Facies?

Eſt ſpecialis differentia numeri verbalis.

Quotuplex eſt Perſona?

Triplex. Singularis prima, ut *Amo.* Singularis ſecunda, ut *Amas.* Singularis tertia, ut *Amat.* Pluralis prima, ut *Amamus.* Pluralis ſecunda, ut *Amatis.* Pluralis tertia, ut *Amant.*

Quid eſt tempus?

Eſt differentia verbi ſecundum præſens, præteritum, & futurum.

Quot ſunt Tempora Verbi?

Quinque. *Præſens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum pluſquamperfectum*, & *Futurum.*

Quot ſunt verbi conjugationes?

Quatuor: nam eſt vel *Prima*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *as*, ut *Amo, amas*: vel *Secunda*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *es*, ut *Doceo, doces*: vel *Tertia*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *is*, & infinitum in *ere* breve, ut *Lego, legis, legere.* Vel *Quarta*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *is*, & infinitum in *ire* longum, ut *Audio, audis, audire.*

Quot modis dividuntur verba?

Duobus. Ratione perſonæ, & ratione ſignificati.

Quotuplex eſt verbum ratione Perſonæ?

Duplex: *Perſonale*, ſeu *Finitum*, & *Imperſonale* ſive *Infinitum.*

Quid eſt Verbum Perſonale ſeu Finitum?

Quod certa perſona, tum etiam numero & tempore certo finitur, ſeu determinatur, ut cujus perſonæ, numeri & temporis ſit, dici poſſit, ut *Amo, legiſſes, curritur, pluit, ningit, luceſcit.*

Quid eſt verbum Imperſonale ſive Infinitum?

Quod certa perſona non finitur, ſed nec numerum aut tempus certum habet, ut *Amare, amaviſſe.* Vulgo vocant ver-

verbum *Infinitivi modi*, quod ſæpe nominis ſubſtantivi vim habet, ut *Virtus eſt vitium fugere*, pro, *fuga vitii eſt virtus. Tempus eſt abire*, pro, *abitionis. Magis paratus ſervire, quam imperare*, pro, *magis paratus ſervituti, quam imperio. Non tanti emo pœnitere*, pro, *pœnitentiam. Ibo videre*, pro, *ad videre*, ſive *ad viſionem. Dignus legi*, pro, *lectu* vel *lectione. Dignus amari*, pro, *amore.*

Quotuplex eſt verbum ratione ſignificati?

Triplex: *Subſtantivum*, quod ſubſtantiam ſive ſubſiſtentiam ſignificat, ut *Sum, fio*, & priſcum *fuo. Activum*, quod actionem ſignificat, ut *Vivo, amo, curro, conſolor, amplector*: nam iſta in *Or*, depoſuerunt paſſivam ſignificationem, ex eoque *Activa deponentia* dicuntur. *Paſſivum*, quod paſſionem ſignificat, ut *Vivitur, amatur, curritur.*

Nullumne eſt verbum Gerundum ſeu Gerundium?

Nullum: nam *legendi* & *legendo*, quæ vulgo verba *Gerunda* dicuntur, non ſunt verba, quoniam nec tempus, nec perſonam habent, ſed ſunt participia paſſiva cum genere, caſu & numero. Nam *legendi* eſt genitivus ſingularis neutri *legendum*: *legendo* autem eſt ablativus ſingularis neutri *legendum*, ac propterea præpoſitio ei præponi poteſt hoc modo: *In legendo fies doctus*: ubi ſubauditur verbum infinitum *legere*, quod nominis vim habet in ablativo, quaſi dictum eſſet: *In legendo lectu*, ſive *in legenda lectione fies doctus. Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivo, quaſi eſſet: *Tempus eſt legendi lectus* ſeu *legendæ lectionis. Nunc eſt legendum*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in nominativo. *Legere* autem valet idem quod *lectio*, niſi quod illud neutrum eſt, hoc fæmininum. Idem enim ſunt, *Legere jucundum eſt*, & *lectio jucunda eſt.*

Nullumne eſt verbum Supinum?

Nullum: nam *lectum* & *lectu*, quæ vulgo *Verba ſupina* dicuntur, non ſunt verba, quoniam in iis nec perſona, nec tempus, nec numerus apparet, ſed ſunt nomina ſubſtantiva quartæ declinationis accuſativi & ablativi vel dativi caſus, adeoque cum præpoſitione inveniuntur, ut *Oves eunt paſtum*, vel *ad paſtum*, ſive *ad paſtionem. Redeunt paſtu*, vel *e paſtu*, ſive

a pa-

a paſtione. Viſu mirabile, pro *viſui*: nam dativus facit *viſui* & *viſu*. Similiter autem dictum eſt, ut *Oculis mirabile. Acerbus ſenſu* & *acerbus ſenſibus*.

DE PARTICIPIO

Quid eſt Participium?

Eſt vox particeps numeri caſualis, tempus & conſtructionem a verbo ducens, ſive quod numerum, caſum, tempus & verbi conſtructionem habet, ut *Amans, amaturus*, omnia tempora ſignificat in activo, ſicut *Amatus & amandus* in paſſivo. Dicimus enim: *Sum ámans & amaturus. Sum amatus*, vel *amandus. Fui amans, amaturus, amatus, amandus. Ero amans, amaturus, amatus*, & *amandus*.

DE PRÆPOSITIONE.

Quid eſt Præpoſitio?

Eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur.

Quotuplex eſt Præpoſitio?

Duplex: Alia *Caſualis*, quæ caſibus natura ſua præponitur; alia *Compoſitiva*, quæ cum aliis vocibus compoſita, unum vocabulum efficit, ſive eæ voces ſint nomina, ſive verba, ſive particulæ.

Quotuplex eſt Caſualis Præpoſitio?

Triplex: Alia accuſativo tantum præponitur, alia ablativo, alia promiſcue utrique.

Quæ Præpoſitiones præponuntur Accuſativo?

Ad, apud, ante, adverſus *vel* adverſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, juxta, ob, pone per, propter, poſt, præter, penes, ſupra, ſecundum, trans, ultra.

Quæ Præpoſitiones præponuntur Ablativo?

A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, e, ex, foras, pro, præ, palam, ſine (ex priſco *ſe* vel *ſed*) tenus.

Quæ Præpoſitiones utrique caſui præponuntur?

Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Quotuplex eſt Præpoſitio Compoſitiva?

Duplex. Alia extra compoſitionem habet propriam ſignificationem, alia niſi in compoſitione nihil ſignificat.

Quæ habent propriam ſignificationem?

Abhinc, admodum, antehac, contra ea, dehinc, dein, deinde, derepente, deſubito, deſuper, e loco, extemplo, exante, exadverſum, exhinc, examuſſim, exin, exinde, extraquam, inante, impræſentiarum, inibi, in loco, inſuper, interea, interim, interibi, interdiu, interdum, poſtea, poſthac, poſthinc, poſtibi, poſtilla, poſtinde, poſtmodo, præterea, præterhac, præterquam, præut, proin, proinde, pronuper, propalam, propemodum, proporro, propterea, proquam, protenus, prout, ſubinde, ſuperquam.

Hujus generis ſunt omnes Præpoſitiones, quæ cum Nominibus aut Verbis ſunt compoſitæ, ut *Adeſſe*, *adprobus*, *avocare*, *evocare*, *deducere*, *inimicus*, *inducere*, *obvius*, *obducere*, *perducere*, *præire*, *ſubire*, *tranſire*, &c.

Quæ Præpoſitiones nihil ſignificant extra compoſitionem?

Ambe, am, an, con, di, dis, re, ſe, ut in *Ambeciſus*, *ambio*, *amſanctus*, *anquiro*, *concors*, *diverſus*, *diſpar*, *reliquus*, *ſeparatus*. Et hæ præpoſitiones a priſcis Grammaticis *Loquelares* vocantur, quia extra compoſitionem loquelæ tantum, ſed nullius ſignificationis ſunt.

DE ADVERBIO.

Quid eſt Adverbium?

Eſt vox expers numeri, quæ aliis vocibus tamquam adjectivum adjungitur, ut *Valde bonus*, *Diſcit cito*, *Bene mane*.

Quotuplex eſt Adverbium?

Multiplex, ratione variarum ſignificationum, ut interrogandi, reſpondendi, affirmandi, negandi, prohibendi, jurandi, quantitatis, qualitatis, ſimilitudinis, comparandi, intendendi, remittendi, hortandi, congregandi, ſeparandi, excludendi, eventus, moris, principii & originis, dubitandi, &c.

Quotuplicia ſunt Adverbia interrogandi & reſpondendi?

Sextuplicia: Quærunt enim & reſpondent vel de *Facto*, ſit-

ſitne aliquid, nec ne; vel de *Cauſa*; vel de *Tempore*: vel de *Loco*: vel promiſcue de *Tempore & Loco*; vel ſimul de *Tempore & Numero.*

Quæ Adverbia quærunt de Facto?

An, anne, ne: *enclitica*, num, numnam.

Quæ Adverbia reſpondent de Facto?

Ita, ſic, etiam, quippeni. Reſpondetur etiam per verba *Licet* & *Cenſeo.*

Quæ Adverbia quærunt de Cauſa?

Cur, quin, quianam. Quæritur etiam per nomina *Quare*, ſeu *qua de re*, & *quam ob rem.*

Quæ adverbia reſpondent de cauſa?

Quia & quoniam, quod factum eſt, ex *Quom jam* ſeu **Cum** *jam.* Reſpondetur etiam per Nomina, *Eo quod, ideo, ea re, hac re, propterea quod.*

Quæ adverbia quærunt de Tempore?

Quando, quamdiu & quantiſper.

Quæ adverbia reſpondent ad Quando?

Hodie, heri, cras, pridie, poſtridie, perendie, nudius tertius, quartus, quintus, decimus, nunc, jam, nuper, tandem, aliquando, olim, pridem, dudum, tum, quum *vel* cum, interim, ſtatim, protinus, illico, extemplo, actutum, repente. Reſpondetur etiam per Nomina, *Mane, ſero, tempori, ſerius, temporius, ocyus.*

Quæ adverbia reſpondent ad Quamdiu, & Quantiſper?

Tantiſper, pauliſper, aliquantiſper, parumper, uſque *pro* aſſiduo, diu, olim, dudum.

Quotuplicia ſunt adverbia, quæ quærunt & reſpondent de Loco?

Quintuplicia. Alia enim ſignificant locum ſine motu, alia motum ad locum, alia motum per locum, alia motum ex loco vel a loco, alia motum verſus locum.

Quæ adverbia quærunt de loco ſine motu?

Ubi & ut, pro *ubi* poſitum.

Quæ adverbia reſpondent ad Ubi?

Hic, iſtic, illic, ibi, ibidem, inibi, intus, foris, utrobique, paſſim, ſuperne, inferne, infra, utrimque, undique, undiquaque, uſquequaque, intus, ſubtus, necubi, ubiubi, alibi, neutrubi, ubivis, uſquam, nuſquam (*pro quo plebs Romana dicebat*

bat, nullibi) altrinſecus, utrinqueſecus, extrinſecus. Reſpondetur etiam per nomina, ut *Romæ, Toleti, Carthagini, Ægypti, Cypri, Ciliciæ, domi, belli, militiæ, humi, ruri* vel *rure.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ad locum?

Quo. Sed hoc adverbium non eſt *nativum* adverbium, ſed *repertum* ſive *uſurpatum*: nam ex natura ſua ſeu prima impoſitione eſt nomen accuſativi pluralis a *quod.* Dicebant enim veteres *quo*, pro, *quæ*, & ſupprimebant præpoſitionem *ad.* Itaque *quo* valet: *Ad quæ loca* vel *negotia. Quo mihi fortunam,* ſignificat, *ad quid mihi fortunam,* ſive *cui rei mihi fortunam?* nam *quo* dativus etiam eſt pro *quoi*, abjecto *i*, ut in Paradigmatum annotationibus monui.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quo?

Iſtuc, huc, eo, illo, intro, foras, quoquo, peregre, obviam, ultro, citro. Reſpondetur etiam per accuſativos locorum præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa, ut *Eo Romam, in Romam. Venit Italiam. Ibo rus, domum, in domum, urbem, larem.*

Quæ Adverbia quærunt de motu per locum?

Qua.

Quæ Adverbia reſpondent ad Qua?

Hac, iſtac, illac, quaqua, quacumque, quavis, quaquaverſus. Reſpondetur etiam per Ablativos locorum præpoſitione ſuppreſſa, ut *Tota vagatur Italia. Vehitur flumine* vel *per flumen.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ex loco?

Unde.

Quæ Adverbia reſpondent ad Unde?

Hinc, iſtinc, illinc, inde, indidem, eminus, cominus, aliunde, necunde, foris, unde unde, undecumque, utrinque. Reſpondetur etiam per ablativos locorum præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa, ut *Lapſus cælo, de cælo. Venit Roma, a Roma, de Roma. Mercator Rhodo,* vel *de Rhodo. Vinum Chio,* vel *de Chio, Sargus Ægypto, de Ægypto,* id eſt, *Ægyptius.* Sic *Joannes ab Auſtria,* & *de Auſtria,* id eſt, *Auſtrius,* quod nequaquam eſt nomen proprium, ſed commune poſſeſſivum. Sed ſi ablativus ſit perſonæ, præpoſitio exprimenda eſt, ut *Unde emiſti? a mercatore. Unde didiciſti? a te, de te, ex te.*

Quæ

Quæ Adverbia quærunt de motu verſus Locum?

Quorſum, quod formatum eſt, ex *quoverſum*, pro, *verſum ad quo*, ſeu *quæ loca.*

Quæ Adverbia reſpondent ad Quorſum?

Horſum iſtorſum, ſurſum *vel* ſuſum (priſce *ſus*, ut in *ſuſtineo*) deorſum, rurſum, prorſum, dextrorſum, lævorſum, ſiniſtrorſum, aliorſum, retrorſus, introrſus, quoquo verſus, vænum, peſſum: quæ duo poſtrema natura ſunt nomina.

Quæ Adverbia quærunt promiſcue tam de Loco, quam de Tempore?

Quouſque: etſi hæ natura duæ ſunt voces, deeſtque *ad loca* vel *tempora*, ut integra oratio ſit: *Uſque ad quo*, vel, *quæ loca, aut tempora.*

Quæ Adverbia reſpondent ad Quouſque?

Hucuſque, illucuſque, eouſque, hactenus, etſi in iſtis ſunt nomina, pro *uſque adhuc*, id eſt, *hoc temporis* vel *loci*, *uſque ad illud temporis & loci*, *uſque ad eo*, id eſt, *ea tempora* vel *loca*, *hac fine tenus temporis aut loci.* Sic *Romam uſque* pro, *uſque ad Romam.*

Quæ Adverbia quærunt de Tempore & Numero?

Quoties.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quoties?

Sæpe, identidem, plerumque, quotidie, toties, nunquam, unquam, ſemel, bis, iterum, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, octies, novies, decies, vicies, tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, octogies, nonagies, centies, ducenties, millies. *Multoties* non dicitur, nec enim uſquam apud auctores invenitur, niſi in Livii epitome incerti auctoris, ubi & alia non ſatis Latina leguntur.

Quæ ſunt Adverbia Affirmandi?

Næ, certe, nimirum, nempe, ſcilicet, videlicet, vere, ſane, profecto.

Quæ ſunt Adverbia Negandi & Prohibendi?

Non, ne, neque, nequaquam, haud, haudquaquam, neutiquam, minime.

Quæ ſunt Adverbia Jurandi?

Hercule, Hercle, mehercle, pol, ædepol, æcaſtor, mediusfidius.

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Qualitatis?

Bene, pulchre, eleganter, longe, late, audacter, fortiter, celeriter, viciſſim.

Quæ ſunt Adverbia Quantitatis?

Valde, oppido, oppidoquam, nimis, ſatis, impenſe, parum, affatim, abunde, perquam.

Quæ ſunt Adverbia Comparandi?

Magis, tam, quam, æque, ſecus.

Quæ ſunt Adverbia Similitudinis?

Ut, uti, velut, veluti, ſic, ſicut, ſicuti, ita, item, itidem, quaſi, ceu, quomodo.

Quæ ſunt Adverbia Intendendi?

Prorſus, penitus, omnino, apprime, non modo, nedum, immo, quin.

Quæ ſunt Adverbia Remittendi?

Senſim, paulatim, pedetentim, vix, ægre, pæne, fere, ferme.

Quæ ſunt Adverbia Hortandi?

Eia, age, agite, agedum, ehodum, quin.

Quæ ſunt Adverbia Congregandi?

Simul, una, pariter, conjunctim, generatim, univerſim, univerſaliter.

Quæ ſunt Adverbia Separandi?

Seorſum, ſeorſus, ſeparatim, privatim, egregie.

Quæ ſunt Adverbia Excludendi?

Tantummodo, ſolummodo, modo, demum, duntaxat.

Quæ ſunt Adverbia Eventus?

Forte, fortuito, temere.

Quæ ſunt Averbia Moris?

Meatim, tuatim, ſuatim, pro *meo*, *tuo*, *ſuo more*. Priſci canatim, ſuatim, bouatim dicebant, pro *canum*, *ſuum*, *boum more*. Humanitus pro *hominum more*.

Quæ ſunt Adverbia Principii & Originis?

Radicitus, ſtirpitus, funditus, divinitus, antiquitus, quaſi ſit incipiendo a radice, *a ſtirpe*, *a fundo*, *a Deo*, *ab antiquo*.

Quæ ſunt Adverbia Dubitandi?

Fortaſſe, fortaſſis, fors, forſcan, fortaſſean, forſit, forſitan, forsfuat.

DE CONJUNCTIONE.

Quid eſt Conjunctio?

Eſt vox expers numeri, qua orationes conjunguntur, ut *Vir bonus & doctiſſimus. Homo præſtantis ingenii & inſigni virtute. Non ruri, ſed Romæ vivit.*

Quot modis dividuntur Conjunctiones?

Duobus. Ratione ſignificationis ſeu poteſtatis, & ratione collocationis.

Quotuplex eſt conjunctio ratione ſignificationis?

Multiplex, ut *Copulativa, Disjunctiva, Conditionalis, Adverſativa, Conceſſiva, Illativa,* & *Cauſalis.*

Quæ ſunt Conjunctiones Copulativæ?

Et, que, ac, atque, quoque, etiam, quum, ſeu cum, tum.

Quæ ſunt Conjunctiones Disjunctivæ?

Aut, vel, ve, ſive, ſeu, an, nec ne, nec, neque.

Quæ ſunt Conjunctiones Conditionales?

Si, ſin, ni, niſi, modo, dum, dumtaxat, ſiquidem, hactenus.

Quæ ſunt Conjunctiones Conceſſivæ?

Quidem, equidem, ſane, etſi, quamquam.

Quæ ſunt Conjunctiones Adverſativæ?

At, aſt, ſed, atqui, tamen, tamenetſi, tametſi, autem, attamen, vero.

Quæ ſunt Conjunctiones Illativæ, quas ſcilicet ratio præcedit?

Ergo, igitur, itaque, idcirco.

Quæ ſunt Conjunctiones Cauſales, quas ſcilicet ratio ſequitur?

Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, ſiquidem, quippe, utpote.

Quotuplex eſt Conjunctio ratione Collocationis?

Triplex. Alia eſt *Præpoſitiva*, quæ in orationis principio ponitur: alia *Poſtpoſitiva* ſeu *Subjectiva*, quæ uni aut pluribus vocabulis jam poſitis ſubjicitur: alia *Media* ſeu *Communis*, quæ alias præponitur, alias ſubjicitur.

Quæ ſunt Conjunctiones Præpoſitivæ?

Et, ac, atque, nec, ſi, etſi, quamquam, at, aſt, aut, vel, niſi, ſeu, &c.

Quæ

Quæ ſunt Conjunctiones Poſtpoſitivæ ?

Enim, autem, vero, que, quoque, quidem, ne, ve.

Quæ ſunt Conjunctiones Mediæ ?

Ergo, igitur, itaque, equidem, quia, quoniam, tamen.

DE INTERJECTIONE.

Quid eſt Interjectio ?

Eſt vox expers numeri, varios animi motus ſive affectus exprimens.

Quotuplex eſt Interjectio ?

Duplex: Alia uni tantum affectui præcipue, alia pluribus exprimendis inſervit.

Quæ Interjectiones unum præcipue affectum exprimunt ?

Evax, eu, io, evohæ, *exprimunt gaudium.*

Ha, ha, he, *exprimit gaudii effectum, qui eſt* Riſus.

Euge, eugepæ, *exprimit voluptatem gratulantis.*

Hui, *exprimit voluptatem inſultantis, & irridentis.*

Papæ, *exprimit voluptatem admirantis.*

Heu, eheu, ah, *exprimunt dolorem.*

Hoi, oh, oh, *exprimunt ſeu comitantur fletum, doloris effectum.*

Hem, ehem, hau, *exprimunt ſtomachum* ſive *indignationem.*

Utinam, *exprimit cupiditatem optantis.*

Heus, eho, *exprimunt cupiditatem vocantis.*

Eja, *exprimit cupiditatem blandientis.*

En, ecce, eccum, ellum, *exprimunt cupiditatem demonſtrantis.*

Atat, *exprimit metum in genere.*

St, au, *exprimunt metum timentis ne ab alio audiatur.*

Phy, phuy, apage, *exprimunt metum aliquid faſtidientis* vel *averſantis.*

Quæ Interjectiones pluribus affectibus ſerviunt ?

O, *ſervit gaudio, dolori, exclamationi & optationi*, ſeu *voto.*

Hei, *ſervit dolori & minis, ſeu diris* aut *imprecationibus.*

Vah,

Vah, *ſervit voluptati admirantis & irridentis, tum dolori indignantis.*
Ohe, *ſervit ſtomacho ſeu tædio ob dictum aut factum alicujus, & cupiditati ejus, qui ab eo dicto aut facto ceſſari expetit.*

DE GENERE NOMINUM Regulæ Generales.

De Genere Significationis.

Fæmina maſque genus nullo monſtrante docebunt.
Propria cuncta *virûm*, *fluviorum* & nomina *montûm*
Maſcula cenſentur: nullum tamen eſt genus illis.
Inſula, *navis*, *avis*, *gemma*, *urbs*, *arbor*que, *poëma*
Fæmineis dantur, ſed cauſa ſignificati,
Non variata putes neutra, & pro nomine poſta, &
Hippomanes, *cacoëthes*, *nat*, *gith*, *ſpinter* & *I. U.*
Cæpe, *ador* & *cete*, *tempe*, *Soracte*, *meloſ*que,
Gauſape, *epoſ*que, *chaos*, *nil* & *frit*, *faſ*que, *nefaſ*que.

De Genere Dubio.

Hic aut hæc ſit *adeps*, *calx*, *cortex*, *clune*, *canalis*,
Atque *dies*, *finis*, *forceps*, tum *groſſus* & *imbrex*,
Linter, *margo*, & *onyx*, *pulvis*, *pumex*que *penuſ*que,
Scrobs, *ſpecus*, atque *ſilex*, *ſtirps* trunci, torque *varix*que,
Multaque quæ è Græcis *Os* in *Us* vertere Latini.

De Genere Terminationis.

Fæmineum *A* primæ eſt, veluti *panthera*, *ſagitta*,
Adria, ſed ſinus eſt mas, atque *cometa*, *planeta*.
Nomen in *A* ternæ neutrum eſt, ut *ſtigma*, *poëma*.
E latiale puta neutrum eſſe, *cubile*, *monile*.

Fæmineum eſt *aloë*, *rhodopeque* & cætera Græca.
I. neutris tribue, O. maribus, ceu *pugio*, *gummi*.
Fæmineis verbale in IO, *caro*, *talio*. DO. GO,
Hic *ordo*, *udo*, *ligo*, *cudo*, *burdo*, *harpago*, *cardo*.
C. T. L. *U M*, neutrum: *ſal*, *mugil*, *Solque* virile.
N. mas, *M* EN, neutrum: *gluten* ſimul, *unguen* & *inguen*.
Atque ON, non ternæ: Hæc *Sindon*, *icon*, *aëdon*.
Nomen in *A* R neutrum: ſed in E R diſtingue virile:
Hoc *iter*, hoc *turber*, *laſer*, *piper* atque *papaver*.
O R, mas. Hæc *arbor*. neutrum *cor*, *marmor* & *æquor*.
U R, neutrale dabis. Mas, *turtur*, *furfure*, *vultur*.
A S, dic fæmineum. Hic *elephas*, *adamaſque* *tiaras*,
Atque *As* cum turba. Neutrum *vas*, *faſque*, *nefaſque*.
Eſto nomen in E *S* muliebre: at maſcula Græca,
Et *gurges*, *poples*, *verres*, *parieſque*, *arieſque*.
Limes, *pes*, *ſomes*, *termes*, cum *palmite trames*,
Meridies, *ceſpes*, *ſtipes*: pluraleque ut *antes*.
Eſt quoque nomen in *I S* muliebre: NI *S* eſto virile,
Et *retis*, *corbis*, *faſcis* quoque *piſcis* & *axis*,
Et *collis*, *vermis*, tum *callis*, *follis* & *enſis*,
Menſis cum *vecti*, *poſtis*, *glis*, *fuſtis* & *anguis*,
Et *torris*, *caulis*, *lapis*, *unguis*, jungitur *orbis*,
Et *ſanguis*, *cucumis*, junges cum *vomere pollis*.
O S, mas. Hæc *dos*, *cos*. Neutrum eſt *os*, *oris* & *oſſis*.
U S, maribus jungas ſeu quartæ, ſive ſecundæ,
Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus* & *colus*, *idus*,
Porticus atque *tribus*, cum *ficus*, *acuſque*, *manuſque*.
Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*: hoc quoque *virus*.
U S, ternæ neutrum. Mas, *mus*, *grus*, *pous*, *lepus* & *ſus*
Hoc *Æs*. Hæc capiunt variata per *Utis* & *Udis*.
S. muliebre. Hic *fons*, *dens*, *pons*, *mons*. Græca quoque in *P S*.
X. dato fæmineis, *pax*, *fax*, *fornaxque*, *ſuppellex*,
Carex, *lex* & *halex*, *nix*, *pix*, *perdixque*, *filixque*,
Cum *lodice tomix*, *ſandix*, *maſtix* quoque *vibix*,
Et *ſpadix*, *nox*, *vox*, *nux*, *crux*, cum *luce*, *calyxque*,

Calx

Calx mas atque *corax*, *dropax*, *ſtorax*, quoque *pollex*,
Index atque *latex*, *ramex*, tum *grex*que *culex*que,
Lynx, *fornix* & *orix*, rarus cum *calice phœnix*.

DE NOMINUM Declinatione.

IN neutris primus, quartus, quintus ſimiles ſunt,
Tres iidem caſus plurales *A* retinebunt:
Eſt quintus recto ſimilis, *S*. tollito Græcis:
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

Prima Declinatio.

Prima dat *A* noſtris, *A* S, E S, E, Græca dabuntur.
E, dabit E S patrio: quarto E N, atque E, dato ſexto.
Auras, *aurai* patrio dant ſæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera E R, *U S*, *U M*, *vir*que *Satur*que E *U S* ponito Græcis.
Vir, *puer* excreſcunt: velut R, ſi R*U S* dedit olim.
U S, per E, mutabit quintus: *Deus* excipe tantum:
Sed proprium per I *U S*, dabit I. dic *mi* quoque *fili*,
Dique *dei*, atque *deis dis*. Hic ſed ſæpe poëtæ
Orpheos; *Androgeo* patrio, dantque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines tamen I *S* genitivo.
A, præſtabit *A T I S*. Non creſcunt nomina per E.
ONIS ab O: *caro carnis*, *nemo*, *cardo*, *homo*, *Apollo*.
D O, G O, fæmineum, *margo*, *ordo*, *turbo* dat INIS.
Unedo fert O N I S: *Anio*, *Nerio*que dat E N I S.
Creſcit *I S*, L, N, R, T. *lac lactis*, *caput*, *itis*.
M E N, *C E N*, *pecten*, I N I S, jungas ſimul *inguen* & *unguen*.

 ON,

ON, aliquando ONTIS Græcis: *cor* nataque *cordis*.
E, perdunt *imber* cum turba, *acer*que, *alacer*que,
Et *celeber*. Latium in STER, TER, tollito *later*.
Robur, *ebur*, *femur* atque *jecur* mittuntur in *Oris*.
Poſtulat AS, ATIS, ſed ADIS dat Græcus &
ANTIS,
Vas, *vadis* & *vaſis*, *as*, *aſſis*, *mas*, *maris* optat.
ES, dat ITIS, *Cereriſque*, *Ceres*, ETIS *ariete*, *perpes*.
Præpes, *hebes*, *paries*, *teres*, *indiges*, *interpreſ*que,
Inquies & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.
EDIS, *pes*, *merces*, *hæres*, IDIS, a *ſedeo* ortum.
Non creſcit *vates*, *verres*, proprium & muliebre;
Sed *teges* atque *ſeges*, *abieſ*que *quieſ*que dat ETIS.
IS, non creſcit: IDIS, fac Græca, *lapis* quoque *cuſpis*.
ITIS, dic *Samnis*, *lis*, *Quiris*: *glis* ſed in IRIS.
Impubis, *cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *cinis* ERIS.
Pollis, *ſanguis* INIS: *Simois Pyroiſque* dat ENTIS.
OS, ORIS, ceu *flos*: OTIS, ſed *compos* & *impos*,
Et Græca atque *nepos*, tum *dos*, *cos* atque *ſacerdos*.
Quædam OIS, ut *Minos*, *cuſtodis*, *bos bovis*, *oſſis*.
US, dat ERIS: ſed ORIS, *lepus*, atque *decus*, *facinuſ*que,
Et *nemus*, & *tergus*, *pectus* cum *tempore*, *frigus*,
Hoc *pecus* & *littus*, *corpus*, cum *fœnore*, *pignus*.
UDIS, dat *ſubſcus*, *palus*, *incus*, dat *ſalus* UTIS,
Intercus, *virtus*, *ſervit*que *juven*que *ſenectus*.
Grus & *ſus* dat UIS. *Tellus* monoſyllabaque URIS.
POUS deducit ODIS, ſed in UNTIS oppida quædam.
Æs, *æris*, *præs prædis* habent: *Laus fraus* petit AUDIS.
S, ſine vocali (*ut frons*, *lens*, *puls*) vertitur *in* TIS.
Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens* DIS: *aucupis auceps*.
I. mediat cum BS, PS, ſyllaba finit, *hiemſque*.
E, per I, mutabunt polyſyllaba, *principe*, *cælebs*.
X, in CIS verte, ut *fax*. LECTILIS edo *ſuppellex*.
(Dempto *halex*, *vervex*) E per I. polyſyllaba vertunt.
In GIS, *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*, *maſtyx*,
Frugis & *impetigis*, *Styx*, *ſtryx* & pleraque Græca.
CHIS dat *Onyx*: *nox noctis* habet, *nivis* & *ſenis* ede.

Fæmi-

Fœmineum *I S*, non creſcens *E M*, ſive *I M*, dato quarto.
I M, *ſitis* & *tuſſis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.
Græca in *I S*, *I M* ſive *I N* mittunt pariſyllaba, ut *I R I S*.
Sextus *E* vult ſemper; ſed *E* aut *I*. poſtulat *imber*,
Atque adjectiva, ut *pugil* & *T R I X*: adde *ſupellex*,
Amne, *ignis*, *poſtis*, *vectis*, *rus*, *anguis* & *unguis*.
Quartus in *EM*, *ſive I M*, ſexto *I*, ſemper dabit aut *E*,
A L, *A R*, *E*, neutrum *I*, dat; ſed *E*, *far*, *nectar*, *jubar hepar*.
Plus, *pluri* melius: ſic *I M* aut *I N* dantia quarto.
E S, recto & quarto: ſed *I A*, cum ſextus habet *I*.
Comparativa tamen per *A*, ſolum, *plus*que *vetus*que.
U M, patrius, ſed *IU M*, dabit *imber*, *uter*, *caro*, *linter*.
Quæque in *I A* mittunt rectum, queis addito *apluſtra*.
E S, *I S*, non creſcent (*panis*, *juvenis*, *canis*, *U M* dant.)
Sed monoſyllaba *I U M*, præter, *dux*, *nux*, *ſue*, *grus*, *frux*,
Ren, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prex*.
Atque *boum*, *bos*, *bubus*, *bobus* pone dativo.
Tertius eſt in *I B U S*, ſed *A T I S* mage neutra Pelaſga.
Tres caſus Græcos retinent hic ſæpe poëtæ,
Si creſcat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas*.

Quarta Declinatio.

Quarta dat *U S*, recto dat & *U* prius invariatum.
Dant *U B U S*, hæc quatuor, *portus*, *tribus*, *arcus* & *artus*.

Quinta Declinatio.

E S, olim patrius: ſed & *E*, *I I*, ſæpe poëtæ.
E R U M, *E B U S* que caret pluralis: tolle *dies*, *res*.
Non Cicero voluit *ſpecierum*, nec *ſpeciebus*.

BIBLIOTECA NAZ.

REGULÆ DE VERBORUM Præteritis & Supinis.

OMnes has Regulas centum & ſeptuaginta verſibus hexametris feliciter complexus eſt Emmanuel Alvarez e Societate Jeſu, quos ex ejus Grammatica pueros petere; memoriæque mandare ſuadeo. Etſi enim dubium non habeo, quin ediſcendis 1141. ſententiis illis in *Mercurio bilingui* poſitis, verba pleraque omnia inflectere jam didicerint, minime tamen diſconducet, eos regulam certam habere, ad quam timentes memoriæ fidem ac dubitantes reſpiciant. De *Supinis* ſupra demonſtravi, ea perperam pro verbis haberi, cum vera & germana ſint nomina quartæ declinationis, ex participiis paſſivis in *TUS* formata: nihilominus tanti eſt, pueros verſibus illis ediſcendis certo ſcire, cum quæ ſingulorum verborum participia ſint paſſiva, tum quæ quartæ declinationis nomina ſaltem in accuſativo & ablativo caſu ex participiis illis effičta extent: nam neque omnium verborum *Supina* ſunt tradita, neque eorum fere alii caſus, quam in *UM* & *U* exeuntes, ſunt inventi. Verbi gratia: *Promtu*, eſt ablativus è participio factus, quod præpoſitio arguit, cum legitur, *In promtu eſt*. Si quis jam dicatur *Iviſſe promtum ex arca pecuniam*, erit accuſativus ſuppreſſa præpoſitione *ad*, velut in *Syntaxi* planum fecimus. Sed *homo magno natu, tantus natu*, *major natu* legimus, nec tamen *natum*. Similiter nec *Suppetias*, *inficias*, *inſtar*, *impete*, alio caſu inventa ſunt, quæ tamen propterea ex nominum cenſu nemo exegerit. *Impetibus* tamen *crebris* dixit Lucretius, & Septimius Serenus *Ad inſtar*, ſicut *ad modum*. Paulus vero Juriſconſultus, *Ire ad inficias*, pro *inficiatum*, quo modo *Ire ad ſuppetias*, eſt *ire ad ſuppetiatum* ſive *auxiliatum*.

PRO-

PROSODIA.

Regulæ de Syllabarum Quantitate.

OMnem Proſodiæ Latinæ rationem verſibus quaſi centum ſexaginta idem Alvarez ita explicuit, ut nihil præterea deſiderandum videatur. Magiſter meus Sanctius, & alii, qui eadem de re verſus contexuere, minus mihi ſatisfaciunt. Ad Alvari ergo Acroaſin adoleſcentes mitto, nec eos modo, quibus ingenium ad poëticam factum ſortito obtigit, ſed etiam quos ſive inter legendum, ſive in cædendo ſermones ignorata ſyllabarum quantitate ludibrium aliis debere pudet.

DE SYNTAXI SEU Conſtructione.

Quid eſt Syntaxis?

Eſt debita partium orationis inter ſe compoſitio.

Quotuplex eſt Syntaxis?

Duplex: *Regularis* & *Irregularis* ſive *Figurata*.

Quid eſt Syntaxis Regularis?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea regulis artis.

Quotuplex eſt Syntaxis Regularis?

Duplex, *Concordia* & *Rectio*.

Quid eſt Concordia?

Eſt partium orationis, ſive ejuſdem, ſive diverſi generis inter ipſas convenientia, ut in *Vir bonus*, conveniunt inter ſe partes ejuſdem generis, quia utrumque nomen eſt. Sed in *Virtus laudatur*, eſt convenientia partium diverſi generis, cum altera nomen ſit, altera verbum. Hæc autem *Concordia* vel proprie, vel improprie dicitur. Proprie quidem de nominibus, verbis & participiis, quæ aliquid tertium habent, in quo conveniant: Improprie vero de particulis, cum ex conſenſu hominum ſive inſtituto una ponuntur, ut *Ne dicas*, *Non dices*, *Ne dic*, *utinam viveret.*

Quid eſt Rectio?

Eſt certi caſus adſciſcendi poteſtas. Ut in *Filius Dei*, nomen ſubſtantivum adſciſcit ſibi genitivum. In *poſuit animam*, verbum activum adſciſcit accuſativum, *pro peccatoribus*, præpoſitio adſciſcit ablativum.

De Concordia Nominis.

Quotuplex eſt Concordia nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt concordia nominis ſubſtantivi cum adjectivo, alia nominis relativi generalis cum nomine antecedente, alia nominis relativi ſpecialis ſeu reciproci cum nomine antecedente, alia nominis cujuſcunque cum verbo perſonali.

Quæ eſt regula Concordiæ nominis Subſtantivi cum Adjectivo?

Nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, cum adjectivo conſentit numero & caſu, ut *Mali corvi, malum ovum. De meo ſumtus facio*, pro, *meo ære. Delphica laurus*, pro, *Delphica arbor laurus. Triſte lupus ſtabulis*, pro, *triſte negotium*, id eſt, *triſtis res lupus eſt ſtabulis.*

Quæ eſt regula Concordiæ nominis relativi generalis cum nomine antecedente?

Nomen relativum generale ſemper collocatur inter duos caſus unius nominis expreſſos aut ſuppreſſos, quorum antecedentem refert in genere & numero, cum ſequente convenit in numero & caſu, ut *Vidi hominem, qui homo ſedebat.* Nihil autem refert ſive caſus ſint expreſſi, ſive ſuppreſſi ac ſubintelligendi: nam alias ſupprimitur antecedens caſus, ut *Nemini credo, qui dives blanditur pauperi*, pro, *nemini diviti credo*: alias ſupprimitur ſequens caſus, ut *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit*, pro, *qui ſapiens*: alias uterque caſus ſupprimitur, ut *Sunt quos arma delectant*, pro, *ſunt homines, quos homines arma delectant.*

Quæ

Quæ ſunt regulæ Concordiæ nominis reciproci cum nomine antecedente?

Prima.

Ambiguitatis evitandæ cauſa nomen reciprocum cum primo & præcipuo ſuppoſito convenit, ſed ubi nullum ambiguitatis eſt periculum, indifferenter reciprocum & quodvis aliud relativum cum ſuppoſito conſentit, ut *Homines a Deo diſcedunt propter peccata ſua.* Hic reciprocum *ſua*, cum primo ſuppoſito *homines* relative convenit. *Cepi paſſerem in nido ſuo*, vel *ejus* vel *ipſius*, promiſcue dicitur: nam ubi prima eſt vel ſecunda perſona, ibi non eſt periculum ambiguitatis, ſicut etiam in tertiis perſonis ſæpe ſermo dubius eſſe non poteſt, adeoque non refert reciproco, an quo alio relativo utaris, ut Cicero: *Camillus mihi ſcripſit te locutum eſſe cum eo*, pro, *ſecum. Ulciſcentur eum mores ſui* vel *ipſius.* Plautus. *Suam rem ſibi ſalvam ſiſtam, ſi illo advenerit*, pro, *ſiſtam ei rem ipſius ſalvam.*

Secunda.

Nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum præpoſitione *inter* conſentiunt, ut *Contendunt inter ſe docti. Contentio eſt doctorum inter ſe*, vel *inter ipſos.* Plautus, *Dicam cognatis, ut bona mea inter eos partiant*, pro, *inter ſe.*

Tertia.

Nomen reciprocum cum nomine *quiſque* conſentit, ut *Juſtitia ſuum cuique tribuit. Quiſque ſuos patimur manes.*

Quæ eſt regula Concordiæ cujuſcunque nominis cum verbo perſonali?

Nomen cum verbo perſonali in ſolo numero convenit, ut *Probitas laudatur & alget.* In perſona non poteſt convenire, cum omnia nomina ſint tertiæ perſonæ, præter *ego*, quod eſt primæ, & *tu*, quod eſt ſecundæ, & relativa pleraque, quæ ſunt omnium perſonarum, ut *Qui ſciam, qui ſcias, qui ſciat, uter ſumus, uter eſtis, utri ſunt.*

DE RECTIONE NOMINIS.

Quotuplex eſt Rectio Nominis?

Duplex, *Vera* ſcilicet & *Falſa*.

Quotuplex eſt vera Rectio Nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt Rectio nominis ſubſtantivi cujuſcumque: alia nominis ſubſtantivi verbalis, ſive à verbo derivati: alia nominis adjectivi ex participio activo facti: alia denique adjectivi participio paſſivo ſimilis.

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi cujuſcumque, ſive in genere?

Solum nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum regit, ſive adſciſcit caſum genitivum, ſive, omnis genitivus à nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, ut *Lectio librorum Ciceronis. Nummus auri. Accuſo te furti*, ſubaudi, *crimine. Natus Romæ*, ſubaudi, *in Urbe. Quanti emiſti?* ſubaudi, *æris pretio*: nam integra oratio ſecundum regulas eſt: *Pro quanti æris pretio emiſti?*

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi Verbalis?

Nomen ſubſtantivum verbale plerumque genitivum, interdum verbi ſui caſum regit, ut *Lectio poëtarum*, *Claſſi propinqua domum itio dabitur. Meus è foro domum reditus. Iuſtitia eſt obtemperatio legibus. Quid tibi me tactio eſt*, vel *tactus eſt?* pro, *Quid me tangis? Quid tibi ludos ſpectatio eſt*, vel *ſpectatus eſt*, pro, *Quid ſpectas ludos? Eo ſpectatum ludos*, pro, *ad ſpectatum* vel *ſpectationem ludos* ſeu *ludorum*: Nam *ſpectatum*, non eſt verbum ſupinum, ſed nomen verbale quartæ declinationis. Vide Annotationes in Syntaxin nominum.

Quid eſt regula Rectionis nominis Adjectivi ex Participio activo facti?

Nomen adjectivum ex participio activo factum regit genitivum, ut *Amans uxoris, appetens alieni, amantior* vel *amantiſſimus ſuorum.* Cujus regulæ cauſa eſt, quoniam talia adjectiva faciem tantum adjectivi habent, ſed vim ſubſtantivi.

Quæ

Quæ eſt regula Rectionis nominis Adjectivi Participio paſſivo ſimilis?

Nomen adjectivum non niſi terminationem cum participio paſſivo communem habens regit caſum verbi ſui, ut *Populabundus agros, Vitabundus caſtra hoſtium.*

Quot ſunt regulæ falſæ Rectionis nominis?

Sex, nimirum de ſex caſibus, qui à nominibus regi falſo dicuntur.

Quæ eſt Regula de falſa rectione Nominativi?

Nominativus poſt verbum finitum, ſeu perſonale, à verbi ipſius ſuppoſito nomine regitur, ut *Cato ſcribit invitus.* Sed falſum eſt nominativum vel à nomine, vel à verbo regi, non enim hic *Rectio* eſt, ſed *Concordia*, quia nominativus prior, qui eſt verbi ſuppoſitum, nempe *Cato*, convenit cum verbo *ſcribit* in numero: Sed poſterior nominativus ad ſuppoſitum pertinens, nempe *invitus*, convenit partim cum ſuppoſito in numero & caſu, partim cum verbo in numero.

Quæ eſt regula de falſa Rectione Genitivi?

Genitivus à variis nominibus adjectivis regitur, ut *Plenus vini, dives agri, peritus juris, conſcius facti, ignarus omnium, miſer animi, integer vitæ.* Sed falſum eſt iſtos genitivos regi ab adjectivis, cum regantur Græco more vel à præpoſitione ſuppreſſa ἐκ vel ἕνεκα (quæ præpoſitiones ſignificant Latinis *De*, Italis *Di*, ut *Plenus vini*, ſit *plenus de vino, pieno de vino*) vel à ſuppreſſis nominibus *cauſa*, *ergo*, quaſi dictum eſſet, *Dives agri ergo*, *peritus juris cauſa*, *miſer animi cauſa*, pro, *quod attinet ad agrum*, *in animum.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Dativi?

Dativus à nominibus ſimilitudinem, utilitatem, facultatem, aut contra ſignificantibus regitur. Sed revera dativus à nullo nec nomine, nec verbo, nec alia quavis parte orationis regitur, ſed apte cuivis orationi jungitur, cum acquiſitionem aut ultimum finem, commodum, vel incommodum, objectum vel ſubjectum ſignificat, ut *Sum dominus his ædibus. Iuſtitia eſt obtemperatio legibus. Abalienatio eſt rei traditio alteri. Dura eſt ſervitus homini opulento*, id eſt;

quæ

quæ ſervitur apud opulentum. Hic fur eſt mihi, pro, *à me furatus eſt. Cupidus vino. Hoc mihi datur vitio*, pro, *hoc mihi additur ad meum vitium. Tibi deſerit Heſperus Oetam*, pro, *tua cauſa. Deus omnibus curat. Metuo tibi. Hoc vobis decet. Hoc mihi latet. Juſſit mihi ſcribere*, id eſt, *ſcriptionem.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Accuſativi?

Accuſativus à nominibus dimenſionem aut partem aliquam totius ſignificantibus regitur, ut *Vixit annos centum. Latus duas ulnas. Albus dentes.* Revera enim accuſativus ſemper à præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa regitur, niſi ſit vel infiniti verbi ſuppoſitum, ut *Volo te ſcribere*, vel activi verbi appoſitum, ut *Rogo te.* Cum ergo dicitur: *Vixit annos centum*, ſubauditur præpoſitio *per*, quæ accuſativum regit. *Latus duas ulnas*, ſubaudi *ad. Omnia Mercurio ſimilis*, ſubaudi *per* vel *ad. Fractus membra. Albus dentes. Cætera lætus, ſanctus alia*, ſubaudi *ad*, pro quo barbare vulgo dicunt *quoad.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Vocativi?

Vocativus à nominibus *tu* & *vos* regitur, ut *Lectule deliciis facte beate meis. O dolor atque decus magnum rediture parenti. Huc venias hodierne.* Revera enim vocativus à nulla orationis parte regitur, etſi ſæpe cum interjectione O conjungatur: ſed tota compoſita oratio ad vocativum dirigitur, ut *Quid amice præmii erit, ſi hoc fecero. Eſto tu Cæſar amicus. Audi Jupiter, audi tu populus Albanus. Dardaniæ ſtratus dextra miſerande jaceres. Nate mea vires, mea magna potentia ſolus*: ubi ſubauditur *ens*, pro *tu*, *qui es meæ vires.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Ablativi?

Ablativus à nominibus adjectivis gradum comparationis, inſtrumentum, cauſam, modum aut ſimilem circumſtantiam ſignificantibus regitur, ut *Doctior illo. Suo gladio hunc jugulo.* Revera enim omnis ablativus à ſola præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa regitur. *Indoctior illo*, ſubaudi præpoſitionem *præ*, quæ ablativum regit. *Suo gladio hunc jugulo*, ſubaudi *cum. Dignus laude*, ſubaudi *a*, pro, *quod ad laudem attinet*: nam *Dignus* eſt à δείκνυμι, id eſt *monſtro*, quaſi δεικτίον dicas ſeu digito monſtrabile. Itaque etiam dicitur, *Dignus aliquid*, ſiue *ad aliquid*, ſimiliter ut

Arte

Arte inſignis, pro, *ab arte*, ut ait Ovidius. Ter. Andr. a. 5. ſ. 3. *Dignus es cum tua religione odium.* Sic eſt in Bembi codice, & agnoſcit Donatus, quamvis neſciat qua hoc ratione dictum ſit. Plaut. Aſin. *Ne id quidem me eſſe dignum exiſtimat.* Et Pſeud. *Si tibi exoptem quantum dignus.* Et Mil. *Ad tuam formam illa ſola digna eſt. Plenus vino*, ſubaudi *de*. *Magno emere*, ſubaudi, *pro pretio*. *Numero militum impar*, *ſuperior aliis*, ſubaudi *ab*, pro, *quod ad numerum*, *ad alia attinet*. *Hortenſius fuit multis rebus Cicerone inferior*, pro, *fuit à multis rebus præ Cicerone inferior*. *Adoleſcens bona ſpe*, *magno ingenio*, *priſca fide*, *proſequi odio*, *afficere honore*, *pace tua*, ſubaudi, *cum*. *Dives nummis*, *Egeo nummis*, ſubaudi *a*, pro, *quod ad nummos attinet*. *Sic natione Græcus*, *genere nobilis*, *domo Italus*, ſubaudi *a*. *Pallet metu*, ſubaudi *a* vel *ex*. *Venit*, *mane*, *luci*, *veſperi*, *tempori*, ſubaudi *cum* vel *in*: nam iſta ſunt ablativi caſus, ſicut etiam *Natus Carthagini*. *Ruri vivit*, ſubauditur *in*. *Auctore Ariſtotele*, *Nerone Imperatore*, *Ardente ſole*, ſubaudi *ſub*. *Hoſte ſuperato*, *lectis tuis literis*, ſubaudi *a*, quod ſignificat *poſt*. *Hora tertia*, ſubaudi *de* vel *in*. *More veteri*, ſubaudi *de* vel *ex*. *Cantando aliquem vincere*, ſubaudi *in*. *Glorior opibus*, ſubaudi *de*. *Privor poteſtate*, ſubaudi *a*. *Sacrifico vitula*, ſubaudi *cum*. *Fruor villa*, pro, *fruor fructum ex villa*. *Utor libris*, pro, *utor uſum*, id eſt, *utilitatem capio ex libris*. *Potior pecunia*, pro, *potior poteſtatem à pecunia*. *Careo moleſtia*, pro, *careo*, *carere* (id eſt, *caritatem*, ſive ut vulgo dicunt, *carentiam*) *à moleſtia*. *Interdico tibi domo mea*, pro, *interdico tibi interdictum à domo mea*, id eſt, *quod ad meam domum attinet*.

DE SYNTAXI VERBI.

De Concordia Verbi.

Quotuplex eſt Concordia Verbi?

Duplex: alia eſt concordia verbi finiti ſeu perſonalis, alia verbi infiniti ſive imperſonalis, quod vulgo infinitiv modi dicitur.

Digitized by Google

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Verbi Finiti?

Prima.

Omne verbum finitum, ſeu perſonale, habet ſuppoſitum, ſeu præcedentem nominativum, ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, ſive infinito verbo aut alia oratione commutatum, cumque illo nominativo ſuppoſito in numero conſentit, ut *Tu doces*, *Nos diſcimus*. Hic ſuppoſitum verbi, ſeu nominativus præcedens eſt expreſſus. *Legit*, *audimus*, *ajunt*, *ferunt*, *pluit*, *luceſcit*. In his ſuppoſitum verbi, ſeu nominativus præcedens eſt ſuppreſſus & ſubaudiendus, nimirum, *Tu*, *nos*, *homines*, *pluvia* vel *cælum*, *lux*. Sic in *Miſeret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, ſubaudiuntur nominativi, *Miſericordia*, *tædium*, *pudor*, *pigritia*, *pœnitentia*. In *Vivitur*, *curritur*, *ſtatur*, *ſedetur*, *egetur*, ſubaudis *vivere* ſeu *vita*, *currere* ſeu *curſus*, *ſtare* ſeu *ſtatus*, *ſedere* ſeu *ſeſſio*, *egere* ſive *egeſtas*. *Quid fit? Ligna cæſum itur*, pro, *Via itur ad cæſum ligna*. *Libet me epigrammata facere*. Hic oratio hæc, *Me epigrammata facere*, ponitur pro nominativo, quaſi eſſet: *Mea factio* aut *factura epigrammatum libet*, id eſt, *jucunda eſt*, *Fugere vitium eſt virtus*. Hic ſuppoſitum verbi, *Fuga vitiorum*, commutatum eſt verbo infinito, *Fugere vitia*. *Deprehendi miſerum eſt*. Hic ſuppoſitum verbi, *Deprehenſio*, commutatum eſt verbo infinito, *Deprehendi*. Plaut. Aul. *Certum eſt Silvano potius credam, quam Fidei*, pro, *Ut credam Silvano*, ſive *credere certum eſt*. Ubi nominativus *Creditus* vel *creditio* commutatus eſt hac oratione, *Ut credam*. Sic Capt. *Eſt miſerorum ut malevolentes ſint & invideant bonis*. pro, *Malevolentia & invidia eſt res miſerorum*. Sic quæritur, *quis naves primus invenerit*. Hic ſuppoſitum verbi ſeu nominativus præcedens, nempe *Primus inventor navium*, commutatus eſt hac oratione, *Quis naves primus invenerit*. Sic *Dicitur mulam peperiſſe*, nominativus præcedens, nempe *Partus mulæ*, commutatus eſt hac oratione, *Mulam peperiſſe*. Sic *Multos homines quotidie mori dicitur*, pro, *Mors quotidiana multorum dicitur*. *In conſilium iri videtur*, ſubaudi, *Viam*: ubi *Viam iri* habet vim nominativi, quaſi eſſet *Via itio*, ſicut *Viam iſtam iri mirum eſt, cum ſit latronibus infeſta*.

infeſta. Sic, *Multos venturos eſſe creditur*, pro, *multorum adadventus creditur.*

Secunda.

Verbum finitum ſeu perſonale ſæpe habet appoſitum ſeu ſequentem nominativum, ad ſuppoſitum verbi pertinentem, ſive cum eo in numero conſentiat, ſive non, ut *Ego didici hoc puer. Ego vocor Marcus. Tu captus es arbiter. Deus eſt animus. Tu fili eſto ſobrius. Nos ſumus docti.* Propert. *Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati.* Idem: *Una ſit & cujus fœmina multa mala.* Sic poſſum dicere: *Quivis concubitus meretrici eſt nuptiæ. Quadrigæ fuere nota argenti.* Nominativus porro appoſitus cenſetur etiam oratio nominativi vim habens, quem Scholaſtici nominativum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, ut Plaut. *Ego videor me eam vidiſſe prius.* Ubi hæc oratio, *Me vidiſſe*, vim habet nominativi, quaſi eſſet, *Ego videor ejus viſor*: ſicut *Me vidiſſe eam mihi dolet*, pro, *Viſus* aut conſpectus ejus mihi dolet. Ita idem valent, *Servus videtur cunctator*, & *Servus videtur eum cunctari*: nam *eum cunctari eſt* nominativus, ut *eum cunctari apparet* vel *moleſtum eſt.*

Quæ ſunt regulæ de Concordia Verbi Infiniti?

Prima.

Omne verbum infinitum, ſive imperſonale, habet pro ſuppoſito Accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum, ut *Scio te amare* vel *amari. Cupio ſcire. Vereor facere. Opto videre diem illum. Malo manere quam abire.* In his ſuppoſitum ſive accuſativus præcedens *Me* ſupprimitur, cum integra oratio ſit, *Cupio me ſcire*, &c. Ita Lucretius ſecundum regulam dixit, *Multa tibi me fingere poſſum.* & Salluſt. *Omnes homines qui ſe ſtudent præſtare cæteris animantibus.* Plaut. Epid. *Videor me vidiſſe eam prius*, pro quo figurate dici ſolet: *Videor vidiſſe eam.* Idem Curcul. *Æſculapius mihi viſus eſt eum ad me non adire*, pro quo ἐλλειπτικῶς dici ſolet: *Viſus eſt ad me non adire*: Ita ſi dicam: *Servus videtur cunctari*, ſubauditur, *eum. Arbores videntur cadere*, ſubauditur, *eas*, ubi *eum cunctari*, valet idem quod nominativus *cunctator. Eas cadere*, quot nominativus

nativus *Caducæ* vel *Cadentes*, ſicut ex ſecunda regula paulò prius apparuit. Sed pleriſque tamen figurate, quam regulariter loqui magis placuit, maxime ubi infinitum ſubſtantivi nominis vim habet, ut *Sunt cantare pares*, pro, *a cantare* ſive *a cantu*, *quod ad cantum attinet*. *Non mihi ſunt vires inimicos pellere*, pro, *expulſioni inimicorum*. *Da mihi bibere*, pro, *potum*. *Diſce tacere*, pro, *ſilentium*. *Eamus videre*, pro, *ad videre* ſeu *viſum*. *Conſilium cepit abire*, pro, *abitus*.

Secunda.

Verbum infinitum ſæpe habet nomen appoſitum cum ejuſdem verbi ſuppoſito, id eſt, cum accuſativo præcedente vel expreſſo, vel ſuppreſſo in caſu conſentiens, ut *Cupio me videri doctum*. Hic *doctum* appoſitum verbi infiniti *videri*, conſentit in caſu cum ejuſdem verbi ſuppoſito, id eſt, cum accuſativo præcedente expreſſo, *me*. *Dixit daturum eſſe*. Hic *daturum* appoſitum verbi *eſſe*, conſentit in caſu cum ejuſdem verbi ſuppoſito *ſe*, quod ſupprimitur. Sic *Licet vobis vos eſſe beatos*, vel *licet vobis eſſe beatos*. *Tibi expedit te eſſe bonum*, vel *tibi expedit eſſe bonum*. *Nocet mihi eſſe doctum*, vel *nocet mihi me eſſe doctum*. Sed Græcorum conſuetudine dicitur: *Cupio videri doctus*. *Dixit daturus*. *Licet vobis eſſe beatis*. *Tibi expedit eſſe bono*. *Nocet mihi eſſe docto*.

De Rectione Verbi.

Quotuplex eſt Rectio Verbi?

Duplex: *vera* ſcilicet & *Falſa*.

Quotuplex eſt vera Rectio Verbi?

Duplex: Alia enim in genere eſt Rectio verbi activi cujuſcunque ſive finiti, ſive infiniti: alia in ſpecie eſt Rectio verbi activi infiniti pro nomine ſubſtantivo poſiti.

Quæ eſt regula veræ Rectionis verbi activi cujuſcunque?

Omne verbum activum tam finitum, quam infinitum ſemper regit accuſativum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, ſive verbo infinito aut alia oratione commutatum, ut *Diſco literas*. *Veneror Deum* (nam verbum deponens eſt activum, quod priſcam paſſivi ſignificationem depoſuit) *Vivo, dormio,*

gaudeo,

gaudeo, *jocor*, *curro*. In his ſubaudi accuſativos *vitam*, *dormitionem*, *gaudium*, *jocum*, *curſum*. *Terra movit*, *nox cœlo præcipitat*, *illa jam lavit*, *nupſit viro*, *emerſit ex malis*, *volventibus annis*, *anno vertente*, *res bene vertat*, *res bene habet*. In his omnibus ſupprimitur accuſativus *ſe*. *Objecit mihi facere lenocinium*, ſubaudi, *me*: & hæc oratio, *Me facere lenocinium*, vim habet accuſativi. *Deſidero videre te*, pro, *deſidero conſpectum tuum*. *Cupio vivere*, pro, *vitam*. *Odi tuum vociferari*, pro, *tuum clamorem*. *Volo facere*, pro, *volo factum*, quod ipſum in uſu fuiſſe conſtat. In his accuſativus commutatus eſt verbo infinito. *Dico tibi ne facias*. Hic verbum activum regit accuſativum alia oratione commutatum, quomodo & in iſto: *Hæc res facit me confidere*, *facit ut confidam*, pro, *facit me confidentem*. *Scio filium meum amare ſcorta*, *ſcio ut amet*, *quam amet*, *quod amet* vel *amat*, pro, *ſcio filii amorem ſcortorum*. *Sic juſſit mihi ſcribere*, *juſſit mihi ut ſcriberem*, pro, *juſſit mihi ſcriptionem*. *Vetas me queri*, *vetas mihi queri*, *vetas mihi ne querar*, pro, *vetas mihi queſtum ſeu querelam*. *Iter iſtud a tam multis celebrari miror*, pro, *Miror multorum celebrationem iſtius itineris*. *Cupio me videri doctum*. Hic oratio iſta, *Me videri doctum*, poſita eſt pro accuſativo, quaſi eſſet: *Cupio opinionem doctrinæ*. Terent. Adel. *Quod te purges*, *hujus non faciam*. Ubi Donatus, *Figurate quod te purges*, *id eſt*, *purgationem tuam*. *Non neceſſe habeo me moneri*. Hic *me moneri* poſitum eſt pro accuſativo, quaſi ſit: *Non habeo monitum mei neceſſe*, ſicut, *Non habeo auditores attentos*: nam *neceſſe* & *neceſſum* ſunt adjectiva, quæ cum ſubſtantivo *monitum* vel *moneri* numero & caſu conveniunt. Vide Annotat. ad Syntaxin, ibique regulam ſecundam de Verbo.

Quæ eſt regula veræ Rectionis verbi activi infiniti pro nomine ſubſtantivo poſiti?

Verbum activum infinitum nominis loco poſitum, cumque participio in numero & caſu conſentiens, ſive exprimatur, ſive ſubaudiatur, alias *genitivum* regit, ut *nomen*, alias *accuſativum*, ut *verbum*.

De exempla Genitivi qui a verbo infinito regitur.

Cum dicimus, *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in genitivo caſu,

quaſi eſſet *lectui*, id eſt, *lectioni*, & hoc verbum infinitum ſuppreſſum cum participio convenit in numero & caſu. Jam cum dicimus, *Tempus eſt legendi lectionis*, genitivus *lectionis* regitur non à participio *legendi*, ſed à ſuppreſſo verbo infinito *legere*, quod nominis vim habet: nam *Legere bonum eſt*, idem ſignificat ac *lectio bona eſt*. Similiter Latine dicitur, *Tempus eſt legendi poëtarum*, quia genitivus *poëtarum*, regitur à ſuppreſſo verbo infinito *legere*, quaſi dictum foret: *Tempus eſt legendi lectus poëtarum*, id eſt, *legendæ lectionis poëtarum*.

Da exempla Accuſativi qui à Verbo Infinito pro nomine poſito regitur.

Cum dicimus, *Nunc eſt bibendum*, ſubauditur *bibere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in nominativo caſu & cum participio convenit in numero & caſu. Jam cum dicimus, *Nunc eſt bibendum aquam*, accuſativus *aquam* non regitur a participio *bibendum*, ſed a ſuppoſito verbo *bibere*, quod nominis vim habet. Sic priſci dicebant, *pugnatum eſt pugnam*, ſubaudito verbo infinito *pugnare*, quod regit accuſativum *pugnam*. Sic *ardeo deſiderio diſcendi literas*, ſuppreſſum eſt verbum infinitum *diſcere*, quod accuſativum *literas* regit. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivo caſu. Ergo cum dicitur, *Tempus eſt legendi poëtas*, accuſativus *poëtas* non regitur a participio *legendi*, ſed a verbo infinito ſuppreſſo *legere*. *Legendo fies doctus*, pro *in legendo legere*, id eſt, *in legendo lectu*, ſive *in legenda lectione fies doctus*. Cum ergo dicitur, *Legendo libros fies doctus*: accuſativus *libros* a ſuppreſſo verbo *legere* regitur. *Eo ſpectare ludos*, pro *ad ſpectare*, ſive *ad ſpectatum* vel *ſpectationem*. Hic accuſativus *ludos*, regitur a verbo infinito, quod nominis vim habet, cum ei præpoſitio addi poſſit, ſicut Lucretius: *Ad ſedare ſitim fluvii fonteſque vocabant.*

Quotuplex eſt falſa Rectio Verbi?

Duplex: Alia eſt verbi finiti, ejuſque vel ſubſtantivi, vel activi, vel paſſivi: alia verbi infinitis, ejuſque vel gerundi, vel ſupini.

Que

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Verbi Subſtantivi?

Prima.

Verbum ſubſtantivum ſignificans idem, quod *pertinere*, genitivum regit, ut *Quod medicorum eſt, promittunt medici.* Sed falſum eſt hunc genitivum regi a verbo *eſt*, cum regatur a nomine ſubſtantivo ſuppreſſo, quod eſt *negotium.* Sic *Judicis eſt verum ſequi*, ſubaudi, *officium. Vincere hoſtes laboris eſt. Hoc facere moris eſt*, ſubaudi *res.* Eſt autem apud Latinos & Græcos *res laboris*, idem quod *labor*, *res moris*, idem quod *mos.*

Secunda.

Verbum ſubſtantivum formam aut qualitatem alicui ineſſe ſignificans, genitivum vel ablativum regit, ut *Abrotanum eſt jucundi odoris. Homo eſt antiqua virtute.* Sed falſum eſt iſtos caſus a verbo ſubſtantivo regi, cum genitivus ſemper a nomine ſubſtantivo, ablativus ſemper a præpoſitione regatur. Ergo *Abrotanum eſt jucundi odoris*, ſubaudi, *herba*, a quo genitivus regitur. *Eſt majoris animi quam conſilii*, ſubaudi, *homo*. *Eſt honeſta facie*, *antiqua virtute*, ſubaudi, *cum. Vitium eſt triſte habitu*, pro, *ab habitu*, id eſt, *quod ad habitum attinet.*

Quæ ſunt regulæ de falſa Rectione Verbi Activi?

Prima.

Verbum activum regit duos accuſativos, alterum perſonæ, alterum rei, ut *Poſcimus te pacem*, *doceo te artes*, *hoc te moneo*, *rogo*, *interrogo*, *condono te hoc argentum*, *ſine te hoc exorem.* In his omnibus falſum eſt accuſativum rei a verbo activo regi, cum regatur a præpoſitione Græca κατὰ, id eſt, *ad*, *circa*, *juxta* vel *ſecundum*, quæ tamen Græcorum imitatione ſupprimitur. Regit quidem ſæpe verbum activum duos accuſativos, ſed ejuſdem rei, non diverſæ, quorum tamen alter ex regula *Concordiæ Nominis* cum altero convenit, ut *Præſta te virum*, *Deum vocamus patrem*, *Cepimus te arbitrum. Dedit agrum dotem.*

Se-

Secunda.

Verbum activum ſignificans motum ad locum, nomina *urbium*, *domus* & *ruris* in accuſativo regit; ut *Scripſi Romam*, *ibo Neapolim*, *rus ſe abdidit*, *domum tendo*. In his falſum eſt accuſativum a verbo regi, cum regatur a ſuppreſſa præpoſitione *ad* vel *in*.

Tertia.

Verbum activum regit accuſativum nominum, quæ ſpatium loci aut temporis ſignificant, ut *Abeſt iter unius diei. Cælum patet tres ulnas. Ne tranſverſum quidem unguem ab officio diſcedere. Triennium hinc abeſt. Fuimus una duas horas.* In his falſum eſt accuſativum a verbo regi, cum regatur ab aliqua præpoſitionum ſuppreſſa, ut *ad*, *ante*, *circa*, *per*.

Quæ ſunt Regulæ de falſa Rectione Verbi Paſſivi?

Prima.

Verbum paſſivum regit accuſativum rei ex duobus illis accuſativis, qui ab activo reguntur, ut *Doceris artes*, *moneris utilia*, *poſcor pecuniam*. In his falſum eſt accuſativum a verbo regi, cum a præpoſitione Græcorum more ſuppreſſa regatur, ut in regula prima de *Rectione activi* dictum eſt.

Secunda.

Verbum paſſivum regit ablativum cum præpoſitione *a* vel *ab*, rem agentem ſignificante, ut *amor a te*, pro, *tu amas me*. Sed falſum eſt ablativum a verbo regi, cum regatur a præpoſitione ſua: falſum quoque eſt, præpoſitione rem agentem ſignificari, cum *a* vel *ab*, nihil hic aliud ſignificet, quam *Ex parte*, *hinc*, *iſtinc*, *illinc*. *Amaris a me*; id eſt, *ex parte mea amaris*, *hinc amorem habes*, *amaris quod ad me attinet*.

Tertia.

Verbum paſſivum regit dativum, qui rem agentem ſignificet, ut *Non cernitur ulli*, *viſus eſt mihi*. Sed falſum eſt,

eſt, dativum ab ullo verbo aut nomine, aut particula regi; etſi cuivis orationi adjungi poteſt ad ſignificandam acquiſitionem, commodum aut incommodum. Itaque ſimiliter per activum verbum dicemus. *Nullus eum ſibi cernit*; id eſt, *nulli conſpicuus eſt. Video illum mihi. Audivimus nobis ſermonem illius. Hoc nobis non probas. Dixi te mihi. Non omnibus dormio.*

Quarta.

Verbum paſſivum regit accuſativum cum præpoſitione *per* rem agentem ſignificante, ut *Res agitur per illum*, pro, *ille rem agit.* Sed falſum eſt accuſativum regi a verbo, cum regatur a præpoſitione: falſum etiam eſt præpoſitione ſignificari rem agentem. Similiter enim in activo dici poteſt, *Ego per te rem agam.* Ubi *per* ſignificat inſtrumentum, alibi ſignificat idem quod Græce κατὰ, ut *Per me quidem ſint iſta vera*, pro, *quod ad me attinet. Prodit per Domitium*, pro, *a Domitio, a parte Domitii, quod ad Domitium attinet. Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet*, id eſt, *quod ad hanc cœnam attinet.*

Quæ ſunt regulæ de falſa rectione Gerundi?

Prima.

Verba gerunda in *di* vel in *do* exeuntia regunt accuſativum expreſſum vel ſuppreſſum, ut *Ardeo deſiderio diſcendi literas. Defeſſus ſum legendo libros. Teneor cupiditate vivendi*, ſubaudi, *vitam.* Sed hæc rectio falſa eſt, partim quia nulla ſunt verba gerunda, cum nec tempus, nec perſonam habeant, partim quia iſti accuſativi reguntur a ſuppreſſo verbo infinito nominis vim habente, quaſi dictum foret: *Ardeo deſiderio diſcendi diſcere literas. Defeſſus ſum in legendo legère libros. Teneor cupiditate vivendi vivere.* Sicut in *Diſcitur*, ſubauditur, *diſcere*, in *Legitur*, *legere*, in *Vivitur*, *vivere.*

Secunda.

Verba gerunda in *dum* exeuntia regunt accuſativum, ut *Petendum eſt pacem. Bibendum eſt aquam. Legendum eſt*

Digitized by Google

poëtas. Sed hæc rectio falſa eſt, cum iſta in *dum* non ſint verba, ſed participia, cum quibus verbum infinitum ſuppreſſum, nominis vim habens, in caſu & numero concordat, quaſi dictum foret: *Petere pacem petendum eſt. Bibere aquam bibendum eſt. Legere poëtas legendum eſt.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Verbi Supini?

Verbum ſupinum cum verbis motum ad locum ſignificantibus accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit, ut *Eo viſum ludos. Gratias actum nos Senatus miſit. Dedit filiam nuptum*, ſubaudi, *ſe*, ut *ſe nubat*, ſive *caput velet viro ſuo*. Sed falſum eſt iſta eſſe verba, cum ſint nomina quartæ declinationis accuſativi caſus, & regantur a præpoſitione *ad* ſuppreſſa. Regunt autem nomina verbalia accuſativum, velut verbi ſui caſum, ut ſupra de *Nominis Rectione* demonſtratum eſt.

DE SYNTAXI PARTICIPII.

Quæ eſt Regula de Concordia Participii?

Omne participium cum ſubſtantivo nomine expreſſo, aut ſuppreſſo, aut verbo infinito vel alia oratione commutato, in numero & caſu concordat, ut *Hic homo vigilans ſomniat: Venturo Cæſare Roma trepidat. Pauſanias a ſuis mori coactus eſt. Legendo Virgilio fies poëta. Credendum eſt Ciceronem fuiſſe virum optimum.* Hic nomen ſubſtantivum commutatum eſt hac oratione. *Ciceronem fuiſſe virum optimum. Nunc eſt bibendum*, ſubaudi, verbum infinitum *bibere*, quod ſubſtantivi vim habet in nominativo. *Pugnatum eſt*, ſubaudi, *pugnare*, quod eſt loco ſubſtantivi. *Catoni fuit moriendum*, ſubaudi, *mori. Tempus eſt legendi*, ſubaudi, *legere*, quod pro genitivo ſubſtantivi nominis ponitur: *Charta inutilis ſcribendo*, ſubaudi, *ſcribere*, quod eſt loco nominis in dativo, quaſi eſſet: *Inutilis ſcribendæ ſcripturæ. Locus ampliſſimus ad agendum*, ſubaudi, *agere*, id eſt, *ad actionem. Legendo fies doctus*, ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in ablativo.

Quo-

Quotuplex eſt Rectio Participii?

Duplex; *Vera* ſcilicet & *Falſa*.

Quæ eſt regula vera Rectionis Participii?

Omne participium regit caſum verbi, a quo derivatur, ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, ſive verbo infinito aut alia oratione commutatum, ut *Homerus ſceptra poëtarum potitus*: nam *Potior hanc rem* veteres dicebant. *Dona daturus regi occurrit. Adulantem omnibus, & adulantem omnes videmus.* Dicimus enim *Adulor tibi*, ſubaudi, *adulari*, vel *adulationem*.

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Participii?

Prima.

Participia in *Dus* deſinentia genitivum ſingularem & pluralem regunt loco accuſativi, quamvis ipſa ſint ſingularis numeri, ut *Quæ fuit cauſa collocandi ſiderum. Non eſt nunc tempus videndi lunæ.* Hos genitivos falſum eſt regi a participio, cum regantur a ſuppreſſo verbo infinito nominis vim habente, quaſi dictum foret: *Cauſa collocandi collocare ſiderum*, ſive *collocandi collocamenti*, vel *collocandæ collocationis ſiderum. Non eſt tempus videndi videre lunæ*, ſive *videndi viſus lunæ*.

Secunda.

Participia quædam vel nullum caſum, vel a verbi caſu differentem regunt, ut *Laureatus*, *Tunicatus*, *Ocreatus. Populabundus agros. Vitabundus hoſtes. Amans uxoris. Alieni appetens.* Sed falſum eſt iſta eſſe participia, cum ſint nomina participalia, quorum alia terminationem tantum cum participiis communem habent, alia ex participiis facta ſunt nomina aliud ſignificantia, quod quidem fit aut *Conſtructione*, ut *Appetens alieni*: aut *Comparatione*, ut *Doctior*, *amantior*, *comitatior*: aut *Compoſitione*, ut *Indoctus*, *indiligens*.

DE SYNTAXI PRÆPOSITIONIS.

Quæ eſt regula Concordiæ Præpoſitionis?

Præpoſitiones compoſitivæ cum aliis præpoſitionibus, item cum adverbiis, conjunctionibus, verbis & nominibus ita conveniunt, ut in unam cum illis vocem coaleſcant. Et harum quidem octo ſunt *Loquelares*, quæ extra compoſitionem loquelæ tantum, ſed nullius ſignificationis ſunt, ſignificativæ vero quinquaginta quatuor, quæ extra compoſitionem habent propiam ſignificationem, de quarum uſu Annotationes videantur.

Quotuplex eſt Rectio Præpoſitionis?

Triplex: Alia ſcilicet earum præpoſitionum, quæ præponuntur accuſativo, alia earum quæ ablativo, alio dubiarum, id eſt earum, quæ utrique.

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum cum Accuſativo?

Præpoſitiones ſequentes viginti ſex adſciſcunt accuſativum. *Ad, apud, ante, adverſus* vel *adverſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, penes, per, poſt, propter, præter, ſupra, ſecundum, trans, ultra.*

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionis cum Ablativo?

Præpoſitiones quindecim ſequentes adſciſcunt ſibi ablativum. *A, ab, abs, abſque coram, cum, de, e, ex, foras, præ, pro, palam, ſine, tenus.*

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum dubiarum?

Præpoſitiones quinque. *In, ſub, ſuper, ſubter* & *clam*, alias accuſativum, alias ablativum ſibi adſciſcunt.

Quando In *regit Accuſativum?*

Primo, cùm ſignificat motum ſeu tranſitum, ut *Via ducit in urbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio differtur, ut *In diem eſt, quod minaris. Præſens in tempus rem hanc omitte. Precor ut in hunc & plures annos vivas.* Poſtremo cum accipitur pro *erga* vel *contra*, ut *Pius in patrem, Ingratus in præceptorem.*

Quando

Quando In *regit Ablativum?*

Cum ſignificat aliquid in loco fieri, ut *In portu navigo.*

Quando Sub *regit Accuſativum?*

Cum ſignificat motum, vel idem quod *poſt* aut *circa*, ut *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ ſunt tuæ.*

Quando Sub *regit Ablativum?*

Cum quietem ſignificat, ut *Sub pedibus, ſub arbore, ſub judice.*

Quando Super *regit Accuſativum?*

Cum ſignificat motum, ut *Columnam ſuper tumulum ſtatui voluit.* Virgilius tamen in quiete ſignificanda utitur. *Fama ſuper æthera notus.* Et Propert. *Et gravis ipſe ſuper libera colla ſedet.*

Quando Super *regit Ablativum?*

Cum ſignificat quietem, vel idem quod *de*, ut *Fronde ſuper viridi. Hac ſuper re ad eum ſcribam.*

Quando Subter *regit Accuſativum?*

Cum ſive motum, ſive quietem ſignificat, ut *Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit*, pro, *ſub præcordiis, infra præcordia. Subter pineta Galeſi*, pro, *ſub pinetis. Et ſubter captos arma ſedere duces.*

Quando Subter *regit Ablativum?*

In oratione poëtica tantum, ut *Subter denſa teſtudine.*

Quando Clam *regit Accuſativum & Ablativum?*

Apud priſcos magis accuſativum regebat, ut *Clam uxorem:* apud recentiores ablativum, ut *Clam patre.* Plautus eo ut adverbio utitur, eique dativum jungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam eſt,* pro, *mihi occultum eſt.*

DE SYNTAXI ADVERBII.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Adverbii?

Prima.

Adverbia interrogandi interrogative poſita primis verbi temporibus (quæ vulgo *Indicativi* modi dicuntur) magis conſentiunt, indefinite vero poſita, magis ſecundis,

ſive ſubjunctivi modi temporibus, ut *Ubi eſt? Dic ubi ſit. Unde venis, quo pergis, qua ibis, cur taces? Unde venias cedo, quo pergas neſcio, qua iturus ſis ſcire cupio, cur taceas intelligo.*

Secunda.

Antequam & *Priuſquam* indifferenter primis & ſecundis temporibus conſentiunt, ut *Antequam pro illo dicere inſtituo, pro me pauca dicam. Bibe priuſquam abis*, vel *abeas. Antequam moreretur*, vel *moriebatur, deliravit.*

Tertia.

Ut, tempus ſignificans, pro *poſtquam*, primis temporibus conſentit, ut *Is ut me ſalutavit, ſtatim profectus eſt.* Verum *Ut*, non minus hic, quam ſemper alias, ſimilitudinem ſignificare rectius dixeris. Itaque ei reſpondet *ſic*, vel *ita.* Lucret. 3. *Tu quidem ut es leto ſopitus, ſic eris ævi. Quod ſupereſt, cunctis privatu' doloribus ægris.* Livius 21. *Saguntini ut a præliis quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die umquam ceſſaverant ab opere.*

Quarta.

Ut, ſimilitudinis pro *quomodo*, primis & ſecundis temporibus conſentit, ubi tamen accedit cauſæ ſignificatio, tantum ſecundis, ut *Has ambas, ut dixi, ita oportet eſſe liberas. Ille ut erat lena amictus, ita venit in concionem. Ei te commendavi, ut graviſſime potui. Hera rogat, ut ad ſe venias*, id eſt, *ita te rogat, ut venias, & propter hanc cauſam te rogat, ut venias. Vereor ut placari poſſit*, id eſt, *quomodo poſſit. Ut illum* Dii *perdant*, ſubaudi, *ita precor. Hoc negotium, ut ego abſim, confici poteſt*, pro, *eſto ita, fac ita, da vel pone ita, ut ego abſim.* Antiqui tamen etiam ubi cauſa ſignificabatur, *Ut* promiſcue primis & ſecundis temporibus adjungebant, ut *Jam faxo hic erit* & *faxo hic ſit. Ego faxo ſcies*, pro, *ita faxo, ut ſcies. Et faxo ſcias. Faciam cavebunt, qui audierint*, pro, *ut caveant*, id eſt, *ita faciam quomodo cavebunt.*

Quinta.

Ne, cum *Ut* ſive expreſſo, ſive ſuppreſſo, ſecundis tempo-

poribus ſemper conſentit, idemque quod *non* ſignificat, ut *Opera datur, ut judicia ne fiant. Quid facias, prius cogita, ne mox facti te pœniteat*, pro, *ut ne*, id eſt, *ut non pœniteat. Vereor ne pater hoc reſciſcat*, pro, *ut ne. Timeo ne non impetrem*, pro, *timeo ut ne repulſam feram. Vereor ne me nolit dimittere*, pro, *ut non velit me dimittere*, ſive, *ut ne velit me retinere.*

Sexta.

Ne, vetantis vel diſſuadentis, ſemper conſentit ſecundis & tertiis, ſive ſubjunctivi & imperativi temporibus, ut *Ne nega. Tu ne cede malis. Iſtuc ne dixeris.* Nam ſolœciſmus eſt, *Non dixeris.*

Septima.

Non, vetantis vel diſſuadentis, tantum primo futuro conſentit, ut *Non negabis. Non dices.* Nam Solœciſmus eſt, *Non nega*, *Non dic.*

Octava.

Quin, jubentis vel hortantis, primis & tertiis temporibus conſentit, ſecundis numquam, niſi pro *immo* ponatur, ut *Quid ſtas, quin accipis? Quin tu hoc audi.* Solœciſmus erit, ſi hortaturus dicat: *Quin tu me audias. Quin accipias.*

Nona.

Utinam & *Si*, optantis ſemper ſecundis temporibus conſentit. ut *O ſi eſſem tecum. Utinam ita ſit. Utinam viveret.*

Qualis eſt Rectio Adverbii?

Vera adverbii rectio nulla eſt, cum ab adverbio nullus caſus regatur: Falſa tamen rectio eſt quintuplex ſecundum quinque caſus, qui ab adverbio regi falſo putantur.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſo putantur regere Nominativum.

En Priamus. En quatuor aræ, Ecce homo, Ecce nova turba. In his falſum eſt nominativum regi ab adverbio, cum pertineat ad verbum aliquod ſuppreſſum, verbi gratia, *Sum*, *es*, *adeſt*, *venit*, *exoritur.*

Da

Da exempla Adverbiorum, quæ falſo putantur regere Genitivum.

Satis eloquentiæ. Sapientiæ parum. Terrorum & fraudis abunde eſt. Auxiliorum affatim erat. In his genitivus non regitur ab adverbio, ſed a ſuppreſſo nomine ſubſtantivo, quod eſt *res* vel *negotium.* Latine enim dicitur, *Res auxiliorum*, pro, *auxilia*, *Res fraudis*, pro, *fraus*, *Res cibi*, pro, *cibus*.

Unus Plato eſt inſtar omnium. Hic verum eſt genitivum regi ab *inſtar*, ſed falſum eſt *inſtar* eſſe adverbium, cum ſit nomen ſubſtantivum, ſignificetque ſimilitudinem, imaginem.

Virtutis ergo aliquem donare. Illius ergo huc venit. Hic *ergo* eſt nomen ſubſtantivum ablativi caſus à Græco ἔργον, quod ſignificat *opus*, vel *id*, *cujus vi aliquid factum eſt.* Ita *Virtutis ergo donatus*, ſignificat *virtutis hoc opus eſſe*, *virtutis opere*, ſeu *propter virtutem factum eſſe ut donaretur. Illius ergo veni*, id eſt, *illius opere factum eſt*, ſive, *ille fecit*, aut *cauſa fuit*, *ut venirem*, *propter illum veni.*

Ille omnium oratorum elegantiſſime loquitur. Hic genitivus non ab adverbio, ſed a nomine ſuppreſſo regitur, ſubauditur enim *Ex numero.*

Partim eorum in pompa, partim in acie illuſtres eſſe voluerunt. Hic *partim* non eſt adverbium, ſed nomen accuſativi caſus, pro *partem*, & ſubauditur præpoſitio Græca κατὰ, id eſt, *ad* vel *ſecundum*, quod barbare dicitur *quoad.* Sic *Oratio noſtra magnam partim*, ſeu partem *ex Jambis conſtat*, pro, *ad magnam partem*, *a magna parte*, *quod ad magnam partem attinet. Verſus partim jambis, partim trochæis conſtans*, pro, *ad unam partem ex jambis*, *ad alteram partem ex trochæis.* Subaudiri quoque poteſt *in*, ut Plaut. Aſin. *Age tu nunc in partem hunc delude*, pro, *partim*, *quod ad tuam partem attinet: nam ego meam partem jam ſatis eum deluſi.*

Eo conſuetudinis adducta res erat. Hic *eo* non eſt adverbium, ſed accuſativus pluralis antiquus pro *ea*, ſicut *duo*, *ambo*, & ſubauditur *negotia.* Eſt autem *Negotia conſuetudinis*, idem quod *conſuetudo.* Ita *Huc malorum ventum eſt*, pro *ad hoc* (priſce *huc*) *negotium malorum ventum eſt. Res mali* vel *Negotium mali*, idem eſt quod *malum.*

Pridie ludorum. Poſtridie ejus diei. In his latent nomina,

quia *pris* antiquis, ſignificabat præcedens. Unde *prior* & *primus*, *poſter* vel *poſterus* (unde *poſterior* & *poſtremus* ſeu *poſtumus* aut *poſtimus*, ſicut *extremus* & *extumus*, vel *extimus*) idem valet, quod *ſucceſſor*: Ergo *Pridie ludorum*, eſt *in die præceſſore ludorum*. *Poſtridie ejus diei*, valet *in die ſucceſſore ejus diei*.

Fratrem nuſquam invenio gentium. Abeſt longe gentium. Ubi terrarum es. Tunc temporis. In his genitivi non reguntur ab adverbio, quia ad orationem non pertinent, ſed ad legitimam conſtructionem ſuperant ſive abundant. Eſt ergo hæc Syntaxis *Irregularis* ſeu *Figurata*, diciturque *Pleonaſmus* aut *Parelcon*, de quo infra.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſo putantur regere Dativum.

Naturæ convenienter vivere. Sed hic dativus a nullo regitur, tantum jungitur cum verbo, ut ſit *Vivere naturæ*, ſicut *Vivere ſibi & amicis*. Plaut. Pæn. *Patrem & matrem vellem viverent tibi.* Adverbium poſtea modum verbi ſignificat, quomodo ſcilicet naturæ vivat, nempe convenienter.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſo putantur regere Accuſativum.

Propius urbem caſtra movit. Proxime Italiam. Sed hi accuſativi reguntur a ſuppreſſa præpoſitione *ad*. Sic *Cum Brundiſium verſus ires, Aretium verſus caſtra movit*: ſubaudi *ad*. *Pridie Nonas*, ſubaudi, *ante*. *Poſtridie ludos*: ſubaudi, *poſt*. *Circiter meridiem, Tharſum uſque profectus*; ſubaudi, *ad*.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſo putantur regere Ablativum.

Procul mari, procul patria. Sed hi ablativi reguntur a ſuppreſſa præpoſitione *a*. *Quanto doctior, tanto melior.* Hic ſubauditur *a negotio*: nam *eo*, *quo*, *tanto*, *quanto*, *multo*, *paulo*, ſunt nomina ſexti caſus. Sicut *Multis rebus te melior*, ſignificat *a multis rebus*, *quod ad multas res attinet*, ſimiliter *à multo negotio*, vel *multo negotio*, & per duplicem Ellipſin *multo melior* recte dicitur: quo ipſo ſenſu dici poteſt, *Multum melior*, pro, *in multum negotium*, ſicut Plinius: *Columbarum volatus in multum velocior*, pro, *a multo*, vel *multo velocior*. Et Livius: *Forma viri aliquantum amplior humana*, pro, *in*

in aliquantum, ab aliquanto, aliquanto. Dictys 2. de bello Trojano: *Noſtros multorum dierum navigatione in aliquantum exhauſtos.*

DE SYNTAXI CONJUNCTIONIS.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Conjunctionis?

Prima.

Etſi, etiamſi, quamquam, ni, niſi, ſi & *ſiquidem*, promiſcue cum primis & ſecundis verbi temporibus conſentiunt, id eſt, cum *Indicativo, Optativo, & Subjunctivo*, ut *Etſi vereor. Quamquam conſpectus veſter mihi eſt jucundiſſimus. Tametſi viciſſe debeo, tamen de jure meo decedam. Præpoſteros habes tabellarios, etſi me quidem non offendunt, ſed tamen, &c. Quamquam apertè Volcatio aſſentirentur. Quare velim, etſi (ut ſpero) te hæc legente aliquantulum viæ proceſſero, tamen obvias mihi literas mittas. Etiamſi quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen. Omnia brevia tolerabilia eſſe debent, etiamſi maxima ſint. Niſi reſtituiſſent ſtatuas, vehementer his minatur. Ortum amicitiæ videtis, niſi quid adhuc forte vultis. Ni ſequitur, pugnos ingere. Palam beatus, ni unum deſit. Si illum relinquo, ejus vitæ timeo. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Herus ſi redierit, molendum in piſtrino. Qui iſtuc ſcis, niſi periculum feceris. Siquidem atrocius eſt patriæ parentem, quam ſuum occidere. Siquidem mihi regnum detur, numquam id potius perſequar.*

Secunda.

Quom aut *quum* aut *cum*, tempus aut cauſam ſignificans, primis & ſecundis temporibus convenit, ut *Cum lego, cum legam: cum legebam, cum legerem: cum legi, cum legerim: cum legeram, cum legiſſem: cum legam, cum legero. Multa tibi dii dent bona, cum me ſalvum eſſe vis. Laudo te, cum id das operam, ut doctus evadas. Gratulor tibi, cum tantum vales apud Principem. Cum animum ejus à me alienum ſentiam, cur ad eum accedam.*

dam. Anni plures ſunt, cum hoc accidit. Sciendum tamen *quom* natura ſua eſſe nomen accuſativi caſus à *quis*, velut in Annotationibus in Paradigmata monui.

Tertia.

Quod, ſive cauſam reddat, ſive cum reliqua oratione accuſativi vim habeat, promiſcue primis & ſecundis temporibus convenit. Cauſam reddit in iſtis: *Idcirco turpis hæc culpa eſt, quod duas ſanctiſſimas res violat*, id eſt, *quoniam violat. Mihi quod defendiſſem ejus inimicum, leniter ſuccenſuit.* Accuſativi vero cum reliqua oratione vim habet hoc modo. Plaut. *Scio quod filius meus amet*, pro, *ſcio filium meum amare, ſcio amorem filii mei.* Idem: *Scio quod dictura es hanc eſſe pauperem*, pro, *ſcio te dicturam eſſe.* Cicero: *Cum ſcripſiſſet quod me cuperet ad ſe venire*, pro, *ſcripſiſſet ſe cupere me venire.* Livius. *Non ignoratis, quod duo fulmina domum meam perculerint.* Fuſcus Arellius apud Senecam, *Probabo, quod non ſit pudica*, pro, *non eſſe pudicam*: quod loquendi genus velut lectius & elegantius veteres magis probarunt. Sciendum tamen eſt *quod* ex natura ſua ſemper nomen relativum eſſe, ſicut & *quom* ſeu *cum*, in iiſque præpoſitionem ſubaudiri, cum uſu fiunt particulæ, quaſi ſit, *Ad* vel *ob id nomen* ſeu *negotium quod*: *Ab eo* vel *ex eo nomine*, ſeu *negotio quod.*

Quarta.

Quia primis & ſecundis temporibus convenit, ut *Eo ferox es, quia imperium habes in belluas. Illum nunc amo, quia non adeſt. Nemo eſt, qui dolorem ipſum, quia dolor ſit amet.*

Quinta.

Quoniam, primis & ſecundis temporibus convenit, ut *Quoniam quæ nos ſcribimus, te delectant. Quoniam id quod vis fieri non poteſt, velis id, quod poſſit. Quoniam ipſe venire non poſſet, fratrem miſit*, pro, *quoniam non poterat.*

Sexta.

Quin, pro *ut non*, ſemper ſecundis temporibus convenit, ut *Dies nullus eſt quin domum meam veniat. Facere non poſſum,*

quin

quin ad te mittam. Numquid cauſæ eſt, quin te in piſtrinum condam. Factum eſt autem *quin* ex *qui ne*, pro, *qui non*, ſeu *quo non*, *quo modo non*, *cur non.*

Quæ eſt regula Rectionis Conjunctionum?

Conjunctiones copulantes & disjungentes, item *an*, *niſi*, *quam*, ad eandem vocem relatæ, vi vocis illius adſciſcunt ſibi caſum præcedenti expreſſo aut ſuppreſſo ſimilem.

Da exempla Caſus expreſſi.

Mittam vel Antium vel Circæos. Hic conjunctio disjungens relata ad vocem *ad*, vi illius vocis regit accuſativum: nam integra oratio eſt: *Vel ad Antium, vel ad Circæos. Parum confidis aut liberalitati meæ aut amicitiæ noſtræ.* Hic conjunctio regit dativum vi verbi *confidis*, cui dativus jungitur, quaſi eſſet: *aut confidis amicitiæ. Et decretis & reſponſis Cæſaris interfuimus.* Hic conjunctio copulans regit caſum vi verbi *Interfuimus*, quaſi eſſet: *Interfuimus decretis & interfuimus reſponſis. Homo antiqua virtute & fide*, pro, *cum virtute & fide. A nullo probari malo, quam à te*, pro, *quam probari à te. Quem Senatus, niſi me, nationibus commendavit? Refert qui audiant, Senatus, an populus, an judices.*

Da exempla caſus ſuppreſſi.

Malo Panormi, quam Syracuſis eſſe, pro, *in urbe Panormi, quàm in Syracuſis. Emi drachmæ & pluris*, pro, *emi pro drachma & pro pluris æris pretio. Domi quam rure eſſe malo*, pro, *malo eſſe in ædibus domi, quam in rure.*

DE SYNTAXI INTERJECTIONIS.

Qualis eſt Syntaxis Interjectionis?

Interjectionis nulla eſt Syntaxis, id eſt, nec concordia ulla, nec rectio, quoniam cum cætera oratione non coheret, ſed tantum ad ſignificandum quemdam animi motum interponitur, qui motus facit, ut ſæpe verba ad orationis integritatem neceſſaria ſupprimantur, ut *O vir fortis*, pro,

pro, O *quam es vir fortis*? O *me miſerum*, pro, O *quam miſerum me ſentio*. *Væ tibi*, ſubaudi *ſit*. *Væ te*, ſubaudi, *maneat*: niſi tamen *te* pro *tibi*, ſicut *me* pro *mibi* poſitum arbitrabimur, quod veteres conſueviſſe Feſtus & Donatus teſtantur. *Hei*, vel *Heu mihi*, ſubaudi, *eſt*. *Proh dolor*, id eſt, *proh quantus mihi ex eo dolor eſt*? *Proh Sancte Jupiter*, id eſt, *proh fidem tuam imploro Jupiter*.

DE SYNTAXI IRREGULARI
Seu Figurata.

Quid eſt Syntaxis Irregularis ſeu Figurata?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea conſuetudini beneloquentium, etſi a regulis Syntaxeωs alienior.

Quotuplex eſt Syntaxis figurata?

Duplex: *Vernacula* ſcilicet ſeu *Domeſtica*, & *Peregrina*, ſeu *Tranſmarina*, aut *Græcanica*, quæ *Helleniſmus*, vel *Græciſmus* dicitur.

Quid eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Conſentanea nativæ Romanorum conſuetudini, *quam penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi*. Itaque qui ſequitur regulas neglecta conſuetudine, loquetur Grammatice, ſed non Latine: qui vero ſequitur conſuetudinem neglectis licet regulis, loquetur Latine.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Quadruplex: nam artis regulæ negliguntur vel per *Exſuperantiam*, cum aliquid in oratione ſuperat vel ſuperfluit, diciturque *Pleonaſmus* aut *Parelcon*: vel per *Defectum*, cum aliquid in oratione deeſt, diciturque partim *Ellipſis*, partim *Zeugma*: vel per *Diſcordiam*, cum in oratione diſſenſus eſt, diciturque *Syllepſis*: vel per *Ordinem* inverſum ſeu turbatum, diciturque *Hyperbaton*.

DE PLEONASMO.

Quid eſt Pleonaſmus vel Parelcon.

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam aliquid ad legitimam conſtructionem additur, ſive ſupereſt, vel abundat, ut *Agedum*, *ageſis*, *dicdum*, *dicſis*, *iteradum*, pro, *Age*, *dic*, *itera*. *Commigravit huc viciniæ*. *Proxime viciniæ habita*. In his abundat vox *viciniæ*. Ita ſupervacui & otioſi ſunt genitivi in iſtis: *Interea loci*, *ubi locorum*, *longe gentium*, *nuſquam gentium*, *minime gentium*, *ubique terrarum*, *tunc temporis*. Ita *Quod* abundat in iſtis: *Quod ſi*, *quod ni*, *quod niſi*, *quod utinam*. *Ejus*, abundat in hoc, *Quoad ejus fieri poteſt*. *Magis*, parelcon & otioſum eſt in iſtis: *Magis beatior*, *magis major*. Et *potius* cum *malle*. Cic. *Caſum potius, quam te laudari mavis*. *Tandem*, ſupervacuum eſt in iſtis: *Nimis iracunde hercle tandem*, *heus tibi dico tu*. *Itane tandem uxorem duxit Antipho*? *Pleonaſmus* etiam eſt cum ſimul in eadem periodo ponuntur, *Sic ut*. *ſic*, *ſicut*. *ita*, *ſimiliter*. *itidem*, *ut*. *prius*, *antequam*. *poſtquam*, *poſt*. *præterquam*, *præterea*. *tamenetſi*, ſeu *tametſi*, *tamen*. *ſi*, *quando*. *ubi*, *quando*. *ergo*, *igitur*. *itaque*, *ergo*. *en*, *ecce*. *poſt*, *deinde*. *extemplo*, *ſimul*: *ſaltem*, *modo*. *quia*, *enim*. *quippe*, *quia*. *quidem*; *certe*. *olim*, *quondam*. *totus*, *perpetuus*. *univerſi*, *omnes*. *ambo*, *duo*. quod in idiotiſmo Italico hæſit. Plaut. Amph. act. 3. ſc. 3, *Jam hi ambo ſervus & herus fruſtra ſunt duo*. Etiam *is* abundat in hoc Pæn. act. 5. ſc. 2. *Pater tuus is erat frater patruelis meus*, pro quo aliter recte dicas: *Pater tuus idem erat frater meus*.

DE ELLIPSI.

Quid eſt Ellipſis?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam ad legitimam conſtructionem deeſt vocabulum unum aut plura.

Quo-

Quotuplex eſt Ellipſis?

Quadruplex: Alia ſcilicet eſt *Nominis*, alia *Verbi*, alia *Præpoſitionis*, alia *Adverbii* & *Conjunctionis*.

ELLIPSIS NOMINIS.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis?

Duplex: nam vel *Idem* nomen deeſt, vel *Aliud*.

Qualis eſt Ellipſis cum deeſt Idem nomen?

Idem nomen deeſt, ſi poſt verbum ſubſtantivum (*Sum es, eſt*) ſequatur adjectivum aut genitivus, ut *Hoc eſt pecus regium* vel *regis*. Deeſt idem nomen *pecus*, quod prius erat poſitum: integra enim oratio ſecundum regulas eſt, *Hoc pecus eſt pecus regis* vel *regium*.

Quotuplex eſt Ellipſis cum deeſt aliud Nomen?

Duplex: nam deeſt vel *Cognatum* nomen, vel *Alienum*.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Cognati?

Duplex: nam deeſt vel *Nominativus cognatus*, vel *Accuſativus cognatus*.

Ubi deeſt Nominativus Cognatus?

In verbis illis, quæ inepte vulgo *Imperſonalia* vocantur, ut *Curritur, ſedetur, ſtatur, vivitur, evenit*: nam deeſt ac ſubauditur, *curſus, ſeſſio, ſtatus, vita, eventus*. Sic *Pluit, pluvia*: *Ningit, nix*: *luceſcit, lux*: *Miſeret, miſeratio*: *tædet, tædium*: *pudet, pudor*: *piget, pigritia*: *pœnitet, pœna*.

Ubi deeſt Accuſativus Cognatus?

In verbis activis, quæ imperite vulgo *Neutra* aut *Abſoluta* dicuntur, ut *Vivo*, deeſt *vitam*: *curro, curſum*: *ſedeo, ſeſſionem*: *ambulo, ambulationem*: *ſervio, ſervitutem*: *certo, certamen*.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Alieni?

Duplex: *Solitarii* ſcilicet & *Conſociati*: nam vel unum ſolum nomen deeſt, vel cum nomine aliæ ſimul voces.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Solitarii?

Duplex: *Suppoſiti* ſcilicet & *appoſiti*, ſive *præcedentis* & *conſequentis*.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Suppoſiti?

Triplex: *Nominis* ſcilicet, *Verbi* & *Præpoſitionis*: nam nomen quod deeſt, vel nomini, vel verbo ſupponitur, vel præpoſitioni.

Quotuplex eſt Ellipſis in qua deeſt ſuppoſitum Nominis?

Duplex: nam vel *nominis regentis ſuppoſitum* deeſt, hoc eſt, *Subſtantivi*, vel *nominis concordantis*, hoc eſt, *Adjectivi.*

Qualis eſt Ellipſis in qua deeſt Suppoſitum Subſtantivi?

Ædes, deeſt cum dicimus *domi*: nam hic genitivus *domi*, ſupponit nomen ſubſtantivum *ædes*, a quo regitur. Plautus Caſin. *Inſectatur omnes per ædes domi.* Nempe *domus* totum eſt, *ædes* vero, pars domi, ſeu domus ædificata & conclavibus diſtincta. Igitur *eſt domi*, ſignificat, *eſt in ædibus domi*, ſicut *jacet humi*, pro, *in terra humi.*

Cauſa, vel *gratia*, vel *ergo*, deeſt in hoc Salluſtii: *Exercitum opprimendæ libertatis habet.* Ovid. *Succeſſorumque Minervæ indoluit.* Liv. *Peſtilentia aliarum rerum otium præbuit*, id eſt, *quod ad alias res attinet.* Cicer. *Sane ceterarum rerum paterfamilias attentus.* Sic *Miſer animi*, *integer vitæ*, *cupidus vini*, *peritus juris*, ſubaudi *cauſa.* Eſt autem *Animi cauſa*, idem ac, *quod ad animum attinet.*

Copia, deeſt in his: *Eges Medici. Abundas pecuniarum.* Virgil. *Non eſt te fallere cuiquam*, ſubaudi, *copia*, a quo nomine regitur *fallere*, quod pro nomine genitivi caſus ponitur.

Crimine vel *actione* deeſt in verbis accuſandi, damnandi aut abſolvendi, ut *Furti damnatus. Repetundarum poſtulatus. Cædis abſolutus.*

Memoria vel *recordatio*, deeſt in his: *Memini illius rei. Venit mihi in mentem illius rei. Oblitus meorum.*

Negotium, vel *res*, deeſt in hoc: *Dedit mihi mille nummum. Uno mille nummum lucratus eſt decem millia*, pro, *uno negotio mille nummorum*: nam *Mille* ſemper eſt adjectivum pluralis numeri, ſicut *decem* & *centum. Non eſt mihi operæ*, ſubaudi, *res*, pro, *non eſt mihi opera*, *quam tibi dem*, *ſum occupatus. Laboris eſt hoc præſtare*, ſubaudi *res. Satis eloquentiæ*, *ſapientiæ parum. Quid rei*, pro, *quid negotium rei.*

Offi-

Officium, deeſt in iſtis: *Pauperis eſt numerare pecus. Adoleſcentis eſt majores natu revereri.*

Opus, deeſt in his: *Hoc non ſolum laboris, verum etiam ingenii fuit.*

Solum, deeſt in iſtis: *Terræ defigitur arbor. Procubuit terræ. Arbores humi arenoſo genitæ*, pro, *in ſolo humi arenoſo.*

Tempore, deeſt in *Domi*, *belli que*, nam hic *domi* ſignificat *pacis* & *otii*.

Terra, deeſt in hoc: *Jacet humi*, pro, *in terra humi*: nam terra in aquam & humum dividitur a Varrone. *Ægypti occiſus eſt*, ſubaudi, *in terra.*

Urbs, deeſt in hoc: *Natus Romæ*, pro, *in urbe Romæ*, vel etiam *in loco Romæ.* Virgil. *Hic locus urbis erit*, pro, *hic urbs erit.*

Uxor, deeſt in his: *Terentia Ciceronis*, *Catonis Martia.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum Adjectivi?

Duplex: nam deeſt ſuppoſitum adjectivi vel *Abſoluti*, vel *Relati.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum Adjectivi Abſoluti?

Duplex: *Apertior* ſcilicet & *Tectior*. *Apertior* eſt, in qua adjectivum nullum omnino ſubſtantivum expreſſum habet. *Tectior*, in qua adjectivo ſuppoſitum quidem eſt nomen ſubſtantivum; ſed tale, cujus generi terminatio adjectivi minime congruat.

Ellipſis apertior, in qua Adjectivum nullum omnino Subſtantivum expreſſum habet.

Æs deeſt in iſtis: *Parvi facio. De meo*: nam integra oratio eſt: *Parvi æris facio. De meo ære.* Sic *Ratio accepti & expenſi*, ſubaudi, *æris.*

Amnis, vel *aqua* deeſt in *confluens*, *torrens*, *fluvius* & *fluvia*, quæ ſunt adjectiva, ſicut & in *pluvia* deeſt *aqua.*

Anguis, vel *beſtia*, deeſt in *ſerpens*, quod eſt adjectivum.

Animi deeſt in hoc: *Rogo te ut boni conſulas*, hoc eſt, *ut judices & ſtatuas rem hanc eſſe boni animi*, vel *ab animo bono proficiſci. Æqui bonique facio*, hoc eſt, *facio hoc eſſe hominis, ſive animi æqui & boni.*

Aqua,

Aqua, deeſt in *piſcina*, quod eſt adjectivum.
Ars, vel *ſcientia* deeſt in *Medicina*, *Muſica*, *Dialectica*, *Rhetorica*, *Fabrica*, &c. quæ ſunt adjectiva.
Avis, deeſt in *ales*, *præpes*, *volucris*, quæ ſunt adjectiva.
Beſtia, deeſt in *ſerpens*, *animans*, *quadrupes*, *fera*.
Canis, deeſt in *moloſſus*, *Lacon*, *Melitæus*.
Carcer, priſce neutrum, deeſt in *Tullianum* & *Piſtrinum*.
Caro, deeſt in *bubula*, *agnina*, *ferina*, *caprina*, *ovilla*, *ſuilla*.
Caſtra, deeſt in *ſtativa*, *hiberna*.
Cibus, deeſt in *diurnus*, *diarius*, *demenſus*.
Cælum, deeſt in *ſerenum* & *purum*.
Corona deeſt in *laurea*, *civica*, *muralis*, *obſidionalis*. In *ſertas*, ſubaudi *coronas*, in *ſerta*, *coronamenta*.
Conſilium deeſt in *præpoſitum*, *arcanum*, *ſecretum*.
Culmen deeſt in *tectum*, cum pro *domo* ponitur.
Culpa deeſt in *noxia*, quæ eſt adjectivum. *Noxa*, ſubſtantivum, pro *nocumento* ſeu *damno*.
Dii, deeſt in *Superi*, *Inferi*, *Manes*: nam *Manes* lingua Sacrorum dictum eſt, pro *Mani*, id eſt, *Boni*, ſicut *Porci Sacres*, pro *Sacri*.
Dies, deeſt in *Natalis*.
Domus, deeſt in *Regia & Baſilica*.
Equus, deeſt in *ferus*, *ſonipes*, *quadrupes*.
Fabula, deeſt in *prætexta*, *togata*, *palliata*.
Facta, pro *res* ſeu *negotia*, deeſt in hoc Plautino: *Mira ſunt*, *te hic ſtare*.
Febris, deeſt in *quartana*, *tertiana*, *quotidiana*.
Finis, deeſt in *hactenus*, *quatenus*: nam integra oratio eſt: *Hac fine tenus*, pro, *uſque ad hanc finem*, ſive *ad hunc terminum*.
Frater, deeſt in *germanus*, *patruelis*, *uterinus*.
Frenus vel *frenum*, deeſt in *lupatus & lupatum*.
Frumenta, deeſt in *ſata*, & *fruges*, in *ſatæ*.
Funera, deeſt in *juſta*, *ſuprema*, *ſolemnia*.
Funis, deeſt in *rudens*, quod eſt adjectivum ſeu participium a *rudere*.

Homo,

Homo, deeſt in *nemo*, quod eſt adjectivum omnium generum. *Tu es miſer*, pro *tu es homo miſer. Cicero eſt Romanus*, pro, *homo Romanus*. Sic in *Amicus, familiaris, liber, ſervus, tabellarius, nuncius, ſocius, rivalis, maritus., adoleſcens, juvenis*, ſubaudi, *homo. Magnates, optimates, majores, minores, ceteri, mortales, Itali, Galli*, ſubaudi *homines*.

Hora, deeſt in *quota, prima, tertia*.

Horologium, deeſt in *ſolarium*.

Jaculis, deeſt in hoc Virgil. *Miſſilibus certant*.

Ilia, deeſt in *inteſtina*.

Judicio vel *jure* deeſt in *falſo* & *merito*, quæ ſunt nomina adjectiva.

Jus, deeſt in *augurium*, quod eſt adjectivum ab *augur*.

Lapis, deeſt in *molaris*.

Liber, deeſt in *annalis* & *diurnus*.

Libelli, deeſt in *pugillares, eborei, duplices, triplices*.

Lineas, deeſt in iſto: *Ad incitas redactus*, id eſt, *ad ultimas lineas* in ludo XII. ſcruporum, in quibus ſcrupi ſeu calculi porro moveri nequeunt, & ob hoc *inciti* dicuntur, id eſt, *immobiles*: nam *cio* eſt *moveo*.

Litera, deeſt in *vocalis, conſonans, muta, liquida*.

Literas, deeſt in hoc Cicer. *Triduo abs te nullas acceperam*. Et Plaut. Merc. *Hodie in ludum occepi ire literarium: ternas ſcis jam, A, M, O.* Ubi vere ridicule Emmanuel Alvarez ternas verborum conjugationes ſignificari putat. Scilicet puer prima die in ludo ternas conjugationes diſcet.

Locus, deeſt in iſtis: *Hic ſenex de proximo, ab humili ad ſummum*, ſubaudi *loco. In medio. Convenerant in unum. Exilit in ſiccum*, ſubaudi, *locum. Æſtiva, hiberna, roſaria, pomaria, ſupera, infera, inferna, ſecreta*, ſubaudi, *loca*. In illis, quæ male pro adverbiis habentur, *Primo, ſecundo, quarto, poſtremo*, deeſt *loco*.

Ludi, deeſt in *Circenſes, Megaleſii, ſæculares, funebres*.

Mare, deeſt in his: *Terris jactatus & alto. In alto periit. In tranquillo quilibet gubernator eſſe poteſt. Cærula verrunt*.

Menſa, deeſt in *Delphica.*

Menſis, deeſt in *Januarius*, *Majus*, *Aprilis*, *October*, *December*, &c. quæ ſunt adjectiva.

Milites, deeſt in *triarii*, *haſtati*, *pilati*, *ſagittarii*, *peltati*, *cetrati*, *velites.*

Modo deeſt in his: *compoſito*, vel *Ex compoſito factum eſt. De compacto*, vel *Ex compacto res geritur*, id eſt, *eo modo*, *quem inter ſe compoſuerunt*, vel *compacti ſunt.* Deeſt etiam in *perpetuo*, *certo*, *ſecreto*, & ſimilibus. Plautus enim eadem ſcena 1. act. 3. Moſtel. promiſcuè dicit: *Metuo ne perpetuo perierim.* Et, *Perii in perpetuum modum. Quo pacto iſtud fiet. Qui fieri poteſt*: nam *qui* eſt *quo. Cum eo*, pro, *cum eo modo*, *cum hac conditione*, *ſic.*

Morem vel *ingenium*, aut *inſtitutum*, deeſt in hoc Plauti: *Antiquum obtines hoc tuum*, *tardus ut ſis.* Et Terent. *Non cognoſco veſtrum tam ſuperbum.*

Navis deeſt in *celox*, *liburnica*, *prætoria*, *roſtrata*, *triremis.*

Negotium, id eſt, *res*, deeſt in omni adjectivo neutrali, cui nullum ſubſtantivum ſit adjunctum, nec ullum aliud adjungi poſſit, ut *Aliena curare. Triſte lupus ſtabulis. Malum videtur eſſe mors. Strata viarum. Abdita rerum. Opaca domorum. Peſſima munerum. Beata Seraphim*, ſubauditur, *negotia.* Porro *Negotia viarum*, *rerum*, *domorum*, Græco more ſignificat *vias*, *res*, *domos. Dulce ridet. Lucidum fulgent oculi. Turbidum lætatur*, ſubaudi, *negotium. Mea intereſt*, pro, *eſt inter mea negotia*, *pertinet ad mea negotia. Refert mea*, pro *affert*, *importat*, ſive *apportat ad mea negotia. Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo*, pro, *omnia negotia*, *omnes res.* Deeſt quoque *negotium* in illis, quæ vulgo adverbia putantur. *Multum*, *plurimum*, *plus*, *melius*, *pejus*, *brevius*, *doctius*, *eo*, *quo*, *tanto*, *quanto*, *multo*, *vero*, *falſo*, &c. in quibus præterea præpoſitio *a*, *ad*, *ex* vel *in* ſubauditur. *Paucis eſt quod te volo*, pro, *eſt negotium*, *propter quod paucis alloqui te volo. Non eſt quod vereare*, pro, *non eſt negotium propter quod vereare. Si*

eſt ut facturus ſit officium ; pro , *ſi ita eſt negotium* , *ſi ita res ſe habet*. *Non eſt ut poſſit tibi plus dari* , pro, *non eſt ita negotium*, *res ita ſe non habet*. Etiam in *Hoc*, *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, ſubaudis , *negotium*. *Nomen* pro *cauſa* deeſt in *id*, *quid*, *eo*, *quo*. Plaut. Amph. *Id huc reverti ut me purgarem tibi*, pro, *ob id nomen*, *ſive eam cauſam*. Ibid. *Cur dixiſti? inquies non quo te eſſe impudicam crederem*, pro, *non ab eo nomine*, *quo crederem*, ſive *non ob id nomen*, *ob quod crederem*. Et Aul. *Aurum me ſcit habere*, *eo me ſalutat blandius*, pro, *ab eo nomine*. Cic. *Ego eo nomine ſum Dyrachii*, *ut quam celerrime quid agas*, *audiam*.

Nummus vel *numerus*, deeſt in *quinarius*, *denarius*.

Nux, deeſt in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *perſica*, *caſtanea*.

Oculis, deeſt in *limis adſpicere*.

Officium, deeſt in iſtis: *Mentiri non eſt meum*. *Regium eſt benefacere*.

Opera, deeſt in *Bucolica*, *Georgica*, *Rhetorica*.

Oratio, deeſt in *Proſa* ſeu *Prorſa*, quod valet *Recta*, cui opponitur *Verſa*.

Oſtium, deeſt in *poſticum*.

Oves, deeſt in *bidentes*, *fœtas*.

Pars, deeſt in *antica*, *poſtica*, *decima*, *quadrageſima*, *pro virili*, *primas* vel *priores alicui deferre*.

Pecuniæ, deeſt in *repetundarum* & *repetundis*.

Pedato, vel *pedatu*, deeſt in *primo*, *ſecundo*, *tertio*, quæ male adverbia putantur. Significat autem prima, ſecunda, tertia vice.

Pede, deeſt in hoc: *Ædes quæ plano adeuntur*.

Principium, vel *primordium*, vel *initium* vel *ortus* deeſt in *primum* & *primo*, ubi etiam præpoſitio *ad* vel *a* ſubauditur.

Pretium, deeſt in *magno emere*.

Puer, *aut puella*, deeſt in *infans*, *a parvulo*, *exoletus*, ſubaudi, *puer qui oleſcere*, id eſt, *creſcere deſiit*.

Raſtrus, deeſt in *bidens*, *tridens*, *quadridens*.

Ratio, deeſt in *expenſa*, *impenſa*, *ſumma*, *ad ſummam*.

Res, deeſt in iſtis: *Virtus eſt laudanda*. *Mors eſt bona*. *Satin ſalvæ*.

Digitized by Google

Reliquiæ, deeſt in *parietinæ*, quod eſt adjectivum à *paries*, ſicut ab *aries*, *oraculum Arietinum*, id eſt, *Jovis Ammonis*, qui caput habebat cum cornibus arietis.

Sacra, deeſt in *Saturnalia*, *Bacchanalia*, *Liberalia*.

Securis, ſubauditur in *bipennis*.

Servus, deeſt in *Vicarius*, *oſtiarius*, *mediaſtinus*.

Sermo vel *rumor*, deeſt in *nuncius*, quod eſt adjectivum, diciturque *nuncius homo*, *nuncia fama*, *nuncium verbum* ſive *dictum*.

Seſtertij, deeſt in *nummi*. In neutro *ſeſtertium* deeſt aliquod ſubſtantivum, quod ſignificet eandem drachmarum ſeu denariorum quantitatem, quæ eſt *Minæ*, puta centum drachmarum: Ita *Mina Seſtertia* recte dicetur, *Minæ pondus ſeſtertium*, pro, 25 *drachmis auri*, quaſi eſſet, *Pondus ſemitertium*, id eſt, *minæ duæ & dimidia*. *Seſtertius* Germanice eſt eindrithalber. *Seſtertia* eindrithalbe. *Seſtertium* eindrithalbes, ut *Seſtertium milliare*, id eſt, *duo milliaria & dimidium*.. *Seſtertium bipalium* apud Columel. de arbor. cap. I.

Sinus, deeſt in *Tarentinus*, *Puteolanus*.

Sol, deeſt in Oriens, Occidens. *Die craſtini*, *die ſeptimi*, ſubaudi, *ſolis*.

Spatium, deeſt in hoc Virgil. *In medio mihi Cæſar erit*.

Stabulum, deeſt in *bubile*, *equile*, *ſuile*, quæ ſunt adjectiva, adeoque *bubilis*, *equilis*, *ſuilis*, dici poteſt ſubaudiendo, *caula*.

Stipendia, vel *æra*, vel *alimenta* deeſt in iſtis: *Ex ſchola quadringenta annua capit. Sunt qui tortoribus annua præſtent*.

Stridor, deeſt in *ſibilus*, quod eſt adjectivum.

Stuprum, vel *flagitium* deeſt in *inceſtum*, quod eſt adjectivum.

Tabellæ, deeſt in *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*, *laureatæ*, *pugillares*, pro quibus Catullus, *Pugillaria* dicit, ſubaudiendo *ſigilla*, *ſchedia*, vel aliud quid.

Taberna, deeſt in *Medicina*, *Sutrina*, *Textrina*, *Tonſtrina*, *Fabrica*, *Salinæ*, *Laniena*. Sunt enim iſta omnia adjectiva.

Tempus, deeſt in iſtis, *Ex illo. Ex quo. Horno. Brevi ſenties*,

ties, ſubaudi, *tempore*. Sic *Sero ſapiunt Phryges. Optato advenis. Non ignara futuri*, ſubaudi, *temporis. In præſens, per ſudum, cum ſudum erit, ſub obſcurum, adhuc*, ſubaudi, *tempus*: nam priſci *hoc* & *huc* dicebant. *Hoc noctis. Id ætatis*, ſubaudi, *tempus. Poſtea, præterea, antea, antehac, poſthac*, ſubaudi, *tempora*: nam *hac* pro *hæc* dicebant.

Terra, deeſt in *Patria, continens.*

Toga, deeſt in *prætexta.*

Vada, deeſt in hoc Virgil. *In brevia & ſyrtes urget.*

Vaſa, deeſt in *fictilia, cryſtallina, vitrea, atramentaria.* In *Salinum* deeſt *vas.*

Ventus, deeſt in *Africus, Favonius, Subſolanus.*

Verba, deeſt in his: *Quid multa? Paucis te volo. Dictum ſapienti ſat eſt.*

Veſtes, deeſt in *ſericæ, bombycinæ, undulatæ, Coæ.*

Via, deeſt in iſtis: *Cur non recta introibas? Hac illac circumcurſa.*

Vinum deeſt in *muſtum, merum, falernum, maſſicum*, quæ ſunt adjectiva.

Vir vel *uxor*, deeſt in *conjux, maritus, marita.* In *Majores, optimates, magnates, primates*, ſubaudi *viri* vel *fœminæ.*

Virga, ſubauditur in *rudis*, ut *Rudem accipere, rude donatus.*

Urceus, deeſt in *aqualis.*

Uſuræ, deeſt in *centeſimæ, dextantes, beſſes, ſemiſſes.*

Ellipſis Tectior, in qua adjectivum habet quidem ſubſtantivum, ſed genere diſcrepans.

Arbor, deeſt in appellationibus arborum cum adjectivo fœminino poſitarum, ut *Delphica laurus, patula fagus, tarda morus*: nam iſta omnia per regulam terminationis ſunt generis maſculini. Ergo in his eſt Syntaxis figurata, cum deſit nomen ſubſtantivum *Arbor* cum adjectivo concordans. Sciendum eſt autem in his & multis aliis plus conſuetudini, quam arti ſerviendum, & figurata, quam regulari ſyntaxi utendum eſſe.

Fabula, deeſt in Comœdiarum & Tragediarum, titulis cum adje-

adjectivo fæminino poſitis, ut *Terentiana Eunuchus.*

Florem, deeſt in hoc Virgilii: *Crocumque rubentem*: nam *Crocum* ex terminationis regula neutrum eſt.

Fæmina, deeſt in animalibus, quæ ſunt ſexus fæminini, ſed nomen habent terminationis maſculinæ, ſicut *Mas*, deeſt in iis, quæ ſunt ſexus maſculini, ſed nomen habent terminationis fæmininæ. In *leo* pro *leæna*, deeſt *fæmina*. Sic *Elephantus gravida. Porcus obeſa.* Hæc *bos*, hæc *homo*, hæc *aquila*, hæc *anguis*, hæc *ovis*, hæc *canis*, hæc *teſtis*, hæc *civis*, hæc *ſacerdos*, hæc *vates*, hæc *miles*. In his omnibus deeſt, *Fæmina*. Hic *bos*, hic *homo*, hic *aquila*, hic *anguis*, hic *ovis*, hic *canis*, hic *teſtis*, hic *civis*, hic *ſacerdos*, hic *vates*, hic *miles*. In his omnibus deeſt *Mas*.

Herba, deeſt in appellationibus herbarum cum adjectivo fæminino poſitis, ut *Dictamnum pota pellit ſagittas. Centunculus trita in aceto*: nam per regulam illud neutrum, hoc maſculinum eſt.

Inſula, deeſt in nominibus propriis Inſularum cum adjectivo fæminino poſitis, ut *Latonia Delus*, *Phœbeja Rhodus.*

Mons, deeſt in nominibus propriis montium cum adjectivo maſculino poſitis, ut *Altus Oſſa*, *præaltus Ida*, *ignivomus Aetna.*

Oppidum, deeſt in nominibus propriis urbium cum adjectivo neutrali poſitis, ut *Argi aptum equis. Altum Præneſte. Tybur ſuperbum.*

Sinus, deeſt in nominibus propriis ſinuum cum adjectivo maſculino poſitis, ut *Sævus Hadria.*

Urbs, deeſt in nominibus propriis urbium cum adjectivo fæminino poſitis, ut *Barbara Narbo*, *magna Mediolanum*, *deleta Corinthus*: nam ex regula terminationis *Narbo* & *Corinthus* ſunt maſculini, *Mediolanum* vero neutri generis.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum adjectivi Relati?

Homo aliquis, deeſt in iſtis: *Eſt qui dicat. Sunt qui affirment. Sunt quos arma delectant.*

Idem,

Idem, deeſt in hoc Plinii: *Equo fere, qui homini, morbi*: pro, *iidem fere*. *Tarando magnitudo, quæ leoni*, pro, *eadem quæ*.

Is, quod ſignificat *talis* aut *tantus*, deeſt in iſto: *Homo improbus, ſed cui paucos ingenio pares invenias.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum Verbi?

Duplex: nam vel *Finiti verbi*, vel *Infiniti Suppoſitum* deeſt.

Qualis eſt Ellipſis in qua deeſt Suppoſitum verbi Finiti?

Ego, tu, ille, deeſt in verbis, *Amo, amas, amat*. Fert autem conſuetudo eleganter loquentium, ut verborum primæ & ſecundæ perſonæ ſuppoſita per Ellipſin ſemper fere omittantur, niſi cum diverſitas aliqua ſignificanda eſt, ut *Tu legis, ego audio*. Alioquin ſecundum regularem Syntaxin Grammatice, ſed minus Latine dicetur: *Quid tu facis? Ego quieſco*. Virg. *Hunc & nymphæ veneramur*: ſubaudi, *Nos entes*, ſive, *nos quæ ſumus nymphæ*.

Homines, deeſt in, *ajunt*, *ferunt*.

Libido, vel *cura*, vel *animus*, deeſt in hoc Virgil. *Nec ſit mihi credere*, pro, *nec mihi libeat credere*. Propert. *Nec tibi ſit duros montes & frigida ſaxa adire*, pro, *ne velis adire*.

Poteſtas, deeſt in iſtis: *Videre erat Tityum. Fame necatur*: *aliter non eſt occidere*.

Res, deeſt in iſtis: *Bene eſt. Male mihi eſt. Ægre mihi eſt*. pro, *Res bene vel male ſe mihi habet*: *Ægritudo mihi eſt*. Sic, *Sero eſt, mane eſt*, pro, *Res eſt in mane, in ſero tempore*.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum verbi Infiniti?

Me, te, illum, deeſt in verbis infinitis cum alias, tum præcipue poſt verbum paſſivum, ut *Volo facere*, pro, *volo me facere*. *Non poſſum credere*, pro, *me credere*. *Non veretur mentiri*, pro, *ſe mentiri*. *Videor videre*, pro, *me videre*. *Putaris ſcire*, pro, *te ſcire*. *Paulus creditur feciſſe*, pro, *illum feciſſe*. *Multi dicuntur venire*. *Multi dicuntur venturos eſſe*, pro, *Eos venire*, *eos venturos eſſe*: nam *venturi eſſe*, eſt *Græciſmus*. Lucret. *Quippe etenim quam multa tibi me fingere poſſum*. Salluſt. *Qui ſe ſtudent præſtare cæteris*. Plaut. Curcul. *Æſculapius mihi viſus eſt cum ad me non adire*,

neque me magni pendere. Idem Aul. *Vocem loquentis modo me audire viſus ſum.* Idem Milit. *Vereor me iſto ornatu incedere.* Idem Epid. *Videor me vidiſſe eam prius.* Sic, *Diceris feciſſe*, pro, *te feciſſe.*

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt ſuppoſitum Præpoſitionis?

Commune, deeſt in hoc: *Quid mihi tecum? Illi genti nihil ad eam diem cum Romanis fuerat.*

Homo ſervus, deeſt in iſtis: *Eſſe alicui ad manum vel a manu, ab epiſtolis, a cubiculo, a pedibus, a poculis, a ſtudiis*, hoc eſt, *ſervire alicui quod ad manum, ad epiſtolas, ad cubiculum, ad pedes, ad pocula, ad ſtudia attinet.* Cicero & Cor. Nepos dicunt, *Habere aliquem ad manum.* Talem ſervum Suetonius & poſteriores minus Latine dixerunt *Amanuenſem.*

Quotuplex eſt Ellipſis nominis appoſiti?

Duplex; *Nominis* ſcilicet & *Verbi*, & *Conjunctionis*: nam nomen quod deeſt, vel nomini, vel verbo apponitur, vel conjunctioni.

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt appoſitum Nominis?

Duplex: nam vel *Nomen rectum* ſive *Subſtantivum* eſt, quod deeſt, vel nomen *Concordans* ſive *Adjectivum.*

Qualis eſt Ellipſis appoſiti Subſtantivi?

Ligni, deeſt in *Materia.* Cicer. *Non ſaxum, non materies advecta eſt. Lintribus materiam, calcem, cæmenta atque arenam convexit.*

Librarum, deeſt in *Pondo*, ut *Corona mille pondo*: nam *Libra* Romanis alia erat *menſuralis*, alia *ponderalis*, cui addebant *Pondo.*

Paſſuum, deeſt in hoc Horatii: *Millia tunc pranſi tria repſimus.*

Qualis eſt Ellipſis appoſiti Adjectivi?

Bonæ, deeſt in hoc: *Fac ſis frugi. Homo frugi.* Nam a *Frux* eſt genitivus *frugis*, unde extrito *s*, fecerunt *Frugi.* Sicut *Fami* pro *famis*, *Herculi* pro *Herculis.*

Ens, inuſitatum participium deeſt in hoc Virgil. *Adſum Æneas*, pro *ego ens Æneas*, ſive, *qui ſum Æneas, adſum.* Liv.

Digitized by Google

Liv. *Ego Annibal peto pacem.* Plaut. Trin. *Rebus tuis bonis meas res irrides malas,* ſubaudi, *entibus*, id eſt, *cum tuæ res ſint bonæ.* Livius; *Celtiberi, novus miles, diffugerunt*, ſubaudi, *entes.*

Par vel *aptus* deeſt in hoc: *Non ſum ſolvendo æri alieno.*

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt appoſitum Verbi?

Me, te, ſe, deeſt in verbis agentibus, cum ſuppoſitum agit in ſe ipſum, ut Terent. *Move ocyus mea nutrix.* NU. *moveo.* pro, *move te*, & *moveo me. Terra movit. Nox cœlo præcipitat. Bene vertat. Res bene habet. Iræ leniunt. Venti poſuere. Aquilones multis diebus tenuere*: pro, *durarunt. Atrox prælium diu tenuit*; pro, *duravit, Anno vertente. Pallium maculat. Veſtibulum pulverat*: in his ſubauditur, *Se.*

Te quoque vel *vos*, deeſt in *amabo*, quod pecus Grammaticum fecit adverbium media, ſi Muſis placet, correpta. Plaut. *Ite domum amabo. Amabo mi ſenex, eloquere*: pro, *Mi ſenex eloquere, & amabo te.* Cic. *Expecta amabo te.*

Clitellam, deeſt in hoc: *Imponere alicui.* Significat enim habere aliquem pro aſino, cui clitella imponitur, dum ei imponitur fallacia.

Facem, vel *cereum*, deeſt in *prælucere alicui.*

Iter, vel *viam*, deeſt in his: *Quo tendis? quo pergis? Nox appetit. Abit dies. Somnium mihi evaſit. In me culpa illius expetet. Idem tibi eveniet.*

Literas, deeſt in hoc Cicer. *Quo mitterem, aut cui darem, neſciebam.*

Laudem, deeſt in *detrahere alicui.*

Locum, deeſt in *cedere, decedere, ſuccedere alicui.*

Malum, deeſt in his: *Caveo tibi, timeo tibi, metuo à te, de te, pro te.* In *cavere malo*, deeſt *ſe*, & eſt *Hypallage*, pro, *cavere ſibi malum.*

Mortem, deeſt in *obire, oppetere*, & *morte*, in *occumbere.*

Navem, deeſt in hoc: *Solvit e portu. Statim conſcendit. Ad portum appulit.*

Nuncium, deeſt in hoc: *Renunciare vitæ, civilibus officiis*, pro, *valedicere.*

Ova, deeſt cum Gallinæ aliæque aves *incubare* dicuntur.

Peccatum, deeſt in *ignoſcere.*

Ra-

Rationes, deeſt in *conturbare*, quod eſt *Menſariorum*, cum rationibus crediti paria facere deſperant; Vulgo *Fallire*.

Relativum nomen ſæpe deeſt, ut *Urbs antiqua fuit; Tyrii tenuêre coloni*: ſubaudi, *quam*, vel *illam*.

Rem, deeſt in *decoquere*: quod eſt *abſumere rem familiarem*.

Principium, deeſt in *capere* & *incipere*. Virgil. Culice: *Conformare locum. capit impiger*, pro, *capit principium conformandi*.

Sacra, deeſt in *facere*, *bove*, *agna*, *vitula*.

Viam, deeſt in *ire*, *inire*, *ingredi*. *Ineunte ætate*, *vere*; ſubaudi, *viam*.

Vitam, deeſt in *agere*, *agitare*, *peragere*.

Utile, vel *commodum*, deeſt in *conſulo tibi*, *proſpicio mihi*.

Vultum, deeſt in *nubere*: nam ſponſæ faciem flammeo velo obnubebant ſeu velabant pudoris cauſa.

Qualis eſt Ellipſis in qua deeſt Appoſitum conjunctionis?

Is, deeſt poſt conjunctionem in hoc Cor. Nepotis in Pelopida: *Cujus belli cum ei ſumma eſſet data, eoque cum exercitu profectus eſſet*, pro, *eoque is cum exercitu*. Sic idem Thymol. *Cum frater ejus tyrannidem occupaſſet, participſque regni poſſet eſſe*, pro, *participſque is regni*. Sic idem in Dione. *Id cum factum multi indignarentur, magnæque eſſet invidiæ tyranno*, pro, *magnæque id eſſet*. Plaut. Epid. act. 5. ſc. 2. *Ain tu te illius inveniſſe filiam?* EP. *inveni, & domi eſt*: pro, *& illa domi eſt*. Salluſt. Jugurt. *Dum equites præliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, poſtremam Romanorum aciem invadunt*: pro, *neque ii adfuerant*, ſive *quique non adfuerant*. Similiter ſæpe Livius, Cæſar & Hirtius.

Qualis eſt Ellipſis nominis Conſociati, ſive in qua præter nomen, aliæ quoque voces deſunt?

Ad id, vel *ob id*, vel, *propter id nomen*, ſeu *negotium*, & *ab eo*, vel *ex eo negotio*, ſeu *nomine*, ſæpe deeſt in *quod* relativo, quæ conjunctio vulgo putatur. Terent. Eun. *Sane quod tibi vir videatur eſſe, hic nebulo magnus eſt*. Ibi. *Quod dicat, alium quærebam, iter hac habui, periiſti*. Et Haut. *Id quod eſt conſimilis moribus, facile convinces ex te natum*. Et Hec.

Omnes

Omnes lætæ exclamant, venit, id quod me repente adſpexerant. Ubi Donatus: *Deeſt propter, ut ſit, Propter id, ac per hoc ideo.* Cic. 3. ad Quint. frat. 2. *Ab accuſando me teneo; id quod nolo cum Pompejo pugnare, id quod judices nullos habemus*: pro, *ob id quod, eo quod, ab eo nomine quod*, ſive, *ea cauſa quod.*

Ædes cum præpoſitione *in*, deeſt in hoc: *Eſt domi*, pro, *in ædibus domi.*

Æs, cum *alienum* & *par*, deeſt in hoc: *Non ſum ſolvendo*; pro, *non ſum par* vel *aptus ſolvendo æri alieno.*

Æris, cum *pretio* & *pro*, deeſt in hoc: *Quanti emiſti*: nam integra oratio eſt: *Pro quanti æris pretio emiſti.*

Affectus ſeu *præditus* cum *a*; vel *cum* in iſtis: *Homo infirma valetudine, ſumma audacia, magno ingenio, nullo judicio.*

Centena millia ſeſtertium nummum, deeſt in *Decies, Vicies, Quadragies, Centies, Ducenties, Millies.* Liv. 38. *Scipionem librum rationis concerpſiſſe indignantem, quod cum bis millies in ærarium intuliſſet, quadragies ratio ab ſe poſceretur*: pro, *quadragies centenorum millium ratio.* Cic. 2. Philip. *Syngrapha ſeſtertium centies facta*: pro, *centies centenorum millium nummorum ſeſtertiorum*: ſic enim ipſe Cicero act. 4. in Ver. loquendum docet, ut ſtupor eorum ſatis rideri nequeat, qui quoties nota *HS.* cum adverbio numerali legitur, pro ea *ſeſtertii*; vel *ſeſtertio* reponere poſtulant, aut *ſeſtertium* pro nominativo vel accuſativo accipiunt. Capitolin. in Vero: *Omne autem convivium æſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus HS.* In illo Velleji: *Accepto centies ſeſtertium*, eſt *Syllepſis* numeri, de qua vide infra.

Dicto, cum *præ*, deeſt in hoc Virgil. *Ocyus incubuere omnes*; pro, *ocyus*, ſive *citius dicto*, vel *præ dicto.*

Die, cum *in*, & *ante*, deeſt in iſtis: *Quarto Idus, tertio Kalendas*, pro, *in die quarto ante Idus, in die tertio ante Kalendas.*

Domum, cum *ad* vel *in*, deeſt in *ducere uxorem.*

Factum quod vis, ſeu *velles*, deeſt in *volo tibi*, vel *cupio.* Sic in *bene* vel *male alicui velle*, ſubaudi, *factum.* Plaut. Rud. *Quamquam vobis cupio quæ vultis*, ſubaudi, *facta.* Et Aſin. *Non eo quin non tibi cupiam quæ velis.* Et Perſ. *Nunquam tibi*

 poſt

poſt hac quod nolis volam. Et Moſtel. *Vellem ut velles Tranio,* ſubaudi, *factum tibi*.Cic. *Plane volo his magiſtratibus. Valde ejus cauſa volo.* Terent. *Ipſi cupio Glycerio.* Idem: *Video te noſtra familia ex animo factum velle.* Plaut. Truc. *Cui ego melius dictum aut factum velim.*

Loco, cum *in*, deeſt in *Primo*, *ſecundo*, *tertio*, quæ male pro adverbiis habentur.

Negotia, cum *ad*, deeſt in iſto: *Quid hoc mea refert*, pro, *quid hoc refert*, ſive *affert ad mea negotia*, id eſt, *ad res meas*, ſive *rebus meis*. Plaut. Perſa: *Quid id ad me aut ad meam rem refert, Perſa quid rerum gerant.* Ibid. *Prius percunctari volo, quæ ad rem referunt.* Idem Trucul. *Cui rei retulit te aſſimulare.*

Negotio, cum *a*, deeſt in iſto: *Multo melior.* Eſt enim *a multo negotio*, *a multa re*, non *ab una re melior*. Lucret. *Qui melior multis, quam tu, fuit improbe rebus.*

Numero, cum *ex*, deeſt in iſtis: *Primus omnium. Major fratrum. Unus illorum. Nemo amicorum. Græcorum doctiſſimus. Hominum alii boni, alii mali. Hoſtium trecentis interfectis. Lanarum nigra nullum colorem bibunt*, pro, *ex numero lanarum*.

Nos duo, *tres*, *quatuor*, &c. *Vos duo*, *hi*, vel *illi duo*. *Hæ duæ*, *hæc duo*, *tria*, *quatuor*, ſæpe deſunt, ut *Ego & Cicero valemus. Tu & filius valetis. Dum fata Deuſque ſinebant. Nox & præda hoſtem remorata ſunt. Operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ad omnes res tibi velim pardita putes. Pater mihi & mater ſunt mortui. Ipſe cum fratre adeſſe juſſi ſumus*: pro, *nos duo*, nempe, *ego cum fratre*, *juſſi ſumus*. *Achilles cum Patroclo ad Trojam profecti ſunt. Herus & hera fruſtra ſunt*, pro, *Hi duo, qui ſunt herus & hera, fruſtra ſunt*. Plaut. Amph. act. 3. ſc. 3. *Jam hi ambo ſervus & hera fruſtra ſunt duo.* Et Bacch. a. 2. ſc. 3. *Vulcanus, Sol, Luna & dies, dii quatuor ſceleſtiorem hoc nullum illuxere.* Et Epid. a. 5. ſ. 1. *Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis*: pro, *quem duo pingent entes Apelles atque Zeuxis. Quiſque ſuos patimur manes*: pro, *nos omnes patimur manes, quiſque patitur ſuos. Populus ſuperamur ab uno*: pro, *nos omnes qui ſumus populus. Eamus omnis exſecrata civitas.*

Ortus

Ortus vel *oriundus*, vel *natus*, cum *a* vel *ab* vel *de*, deeſt in his: *Turnus ab Aricia. Paſtor ab Amphryſo. Hoſpes Zacyntho. Vir claris natalibus. Homo obſcuro loco. Adoleſcens de ſummo loco. Theſeus ab Athenis*, pro *Athenienſis. Amphidamus de Arcadia*, pro, *Arcas.*

Res cum *ad*, deeſt in *alias*, quod indocti habent pro adverbio. Plaut. Epid. *Meus ſervus eam rem ſobrie accuravit, ut alias res ille eſt impenſe improbus*, pro, *quod ad alias res temporis & loci attinet*, id eſt, *ad aliud tempus, ad alium locum*: nam *res temporis*, valet *tempus*: *res loci*, *locus*. In hoc Cicer. *Mulieres quibus cum iſte conſueverat*, deeſt, *rem habere.*

Scriptum, cum *a* vel *cum*, deeſt in his Cicer. *In Pompeji epiſtola erat in extremo. Quod epiſtola librarii manu eſt. Tu ſi quid librarii mea manu non intelligent, iſtic monſtrabis*, pro, *ſcriptum a mea manu.*

Solo, cum *in*, deeſt in iſtis: *Procubuit terræ. Terræ defigitur arbor. Arbores humi arenoſo genitæ*, pro, *in ſolo arenoſo humi.*

Tempore, cum *in*, deeſt in iſtis: *Brevi ſenties. Optato advenis. Sero ſapiunt. Domi bellique optimus*, pro, *otii & belli tempore.*

Tempus, cum *circa*, deeſt in iſtis: *Homo id ætatis. Hoc noctis domo exis.*

Tribu, cum *de* vel *ex*, deeſt in iſtis: *C. Septimius Quirina.*

Terra, cum *in*, deeſt in hoc: *Ægypti occiſus eſt.*

Verbis, cum *alloqui*, deeſt in hoc: *Paucis te volo.*

Urbe, cum *in*, deeſt in hoc: *Natus Romæ.*

Vincula, cum *in*, deeſt in hoc: *Duci illum juſſit.*

ELLIPSIS VERBI.

Quotuplex eſt Ellipſis Verbi?

Duplex: *Verbi* ſcilicet *infiniti* & *finiti*. *Verbum* ſcilicet, quod deeſt, vel *infinitum* eſt, vel *finitum*.

Quotuplex eſt Ellipſis Verbi infiniti?

Duplex: *Infiniti* ſcilicet *cognati* & *alieni*: nam *Verbum infinitum*, quod deeſt, vel eſt *cognatum* alicui verbo expreſſo, vel *alienum*.

Qua-

Qualis eſt Ellipſis Verbi infiniti cognati ?

Verbum infinitum cognatum, ſubſtantivi nominis vim habens, deeſt in participiis paſſivis ſingularibus cujuſcumque caſus, & in verbis paſſivis nullum aliud ſuppoſitum habentibus, ut *Nunc eſt bibendum*, deeſt verbum infinitum, *bibere*, quod eſt cognatum participio paſſivo, *bibendum*, & vim habet nominis ſubſtantivi. *Petendum eſt pacem*, ſubaudi, *petere*, quod eſt cognatum participio nominativi caſus. In *curritur*, deeſt *currere*, quod idem valet, ac *curſio* vel *curſus*. In *vivitur*, deeſt *vivere*, id eſt *vita*. In *ſedetur*, deeſt *ſedere*, id eſt, *ſeſſio*. *Tempus eſt legendi*: ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in genitivo, quaſi eſſet, *lectus*, id eſt, *lectionis*. *Charta inutilis ſcribendo*: ſubaudi, *ſcribere*, quod eſt loco nominis in dativo, quaſi eſſet *ſcriptui*, id eſt, *ſcriptioni*. *Inter cœnandum*, ſubaudi, *cœnare*, id eſt, *inter cœnam*. *Perge quo cœpiſti*, ſubaudi, *pergere*, id eſt, *perrectionem*. *Defeſſus ſum legendo*, ſubaudi *legere*, quod eſt loco nominis in ablativo, quaſi eſſet, *lectu*, pro, *defeſſus ſum legenda lectione*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi infiniti alieni ?

Canere, deeſt in hoc, *ſcit fidibus*.

Dici, deeſt in *male audit*: nam integra oratio eſt: *Audit male in ſe*, vel *de ſe*, vel *ſibi dici*. *Male* non coheret cum *audire*, ſed cum *dici*: nam ſi cohereat cum *audire*, idem erit, *male audire*, quod *parum audire*, ſive ut Afranius dicit, *ſurde audire*: Cicero, *ſurdaſtrum eſſe*. *Audit bonus*, *doctus*, ſubaudi, *dici*, ut ſit, *Audit dici eſſe bonus*, Græco more, pro, *audit dici ſe eſſe bonum*.

Eſſe vel *fuiſſe*, vel *fore*, deeſt in iſtis: *Factum illi volo*. *Ne dicas tibi non prædictum promiſi ultorem*, ſubaudi, *me fore*.

Ire, deeſt in his: *In Pompejanum cogito*. *Rhodum volo, inde Athenas*.

Loqui, deeſt in *ſcire Græce*, *Latine*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi finiti.

Adſpicio, *video*, vel *venit*, deeſt in iſtis: *En quatuor aras*. *Ecce homo*. *Ecce hominem*. *En Priamus*.

Amet,

Amet, vel *adjuvet*, deeſt in *mehercules*, *mecaſtor*, *mediusfidius.*

Cœpit, deeſt in narrationibus: *Ire prior Pallas. Populus ea mirari.*

Dico, deeſt in iſtis, *Bona verba quæſo*, ſubaudi *dic. Nugas*, ſubaudi, *dicis. Hæc hactenus. De his hactenus*, ſubaudi, *dixerimus*, vel *dictum ſit. Quid multa?* ſubaudi, *verba dico.*

Fac, vel *da*, vel *pone*, vel *eſto* deeſt in iſto: *Hæc negotia, ut ego abſim, confici poſſunt*, pro, *poſito* vel *dato*, *quod ego abſim*, *quamvis ego abſim. Bono ſis animo*, pro, *fac ut ſis bono animo.*

Facio, deeſt in iſtis: *Dii melius* vel *meliora*, ſubaudi, *faciant. Studes, an piſcaris, an venaris, an omnia ſimul?* ſubaudi, *facis? Illa nocte nihil præterquam vigilatum eſt in urbe*: ſubaudi, *factum eſt.*

Ita dico, vel *hoc eo dico*, deeſt in iſtis: *Satiari delectatione non poſſum, ut ſenectutis meæ requiem noſcatis. Hoc jam olim audivi, ne quid te novi attuliſſe mihi cenſeas.*

Moneo, vel *fac*, deeſt in illis, quæ vulgo pro imperativis habent, ut *Ames, legas, ametis, legatis, ament, legant. Iſtud ne dicas, cogites tecum. Nil mihi reſcribas.*

Obſecro vel *imploro*, vel *nuncupo*, deeſt in iſtis: *Proh Deum atque hominum fidem. Hercules tuam fidem.*

Oro vel *precor*, deeſt in precibus & diris, ut *Dii meliora ferant. Ut te perdat Jupiter. Qui illi Dii irati ſint. Qui* ſignificat, *quomodo*, ſive, *ut.*

Paro, vel *invenio*, vel ſimile quid deeſt in iſtis: *Quo mihi fortunam ſi non conceditur uti? Unde mihi lapidem?* ſubaudi, *parabo* vel *inveniam. Martis ſignum quo mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluvium? ad quam urnarium?*

Reſpondeo, deeſt in iſto: *Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum.*

Sum, es, eſt, &c. deeſt in iſtis: *Quid mihi tecum? Haud mora, feſtinant juſſi. Hei mihi. Væ mihi*, ſubaudi, *eſt. Quænam (malum) iſta ſervitus voluntaria*, pro, *malum ſit iis, qui ſervire volunt.*

Timeo, vel *cave*, vel *vide*, deeſt in iſtis: *Ah ne te frigora lædant. At ut ſatis contemplata ſis. Verum ne quid illa titubet.*

ELLIPSIS PRÆPOSITIONIS.

Qualis eſt Ellipſis præpoſitionis?

A, *ab*, *ad*, & *in*, ſæpe deſunt in nominibus Urbium, Inſularum, Provinciarum & aliorum locorum, ut *Sardiniam cum claſſe venit. Lavina venit littora. Devenere locos lætos. Nos hinc ibimus Afros aut Scythiam. Profectus eſt Siciliam. Romam eo. Roma venio. Rus eo. Ruri vel rure vivit. I malam crucem. Ivit exilium. Rediit exilio. Tollere humo.*

A, & *ab* ſæpe deſunt in iis, quæ ſignificant vel cauſam efficientem, ut *Palleo metu*, *horres frigore*, *corpus ſiccum ſole & eſuritione. Æger vel tardus vulnere.*

Vel inſtrumentum, ut *Gladio percuſſus. Armis defendi.*

Vel tempus conſecutum, ut ſignificent idem, quod *poſt*, ut *Rediit hoſte ſuperato. Lectis tuis literis obdormivi. Mane ut ad portum proceſſi*, pro, *a mane*, id eſt, *poſtquam jam mane fieri cœptum eſt.*

Vel differentiam aut diſtantiam, ut *Stulto intelligens quid intereſt. Abeſt virtute illius.*

Vel partem certam, cum oratio ſic explicari poteſt: *Ex parte hujus rei*, *quod ad hanc partem attinet*, ut *Animo otioſus*, pro, *ab animo*, id eſt, *ex parte animi*, *quod attinet ad animum. Ingenio improbus. Armis*, *pecunia multum valere*, pro, *ab armis*, *a pecunia. Multis rebus melior*, pro, *a multis*, *quod ad multas res attinet. Multo & paulo melior*, pro, *a multo vel paulo negotio melior*, *a multa re melior. Multo magnus orator minutis imperatoribus præſtat. Locus frumento copioſus*, pro, *a frumento*, *quod ad frumentum attinet. Metu vacare*, pro, *vacuum eſſe a metu*, *quod ad metum attinet. Nugis referti libri*, pro, *a nugis. Tranſitu iniqua loca*, pro, *a tranſitu*, ſive, ut Livius lib. 8. dicit, *ad tranſitum*: nam eadem utriuſque eſt ſignificatio. Itaque *Facie alicui ſimilis* & *faciem ſimilis*, promiſcue dicitur, ſed ibi deeſt *a*, hic vero *ad*. Sic *Nuda pectore*, pro, *a pectore* & *nuda pectus*, pro, *ad pectus.* Sic nulla ſignificationis differentia, *Miſer animi, animum* & *animo* dicitur, pro, *animi cauſa*, *ad animum*, & *ab animo*, vel *ex animo.*

Ad,

Ad, ſæpe deeſt in verbis ſignificantibus diſtantiam aut menſuram, ut *Sex pedes altus. Latus quinque pedes.*

Vel finem propoſitum, ut *Quid fruſtra laboramus?* pro, *ad quid. Eamus viſum* vel *viſere*, pro, *ad viſum*, *ad viſere*: nam hic verbum infinitum vim habet nominis in accuſativo. O *faciles dare ſumma Deos, eademque tueri difficiles*, pro, *ad dare*, ſeu *dandum*, *ad tueri* ſeu *tuendum*, O*ves eunt paſtum.*

Vel partem certam, cum orationis ſenſus eſt, *quod ad hanc partem attinet*, ut *Albus dentes. Fractus membra*: pro, *quod ad dentes & membra attinet. Faciem illi ſimilis*, pro, *ad faciem*, *quod attinet ad faciem.* Barbari dicunt, *quoad faciem.* Propert. de Tauro: *Cornua quam validis hæſerit in laqueis*, id eſt, *a cornibus*, vel *cornibus*. Turpilius Leucadia: *Videtur Phrygus inceſſum*, pro, *ad inceſſum*, *ab inceſſu*, vel *inceſſu Phryx videtur. Sanctus alia*, pro, *ad alia*, *alioqui. In hac re fecit recte, etſi alias res eſt improbus*, pro, *alias*, *quod ad alias res attinet*, *alioquin. Cætera lætus*, pro, *ad cætera*, *cæteroqui. Scis me orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere*: pro, *ad id genus*, *quod ad id genus attinet. Nihil te moror*: *Si quid te offendo.*

Ante, deeſt in verbis tempus ſignificantibus, ut *Pridie* Kalendas. *Multos abhinc annos. Sex menſes eſt, cum huc veni*, pro, *factum eſt abhinc ante ſex menſes cum huc veni. Sexaginta annos natus ſum.* Ubi Priſcianus ſubaudit, *ante.*

Circa, deeſt in tempore ſignificando, ut *Tu homo id ætatis audes ſaltare? Hoc noctis ſic ſolus ambulas*, pro, *circa tempus id ætatis*, *noctis.*

Cum, deeſt in verbis inſtrumentum & modum, aut comitatum ſignificantibus, ut *Gladio percuſſus. Sagitta ſaucius. Lento gradu. Hac lege. Pace tua. Maxima voce inclamat. Magna cura aliquid curare. Homo magno ingenio. Afficio te honore. Proſequor odio. Arte tractare aliquem. Deo duce. Volente Deo. Nave proficiſci. Templum clamore petebant.*

Vel tempus, ut *Cras prima luce hinc abibo.*

De, ſæpe deeſt in iis, quæ ſignificant vel copiam & inopiam,

 piam,

piam, aut objectum, ut *Nugis referti libri. Mendaciis liber ejus plenus eſt. Plenus vino. Equus ligno fabrefactus. Sacrificare tauro, agno. Caſæ luto compoſitæ.*

Vel tempus, ut *Noctu vel nocte. Hora prima. Tertia vigilia.*

Vel cauſam & modum, ut *Flere alicujus obitu. Quibus ſignis agnoſcebas. More hominum facis. Amicorum conſilio feci. Mea ſententia. Meo judicio. Mea pecunia hoc faciendum curabo. Qua cauſa, qua re*, pro, *qua de re. Victitare lolio, ficis aridis*, ſubaudi, *de*, pro quo Hebræi dicunt *in*, ut *Non in ſolo pane vivit homo*, ubi *Panis vitæ* cauſa eſt.

Vel locum, ut *Roma ſcribunt*, pro, *de Roma*, id eſt, *ex Roma*, ſicut Ovidius libros ſuos ſcripſit *de Ponto*, & Cicero *de Pomptino* ait ſe ſcribere, & *de Gyaro* ad Atticum dediſſe literas. *Vinum Chio*, aut *Lesbo*, pro, *de Chio, Lesbo*, id eſt, *Lesbium. Sargus Ægypto*, id eſt, *Ægyptius.*

E, vel *ex*, deeſt in verbis ſignificantibus vel cauſam efficientem, ut *Laboro dolore*, pro, *ex dolore. Amoris abundantia hoc feci. Morte alicujus voluptatem capere. Merito aliquid pati*, pro, *ex merito. Virtute clarus.*

Vel modum, ut *Ordine collocare vel dicere aliquid*, pro, *ex ordine, ordinatè. Vocare aliquem nomine*, pro, *ex nomine*, ut Plautus loquitur. *Lege agere cum aliquo*, pro, *litigare. Lege aliqua condemnare aliquem*, pro, *ex lege.*

In, ſæpe deeſt in verbis ſignificantibus vel locum, ut *Ibam via ſacra. Habitat Athenis. Victis dominabitur Argis*, pro, *in Argis. Hoc loco quæres ex me*, pro, *in hoc loco.*

Vel tempus, ut *Sis multos annos ſuperſtes. Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas. Fons die frigidus, nocte fervens. Cœnabis apud me paucis diebus*, pro, *in paucis diebus, intra paucos dies.*

Vel ſubjectum aut objectum, circa quod quis occupatur, ut *Opus eſt mihi libris*, vel, *opus habeo libris*, pro, *in libris*: id eſt, *meum opus, negotium*, vel *occupatio eſt in libris*, ſeu *circa libros, curandum eſt mihi ut habeam libros. Libri ſunt mihi opus*, vel *meum opus.*

Vel cauſam, propter quam aliquid fit, ut *Accuſas me eo quod cito crediderim*, pro, *in eo. Felix es has uxore*, pro, *in uxore.*

Vel

Vel adjunctum ſive comitatum, ut valeat idem fere quod *cum*, ut *Bibulus admirabili gloria eſt. Sum magno timore. Annibalis nomen magna apud omnes gloria eſt. Lamia ſumma gratia eſt. Spe ſum maxima. Magno eſt periculo. De pace nec nulla, nec magna ſpe ſumus. Eſt ſumma apud milites caritate.*

Vel inſtrumentum, quo quid efficitur, ut *Libris me oblecto. Ludis delectari.*

Vel modum, quo quid fit, ut *Ordine aliquid facere*, pro, *in ordine*, ut ait Virgil.

Vel partem certam, cum ſenſus eſt, *quod ad hanc partem attinet*, ut *Hac una re eſt illi ſimilis, ceteris inferior. Non armis præſtantior, quam toga*, pro, *in armis, in toga, quod ad arma & togam attinet. Multum velocior. Multum improbior. Paulum doctior. Paulum intelligens. Multum alicui præſtare.*

Deeſt etiam in ablativis, quos falſo *Abſolutos* vocant Grammatici, ut *Cantando rumpitur anguis*, pro, *in carmine cantando. Bibendo periit*, pro, *in bibendo bibere* ſeu *potu. Cur tantis præmiis virtutis nemo recte facit*, pro, *in tantis præmiis. Rebus tuis bonis meas irrides malas*, pro, *in rebus tuis entibus bonis, cum tuæ res ſint bonæ.*

Ob vel *propter*, ſæpe deeſt in verbis infinitis accuſativi vim habentibus, & cauſam, ſive finem propoſitum ſignificantibus, ut *Gratulor illi filium ejus eſſe inventum*, pro, *propter eſſe inventum filium*, ſive *ob inventionem filii. Mæſtus eſt ſe hoc feciſſe, Pudet dixiſſe*, pro, *ob feciſſe, ob dixiſſe. Accipio dolorem mihi illum iraſci*, id eſt, *ob iraſci*, vel *iram illius. Flevit me diſcedere*, pro, *ob me diſcedere, ob meum diſceſſum. Ibo videre*, pro, *ob videre, ut videam. Gaudeo me tibi probari.*

Per, ſæpe deeſt in ſignificando tempore & parte certa, ut *Vixit centum annos*. Propert. *Io verſa caput primos mugiverat annos*, id eſt, *per primos annos, in primis annis*. Idem: *I nunc & noctes diſce manere domi*. Cic. *Totas noctes ſomniamus. Hirſutus brachia*, pro, *per brachia*, ut ait Virgil. id eſt, *quod ad brachia attinet.*

Similiter in ſignificando loco & objecto, ut *Mare navigavit. Terram, mare, ſidera juro*. Propert. *Ino etiam prima terras ætate vagata eſt*, pro, *per terras*. *Præ*, deeſt in compara-

 tioni-

tionibus, ut *Doctior cæteris*, pro, *præ cæteris*, *ante cæteros. Illo minorem me fateor*, pro, *præ illo. Bona eſt mulier tacita, quam loquens*, pro, *præ quam loquens. Homo non quam iſti ſunt, glorioſus. Conſit cito, quam ſi objicias formicis papaverem.* Similiter in ſignificanda cauſa, ut *Homini lacrimæ cadunt gaudio.*

Pro, deeſt in ſignificando pretio, aut quod pretii loco eſt, ut *Emi magno*, id eſt, *pro magno pretio. Quanti emiſti*, id eſt, *pro quanti æris pretio emiſti. Pace bellum mutare. Par pari referre. Aureus unus valet decem argenteis.*

Sub, ſæpe deeſt in ablativo, quem vulgo *abſolutum* vocant, ſi præſertim imperium ſeu præfectura in pace, in bello, in literis ſignificetur, ut *Te conſule. Marco judice. Rege Numa. Imperante Auguſto. Te teſte. Ariſtotele auctore. Sole ardente. Orpheo cantante.*

Deeſt etiam in ſignificando inſtrumento, ut *Querula voce mecum egit.*

ELLIPSIS ADVERBII ET Conjunctionis.

Qualis eſt Ellipſis adverbii & conjunctionis?

An, vel *ne*, deeſt in iſtis: *Melius, pejus, obſit, proſit, nihil curant. Studes, an piſcaris?* pro, *ſtudeſne?*

Aut, vel *ſeu*, deeſt in iſtis: *Quem ſex ſeptem menſibus non vidi proximis. Quatuor, ad ſummum quinque ſunt inventi. Velis, nolis.*

Enim, vel *nam* vel *quia*, deeſt in iſtis: *Nimium ne crede colori, alba liguſtra cadunt. Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.*

Etiam, deeſt in iſto loquendi genere: *Non doctus modo, ſed probus.*

Ergo, vel *igitur*, deeſt in hoc Terent. *Hac non ſucceſſit alia aggrediemur via.*

Ita, vel *ſic*, ſæpe deeſt, ut *Faciam ut jubes. Rogo ut venias.* ſeu *qui venias*, pro, *ita rogo quemadmodum venias.*

Magis vel *potius*, deeſt in hoc Plauti: *Bona eſt mulier tacita, quam loquens.*

Ne,

Ne, deeſt in iſtis: *Cave cadas, Cave faxis*, pro, *ut ne faxis*, ſeu *facias*.

Nec vel *neque* deeſt in iſto: *Hoc mihi nec Cicero perſuaſerit*: ſubaudi, *nec quiſquam alius*.

Non, ſæpe deeſt poſt *non modo, non ſolum, non tantum*, quando ſcilicet oratio non eſt dubia, ut *Regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. Ut iſta jam non modo homines, ſed ne pecudes quidem paſſuræ videantur.*

Poſt, deeſt in illis: *Poſtridie intellexi, quam à vobis diſceſſi. Altera die quam a Brundiſio ſolvit. Is duodecimo die, quam abierat, illuc pervenit.*

Prius, ſæpe deeſt ante particulam *quam*, ut *Gravidam illam reliqui, quam abeo.*

Quam, ſæpe deeſt poſt comparativas voces, ut *Plus quingentos colaphos impegit mihi. Plus millies audivi. Caleſces plus ſatis. Amplius ſunt ſex menſes. Triennium amplius. Major decem annorum. Faciam te certiorem*, ſubaudi, *quam antea. Viſus eſt mihi triſtior*, ſubaudi, *quam alias*, vel *præ ſolito.*

Quam pro, deeſt in comparationibus, ut *Veſtis major corpore*, pro, *major quam pro corpore. Ditior opinione*, pro, *quam pro opinione.*

Quamquam, vel *etſi* deeſt ſæpe, cum ei *tamen* adverſatur, ut *Sedulitatem mali poëtæ aliquo tamen præmio dignam duxit*, pro, *etſi mali poëtæ.*

Sive, deeſt in iſtis: *Læva ſive dextera vocaret aura. Tollere, ſeu ponere vult freta.*

Sed, ſæpe deeſt, ut *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi*, pro, *ſed nulli flebilior.*

Si, ſæpe deeſt, ut *Negat quis, nego ait, ajo. Unum cognoveris, omnes noris. Utor tam bene, quam mihi pararim. Poſcis, dandum: ejicit, abeundum.*

Sicut, vel *quaſi*, ſæpe deeſt, ut *Nec verbum verbo curabis reddere fidus interpres*, pro, *ſicut fidus interpres.*

Tam, deeſt in hoc Livii: *Homo non quam iſti ſunt, glorioſus*. Et Plaut. *Non piſces expeto, quam tui ſermonis ſum indigens.*

Vel, deeſt quando aliud *vel* in oratione exprimitur, ut *Vel Priamo miſeranda manus*, ſubaudi, *vel cuicumque hoſti.*

hoſti. Vel ſtultus hoc intelligeret, ſubaudi, *vel quivis alius. Vero*, vel *autem*, deeſt in iſtis: *Pro patre mori poſſum, coram patre non poſſum. Hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis.*

Ut, deeſt in iſtis: *Nolo dicas. Velim deſinas. Sine veniat. Cave cadas. Cave ne cadas*, pro, *ut ne cadas. Jam credo redit*, pro, *ut credo.*

Utinam, deeſt in iſtis, *Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſem. Troum arma ſecutum obruerent Rutuli. Me quoque qua fratrem mactaſſes improbe dextra.*

DE ZEUGMATE.

Quotuplex eſt Zeugma?

Duplex: *Verum* & *Falſum.*

Quid eſt verum Zeugma?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam plures ſententiæ, ſeu membra orationis, ad unum verbum referuntur, quarum unaquæque deſideraret illud verbum, ſi ſola poneretur, ut *Sociis & rege recepto*, pro, *receptis ſociis & recepto rege. Leges & plebiſcita coactæ*, pro, *leges coactæ & plebiſcita coacta. Ego populuſque Romanus vobis bellum indico*, pro, *ego indico & populus indicit. Natura Gallis corpora animoſque magis magna, quam firma dedit*, pro, *corpora magna & animos magnos. Vites a caulibus braſſiciſque ſi prope ſati ſint, refugiunt*, pro, *ſi caules prope ſati, braſſicæque prope ſatæ ſint. O cœnæ, quibus ipſe meique veſcor*, pro, *in quibus ipſe veſcor, & in quibus mei veſcuntur.* Cic. 1. Attic. 6. *Mater tua & ſoror a me diligitur.* Virgil. *Phrygii comites & lætus Julius incedunt.*

Quid eſt falſum Zeugma?

Quando unum illud verbum, ad quod plures ſententiæ videntur referri, non omnibus ſententiis convenit, ut *Diſce puer virtutem ex me verumque laborem, fortunam ex aliis.* Hic verbum *diſce*, non recte refertur ad ſententiam iſtam, *fortunam ex aliis*: ſed ſubauditur, *opta.* Non ergo *Zeugma* eſt, ſed *Ellipſis.* Sic *Sacra manu victoſque Deos, parvumque nepotem ipſe trahit.* Hic verbum *trahit*, refertur

tan-

tantum ad *nepotem*: *Sacra & Deos portat*, quod verbum ſubaudiri debet. Cicero, *Fortuna, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati videmur.* Hic verbum *conflictati*, convenit poſteriori tantum orationis parti, in priore ſubaudiri debet verbum *uſi*.

DE SYLLEPSI.

Quid eſt Syllepſis?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, in qua concordia partium orationis turbatur, cum animus aliud concipiat, quam verbis profertur.

Quotuplex eſt Syllepſis?

Duplex: *Abſoluta* & *Relativa*.

Quid eſt Syllepſis Abſoluta?

In qua generibus, aut numeris, aut utroque voces diſcrepant.

Quotuplex eſt Syllepſis Abſoluta?

Triplex: *Generis*, *Numeri* & *Utriuſque*.

Quid eſt Syllepſis Generis?

Cum aliud genus proferimus, aliud mente concipimus, ut *Pars arduus altis pulverulentus equis furit. Capita conjurationis virgis cæſi. Latium Capuaque agro multati. Samnitium cæſi duo millia. Ubi ille ſcelus eſt, qui me perdidit.* Cic. *Hanc ſibi rem præſidio ſperant futurum.* Plaut. *Juſtam rem eſſe oratum a vobis volo.* Uſu autem venit, non parum ſæpe, ut *Syllepſis* generis cum *Ellipſi* ſit conjuncta, ſi nimirum vel prædicatum, vel ſubjectum orationis *Ellipſin* patiatur: tum enim non ejus, quod deeſt, ſed alterius in oratione partis genus proferimus, ut ſi *adamantem* demonſtrans dicam, *hæc eſt gemma.* In adjectivo *hæc*, deeſt ſubſtantivum *adamas*, quod eſt nomen maſculinum, ſed profertur genus prædicati, quod eſt *gemma*. Sic eleganter dices: *Hic error eſt, non ſcelus*: pro, *Hoc negotium error eſt. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit*, pro, *hoc*: ſubauditur enim *negotium*, quomodo etiam in illis: *Hic eſt ſanguis meus. Hoc eſt corpus meum.* Eadem prædicati ellipticas poſiti eſt ratio, ut *Homo eſt animalium diviniſſimus*: ſubauditur

etiam carne plait, *quem imbrem aves feruntur rapuiſſe.* Hic relatio fit ad caſum, *imber*, qui tamen non præceſſit, ſed oratio hæc, *carne pluit*, pro eo caſu concipitur, quaſi dictum foret, *Carnis imber fuit.* Sic, *Per literas me conſolatus ſum, quem librum ad te mittam.* Hic caſus *liber* non præceſſit, ſed concipitur in hac oratione, *Per literas me conſolatus ſum.* Significat enim, *Per libri compoſitionem.* Sic, *De prætiana hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori eſt (valde enim illum amavi) hoc velim cures.* Hic nomen *illum* refert *pratium*, qui caſus non fuit expreſſus, ſed in voce *prætiana* involutus, quaſi dictum fuiſſet, *De pretii hæreditate.* Catull. *Nam Sextianus dum volo eſſe conviva, Orationem in Attium petitorem plenam veneni & peſtilentiæ legit.* Subaudi, *ille*, nempe *Sextius*, qui caſus illa voce *Sextianus* eſt involutus, quaſi fuiſſet: *Nam Sextii ipſe dum volo eſſe conviva.*

DE HYPERBATO.

Quid eſt Hyperbaton?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam verba transponuntur, nec ſervatur ordo Grammaticæ conſentaneus.

Quæ ſunt ſpecies Hyperbati?

Anaſtrophe, Tmeſis, Parentheſis, Synchyſis & Anacoluthon.

Quid eſt Anaſtrophe?

Præpoſtera vocabulorum collocatio, ut *Mecum, tecum, nobiſcum, quibus de rebus, quam ob rem, quem ad modum. me penes, mea intereſt*, pro, *eſt inter mea negotia. Adigere arbitrum*, pro, *agere ad arbitrum*; *qua propter, ea propter.*

Quid eſt Tmeſis?

Compoſiti vel conjuncti vocabuli diviſio, ut *Septemque triones. Quomecumque rapit tempeſtas.*

Quid eſt Parentheſis?

Senſus ſermonis, antequam abſolvatur, interjectio, ut *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas. Neſcis (openor) quid evenerit.*

Quid eſt Synchyſis?

Ordo vocum confuſior, ut *Nihil me tui inveniſti penes. Saxa vo-*

vocant Itali, mediis quæ in fluctibus, aras: pro, *Saxa, quæ in mediis fluctibus, vocant Aras.*

Quid eſt Anacoluthon?

Conſequentium à ſuperioribus diſcrepantia, cum ſcilicet nullo modo ſequentia cum præcedentibus cohærent, ut Terent. *Nam omnes nos, quibus eſt alicunde aliquis objectus labos, omne quod eſt interea tempus, priusquam id reſcitum eſt, lucro eſt.* Liv. 41. *Indicandum vobis eſt, quid omnes bonos in vobis aut offendat, aut certe mutatum velint.* Hirt. bello. Alex. *Ligarius quem Cæſar dimiſerat, & poſtea ſe ad Pompejum contulerat.* Varro lib. 2. rei ruſtic. 4. *Me in Arcadia ſcio ſpectatum ſuem, quæ præ pinguetudine carnis non modo ſurgere non poſſet, ſed etiam ut in ejus corpore ſorex nidum feciſſet, & peperiſſet mures.* Pro, *ſcio me ſpectaſſe ſuem adeo pinguem, ut non modo ſurgere ipſa non poſſet, ſed etiam ut ſorex nidum in ea faceret.* Sed hæc Figura potius pro vitio & quadam auctorum allucinatione vel oſcitatione haberi debet, atque haud ſcio an Palæmon recte Varronem, ut auctor eſt Suetonius, *Porcum* vocaverit, quippe qui de ſe ipſo memoriæ prodiderit, *ſe ſpectatum eſſe ſuem.*

DE HELLENISMO SEU Græciſmo.

Quid eſt Græciſmus?

Eſt Syntaxis conſentanea Græcorum conſuetudini, ſed multis modis cum à regulis Grammaticæ Latinæ, tum à patria Romanorum conſuetudine diſcrepans.

Quæ ſunt Græciſmi genera?

Multa quidem, ſed præcipua ſunt *Græciſmi Generum* & *Caſuum.*

Quotuplex eſt Græciſmus Generum?

Triplex: Nam vel *Maſculinum* ponitur pro *Neutro*, ut *Saxum ingens, campo qui forte jacebat limes agro poſitus*: pro, *quod jacebat.* Vel *Fœmininum* pro *Neutro*, ut *Mammæ putres, equina quales ubera*: pro, *qualia ſunt ubera equina.*

equitu. Vel Neutrum pro *Maſculino*, ut *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur*, pro, *qui appellatur.*

Quotuplex eſt Græciſmus Caſuum?

Quintuplex: *Nominativi*, *Genitivi*, *Dativi*, *Accuſativi* & *Ablativi.*

Qualis eſt Græciſmus Nominativi?

Cum nominativus ponitur pro accuſativo, ut *Parum habet conſul creatus eſſe*: pro, *conſulem ſe creatum. Vis videri doctus*: pro, *doctum te eſſe. Dixit daturus*, pro, *ſe daturum. Cæſar dicitur venire*, pro, *Cæſarem. Multi putantur venturi eſſe*, pro, *eos venturos eſſe.* Cic. *Multa ſunt, quæ ego neſcire malo, quam cum aliquo periculo fieri certior*: pro, *quæ me neſcire malo, quam fieri certiorem.* Nam *ego* hic ſuppoſitum eſt verbi *neſcire*, non verbi *malo.* Ovid. *Hanc pius Æneas eripuiſſe ferunt*, pro, *pium Æneam.*

Qualis eſt Græciſmus Genitivi?

Cum genitivus ponitur vel pro accuſativo, ut *Cum aliquid agas eorum, quorum conſueviſti*, pro, *quæ. Apponendum eſt olentium herbarum*, pro, *olentes herbas.* Vel pro ablativo, ut *Deſine querelarum*, pro, *a querelis. Laſſus maris*, pro, *a mari. Plenus curarum*, pro, *de curis. Dives agri*, pro, *agro.*

Qualis eſt Græciſmus Dativi?

Cum dativus ponitur pro accuſativo, ut *Nobis non licet eſſe tam diſertis*, pro, *diſertos. Tibi expedit eſſe bono*, pro, *bonum.*

Qualis eſt Græciſmus Accuſativi?

Cum accuſativus ponitur vel pro nominativo, ut *Illum ut vivat optant*, pro, *ille. Patrem vellem viveret tibi*, pro, *Pater. Jube famulum ad me ut veniat*, pro, *famulus. Ego te faciam ut miſer ſis*, pro, *tu.* Vel pro dativo, ut *Non me latet*, pro, *mihi.* Vel pro ablativo, ut *Occurrunt animæ, quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus. Nec ſævis animum mitior anguibus*, pro, *animo. Albus dentes*, pro, *dentibus. Similis illi faciem*, pro, *facie.*

Qualis eſt Græciſmus Ablativi?

Cum ablativus pro accuſativo ponitur, ut *Raptim quibus quiſque poterat elatis*, pro, *quæ quiſque poterat.* Ablativos Græco carere, ad reliquorum cumulum accedat, quæ Varro aliique Grammatici oſcitantes allucinati ſunt.

ANNOTATIONES IN GRAMMATICÆ LATINÆ INSTITUTIONES.

DE Grammaticæ diviſione ſollicitum eſſe nihil attinet. Satis eſt *Subjectum* artis, quæ ſunt orationis partes, *Literas* puta, *Syllabas* & *Voces*, tum *Inſtrumenta*, quomodo ad ſubjectum adhibeantur, probe cognita habere. Atque hoc Grammatici eſt officium, præmonſtrare ſcilicet, quomodo artis inſtrumentis exefficiatur congruens oratio, quæ artis opus & finis eſt, ad quem omnia, quæ in arte ſunt, referuntur. Inſtrumenta porro omnino ſunt quatuor, quorum primi uſus eſt in literarum pronunciatione, quam veteres *Orthoepejam* vocabant: alterum in ſyllabarum modulatione occupatur, diciturque *Proſodia*: tertium *Etymologia*, vocis partes, *Nomen* puta, *Verbum*, *Participium* & *Particulas*, eorumque accidentia, ut *caſus*, *genera*, *ſpecies*, *perſonas* & *tempora* exſequitur: poſtremum *Syntaxis* circa vocum inter ſe compoſitionem verſatur. De *Orthoepeja* linguarum, quæ multis jam ſæculis in uſu eſſe deſierunt, vani ac propemodum irriti laboris eſt, quicquam velle præcipere, cum niſi de ſuſpicione vix quicquam in medium afferri queat. Nihilominus ego quicquid de literarum Latinarum pronunciatione apud veteres inveni, diligenter exſcripſi ac digeſſi, ut non tam quo pacto pronunciari, quam quomodo non pronunciari fuerint ſolitæ, inde animadverti poſſit. Eam ἐκλογὴν his Anno-

Annotationibus noſtris ſubjiciemus: ubi Lector, unde nobis tot *Diphthongi* & *Triphthongi* Latinæ natæ fuerint, de quibus nemo nec veterum, nec recentiorum commeminit, inveniet. De *Proſodia* diſcipulos artis hujus ad Emmanuelis Alvari præcepta, verſiculis ſatis feliciter comprehenſa, rejecimus, adeoque nihil nos, quin ad *Etymologiam* properemus, remorari debet, niſi quod Magiſtri prius admonendi videntur, ut verſiculos de accentibus hoc modo explanandos meminerint.

1 Vocabulum unius ſyllabæ in pronunciando attollitur, ut *Mós*.

2 Vocabulum duarum ſyllabarum habet acutam priorem ſyllabam, ut *Mores.*

3 Vocabulum trium, aut plurium ſyllabarum habet acutam antepenultimam, ſi penultima ſit brevis, ut *Moribus illicitis.*

4 Vocabulum trium aut plurium ſyllabarum habet penultimam acutam, ſi ea ſit longa, ut *Moratus.*

DE NOMINE.

Caſus eſt ſpecialis differentia numeri nominalis.] Ita Sanctio poſt alios definire viſum eſt, quem in pleriſque ſequimur, velut primum & unicum artis hujus magiſtrum. *Specialis* (ait ille) *differentia dicitur illa, quæ cuique parti propria ac peculiaris eſt.* Jam vero numerus alius nominis eſt, alius verbi. Hinc ea, quæ ſub eodem numero nominali inter ſe differunt, *Caſus* vocantur, ſicut *Perſonæ*, quæ inter ſe ſub eodem verbali numero diſcrepant. *Caſus* autem a *cadendo* dicitur, quod aliter atque aliter deſinat ſive cadat, quod quidem in pleriſque verum eſt: nam pauca nomina ſunt monoptota, quæ unum modo caſum ſeu terminationem habent, ut *Genu.* Neutra etiam tribus tantum caſibus variantur, ut *Templum, templi, templo. Opus, operis, operi.* Dativi etiam & ablativi omnes antiquitus tam apud Latinos, quam apud Græcos ſimiliter cadebant, & hodie quoque in plurali numero eodem fine terminantur. Etſi autem caſus a terminatione no-

nomen habet, numerus tamen caſuum a ſignificatione, non a terminatione pendet, adeoque ſex omnino in omnibus linguis caſus ſunt; velut *Minerva* noſtra *Sanctiana* demonſtrat.

Genus eſt differentia nominis ſecundum ſexus notam.] Nomina ſexum non habent, adeoque Grammaticus ea non ſexu, ſed nota ſexus diſtinguit. Nota vero ſexus maſculini eſt *hic*, fœminini *hæc*, neutri *hoc*. Itaque nomen pueri *Pægnium*, & meretricis *Glycerium*, ſunt neutri generis, non quia ſexu neutrum ſint, ſed quia nota neutri generis afficiuntur propter terminationem: nam per terminationis regulam nomina in *um* exeuntia ſunt neutri generis.

Tria ſunt Genera.] Fugit ratio Grammaticos, cum quædam nomina *Communis* generis, alia *Omnis* generis fecerunt, ut *hic & hæc homo*: *hic*, *hæc & hoc felix*. Nec enim Latine dicitur, *hæc homo*: neque ulli nomini adjectivo ſexus nota præponitur, propterea quod adjectiva genus non habeant, ſed tantum terminationem accommodabilem, ſive uni modo generi, ut *Bonus, bona*, *bonum*: ſive duobus, ut *Fortis*, *forte*: ſive tribus: ut *Par, oriens, felix*. Itaque cum legis, *hic felix*, nota ſexus non pertinet ad nomen adjectivum, ſed ad ſubſtantivum, *homo*, quod per figuram *Ellipſin* ſuppreſſum eſt & ſubaudiri debet. Similiter cum audis, *hæc homo*, ſubaudis aliud ſubſtantivum, nempe *fœmina*, ad quam illa ſexus nota pertinet. Atque hoc ipſum in omnibus illis valet nominibus ſubſtantivis, quæ *Epicœna* dicuntur, id eſt, quæ ſub una terminatione utrumque ſexum, ſed alterutrum præcipue ſignificant, quorum alia maſculina ſunt, ut *Homo, latro*, *vates*, *miles, agricola*, *cuſtos*, *dux*, *elephantus, leo*, *bubo, milvius*, *mus*, *ſus*, *grus*, *piſcis*, *lupus*, *bos*, *porcus*, *anguis*, &c. alia fæminina, ut *Balæna*, *aquila*, *vulpes*, *talpa*, *dama*, *muſca, hirundo*, *hirudo*, *teſtudo*, *cornix*, *perdix*, *ovis*, *virgo*. Epicœna quoque maſculina ſunt nonnulla nomina verbalia in *tor* deſinentia, ut *Pictor*, *auctor*, *auditor*, *ſcriptor*: alia Epicœna non ſunt, cum eorum fæminina in *trix* exſtent, ut *Victor*, *ultor*, *altor*, *genitor*. *Victrix*, *ultrix*, *altrix*, *genitrix*: quorum etiam nonnulla in plurali neutrius generis terminationem invenere, ut *Victores*, *victrices*, *victricia*: *Ultores*, *ultrices*, *ultricia*. In Epicœnis vero ſubſtantiva nomina *mas* vel *fæmina* ſub-

ſubaudiuntur, ut ſi dicas: *Pentheſilea olim ſtrenua miles erat*, pro, *ſtrenua fæmina miles erat. Hortenſia fuit civis diſertiſſima*, pro, *civis fæmina diſertiſſima. Graviſſima in filium teſtis eſt mater ſua*, pro, *graviſſima teſtis fæmina. Elephantus gravida*, ſubaudi, *fæmina.* Vide in Syntaxi figurata *Ellipſin*. Latine ſecundum regulam dices: *Hæc mulier eſt miles ſtrenuus, bonus vates, idoneus auctor audendi. Vinum eſt dux peſſimus. Aurum repudiatum eſt abſtinentiæ teſtis optimus.*

A Fune funiculus] Apud Lucretium quidem legitur: *Aurea de cælo demiſit funis in arva.* Et lectionem Agellius & Nonius agnoſcunt. Sed cum Quintilianus perſpicue affirmet, ex *funiculus* certo conſtare de maſculino genere *funis*, facile mihi perſuadeo poëtam ſcripſiſſe *Aureu'*, unde poſtea effectum *Aurea.*

Comparatum, quod fit a nomine adjectivo.] Qualia ſuſcipiunt magis & minus, ſubſtantiæ non item, ait Ariſtoteles, ſeu quiſquis auctor eſt Categoriarum. Non ergo à nominibus ſubſtantivis comparativa derivari poſſunt. *Senex, juvenis, adoleſcens, infans*, adjectiva ſunt, adeoque magis ſuſcipiunt, ut dicatur *Senior, juvenior* ſeu *junior, adoleſcentior, infantior.* A *penus*, Plautus finxit *penior*, quoniam *penus* ei adjectivum eſt, pro, *aſtutus*: quo exemplo dices *Neronior*, ut *Nero* pro adjectivo *crudelis* ſumatur. Nec a verbis (ait Sanctius) poſſunt creari comparativa, quia verbum eſt veluti forma orationis, nec recipit comparationem, niſi addito adverbio, ut, *Currit, magis currit. Potior* igitur & *deterior* non ſunt derivata a verbis *potior* & *detero*, ſed a nominibus *potis* & *deter.* Nec etiam a particulis comparata formantur. *Citer, exter, ſuper, infer, ulter, ſæpus, propus*, apud priſcos in uſu erant. Inde formata, *Citerior, exterior, ſuperior, inferior, ulterior, ſæpior* & *ſæpius* ac *ſæpiſſimus, propior.* Falſum eſt, quod ajunt Grammatici, non poſſe formari comparativa a nominibus vocalem ante *is*, vel *us* habentibus. Bonos enim auctores habet *Tenuior* & *tenuiſſimus*: *aſſiduior, aſſiduiſſimus*: *ſtrenuior, ſtrenuiſſimus*: *exiguior, exiguiſſimus, egregior, egregiiſſimus, arduior, arduiſſimus, perpetuior, perpetuiſſimus, induſtrior, innoxior.*

Superlata] *Maturrimus* eſt Cæſaris, Ciceronis & Colu-

 mellæ

mellæ *maturiſſimus*. Plautus ab *ipſe* finxit *ipſiſſimus*, a *patruo*, *patruiſſimus*. Seneca ab *imbecillis*, *imbecillimus* & *imbecilliſſimus*.

DE VERBO.

Triplex eſt verbum ratione ſignificati.] Neutra verba (ait Sanctius) nullo pacto eſſe poſſunt, quia teſte Ariſtotele, omnis motus, actio aut paſſio, nihil medium eſt. Communia verba, id eſt, ſimul activa & paſſiva, fuerunt multa ante Ciceronis tempora, poſtea vero depoſuerunt paſſivam ſignificationem, unde dicta ſunt *Deponentia*. Sed mera ſunt activa: quid enim differant, *Proſequor te bonore*, *&* *afficio te bonore*.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpoſitionibus Grammatici annumerant, *Circiter*, *prope*, *propius*, *proxime*, *pridie*, *poſtridie*, *procul*, *ſecus*, *uſque*, *verſum* & *verſus*. Sed ea eſſe adverbia Sanctii *Minerva* docet, qua de re nos quoque in adverbiorum *Syntaxi* attigimus. *Secus viam*, pro, *juxta*, *ſecundum*: Quintilianus ætate ſua vulgo uſurpari ſolere ſignificat, cum lib. 8. cap. 2. ita ſcribit: *Peſſima ſunt ἀδιανόητα, hoc eſt, quæ verbis apertis occultos ſenſus habent*, ut *Conductus eſt cæcus ſecus viam ſtare*. Sed non intelligo, cur id dicat ἀδιανόητον, cum ſatis planus ejus eſſe ſenſus videatur, nimirum, *cæcum pretio fuiſſe conductum, ut ſtaret ſecus viam*. In ſacris quidem legimus Pſal. 1. de *Ligno ſecus decurſus aquarum*. Atque hinc niſi me animus fallit, Hiſtoriæ Indicæ conditor, lumen & ornamentum *Societatis Jeſu* Maffejus errorem illum hauſit, ut *ſecus* præpoſitionem crederet, in eaque tantum non delicias faceret, ut Epiſt. lib. 2. epiſt. de obitu Silveriæ: *Secus diverſorium*. Et lib. 3. epiſt. Ludovici Almeidæ: *Secus aream*. Et lib. 4. epiſt. 1. *Aream ad mare ſecus arcem optimo ſitu*. Atque hinc intelligi poteſt, quam parum tuta ſit frequens eorum librorum lectio, qui minus bona Latini ſermonis ætate ſcripti fuêre, ſi quis præſertim, quod Italis nominibus ſua ingeniorum

Digitized by Google

niorum felicitate fretis ſolemne eſt, omnes veteres auctores
& Grammaticos cognoſcendi laborem refugiat. Certè ſi
Chariſium Soſipatrum legiſſet Maffejus, nunquam ille, ut
iſta ſcriberet, animum induxiſſet. Ejus enim lib. 1. verba
ſunt: *Secus, adverbium, ſignificat aliter. Unde naſcitur
ſecius ἀλλοιοτέρως. Cæterum id, quod vulgus uſurpat, Secus
illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & fatuum & ſordidum eſt.*
Neque tamen deterioris notæ eſt *ſecus*, quam *amiculus*, pro,
amiculum, quo idem Maffejus Hiſtor. Ind. lib. 12. ſic utitur:
Tunicæ amiculum ſuperinduunt breviorem, manicis non ultra cubitum eminentibus; quo etiam loco, ſatis imperite *eminentibus* dixit, pro, *pertinentibus*, ſive, ut poſteriores maluerunt,
pertingentibus, etſi id alicubi ſciolorum opera in uno Salluſtii
& Cæſaris loco ſubſedit: nam ut Servius notat, *eminere* dictum eſt, a *minis*, ſive pinnis murorum in altum editis. Etſi
ergo ἄκυρον hoc, *Cubitus è manicis eminet*, pro, *exſtat*,
bonis auctoribus defendi poteſt, longe tamen aliud eſt,
Manicæ non ultra cubitum eminent. Ejuſdem notæ eſt *caligæ*, pro, *braccis femoralibus*, lib. 12. *Talarem geſtant tunicam, hanc domi demittunt, prodituri autem in caligas infundunt
ad imum æqualiter laxas.* Sed de iſtis eorumque ſimilibus,
quibus dictionem Maffeji cæterum cultiſſimam, inquinatam deprehendi, in *Syntagmate* noſtro *de Styli hiſtorici virtutibus*, uberius diſputatum Lector inveniet.

Foras, *Palam*] Iſta præpoſitionibus contribuere mihi viſum eſt, quod ea ſexto caſui præpoſita comperiſſem, nec
Ellipſi locum eſſe judicarem. Lucret. 6. de peſtilentia: *Spiritus
ore foras tetrum volvebat odorem*: Et ſupra: *Atque aliud per
ligna, aliud tranſire per aurum, argentoque foras, aliud vitroque meare*, id eſt, *exire ex argento*, ſeu *tranſire per argentum.*
Liv. lib. 6. *Creditori rem palam populo ſolvit.* Horat. Epod.
11. *Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram*, pro, *coram te*. Fallitur ergo Grammaticus vetuſtiſſimus Fl. Caper, cum ſcribit:
*Coram illo dicendum eſt, non palam illo: nam palam ad multos
refertur.*

Sine ex priſco, Se, vel Sed] Pervulgatum eſt veteres dixiſſe: *Se fraude*, pro, *ſine fraude*, & *ſedulo*, eſſe *ſine dolo*. *Sed*,
pro, *ſe*, notavit Feſtus. Ex *ſe* porro formatum eſt *ſine*, ut ex

Prodit, *prodinit*: ex *jecor jecinor*. *Secors*, eſt ſine *corde*. *Segnis*, ſine *igni*, & velut frigidus ad agendum.

Comminus] Non nemo fortaſſe inter præpoſitiones utrumque caſum regentes retulerit, propterea quod apud Propert. lib. 2. eleg. 19. legatur: *Non tamen ut vaſtos auſim tentare leones, Aut celer agreſtes comminus ire ſues*. Et lib. 3. eleg. 1. *Fluminaque Æmonio comminus iſſe viro*. Nam priore loco per *Ellipſin* ſuppreſſa eſt præpoſitio *ad*, ut ſit: *Ire ſues*: ſicut Virgil. *Sitientes ibimus Afros*. *Devenere locos lætos*. In altero *ire viro* dictum eſt, quemadmodum *it clamor cælo*, quo exemplo alibi Propert. *Ut formoſa novo quæ parat ire viro*. Cæterum Servius in illud Virg. 1. Georg. *Quid dicam, jacto qui ſemine comminus arva Inſequitur*: monet *comminus* non ſignificare *ex propinquo*, *ſed ſtatim*, *ſine Intermiſſione*, *qui ſignificatus* (ait) *frequentiſſimus eſt in Ciſalpina Gallia*. *Vulgo enim dicunt*: *Vade ad eum*, *ſed comminus*. *Unde Virgilius magis patriam conſuetudinem videtur ſecutus*. *Veteres enim non in tempore*, *ſed in loco comminus ponebant*, *id eſt*, *juxta*, *cui contrarium eſt eminus*, *id eſt*, *longe*. Nempe ſi Servio credimus, Virgilius Mantuane potius, quam Romane locutus eſt. Cujus cum culpæ idem reum agit in hoc verſu: *Urgeri volucrum raucarum ad littora nubem*. *Raucum* (ait) τῶν μέσων eſt, *ſicut grave olens*. *Sciendum tamen Virgilium ſecundum morem provinciæ ſuæ locutum*, *in qua bene canentes*, *cygni rauciores vocantur*. Sed in hoc quærat Grammaticus, cui perſuadeat. Ego quidem Luciano ſubſcribo, qui *raucam* & *inſuavem* cygnis ex æquo omnibus *vocem* tribuit. Iterum Servius in illa Virgilii: *Latus hauſit apertum*. *Quidam* (inquit) *Italicam elocutionem putant*. *Cum enim à latere quis aliquem adortus gladio occidit*, *Hauſit illum*, *dicunt*. Idem Italicum vulgare, non Latinum eſſe ait *Zemas*, quod ſignificat *ollas æreas*, pro quibus Virgilius Græce *Lebetas* dixerit: Sicut etiam *Cyma*, pro, *vertice montis* Chariſius vulgaris linguæ eſſe ait, non Latinæ, ſimiliterque *Paſtillus* & *Sylli*. *Cyma* vel *cuma* (ſic enim veteres ſcribebant & pronunciabant.) Hiſpanis eſt *cume* & *cumbre*, ſicut *home* & *hombre*, *nome* & *nombre*. Itali hodie quoque *Cima* vulgo dicunt. Ita *Ploxenum* Catulli Tranſpadanum erat vocabulum, ut lib. 5. cap. 5. teſtis eſt Fabius, *qui omnia Italica pro Romanis*

nis habere ſe teſtatur, eoque ipſo advocationem Virgilio adverſus Servium commodat.

D E A D V E R B I O.

Cur, quin] Iſta non ſunt *nativa* adverbia, ſed *reperta*, ſive, ut Grammatice loquar, *uſurpata*. A natura enim, ſive primigenia ſignificationę *cur*, eſt *cure*, ſicut ex priſco *cume* factum eſt *cum*. *Cure* autem eſt *cui rei*, in ablativo caſu, qui ut ſupra demonſtravi, dativo erat ſimilis: *i* porro in utraque voce omiſſum fuit Græcorum imitatione, ut in *muſa* pro *muſai*, ſupra contigiſſe dixi. Veteres ſcribebant *quor*, pro *quore*, id eſt, *quire*, ſeu *quare*: nam *quis*, ut dixi, omnium erat generum. Idem ergo prorſus ſunt natura & ſignificatione *cur* & *quare*, & utrobique ſubauditur præpoſitio *de* vel *in*. Plautus Pœn. act. 1. ſc. 2. *Nimia nos ſecordia hodie tenuit. A D. qua de re obſecro? A N. quia non dudum ante lucem venimus.* Nepos in Thymol. *Dixit ſe in ea re maximas diis gratias agere, quod ſe potiſſimum ducem eſſe voluiſſent.* Poteſt tamen *cur* pro *cui rei* in dativo accipi, quomodo apud Plautum act. 2. ſc. 1. *Viſcum legioni dedi & fundas: eo præſternebam folia farferi. L Y. cui rei? A N. ne ad fundas viſcus adhæreſceret.* Jam *quin* eſt *qui ne*. Ubi *ne* ſignificat *non*, ut *Ne recte loqui*. *Nemo*, pro, *ne homo*. *Nepurus*, pro, *non purus*. *Neſcio*, pro, *non ſcio*. *Nequeo*, pro, *non queo*. *Qui* eſt ablativus, pro, *qua* vel *quo*, ut ſubaudiatur, *re* vel *modo*. Eſt ergo *quin*, idem quod *quare non*, *quo modo non*, vel abſolutè *quo non*, ut *Nullus dies eſt, quin de te cogitem.* Sed quia *qui* & *quis* ſunt omnium generum apud veteres, eo factum, ut *quin* ſignificet etiam *quæ non*. Plaut. Perſa.: *Mulier nulla erit, quin ſit mala, quæ reticet, ſi quid fieri perverſe videt.*

Ideo] Duo ſunt nomina, etſi uſus fecit unum & adverbium: nam & *quomodo* duo ſunt nomina. Cic. 12. ad Attic. 6. *Quomodo hoc ergo lues? uno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris.* Plaut. Trin. act. 5. Sc. 1. *Quem ego magis amo, quam te. S T. quam me? quomodo? P H. hoc modo, ut moleſtus ne ſis.* Similia ſunt in Plauto plura. Nihilominus uſu factum eſt, ut

 quo-

quomodo, adverbium fieret, adeoque ultimam ejus ſyllabam Horatius corripit. 1. Sat. 11. *Cum Victore ſequor. Mecenas quomodo tecum.* Similiter *poſtremo*, cum natura & origine ſit nomen ablativi caſus, uſurpatione exiit adverbium, ut ex Juvenali diſcimus, qui poſtremam ejus literam corripit. Ita & *ſiquidem* duæ ſunt particulæ, uſu tamen in unam coaluerunt, ut ex hoc Ovidii verſiculo apparet: *Quæ mihi ventura eſt, ſiquidem eſt ventura ſenectus*. In hanc ſententiam ſcribit Servius in Æn. 5. *Jam uſus obtinuit, ut Hactenus, pro una parte habeatur. Ergo adverbium eſt. Omnis enim pars orationis cum deſierit eſſe, quod eſt, in adverbium migrat.* Idem in Georg. 1. nomen *ſupellex* ait eſſe *uſurpatum*, quia ſcilicet uſu fuerit introductum contra regulas artis, per quas rectum eſt, *hæc ſupellectilis.* Similiter in Georg. 3. *Lea* dicit eſſe *uſurpatum*: nam *Leæna eſſe Græcum, Latinè autem dici, hic* & *hæc leo*, ut tamen, velut monui, in *hæc leo*, ſubaudiatur *fæmina*. Nimirum quod de verbis ait Cicero, alia eorum *nativa* eſſe, id eſt, quæ ſignificata ſint primo ſenſu, alia *reperta*, quæ ex his facta ſunt: idem in verborum ſignificationibus valet, ut aliæ ſint nativæ vel primigeniæ, aliæ repertæ vel uſurpatæ, quas uſus nonnihil à natura ſui primaque origine detorſit. Ita *quum* ſeu *cum* & *quod*, natura ſunt duo nomina relativa, cum quibus præpoſitio *ad* ſubauditur, velut in Annotationibus *Paradigmatum* monui. Uſus tamen fecit particulas, id eſt, vel adverbia, vel conjunctiones, quod ipſum in *magis*, *ſatis*, & *nimis* contigiſſe dixi. Quemadmodum enim veteres indifferenter *potis* & *pote* de maſculinis, fæmininis & neutris tam pluralis, quam ſingularis numeri dicebant (quod in *Theſauro Scioppiano*, id eſt, in Commentariis de lingua Latina multis auctorum exemplis confirmatum videbis) ſimiliter nullo generis aut numeri diſcrimine *nimis*, *magis* & *mage*, *ſatis* & *ſate*, vel per *Apocopen*, *ſat*, cum ſubſtantivis conjungebant, vel expreſſis vel ſuppreſſis. Cicero, *Nimis inſidiarum adhiberi videtur*, ſubaudi, *negotium* vel *res*, quaſi eſſet: *Nimia res*, vel *nimium negotium inſidiarum*, hoc eſt, *nimiæ inſidiæ*. Idem: *Non nimis me, ſed alios admodum delectant literæ illius.* Ubi *nimis* eſt, *ad nimis negotium*, vel *ad nimium*, ſive *in nimium negotium*; nam *nimium* ſicut in *plus*, plerumque præpoſitio *κατὰ*, id

id eſt, *ad*, vel *in* vel *circa*, vel *ſecundum*, ſubauditur, quod ipſum in *plurimum*, *multum*, *tantum*, *quantum* (ex quo per contractionem *tam* & *quam* fecerunt) ſimiliterque in *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, *melius*, *pejus*, *citius*; *parum* & *paulum* uſu venit. Utrovis ergo modo per præpoſitionis *Ellipſin* dicitur, *Tempus nimium longum*, & *nimio longum*. Valet enim illud, *ad nimium negotium*, hoc autem *a nimio negotio*: id eſt, *quod ad nimium negotium attinet*. Cicero: *Hoc exiguum tempus, quod mihi tamen nimium longum videtur*. Plaut. *Nimium libenter edi ſermonem tuum*. Idem *Vixiſſe nimio ſatius eſt, quam vivere*. Nævius Agitatore: *Nimio arcte colligo*. De *plus* exempla ſunt, Cic. *Plus annum obtinere provinciam*, pro, *ad plus tempus*. Terent. *Ut cum matre plus eſſet una*. Similiter ut idem: *Ibi plurimum eſt*, pro, *ad plurimum*, vel *per plurimum tempus eſt*. In hoc Ciceronis, *Plus virium habet alius alio*, ſubauditur, *negotium*. Plaut. *Dii plus pluſque ſoſpitent iſtuc quod nunc habes*, pro, *ad plus pluſque tempus*: pro quo dici poterat eadem *Syntaxi*, *magis magiſque*. Sicut Catull. *Noteſcatque magis mortuus atque magis*. Cic. *Magis & magis de Græcia cogito*, pro, *ad magis tempus*: nam *plus* & *magis* nihil differunt. Itaque ſicut in nominativo recte dicitur, *Plus eſt, quod gratuler tibi, quam quod te rogem*: Similiter dixit Cicero, *Magis eſt quod gratuler*. Ita *minus minuſque*: Ter. Heaut. a. 3. ſ. 3. *Nam mihi jam minus minuſque obtemperat*. Eadem in *ſatis* & *ſat* ratio eſt: Cic. *Cethego de repub. ſatis ſuppeditabat oratio*. Ubi *ſatis*, eſt nominativus fæmininus ſingularis, ſicut maſculinus accuſativus ſingularis apud Virgil. *Ipſa ſatis tellus, cum dente recluditur unco*, *Sufficit humorem*: & nominativus neutralis ſingularis apud eundem Cic. *Ipſe Romam venirem, ſi ſatis conſilium eſſet*. Item: *Hoc facere ſatis eſt*, pro, *ſatis negotium*. Plaut. *Quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum*. Cor. Nepos Epam. *Abſtinentiæ erit hoc ſatis teſtimonium*. Plurale maſculinum eſt in hoc Plauti: *Quatuor homines ſunt ſatis*, pro, *ſunt ſatis homines*, vel *ſatis hominum*. Plurale neutrum apud eundem Plaut. *Ut ſatis conſilia ſuppetant*. Et Propert. *Cum ſatis una tuis inſomnia portet ocellis Fæmina*. Et Virgil. *neque enim reſponſa dabantur fida ſatis*. Si tamen *ſatis reſponſa* dictum volumus: nam ſi placeat *ſatis fida*, valebit, *ad ſatis negotium*: quod

quod minus incredibile judicabit, qui *tantum* & *multum* eodem prorſus exemplo ſuppreſſa præpoſitione & nomine *negotium* uſurpari noverit. Catull. *Nec tantum niveo gavisa eſt ulla columbo Compar*, pro, *in tantum negotium*, ſicut Virgil. *Nec puer Iliaca quiſquam de gente Latinos, In tantum ſpe tollet avos, nec Romuli tellus ullo ſe tantum tellus jactabit alumno.* Ubi *tantum* & *in tantum* indifferenter poni videmus. Livius 22. 27. *In tantum ſuam virtutem enituiſſe.* Juvenal. *In quantum ſitis atque fames & frigora poſcunt.* Cicero: *Si me amas tantum, quantum profecto amas*, pro, *ad tantum*, ſive *in tantum, in quantum.* Plaut. *Multum amo illam*: pro, *in multum negotium.* Cæſar: *Neque multum frumento, ſed maximam partem vivunt lacte.* Plin. 10. cap. 36. *Solutus columbarum volatus eſt in multum velocior.* Ubi etiam dici poterat, *a multo velocior*, & per *Ellipſin* præpoſitionum *multum* & *multo velocior.* Cic. *Multum omnibus gloria præſtare. Multo magnus orator præſtat minutis imperatoribus.* Sicut *paulum* & *paulo*, *aliquantum* & *aliquanto* indifferenter dicitur præpoſitionibus ſuppreſſis. Varro: *Nemini paulum modo humaniori ignotus.* Plaut. *Multum improbiores ſunt, quam a primo credidi.* Fabius. 1. cap. 7. *Sed paulum ſuperiores quod nos dicimus Juſſi, dixerunt Juſi.* Salluſt. Jug. *Cum vineæ paulo proceſſerant, igni aut lapidibus corrumpebantur.* Terent. Heaut. *Paulo qui eſt homo tolerabilis*, id eſt, *etiam ille, qui eſt aliquanto tolerantior, commodior, patientior.* Ibid: *Aliquantum iniquior erat.* Livius: *Quantum magis patres plebi ſe inſinuabant, eo acrius tribuni contra tendebant.* Idem: *Ad immenſum augere aliquid*, pro quo dici poterat, *immenſum*, ut Ovid. 5. Faſt. de Orione: *Creverat immenſum.* Et Tacit. *Euphraten nulla imbrium vi ſponte & immenſum attolli.* Rurſum Livius: *Formam viri aliquantum humana ampliorem intuens.* Et lib. 42. *Dextera pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat.* Dictys, ſeu quiſquis optimis temporibus bellum Trojanum deſcripſit: *Noſtris multorum dierum navigatione in aliquantum exhauſtis.* Etiam in *id, quid, aliquid, nihil*, præpoſitionem ſubaudiri, nemo niſi indoctiſſimus dubitaverit, ut in his Livii: *Militibus nihil rempub. committendam eſſe. Nihil ordinum memores. Magiſter equitum nihil conſulto dictatore evectus.* Et Plaut. *Apage amor,* non

Digitized by Google

non places, nihil te moror. Et Senec. *Pollio eos ſervos, qui ſe aliquid offenderant, in vivarium abjici jubebat.* Plaut. Curc. *Non eſt mirandum, melius ſi nihil ſit tibi;* pro, *ad nihil, a nihilo,* vel *nihilo melius.* Ulpianus quidem præpoſitionem ſic expreſſit leg. 1. §. 7. Dig. ne quid in flumine: *Si ea res curſum fluminis ad aliquid immutavit.* Eodem nempe modo *ad nihil, ad multum, ad plus, ad magis, ad nimis* vel *nimium, ad ſatis* recte dixeris, quod quidem ad artis regulas attinet: quibus tamen meminiſſe oportet potentiorem eſſe Romanorum uſum, quem ex libris auctorum diſcimus. Ita quod Cicero dicit, *Oratio noſtra magnam partem ex Jambis conſtat;* præpoſitionem *ad* vel *in* ſuppreſſam habere ex eo intelligitur, quod ſæpius idem habet: *Quod mea multum, tua nullam in partem intereſt. Non ſentientis nihil eſt, quod ullam in partem interſit. Mea omnem in partem intereſt. Hæc neutram in partem effici poſſunt. Me tibi in omnes partes defendendum putes.* Pro quibus alibi, *Nulla ex parte, omni ex parte, magna ex parte* dicere ſolet. Sic Ovid. 10. Met. de Mida: *Cætera ſunt hominis, partem damnatur in unam, Induiturque aures lente gradientis aſelli*: ubi præpoſitio per *Ellipſin* eleganter omitti poterat. Livius 42. 3. *Ædem Junonis ad partem dimidiam detegit*: pro quo dicere poterat, *ex parte dimidia.* Sed ad *ſatis* redeo, quod nomen eſſe vel comparativus *ſatius* fidem fecerit. Priſcianus lib. 15. *Nimis, quod etiam nimium dicimus. Satis, quod etiam loco nominis poſitivi accipitur. Itaque etiam comparationem recipit, ſatius.* Et mox: *Satis quia pro ſufficiens accipitur, ideo habuit comparationem, ſatius.* Idem Cicero. *Plato hominem id ætatis in tam longo ſermone diutius retinere noluit: multo ego ſatius hoc mihi faciendum putavi in Scævola.* Sed & *ſatior* apud Plin. legitur lib. 17. cap. 5. *Terra pulla erit optima, & operi ſatior,* id eſt, *melior, idonejor.* Porro in *ideo*, quod uſu in unum vocabulum coaluiſſe dixi, *Pleonaſmus* eſt: nam & *id* ſignificat *ob id, propter id,* & *eo* ſignificat *ab eo, ex eo.* Plautus. *Et id huc reverti, ut me purgarem tibi.* Idem: *Non es in ſenticeto, eo non ſentis,* pro, *eo negotio* vel *nomine,* ſicut *ea re, ea cauſa.* Varro: *Heliotropia flores vocant ab eo, quod ad ſolem ſemper ſpectant.*

Propterea quod] dicitur per *Syllepſin* numeri, cum per regu-

gulam rectum ſit, *Propter id quod.* Cui ſimilis hæc Plauti: *Amor amara dat tibi ſatis quod ægre ſit.* Item. *Ego te de alia re reſciviſſe cenſui, quod ad me attinet.* Item: *Potius quam iſtam à me operam impetres, quod poſtulas.* Item: *Si quid ſtulte fecit, ut ea miſſa facias omnia.* Item: *Quid negotii eſt, quamobrem mihi ſuccenſeas.* Et Varronis: *Deterrent à ſaliendo fiſcellis e junco aliave qua re, quod alligant ad naturam.*

Manè, ſerò, tempori.] Iſta natura ſunt nomina, uſu vero adverbia: nam *manus* & *manis* priſcis ſignificat *bonus*, cui contrarium *immanis*, id eſt, *minime bonus*, adeoque *ſævus* ſeu *crudelis.* *Dii manes*, hoc eſt, *boni defunctorum ſpiritus.* *Mane tempus*, quod *nox jam noctem pellit.* Perſius. *Jam clarum mane feneſtras intrat.* Cic. *Literas tuas Feſulanus multo mane mihi dedit*: ſicut, *Multa nocte.* Plaut. Pœn. *A mani ut ad portum proceſſimus*, id eſt, *poſtquam jam mane tempus*, ſeu *matutinum fieri cœpit.* Idem: *Hæc pugna pugnata eſt ab uſque mane ad veſperum.* In *ſero* ſubauditur *tempore diei.* Apud Livium quidem legimus: *Caſtrorum oppugnatione, quia ſerum erat diei, abſtinuere.* Sed adverbialiter uſurpatur, cum legis, *Sero eſt*, pro, *res eſt in ſero tempore*, ſicut apud Plautum: *Nimis pæne mane eſt.* Ex eoque poſterior in *ſero* ſæpe à poëtis corripitur, ſicut etiam in *quomodo*, *poſtremo*, *medicando*, *vigilando*, quamvis ablativi ſint: nec aliter in *exemplar*, & *calcar* poſtremam faciunt brevem, licet nomina ſint adjectiva, per *Apocopen* facta ex *calcaare* & *exempliare*, in quibus *negotium*, id eſt, *res* ſubauditur. *Tempori*, ablativus eſt pro *tempore*, ubi ſubauditur *in.* Plaut. *Alcumenæ auxilium in tempore feram.* Terent. *In tempore ad eam veni*, id eſt, *tempeſtive*, *attemperate*, *cum tempus ipſum eſſet*: ubi Donat. *In tempore, oportune*, *nos ſine præpoſitione dicimus*, *tempore & tempori.* Cicero: *Ego renovabo commendationem*, *ſed tempore*, id eſt, *in ſuo tempore*, *cum ſuum tempus advenerit.*

Vænum] Nomen eſſe accuſandi caſus, in quo præpoſitio *ad* ſubaudiatur, nullum mihi eſt dubium. Tacitus enim ſine dubio veterum exemplo in dandi caſu *væno* poſuit. Annal. 14. 15. *Exſtructa conventicula & cauponæ, & poſita væno irritamenta luxus.* Et in ablativo, Annal. 13. 51. *Militibus immunitas ſervaretur, niſi in iis, quæ væno exercerent.* Apulejus alios

Digitized by Google

alios fortaſſe auctores ſecutus, *vænui* dixit lib. 9. Aſini: *Altera die productum me rurſum voce præconis vænui ſubjiciunt.* Hinc apparet, *væneo* factum eſſe ex *vænum eo*, quod eſt, *ad vænum eo*, ſicut *mercatum eo*, & *ad mercatum eo*. Plaut. Mercat. prolog. *Pater ad mercatum me meus miſit Rhodum. Dico eſſe iturum me mercatum, ſi velit.* Ibid. act. 2. ſc. 3. *Illam trans mare hinc vænum aſportet.* Ex *vænum dare* factum eſt *vendere.*

Peſſum] Ex *panſus* factum fuit *paſſus*: nam Agellius lib. 14. cap. 15. & Servius in Æn. 1. mentiuntur, dum à *pando panſus* dictum negant. Lucretius enim lib. 1. *Diſpanſus* dixit: *Veſtes diſpanſæ in ſole ſereſcunt.* Non aliter quam à *ſcando, ſcanſum*, à *tundo*, *tunſum* dicebant. Plautus tamen *diſpeſſus* dixit pro *diſpaſſus*, ſimiliterque *Paſſo velo*, & Virgil. *Crinibus paſſis*, Ennius & Cæſar *paſſis palmis*, pro manibus expanſis. Ad hoc exemplum à *pendo* factum fuit *penſus*, ex eoque *peſſus*, quod eſt *gravis*, *ponderoſus*. Plaut. Stich. *Utra conditio eſt penſior, virginem an viduam habere?* id eſt, *utra plus pendit*, *utra prægravat*, *præponderat.* Hinc *penſum* ſeu *peſſum ire*, pro, *deorſum*, quia graviora pondere ſuo deorſum feruntur. Cicero, *Verbis aliquem peſſum dare* dixit, Fabio teſte, pro *affligere*, *perdere*. Plautus: *Peſſum premere.*

Oppidoquam] Vitruvius lib. 8. cap. 3. *Fonticulus oppidoquam parvulus.* Utitur & Agellius, eoque haud paulo doctior in Scoti dumtaxat ſenticetis Theologus ille, cujus liber ita inſcriptus exſtat: *Oppidoquam Reverendi Patris, Fratris Johannis Thomæ Tomaceti Minoritæ Conventualis, Baccalaurei formati, Quæſtiunculæ & Expoſitiunculæ in doctiſſimas & ſubtiliſſimas Formalitates Johannis Duns Scoti, Doctoris ſubtilis.*

Parum] Natura nomen eſt, in quo ſubauditur *ad*, ſicut in *paulum*. Utrumque vero factum eſt ex Græco παῦρον: nam extrita *υ* exiit *parum*, & *ρ*, in *λ*, mutato *paulum*: transpoſitis vero literis, *parvum*. Cicero: *Parum eſt, quod homines feſelliſti*, ſubaudi, *negotium*; Idem: *Parum meminiſti quid conceſſeris*, pro, *ad parum*. Idem: *Parum multi*, pro, *pauci*. *Parum ſæpe*, pro, *raro*. Eadem *Syntaxis* eſt in *paulum humanior*, *aliquantum auguſtior*. Lucretius *parvum* dixit, pro eo, quod eſt *paucum* ſeu *pauxillum*: *neque enim umquam eſt penuria parvi*: id eſt, *parum* ſeu *paulum numquam deeſt*: quo modo Livius

vius 10. 45. *Ut parvo admodum plures caperentur* : pro, *paulo plures*, qui etiam lib. 35. 11. *equi hominesque paululi* dixit, pro, *parvuli*, *exigui*. Cicero: *Paulum novi allatum eſt. Paulum abeſſe*. Terent. *Parum intereſt*. Itaque *parum*, *parvum*, & *paulum* nec origine ſui, nec ſignificatione differunt.

Tam Quam] Etiam iſta prima ſui origine nomina ſunt, ſed uſus fecit adverbia, vel conjunctiones. Ex *tantum* compendio fecerunt *tam*, ex *quantum* vero *quam*. Itaque ſignificatione nihil inter ſe differebant, & in utroque præpoſitio *ad* vel *in* ſubaudiebatur. Cicero: *Hic tam imbecillus, quam videtis*: pro, *in tantum*, *in quantum videtis*. Aſcon. Ped. in Divin. in Ver. *Tantum mihi divinitas faveat, quantum verum eſt illud, quod dico tibi*. Terent. Hec. *Non verbis dici poteſt tantum, quantum re ipſa navigare incommodum eſt*. Ubi *quam* eſt *quantum*, ſive *in quantum*. Plaut. *Scio quam ſit ſævus*, pro, *in quantum ſit ſævus*. Terent. Adel. *Eamus, namque hic properat in Cyprum. S A. ne tam quidem, quamvis etiam maneo otioſus hic*. Ubi Donatus: *Tam*, pro *tantum*. *Et quamvis*, pro, *in quantum vis*. Integra ergo oratio eſt: *Ne in tantum quidem negotium propero, in quantum tu me properare dicis*. Cicer. *Hic quam volet Epicurus jocetur, homo non aptiſſimus ad jocandum*, pro, *quantum*, ſive, *in quantum volet*; ſæpe apud Plautum & Terentium legitur, *quantum potes* vel *poteſt*, pro, *cito*, *ſubito*, *quanta maxima fieri poteſt celeritate*. Ubi Donatus *cito* ſubaudiri monet, ut ſit *quantum potes*, *cito abi*. Plaut. Perſ. *Ire hinc volo quantum poteſt*: pro, *quantum cito pote eſt*: ſed verius eſt ſubaudiri *tantum*. Plaut. Aul. *Domum me quantum potero, tantum recipiam*, pro, *In tantum citò me recipiam, in quantum potero*. Idem Mil. *Ego quantum citius poſſum, mihi navem paro*, ubi nullo diſcrimine *cito* & *citiſſime* dici poterat. Idem Moſt. *Tu ut occepiſti tantum quantum quis fugies*. Eodem ſenſu dicitur, *quam potes*. Plaut. Milit. act. 3. ſc. 1. *Quam potes, tam verba confer maxime ad compendium*. Sic ex *quantum magis*, fecerunt *quam magis*. Livius 3. 15. *Quantum juniores patrum plebi ſe magis inſinuabant, eo acrius contra tribuni tendebant*. Plaut. Aſin. act. 1. ſc. 3. *Quam magis te in altum capeſſis, tam æſtus te in portum refert*. Livius ſæpe cum ſuperlativo *quantus* & *quam* ponit, nullo diſcrimine, ut lib.

28. 1.

28. 1. *Quantis maximis potuit itineribus prægreſſus.* Et lib. 22. 6. *Sublatis raptim ſignis quam citatiſſimo poterant agmine ſe abripuerunt.* Ita quod Terentius dixit in Andr. *Rejecit ſe in eum quam familiariter*: potuiſſe aliter dici, *Quantum familiariter*, ex hoc Plautino patet Amph. act. 1. ſc. 1. *Neſcio quantum tu familiaris ſis.* Hinc etiam ex *quantum quantum* factum eſt, *quamquam*: ex *tantum quantum*, *tamquam*. Cicer. *Quamquam abeſt culpa, ſuſpicione tamen non caret*, pro, *in quantumcumque abeſt.* Terent. *Quamquam eſt ſceleſtus, non committet iterum ut vapulet*, pro, *quantumcumque ſceleſtus eſt.* Cic. *Ut iſtum tamquam ſi eſſet conſul, ſalutarem*, pro, *tantum ſalutarem, quantum ſi eſſet conſul.* Idem: *Apud eum ſic fuit tamquam domi meæ.* Ubi *ſic* per *Pleonaſmum* abundat, quemadmodum in hoc ejuſdem: *Sicut aliis in locis parum virium veritas habet, ſic in hoc loco falſa invidia imbecilla eſſe debet.* Et *ita* in iſto: *Hæc ſicut expoſui, ita geſta ſunt*, pro, *ſic geſta ſunt, ut expoſui.* Neque vero *quam quantum* aliud eſt, ac *quantum quantum*, ſeu *quantumcumque.* Plaut. *Oratio hujus pluris eſt, quam quanti emta eſt*, pro, *quanti quanti æris pretio empta eſt, tamen pluris eſt hujus oratio.* Cicer. *Sexies tantum, quam quantum ſatum ſit, ablatum eſſe*, pro, *quantumcumque ſatum ſit, tamen ſexies tantum ablatum eſſe.* Idem: *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dediſti*: pro, *quantamcumque tu pecuniam dediſti, ille tamen majorem pollicetur.* Ter. Phor. a. 5. ſ. 7. *Heus quanta hæc mea paupertas eſt, tamen adhuc unum hoc curavi, ut mihi eſſet fides*, pro, *quantacumque.*

Quin.] Alias interrogat, alias intendit ſive auget, alias hortatur, cum factum ſit ex *qui ne* ſeu *qui non.* Plaut. *Quin vocaſti hominem ad cœnam?* pro, *qui non*, ſeu *cur non?* Terent. *Quid ſtas lapis? quin accipis?* Idem: *Quin tu hoc audi*, pro, *audi me tu, quid ni?* Idem: *Quin tu uno verbo dic quid eſt*, pro, *uno verbo* (quid ni) *dic quid eſt.* Idem. *Quid nunc agimus? GN. quin redeamus, jam hæc tibi aderit ſupplicans.* Ubi Donatus, *Quin*, pro *immo*, quaſi eſſet: *Redeamus, & quid ni?* Idem: *Quin Pythias tu me ſervato.* Ubi Donatus: *Quin* pro *immo.* Cicero. *Credibile non eſt, quantum ſcribam die, quin etiam noctibus, nihil enim eſt ſomni*; quaſi dicat: *Quid ni die*

die multa ſcribam, cum ſcribam etiam noctibus? Tandem *quin* relativum eſt, ita ut *qui* ſignificet *quomodo, ut*: vel etiam abſolute *quo* vel *qua*. Plaut. *Numquid cauſæ eſt, quin te in piſtrinum condam?* pro, *qua cauſa non te condam?* Cic. *Nullus dies eſt, quin domum meam veniat*, pro, *qui die non veniat*, ut Plaut. Men. *Vis conclamari auctionem fore qui die? M E. die Septimi*. Cic. *Prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus*, pro, *ut non ſim, quomodo non ſim miſerrimus*. Idem: *Cauſæ nihil dico quin ita ſit*, pro, *qui ne*, ſeu *cur non ita ſit*. Idem: *Facere non poſſum, quin ad te mittam*. Terent. *Effice qui uxor detur tibi: ego id agam, mihi qui ne detur*. Ubi Donatus: *Qui*, pro, *quemadmodum*, & *ne*, pro *non*.

Una] Uſus fecit adverbium ex eo, quod fuit *una opera*, vel *eadem una opera*. Plaut *Jubes ut te defraudem. Jubeas una opera me piſcari in aëre*: pro quo, per *Ellipſin* dicere poterat, *Jubeas una me piſcari*. Idem: *Rogat te hera, ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas*: pro, *una cum palla*. Idem: *Qua opera credam tibi, una opera alligem canem agninis lactibus*, pro, *ſi crederem tibi ſimul canem inteſtinis alligarem*. Livius 28. *Una & me trajeciſſe audietis, & ardere bello Africam, & obſideri Carthaginem*, pro, *una opera*. Cic. *Si mei conſilii rationem cognoverit, una & id, quod facio, probabit, & in hac cauſa putabit*, &c. Uſu tamen, ut dixi, factum eſt adverbium, ſignificatque *ſimul*. ut Cic. *Cum eſſem una cum eo in turba*. Terent. *Filius cum illis una aderat*.

Forte, fortuito.] *Forte*, eſt ablativus a *fors*, quæ eſt *fortuna*, idemque ſignificat quod *caſu*. Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem ſeu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illa contentus vivat?* Plaut. Men. Prolog. *Rus ut ibat forte, ut multum pluverat*. Terent. *Forte fortuna adfuit hic meus amicus*. Cicer. *Aut caſu, aut forte fortuna fieri*. Idem: *Cum caſu decedens è provincia Puteolos forte veniſſem*. In *fortuito*, ſubauditur *caſu*. Livius. 34. *Ne quo caſu interceptæ literæ palam facerent conata*. Ubi dici poterat, *Ne fortuito interceptæ literæ*. Cicer. *Non repentina aliqua voluntate, neque fortuito incidere ad aliquid agendum*. *Fortuitu* vero, purum eſt adverbium. Cicer. *Caſu & fortuitu navis in portum incolumis delata eſt*.

Mea-

Meatim, tuatim.] Plautus Amph. act. 2. ſc. 1. *Jam tuatim facis, ut tuis nulla apud te ſit fides.* Sergius in Donat. *Meatim nihil eſt aliud niſi meo more. Tuatim, tuo more.* Nonius Marcellus. *Canatim; ſuatim, bovatim, canum & ſuum & boum genere.* Id quod Nigidii Figuli verbis probat. Idem Lucilii hunc verſum laudat: *Longior hic nuquam grus, grue tota cum volat olim.* Ubi tamen fieri poteſt, ut Nonius fuerit more ſuo, aut *ſuatim* alucinatus, ſcripſeritque Lucilius: *Gruvatim cum volat olim*, hoc eſt, *ut grues ſolent.* Ita *Luvit*, pro *luit*, Lucret. & *Pluverat* Plautus, pro *pluerat.*

Forſit, forſitan.] Plures voces in unam concreverunt, quaſi eſſet, *An fors ſit* vel *ſuat.* Lucret. 6. *Forſit & Æthiopum penitus de montibus altis creſcat*: pro *fors*, ſeu *fortuna ſit ut creſcat, poſſet eſſet fors* ſeu *caſus talis ut creſcat.* Propert. 2. eleg. 9. *Iſte quod eſt, ego ſæpe fui, ſed forſit in hora, Hoc ipſo ejecto carior alter erit.* Horat. *Diſſimile hoc illi quia non ut forſit honorem, Jure mihi invideat quivis.* Virgil. *Forſit vota facit, cumulatque altaria donis.* Idem: *Forſan & hæc olim meminiſſe juvabit.* Idem *Forſitan & Priami fuerint quæ fata requires.* Varro. 3. rei ruſt. 6. *Diſceſſit Fircellius, qui ſecus ſi quid diceres de iis, gentilitatis cauſa fortaſſe an tecum duceret ſerram.* Ita ibi legendum, cum in veteri codice ſit *diceres.* Senſus eſt: *Si quid ſecus diceres de pavonibus, & præſens eſſet amicus noſter Fircellius Pavo, tum pro pavonibus, tamquam ſuis gentilibus & agnatis, fortaſſe tecum contenderet*: quod alii commenti ſunt, *Tecum ſertam duceret*, id eſt, *laboris eſſet particeps*, prorſus eſt ἀπροσδιόνυσον. Idem Varro. lib. 3. cap. 16. *De fructu hoc dico: quod fortaſſe an tibi ſatis ſit.* Terent. Hec. *Quod faciendum ſit poſt fortaſſe, idem hoc nunc ſi feceris.* SO. *fors fuat pol.* Ubi Donatus. *Fortuna faveat, quaſi τῷ εὐφημισμῷ adverſus triſte dictum uſa eſt: nam Fors, fortuna bona eſt.* Et *ſuat*, ſignificat *ſit*: quaſi eſſet: *Bona fortuna ſit per Pollucem.* Auſonius veterum ſine dubio imitatione in epiſt. ad Probum: *Fors fuat, ut ſi mihi vita ſuppetet, aliquid rerum mearum expoliam.*

Ergo.] Natura nomen eſt ablativi caſus à Græco ἔργον; quod *opus* ſignificat. Cicero: *Donare aliquem virtutis ergo*, pro, *cauſa, gratia.* *Virtutis hoc* ἔργον ſive *opus*, ſive *gratia* eſt;

 quod

quod donatur: virtutis opere ſit, ut donetur. Virg. *Illius ergo venimus*, pro, *illius cauſa* ſive *opere*: *illius opus eſt adventus noſter*: *ille fecit ut veniremus.* Feſtus: *Ergo correptum, ſignificat idem, quod apud Græcos οὖν, id eſt, igitur: productè, idem quod χάριν, hoc eſt, gratia, cum ſcilicet gratia, intelligitur pro cauſa.* Sed etiam *igitur*, pro, *ea gratia, ea cauſa, ideo*, poni ſolet. Plaut. Epid. *Æquum fuit homines ſpeculum habere igitur, perſpicere ut poſſent cordis copiam.* Idem Pœn. *Agite, dicite mihi quæ vobis dixi igitur, ut ſciam vos ſcire rem.* Idem Aſin. *Abiiſti ad forum igitur inveniendo argento, ut fingeres fallaciam.* Idem Amph. *Certum eſt confidenter hominem contra colloqui igitur, qui poſſim videri huic fortis.*

DE GENERE NOMINUM.

Illud inprimis acriter advertendum monet Sanctius & ſæpe pueris inculcandum, propter ſola adjectiva reperta eſſe in ſubſtantivis genera: nam ſi adjectiva non eſſent (ait) aut ſi omnia unius eſſent terminationis, ut *Felix, par, oriens*: nulla eſſet apud Grammaticos de genere præceptio. Grammaticus enim in ſubſtantivis ſolummodo quærit genera propter adjectivorum terminationes. Cum enim dicimus, *Revereor patrem. Ne lædas hominem. Abige canem*: non refert, cujus ſit generis, donec addendum ſit adjectivum. Huic conſequens eſt, genus in illis nominibus non eſſe quærendum, quæ adjectivis adjungi non poſſunt, qualia ſunt, *Ego, tu, ſui*, & *Deorum* ac *hominum, urbium, inſularum, montium, navium* & *fabularum* nomina propria. Si enim dicas: *Tu es doctus, ſed Cicero eſt doctior*, adjectiva *doctus* & *doctior* non conjunguntur cum ſubſtantivis *tu* & *Cicero*, ſed cum nomine *homo*, quod ſubauditur. Sic *Cicero eſt diſertus*, ſubaudi *homo. Roma eſt ſancta*, ſubaudi, *urbs. Mediolanum eſt magna*, ſupple, *urbs. Argi aptum equis*, ſubaudi, *oppidum. Flavus Albula*, ſubaudi, *fluvius. Altus Ætna*, ſubaudi, *mons. Magna centauro vehitur*, ſubaudi, *nave. Terentiana Eunuchus*, ſupple, *fabula.* Ariſtoteles in Metaphyſ. *Singularia*, inquit, *non ſuſcipiunt determinationem,*

quia

quia de pluribus non affirmantur. Et rurſum: *Natura notius eſt, quod plurimum entis habet*, id eſt, *veritatis*. Itaque ſpecies notior genere, natura, & minus univerſale magis univerſali: nam magis univerſale in minus univerſali reperitur, & aliquid aliud. Eſt enim *animalis* ſubſtantia animata ſenſibilis. *Hominis* vero ſubſtantia animata, ſenſibilis, rationis particeps. Hebræi præterea notant, ideo nomina propria non recipere articulos, quia ſatis per ſe declarentur. Si ergo articulos non recipiunt, ab eadem cauſa nec adjectivis adhærebunt. Hanc propriorum rationem multa ſequuntur appellativa: illa inquam, quæ ſub aliquo genere continentur, ut *arborum*, *avium*, *gemmarum*, *herbarum*, & *literarum nomina*, ut *Oleaſter dura*, *laburnum magna*, ſubaudi, *arbor*, cum ex regula terminationis *oleaſter* fit maſculinum, *laburnum* neutrum. Sic *ſola bubo*, ſubaudi, *avis*. *Carbunculus ignita*, ſubaudi, *gemma*. *Pulegium odorata*, ſubaudi, *herba*. *O, rotunda*, ſubaudi *litera*.

Fæmina maſque genus.] Hæc regula tantum ad hominum officia pertinet, latiſſime ſumto officii nomine, ut *Pater*, *mater*, *gener*, *ſoror*, *frater*, *avunculus*, *matertera*, *ſocer*, *ſocrus*, *dux*, *teſtis*, *ſcriba*, *eunuchus*. Nomina vero cæterorum animalium, ut *Equus*, *mula*, *aquila*, *mus*, *aries*, ad terminationes ſunt referenda, id eſt, ex regulis de terminatione diſcendum eſt, cujus ſint generis.

Fæmineis dantur, ſed cauſa ſignificati.] Si dicas, *Delphica laurus*, reſpicis ad ſignificatum *lauri*, quod eſt *arbor*: nam *laurus* ex regula terminationis maſculinum eſt, quia nomina in *us* ſecundæ declinationis ſunt maſculina. Itaque Priſcianus lib. 5. veteres teſtatur dixiſſe, *Hic cupreſſus*, *platanus*, *populus*, *laurus*. Catullus ergo ſecundum regulam dixit, *Ulmo marito*. Plinius vero per figuram *Ellipſin*, *Ulmos maritas*, quia ſuppreſſit nomen *arbores*. Sic in *Picus martia*, ſubauditur, *avis*, cum alioquin *picus* per terminationis regulam ſit maſculinum. *Clara Corinthus*, ſubaudi *urbs*: nam *Corinthus* per terminationis regulam maſculinum eſt. Vellejus lib. 1. *Haletes Corinthum, qui antea fuerat Ephyre, in Iſthmo condidit.* Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec miſer æra paro clade Corinthe tua.* Ovidius, *Candidus Anxur* dixit per re-

regulam. Horatius, *Impoſitum ſaxis Anxur*, per figuram *Ellipſin* ſupprimendo *oppidum*. Sic Virgilius, *Altum Præneſte*, per terminationis regulam, *Præneſte ſub ipſa*, per *Ellipſin* ſupprimendo *urbe*.

Non variata putes neutra, & pro nomine poſta.] Nomina literarum non variantur caſuum terminationibus, adeoque neutra ſunt, ut *Hoc A, bujus A, huic A. Nequam*, non variatur, ſed eſt adjectivum factum per *Syncopen* ex *nequicquam*, id eſt, *fruſtra*. Plaut. *Nequam eſt piſcis, niſi recens*: id eſt, *fruſtra eſt piſcis, quia eſt inutilis veſcendo*. Verbum infinitum pro nomine poſitum eſt neutrum, ut *Laborare moleſtum eſt*. Sunt etiam neutra nomina indeclinabilia in *i* & *u* exeuntia, ut *Zingiberi, piperi, gelu, pecu, genu, cornu*. Cicero in Arato priſce dixit *genus*, & Lucanus *Cornus ſiniſtri*.

De Genere Dubio.

Genus dubium (ait Sanctius) proprie vocamus, quo auctores uſi ſunt ſine diſcrimine, nunc maſculine, nunc fœminine. Itaque *Vulgus, penus* & *ſpecus* non numerantur inter dubia, cum neutra reperiantur. Multa erant olim ambigua, quæ nunc non ſunt, ut *Callis, cinis, funis, alvus, colus, acus, humus. Corvus, leo*, & *bubo*, ſunt maſculina epicœna, quæ tamen fœmininum ſexum ſub ſe continent ut cum dicitur, *Corvus nigra, leo gravida*, ſubauditur, *fœmina*. *Aquila & dama* ſunt fœminina epicœna, quæ tamen maſculinum ſexum ſub ſe continent, ut cum dicitur, *Fortiſſimi aquilæ, timidi damæ*: ſubauditur *mares*. *Cardo* maſculinum eſt, apud priſcos etiam fœmininum. *Calx*, pro *lapide cocto*, Græcum ſemper fœmininum eſt, ſed *chalx* ſcribi debet. *Penus*, ſecundæ vel quartæ declinationis eſt dubium. Sed *Penus penoris, penum peni* & *penu penu* neutrum. Idem dicendum de *ſpecus*. Nomina Græca in *os*, quæ Latini vertunt in *us*, mire variant apud illos, nec certa regula conſtitui poteſt.

De

De genere Terminationis.

Multa nomina (ait Sanctius) mutant genus mutata terminatione, ut *Panther*, *crater*, *ſtater* maſculina. *Panthera*, *cratera*, *ſtatera*, fœmin. *Penus*, *i* & *penus*, *us* dubium. Sed *Penum*, *i. penus*, *oris. penu*, *u*, neutra. *Barbitos*, *i*, dubium. *Barbiton*, *i*, neutrum. Sic *Coſtus*, *Ilios*, *tiaras*, maſculina. *Coſtum*, *Ilium*, neut. *Tiara*, fæm. Hic *ſal*, hoc *ſale*. Hic *retis*, hoc *rete*. Hic *ador*, *adoris*, ut *decor*, *decoris*. Hoc *adus*, *adoris*, ut *decus*, *decoris*. Hæc *canes*, ut *vulpes*, & hic *canis*.

Adria ſed ſinus eſt mas.] Horat. *Dux inquieti turbidus Adriæ*, id eſt, *ſinus Adriatici*. In Siliano illo lib. 8. *humectata Vomano Adriæ*, ſubauditur, *urbs*.

Cometa.] Cic. 2. Nat. Deor. *Cometæ magnarum calamitatum prænunciæ fuerunt*, ſubaudi *ſtellæ*: nam antea dixerat: *Stellæ*, *quas Græci Cometas*, *noſtri crinitas vocant.*

O, *maribus*,] Ut *Cento*, *carbo*, *titio*, *pernio*, *papilio*, *veſpertilio*, *curculio*, *homo*, *latro*. *Unedo*, pro *fructu* maſcul. Si inveniatur in fæmin. deeſt *arbor*. *Turbo*, *turbonis* ſemper: nam *turbinis* eſt a recto *turben*, teſte Chariſio. *Cudon*, *burdon*, *ligon*, *harpagon*, *mangon*, primæ fuerunt poſitionis. Legimus enim *Cudona* & *harpagonas*, ut *Plato*, *Brito*, *Agamemno*. *Nemo*, adjectivum eſt.

Verbale in IO.] Ut *Portio* a *partior*, *ratio* a *reor*, *conditio regio*, *ditio*, *natio*, *oblivio*, *poſſeſſio*, *actio*, *paſſio*. *Ternio*, *quaternio*, *ſenio*, ſunt maſculina.

DO. GO. *fæmineis.*] Ut *Acredo*, *dulcedo*, *cupedo*, *intercapedo*, *libido*, *crepido*, *ſolicitudo*, *teſtudo*, *fortitudo*, *ſolitudo*, *valetudo*. Barbara ſunt *albedo* & *nigredo*. Plautus *albitudinem*, Lucretius *nigrorem* dixit. *Suffrago*, *caligo*, *rubigo*, *fuligo*, *ærugo*, *ferrugo*.

C. T. L. *UM neutrum.*] Ut *Lac*, olim *hoc lacte*, *halec*, ſed *halex* fæmin. *Caput*, *occiput*, *ſinciput*, *vectigal*, *tribunal*, *puteal*, *cervical*, *mel*, *fel*, *nil*, *ſcortum*, *mancipium*, *Glycerium*, *Dinacium*. Apud Terent. *Mea Glycerium*, ſubaudi, *amica*, teſte Priſciano.

N *mas.*] Ut *Titan, Delphin* vel *Delphis, Python, canon*, & illa ſuperiora, *ligon*, *harpagon*, *cudon*, *mangon*.

MEN *neutrum.*] Ut *Carmen*, *limen*, *lenimen*, *flamen*, pro *vento*: nam pro *Sacerdote*, maſculinum eſt. *Hymen*, proprium eſt nomen *Dei nuptiarum*. Si pro *carmine nuptiali* aut *membrana recens nati pueri* accipiatur, maſculinum erit: quia *nomina Deorum*, ſi accipiantur pro rebus, quibus præſunt, ejuſdem generis erunt, cujus deberet eſſe *Deus* ille, ut *Mars*, pro *bello*, maſculinum eſt: *Cum Mars adhuc eſſet dubius. Tellus*, pro *terra*. *Ceres*, pro *frumento*, fæmin. Lucil. *Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.*

ON *non ternæ.*] Si deſinentia in *on* ſint tertiæ declinationis, ſunt maſculina: ſed ſecundæ ſunt neutra, ut *Enchiridion*, *encomion*, *ſympoſion*, *barbiton*, *cryſtallon*, *Caſton*, *Ilion*.

AR *neutrum.*] Ut *Cochlear*, *laquear*, *torcular*, *pulvinar*, *calcar*, *exemplar*. Hæc tamen prius erant adjectiva in *are* deſinentia, ſed uſu poſtea facta ſunt ſubſtantiva in *ar* breve exeuntia.

ER *virile.*] Ut *Ager*, *agger*, *anſer*, *aſſer*, *cancer*, *caper*, *carcer* (quod olim erat neutrum) *culter*, *imber*, *liber*, *paſſer*, *veſper veper*, quo uſus eſt Columella lib. 11. c. 3. Sed uſitatius eſt plurale, *vepres*. Multa in *ter*, ut *Oleaſter*, *pinaſter*. Et Græca, ut *Panther*, *clyſter*, *præſter*, *balter*. *Tres ſiſeres* dixit Plin. 20. cap. 5. ſed locus videtur corruptus. Neutra ſunt *Tuber*, *ſuber*, *uber*, *verber*, *ver*, *cadaver*, *papaver*, *laver*. Sed *September*, *October*, *November*, *December*, adjectiva ſunt & ſubauditur *menſis*.

OR *mas.*] Ut *Candor*, *nigror*, *amor*, *fulgor*, *ſopor*, *cruor*, *rumor*, *mæror*, *dolor*, *color*, *labor*.

UR *neutrale.*] Ut *Guttur*, *ſulfur*, *murmur*, *ebur femur*. Etiam *furfur* in ſingulari, Plin. 18. c. 9. & 26. cap. 2 In plurali maſculinum eſt *furfures*.

AS *dic fæmineum.*] Ut *Æſtas*, *pietas*, *poteſtas*, *paupertas*. Sed maſculina ſunt *As*, *aſſis*, cum turba, id eſt, cum derivatis & compoſitis. *Semis*, *ſemiſſis*, *decuſſis*, *centuſſis*, *ſextans*, *triens*, *quadrans*, *quincunx*, *ſeptunx*, *bes*, *dodrans*, *dextans*, vel *decunx*.

ES *muliebre.*] Ut *Seges*, *abies*, *ſanies*, *vulpes*, *canes*, priſcum

res,

res, *ſpes*, *requies*, *quies*. Compoſita a *pes* ſunt adjectiva, ut *Bipes*, *tripes*, *quadrupes*.

Maſcula Græca.] Ut *Soractes*, *Boötes*, *Gagates*, *Sorites*, *cometes*, *planetes*, *magnes*, *tapes*, *lebes*, *acinaces*.

Pluraleque ut antes.] Pluralia in *es*, quæ ſcilicet in ſingulari numero Latine non dicuntur, ſunt maſculina, ut *Penates*, *annales*, *pugillares*, *caſſes*, *ſales*, *lemures*, *furfures*, *tuberes*, pro, *quodam fructu*, *Proceres*, pro, *capitibus tignorum exſtantium*, *ſentes*, *vepres*. *Manes*, adjectivum eſt, pro, *mani*, id eſt, *boni*, ſicut *porci ſacres*, pro, *ſacri*: *Matrimes* & *Patrimes*, pro, *Matrimi* & *Patrimi*. Etiam *annales* adjectivum eſt, in quo ſubauditur *libri*, & in ſingulari recte dicitur: *In Ennii ſexto Annali*. Similis eſt ratio in *pugillares*, nam adjectivum eſt, in quo ſubauditur *codicilli* vel *tabellæ*. Catullus *pugillaria* dicit, ubi potes ſubaudire, *ligilla* vel *ſcedaria*, vel quid ſimile. Putant alii quædam fæminina in *es*, eſſe pluralia, ut *Alpes*, *opes*, *compedes*, *ſordes*, *nares*, *lactes*, *grates*, *Gades*. Sed falluntur: nam in ſingulari dicitur, *Alpis*, *opis* & *ope*, *compes*, *compedes*, *ſordis*, *ſorde*, *naris* & *Gadis*. *Lactes* maſculinum eſt. *Grates* in nominativo & accuſativo plurali factum eſt ex Græco χάρϊτες, cujus ſingularis eſt, χάρις.

IS muliebre.] Ut *Pollis*, *vallis*, *bilis*, *ovis*, *cuſpis*, *navis*, *clavis*, *apis*, *ſecuris*: adjectiva ſunt *Ædilis*, *bipennis*, *aqualis*, & ſubauditur, *Homo*, *ſecuris*, *urceus*.

NIS eſto virile.] Ut *Amnis*, *crinis*, *ignis*, *panis*, *penis cinis*. Apud veteres tamen *amnis* & *cinis* erant dubia. *Anguis* eſt maſculinum epicœnum, ſicut *piſcis*, ut quando cum adjectivis fæmineis inveniuntur, ſubaudiri debeat *fæmina*.

OS mas.] Ut *Lepos*, *honos*, *flos*, *mos*, *ros*, & priſca *labos*, *colos*, *amos*, pro *labor*, *color*, *amor*. *Arbos*, pro *arbor*, fæmininum eſt.

US maribus jungas.] *Us* ſecundæ declinationis, ut *equus*, *aſinus*, *mulus*, *agnus*, *corvus*, *laurus*, *cupreſſus*, *populus*, *platanus*, *alnus*. *Fluvius* adjectivum eſt. *Us* quartæ, ut *Senſus*, *Senatus*, *viſus*, *auditus*, *guſtus* & *guſtatus*: Item omnia, quæ vulgo dicuntur *Verba Supina*, etſi non niſi in dativo, accuſativo, & ablativo uſurpata inveniantur. *Ficus* ſecundæ & quartæ, ſive pro *arbore* aut *fructu*, ſive pro *morbo* accipias,

fœmininum Sanctio videtur: mihi vero maſculinum ſemper, cum pro *arbore* ponitur; fœmininum, cum pro *fructu* aut *morbo*: nam morbus a ſimilitudine fructus nomen invenit. Apud Martial. *Dicemus ficos Cæciliane tuos.* Sanctius *tuos* interpretatur, *tuos domeſticos, hos omnes dicemus ficos*, id eſt, *nihil niſi ficos, quia omnes ſunt ficoſi*, ut alibi; *Ficoſa eſt mulier*: *Ficoſus & ipſe maritus. Filia ficoſa eſt, & gener atque ſocer. Vulgus* apud Sall. & Tacit. ſemper eſt maſc.

U S, ternæ neutrum.] Ut *Pecus, oris* (nam hæc *pecus, pecudis* non dicitur, videturque Sanctio rectius, *Hæc pecudes, pecudis*) *rus, rhus, tus, crus, jus, pus puris, corpus, decus, tempus, acus aceris, rudus.* Maſcul. eſt *grus* apud Horat. *Membra gruis ſparſi ſale multo.* Cum *grus* & *ſus* leguntur cum adjectivis fœmineis, ſubauditur *fœmina*. Horat. *amica luto ſus. Pous* ſeu *pus podos*, id eſt, *pes*, Græcum eſt, cujus compoſita maſculina ſunt, *Tripus tripodis, apus, chitropus, lagopus, polypus, daſipus.*

Hæc capiunt variata per UTIS & UDIS] Id eſt, quæ in genitivo deſinunt in *Utis* & *Udis* habent *hæc*, notam fœminini generis, ut *Salus, virtus, ſervitus, juventus, ſenectus, palus, ſubſcus, laus, fraus.*

S muliebre.] Ut *Ars, pars, lens lendis, lens lentis, glans, mors, ſors, ſeps.* Græca & maſculina ſunt *hydrops, ſeps*, animal venenoſum. Antiquitus tamen nullus nominativus terminabatur in duas conſonantes, adeoque dicebatur hæc *Artis, partis, lentis, lendis, glandis, mortis, ſortis, ſepis.*

X dato fœmineis.] *Spadix* & *calyx* Græcis ſunt fœminina, *pharinx* & *larinx* dubia. *Volvox* in uſu non eſt, ſed *Convolvulus. Solox* & *celox* ſunt adjectiva.

Calx Mas.] Quando *calculum* ſignificat. Feſtus: *Calces, qui per dimunitionem vocantur calculi.* Plaut. Pœn. *Prius diſperibit, quam unum calcem civerit.* Idem in Caſina: *Cana culex dixit*, ſed joco, ut putat Sanctius, quaſi ſenem amatorem, vetulam vocaret.

De Nominum Declinatione.

In declinationum regulis (ait Sanctius) ea tantum tradimus, quæ a propoſitis Paradigmatis diſcrepant. Ridiculi enim ſunt & moroſi examinatores puerorum, qui regulas acriter exigunt, quare *Poeta* & *tabula* faciunt genitivum in *æ*, & accuſativum in *am*, cum ad manum ſit *Menſa*, *menſæ*, quod eſt paradigma primæ declinationis.

S, tollito Græcis.] *Orpheus* in vocativo *Orpheu. Panthus Panthu.*

Prima dat A noſtris] Latina primæ declinationis nomina, deſinunt in *a*: Græca in *as*, *es*, & *e*. Illa in *a*, *as* & *es* exeuntia, faciunt genitivum in *æ*, ut *Muſa*, *Muſæ*, *Æneas Æneæ*, *Atrides Atridæ*. Sed quæ diſinunt in *e*, in patrio ſeu genitivo habent *es*, ut *Epitome*, *epitomes*, in accuſativo *epitomen*, in vocativo & ablativo *epitome*. Juvenalis: *Penelope melius, melius torquetis Arachne*. Unde etiam apparet, quantum fallantur, qui Græcos ablativum habere negant: nam *Penelope* ſine ullo dubio eſt ablativus; non autem Latinus: nam is in prima declinatione deſinit in *a*. Eſt ergo Græcus.

In dativo & ablativo plurali antiquiſſimi dicebant ut *duabus* & *ambabus* (quæ in uſu remanſerunt) ita & *dextrabus*, *eabus*, *raptabus*, *paucabus*, *puellabus*, *pudicabus*, *portabus*, *oleabus*, *equabus*, *mulabus*, *filiabus*, *&c.* Sed iſta poſteriores repudiarunt. Cicero: *Terentiæ & Tulliæ duabus animis ſuis*. Varro ſæpe de fæminis dicit *equis* & *mulis*. Et Plautus Sticho: *Gratulabor adventum veſtrum filiis*, non *filiabus*. Cicero pro Rabario dixit: *A Jove cæteriſque diis deabuſque pacem peto*: quia aliter *Deos* & *Deas* diſtinguere non poterat, ut Demoſthenes, quem imitabatur, pro corona his verbis fecerat: θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.

Se-

Secunda Declinatio.

Hæc ſex habet fines ſeu terminationes, *er*, *us*, *um*, *vir*, *ur*, & *eus* Græcum, *Orpheus*, *Pentheus*.

Vir, puer excreſcunt.] Multa per *Apocopen* in *r* nunc deſinunt: quæ olim deſinebant in *rus*, adeoque in genitivo creſcere videntur, ut *Vir* cum compoſitis *levir*, *trevir*, *puer*, *ſatur*, *gibber*, *adulter*, *ſocer*, *gener*, *Iber*, *presbyter*, & *liber*, compoſita a *gero* & *fero*, ut *Armiger*, *furcifer*.

Sed proprium per IUS, dabit I.] Fallitur Priſcianus, qui lib. 7. veteres contra hanc regulam putat *Laërtie* dixiſſe, pro *Laërti*, nec enim proprium nomen eſt *Laërtius*, ſed appellativum, ut ſit *Laërtius filius*, *Laërtia villa*, *Laërtium prædium*, pro, *Laërtæ*. Accius, opinor, in verſu, quem à Cicerone uſurpatum Fabius memorat: *Niſi qua Ulyſſes rate evaſit Laërtius.* Recte igitur Jul. Cæſar. Stella in verſu ad Franciſcum à Caſtro, *Caſtrie* dixit: nam Franciſcus *Comes Caſtrius*, eſt idem, quod *Caſtri Comes*, vel *a Caſtro*, aut *de Caſtro Comes*: qui Stellam eo nomine reprehendunt, etſi ridicula res eſt elementarius ſenex, cincticulo præcincti in ſella apud Grammatices magiſtrum recte aſſederint, Priſcianum ſcilicet condiſcipulum habebunt. Etſi is ſua ſponte reſipuit, ut ex libro ejus XVIII. apparet: ubi de *Poſſeſſivorum vocativis* præcipiens recte dici fatetur: *O genitor noſter Saturnie maxime divum.* Et, *Evandrie fili*, & *Telamonie Ajax*. Simili certe ratione *Delie* vocativus eſt a *Delius*, Apollo apud Statium in 5. Thebaid.

Orpheos Androgeo.] In genitivo poëtæ dicunt *Orpheos*, *Peleos*, *Pentheos*: & etiam *Androgeo*, pro *Androgei*, & in accuſativo *Orphea*, *Pelea*. Sed hæc mere Græca ſunt, & e ſuis fontibus haurienda.

Tertia Declinatio.

Genitivus ſingularis hujus declinationis (ait Sanctius) uſu melius, quam regulis addiſcitur: nihilominus tamen cum paucis carminibus perſtrinximus. Et hæc notanda

præ-

præterea duximus. Multa in hoc genitivo videntur irregularia, quæ non ſunt, ſi antiquam recti ſeu nominativi poſitionem conſideres. *Non quia rectus varius eſſe poteſt, debet declinatio mutari*, ait Servius. Et Chariſius lib. 1. *Omnia* (inquit) *in declinatione vocabula non plus una ſyllaba creſcunt*: Rurſus ibidem: *Ancipes dixerunt veteres cum ratione, ne genitivo Ancipitis duabus videretur ſyllabis creſcere.* Plaut. Rud. *Poſt altrinſecus eſt ſecuricula ancipes.* Hæc igitur colligamus, quæ propter veterem poſitionem videntur nunc irregularia.

Arpinas, *atis*: olim *hic* & *hæc Arpinatis* & *hoc Arpinate.*

Sic *Aletrinas*, *Mæcenas*, *Sutrinas*, *noſtras*, *veſtras*, *cujas.*

Anio & *Nerio*, gen. *Anienis* & *Nerienis*, quia olim *Anien* & *Nerien.*

Biceps, & reliqua *a caput* & *capio*, ut *municeps*, olim *bicipes* & *municipes.*

Caro, *carnis*, quia olim *hæc carnis.*

Ceres, *Cereris*, quia olim *hæc Cereris.*

Glis, *gliris*, quia olim *hic gliris.*

Hepar, *hepatis*, quia olim *Hepas.*

Jecur, *jecoris* & *jecinoris*, quia olim *jecor* & *jecinor.*

Iter, *iteris* & *itineris*, quia olim *iter & itiner.*

Jupiter, *Jovis* & *Jupitris*, quia olim *hic Jovis* & *Jupiter.*

Impuber, *impuberis*. *Impubes impubis.*

Lac, *lactis*, olim *hoc lacte lactis.*

Mel mellis. *Fel fellis.* Olim *hoc melle*, *felle.*

Pollis pollinis, quia olim *pollen.*

Robur, *roboris*, quia olim *robor*. Sic *ebur*, *femur*, *jecur.*

Sanguis ſanguinis, quia olim *ſanguen.*

Senex ſenis quia olim *ſenex ſenicis.*

Supellex ſupellectilis, quia olim *hæc ſupellectilis.*

Turbo, *turbonis* ſemper: at *Turben turbinis.*

A præſtabit ATIS.] Ut *Poëma*, *poëmatis*. In *e* deſinentia in genitivo non plures habent ſyllabas, ut *Altare*, *altaris*, *monile monilis.*

ONIS *ab* O.] Ut *Lectio*, *lectionis*: *pellio*, *pellionis*: *Phrygio phrygionis*: *ardelio*, *ardelionis*: *cento*, *centonis*: *carbo*, *carbonis*: *latro*, *latronis.*

DO,

DO, GO *fœmineum.*] *Libido, libidinis: caligo, caliginis, rubigo, rubiginis.*

Creſcit, IS, L. N. T.] Ut *Sal, ſalis: vigil, vigilis: ſol, ſolis: conſul, conſulis: Cæſar, Cæſaris: Gaſpar, Gaſparis* (nam vervecum craſſo ſub aëre natorum eſt dicere, *Caſpaarus, Caſpaari*) *Amilcar, Amilcaris: paſſer, paſſeris: color, coloris: murmur, murmuris: Titan, Titanis: lien, lienis: Delphin, Delphinis: canon, canonis.*

MEN, CEN.] *Agmen, agminis: numen, numinis: fidicen, fidicinis.*

•ON, ONTIS.] *Laöcoon, Laöcoontis.*

Cor nataque cordis.] *Excors, vecors, ſecors* (non *ſocors*) *excordis, vecordis, ſecordis.*

E perdunt imber.] Id eſt, *imber* cum compoſitis, ut *October* non creſcunt, ſed faciunt genitivum in *is* abjecto *e*, ut *Octobris, imbris*. Item nomina Latina in *ter* & *ſter*, ut *Pater, mater, uter, venter accipiter, pedeſter, equeſter*. Græca vero creſcunt, ut *Stater, panther, balter, clyſter*, ut & Latinum *later*, quod facit *lateris.*

ES dat I T I S.] *Comes, comitis: limes, limitis: palmes, palmitis.*

IDIS *a ſedeo ortum*] *Obſes, obſidis*. Sic *reſes, deſes.*

Non creſcit proprium & muliebre] Ut *Achilles, Achillis: Ulyſſes, Ulyſſis: ambages, ambagis: clades, cladis: cautes, cautis: compages, compagis.* Sic *Dapes, fames, feles, indoles, labes, moles, nubes, proles, rupes, ſæpes, ſuboles* (non *ſoboles*) *ſtrages, tabes, vulpes.*

IS, non creſcit.] Ut *Avis, pelvis, meſſis, febris, clavis, turris, reſtis, navis, ſecuris.*

US, dat ERIS.] Ut *Acus, fædus, funus, genus, glomus, latus, munus, olus, onus, opus, pondus, rudus, ſcelus, ſidus, vellus, vetus, Venus, viſcus, ulcus, vulnus.*

Servitque juvenque ſenectus] id eſt, *ſervitus, juventus.*

Monoſyllaba in URIS.] Ut *Pus puris, mus muris, crus, plus, rus, tus.*

Pous deducit ODIS.] Ut *Tripus tripodis, apus, apodis. Trapezus Trapezuntis.*

I, mediat cum BS, PS, ſyllaba finit.] Ut *Trabs, plebs, ſaps;*

ſeps, interpoſita litera *i* faciunt *trabis*, *plebis*, *ſepis*. Sic *Hiems hiemis*. *Princeps*, *cælebs* mutato *e* in *i* faciunt *Principis*, *cœlibis*.

Demto halex.] Nomina plurium ſyllabarum in *ex* deſinentia, faciunt genitivum in *icis*, *e* verſa in *i*, ut *Pollex*, *pollicis*. Sic *Culex*, *latex*, *cimex*, *ramex*, *carex*, *codex*, *imbrex*, *index*, *judex*, *pellex*, *podex*, *pumex*, *vertex*, *remex*, quod facit *remigis*. Excipe *halex halecis*, *vervex vervecis*. *Vibex*, non recte ſcribitur, ſed *Vibix*, *vibicis*. Græca *Hipponax* & *Aſtyanax* faciunt, *Hipponactis*, *Aſtyanactis*.

Fæmineum IS non creſcens.] Id eſt, omnia nomina fæminina in *is*, finita non creſcentia in genitivo, faciunt accuſativum in *em* aut *im*, ut *Ovis*, *ovem* vel *ovim*. Sic *Peſtis*, *meſſis*, *bilis*, *vallis*, *veſtis*, *febris*, *clavis*, *turris*, *reſtis*, *ſementis*, *puppis*, *navis*, *ſecuris*, *partis* priſcum *partim* & *partem*, ut *lentis lentim* & *lentem*.

Græca in IS.] Ut *poëſis*, *hæreſis*, *geneſis*, *ſyntaxis*, *metropolis*, *Alexis*, *Paris*, *Tibris*, *Iris*.

Sextus E vult ſemper] Regula quidem talis eſt, ſed veteres tamen promiſcue in *e* & *i* ablativum æque ac dativum terminabant. Dativi exempla ſunt Ovid. Faſt. lib. 6. extremo: *In qua par facies nobilitate fuit.* Lucil. *Eſuriente leoni ex ore exſculpere prædam.* Propert. *Et quoſcumque meo feciſti nomine verſus*, pro, *nomini meo*, id eſt, *mihi*. Idem: *Cum temere anguineo creditur ore manus.* Virg. *nec ſoſpite dirum Optabis nato funus pater.* Ubi Servius: *Soſpite pro ſoſpiti*, qui etiam, *Alite* dativum putat apud Hor. *Scriberis Vario Mæonii criminis alite.* Jam in ablativo Plaut. Lucr. & Varro dicunt *parti*, pro, *parte*. Cato, *Segeti* pro *ſegete*. Virgilius & Perſius *capiti*, pro, *capite*. Cato, *fini*, pro, *fine*. Lucret. & Cicero *colli* & *orbi*, pro, *colle* & *orbe*. Ovidius, Lucretius, & Catullus *Mare*, pro, *mari*. Ovidius *Fonte perenne*, pro, *perenni*: *Porca bimeſtre*, pro, *bimeſtri*: *Sagitta cæleſte*, pro, *cæleſti*. Lucanus *Natale*, pro, *natali*. Varro *Collo breve*, pro, *brevi*. Cicero *Ab homine Arpinate*. *Ex municipio Alectrinate*. Livius *In Capenate agro.* Sic in ablativo auctores indifferenter dicunt, *Carthagini* & *Carthagine*, *ruri* & *rure*, *luci* & *luce*, *mani* & *mane*, *veſperi* & *veſpere*, *tempori* & *tempore*, *bili* & *bile*.

Imber

Imber utque adjectiva.] Ut *Imber, imbre* vel *imbri*. Sic *Octo-ber*, *December*. Adjectiva ut *facilis*, *cœleſtis*, *natalis*, *perennis*, *prudens*, *diligens*, &c. Similiter ablativo in *e* & *i* deſinunt. Sic *Vigil* & *pugil*, *victrix*, *genitrix*, *meretrix*, *ſuppellex ſuppelle-ctile* & *ſuppellectili*.

AL, *AR*, *E*, *neutrum I dat.*] Ut *Animal animali*, *pul-vinar pulvinari*, *monile monili*.

Sic IM aut IN dantia quarto.] Quæ in accuſativo habent *im* vel *in*, eadem in ablativo habent *i*. ut *Poeſim*, *Poeſi*: *Syn-taxin*, *Syntaxi*: *Alexin*, *Alexi*.

ES recto & quarto.] Nomina tertiæ declinationis habent nominativum & accuſativum pluralem in *es*, ut *Sermones*, *laudes*, *homines*, *milites*. Neutra in *a*, & in *ia*, ſi ablati-vus eorum ſingularis deſinat in *i*, ut *Corpora*, *pecora*, *facilia*, *cœleſtia*. Comparativa tamen neutra in *a* tantum deſinunt, ut *meliora*, *majora*. Sic *vetera* & *plura*, etſi antiqui *pluria* dixerunt.

UM patrius.] Genitivus pluralis in *um* exit, ut *hominum*. Veteres tamen etiam *hominium* dicebant, *civitatium*, *meretri-cium*, *carnificium*.

ES, *IS*, *non creſcens.*] Ut *Cædes cædium*. Sic *proles*, *moles*, *labes*, *clades*, *nubes*, *ſedes*, *ovis*, *veſtis*, *vallis*, *canalis*.

Sed monoſyllaba IUM.] Ut *As*, *æs*, *ars*, *arx*, *bes*, *car*, *calx*, *cor*, *cos*, *crux*, *crus*, *daps*, *dens*, *dis*, *dos*, *falx*, *fax*, *fæx*, *faux*, *fons*, *frons*, *glans*, *glis*, *glos*, *gens*, *gryps*, *jus*, *lar*, *lanx*, *lens*, *lis*, *mas*, *mens*, *merx*, *mons*, *mus*, *nex*, *nix*, *nox*, *os*, *pax*, *pars*, *par*, *præs*, *plebs*, *pix*, *pons*, *puls*, *plus*, *pus*, *ros*, *rus*, *ſal*, *ſæps*, *ſcobs*, *ſtirps*, *ſtrix*, *ſors*, *trabs*, *trux*, *vas*, *urbs*. Iſta genitivum plu-ralem habent in *ium*, de Grammaticorum quidem ſententia, nec enim omnia apud auctores inveniuntur.

ATIS mage neutra Pelaſga.] *Poëma* in dativo & ablativo plurali facit *poëmatis*.

Tres Caſus Græcos.] Dicunt Poëtæ in genitivo, *Pallados* à *Pallas*, in accuſativo, *Hectora* ab *Hector*, & *Troas* à *Tros*.

Digitized by Google

Quarta Declinatio.

Quarta dat US.] Terminationes quartæ declinationis ſunt *us*, & *u* indeclinabile: nam illud obſoletum eſt, quod Cicero in Arato dixit *genus* in genitivo a *genu*, & Lucanus *Cornus* à *cornu*.

Quinta Declinatio.

ES olim patrius.] Veteres in genitivo dicebant *dies* & *die* & *dii*:in dativo *die* & *dii*:in ablativo etiam *diu*.Hinc. *Diu noctuque*; nam *noctu* eſſe ablativum, ſicut *lucu*, pro *luce*, apparet ex hoc Ennii: *Hac noctu filo pendebit Hetruria tota*: & Quadrigarii: *Senatus de noctu convenire, noctu multa domum dimitti.* Priſcianus lib. 8. *Veteres frequentiſſime inveniuntur ſimilem ablativo protuliſſe in hac declinatione tam genitivum, quam dativum, ut* Salluſt. *Dubitavit acie pars*, pro *aciei*. Virgil. *Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas*, pro *diei*. Ovidius quoque *fide*, pro *fidei* poſuit 6. Metam. *Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit.* Cic. pro S. Roſcio, *pernicii* dixit, a *pernicies*. Pacuvius, *progenii* a *progenies*. Virgil. & Cælius hiſtoricus, Chariſio teſte, *dii* a *dies*. Plautus in Mercatoris prolog. *Amatores, qui aut nocti, aut dii, aut ſoli, aut lunæ miſerias narrant ſuas.* Ita legit Servius, qui etiam *fames*, *famii* veteribus dictum teſtatur. Varro ſcilicet genitivo *fami* dixit, teſte Chariſio, in dativo ſimiliter Plautus Stich. act. 2. ſc. 1

ANNOTATIONES IN SYNTAXIN.

PRimum omnium ad rem pertinere & ex uſu diſcentium fore arbitror, ut Magiſter de *Genere* Syntaxeωs noſtræ, qualis ſcilicet illa ſit, & quid ab aliorum præceptionibus ea interſit, tum de *Uſu* ejus breviter admoneatur.

Quod ad aliorum de Syntaxi præceptiones attinet, res in propatulo poſita vociferatur, regulas & nimis multas eſſe, & confuſas, nec certis generibus diſtinctas, nullo ſcilicet *Concordiæ* & *Rectionis* diſcrimine: quodque multo majoris eſt incommodi, tot *exceptionibus*, *appendicibus* & *obſervationibus* oneratas, ut diſcentem ſi minus ad inſaniam, ad deſperationem quidem certe poſſint redigere. Huc accedit, quod cum Philoſophi judicio limantur, non niſi pauciſſimæ veræ inveniuntur. Verbi gratia de nominibus adjectivis, itemque de verbis genitivum regentibus complures traduntur regulæ, quas omnes falſiſſimas eſſe ex noſtra Syntaxi dicitur, quia ſcilicet genitivus tam in Græca, quam in Latina lingua a ſolo nomine ſubſtantivo, vel a Græca præpoſitione ἐκ, præterea vero a nulla orationis parte regitur. Similiter multæ ab aliis afferuntur regulæ de verbis & nominibus dativum adſciſcentibus: quod contra noſtra hæc Syntaxis a nulla prorſus orationis parte eum caſum regi docet. Non paucæ etiam ſunt aliorum regulæ de nominibus & verbis accuſativum vel ablativum regentibus, ſed omnes falſiſſimæ, demta una illa de verbis activis, quæ accuſativum adſciſcunt. Cæterum & accuſativum & ablativum perpetuo a præpoſitione regi, noſtra Syntaxis facit planiſſimum: ex qua etiam

etiam diluceſcit, quam ridicule delirarint, imo tota via erraverint vel doctiſſimi Grammaticorum, qui omnes caſus ab adverbiis regi docuerunt. Omnes igitur, quotquot jam inde a ſecundo bello Punico ad hanc uſque diem Latinæ conſtructionis præcepta didicerunt (unam *Franciſci Sanctii* Syntaxin excipio, quamvis ea nec perfecta, nec ſatis ordinata, adhæc autem ſuboſcura ſit) labore ſe ipſi improbiſſimo eoque vano & irrito confecerunt, nec quiſquam eorum exſtitit, ne Cicero quidem ipſe, aut Varro, aut Quintilianus, qui plerorumque quæ Grammatice dixiſſet aut ſcripſiſſet, certam roganti rationem poſſet reddere, neque aut inepta, aut flagitioſa aut palam falſa reſpondendo ludibrium eruditis deberet: quod ego minime vereor, ne cui audacius, quam verius, inſimulare judicer, qui *Paradoxa* noſtra *literaria* cognoſcere dignum habuerit.

Noſtra Syntaxis contra hæc omnia regulas habet numero pauciſſimas: Nam de *Nomine*, *Verbo* & *Participio*, quicquid dici poteſt, duodeviginti regulis complexi ſumus, quas bonæ memoriæ & jam judicii nonnullius adoleſcens vel una die edidicerit. Deinde eas, quæ *Concordiæ* inſerviunt, ab aliis, quæ *caſuum rectionem* dirigunt, diſtinximus: qua quidem re hoc præſtamus, ut regulæ minori negotio intelligi ac memoriæ mandari poſſint. Ubi tamen Lectorem velim monitum, *Concordiam* aliam *naturæ* eſſe, cum ſcilicet duæ res in aliqua tertia conveniunt, cui proprie demum *Concordiæ* vel *Convenientiæ* appellatio debetur: Aliam *Arbitrii*, cum duo quædam nihil habent tertium, in quo conſentiant, uſu tamen hominum conjungi ſolent, cujuſmodi eſt adverbii *utinam* concordia cum verbis ſecundorum temporum: quæ minus proprie *Concordia* dicitur. Adhæc ita regulas formavimus, ut non modo *nullam* patiantur *exceptionem* (id quod omnibus inconceſſum adhuc ſive impoſſibile viſum eſt) ſed etiam vera, quæ regulis alioquin minime ſerviunt, & ad *Irregularem Syntaxin*, ſive *Figuras* pertinent, ſub ſe comprehendant. In quo non doctrinæ, ſed prudentiæ methodum cuſtodivimus, diſcentium compendio ſervientes. Hoc quippe lucri inde facient, quod labore vel falſæ conſtructionis, vel *Ellipſeωs* regulas ediſcendi levantur. Qui

 enim

enim (exempli gratia) primam hanc noſtræ Syntaxis regulam didicit: *Nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum cum adjectivo conſentit*: is nihil neceſſe habet ea ediſcere, quæ de *Ellipſi* nominis ſubſtantivi, deque falſa gerundorum & participiorum rectione tradimus, ſed ſatis erit, ſi ea ſæpius relegat, probeque intelligat. Similiter cognita quinta noſtra regula, qua docetur: *Omnem genitivum a nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regi*, eum nihil attinet in memoriæ mandandis vel *Ellipſibus* nominis ſubſtantivi, vel regulis de falſa verbi ſubſtantivi rectione, deque adverbiis genitivum regentibus operam occupare. Tandem *Fundamenta* majoris partis Syntaxeos duodecim aliquibus *Maximis* ſive *Regulis* complexi ſumus, quas qui didicerit, multo minore negotio tam falſas, quam veras regulas cũ veritatis & falſitatis earum cauſis intelliget, neque ſemel perceptas facile memoria ſua delabi aut effluere ſibi ſentiet. Harum aliæ ad orationem, aliæ ad orationis partes, *Nomen* puta & *Verbum* pertinent. Prioris generis duæ ſunt: una: *Omnis affirmatio & negatio nomine & verbo conſtat*, quia nimirum *affirmatio* eſt oratio, in qua alterum de altero affirmatur: *negatio*, in qua negatur. Illud, de quo alterum affirmatur aut negatur *Nomen* eſt: *Verbum* vero, quod de altero affirmatur aut negatur. Itaque cum quando dicitur *pluit*, aliquid affirmari certum ſit, aliquid neceſſe eſt, de quo illud *pluit* affirmetur. Hinc regula Syntaxeos enaſcitur: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum, ſecum in numero conſentientem.* Si quis ergo dicat, *pluvia pluit*, erit *Syntaxis regularis*, qua ſcilicet regula modo tradita cuſtoditur. Sed ſi dicat, *pluit*, erit *Syntaxis irregularis* ſeu *figurata*, in qua per figuram *Ellipſin* nomen, verbi ſuppoſitum, ſupprimitur, adeoque ſubaudiri debet. Fecimus igitur regulam in Syntaxi noſtra, quæ magis Philoſophica eſſet quam Grammatica, & ſub ſe figuram quoque comprehenderet hoc modo: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, ſecum in numero conſentientem.*

Altera ad orationem pertinens *Maxima* eſt: *Præter nomen & verbum ſunt certæ particulæ quibus & illæ duæ, & aliæ minores orationis partes, velut nervis colligantur, variis ſignifica-*

ſicationibus aſſignatæ, quæ cum exprimuntur Regularis, cum ſubaudiuntur, figurata eſt Syntaxis. Exempli cauſa. Præpoſitionum aliarum uſus eſt in ſignificando *loco, a quo, in quo,* & *ad quem*: aliarum in ſignificando *tempore, ante quod, in quo, circa quod,* & *poſt quod*: aliarum in *cauſa* vel *efficiente*, vel *impellente*, vel *adminiſtra* ſive *inſtrumentali* (quo & *modus* pertinet) vel *inficiente* ſeu *permittente*, vel *materiali*, vel *finali*: aliarum in *parte certa*: aliarum in *adjuncto* vel *comitatu*: aliarum in *objecto*: aliarum in *comparatione*: aliarum in *pretio*: aliarum in *menſura*, id quod ex illis intelligi poteſt exemplis, quibus præpoſitionum *Ellipſes* in Syntaxi demonſtravimus. Similiter reliquarum particularum, id eſt, conjunctionum & adverbiorum, aliæ *copulationem partium orationis* ſignificant, aliæ *disjunctionem*, aliæ *conditionem*, aliæ *conceſſionem*, aliæ *adverſationem*, aliæ *comparationem*, aliæ *ſimilitudinem*, aliæ *relationem*, aut *cauſam*, aliæ *tempus*, aliæ, *votum* & *deſiderium*, velut in earum particularum *Ellipſibus* diſtincte exempla ſingularum afferendo planum fecimus. Cum ergo in hac oratione, *Gladio percuſſus*, manifeſtum ſit *inſtrumentum* ſignificari: jam ſua ſponte quivis intelligit, præpoſitionem aliquam in ea deſiderari, quæ ſignificando inſtrumento ſit deſtinata, ut eſt *ab* & *cum*. Ita in hoc Virgiliano, *Devenere locos lætos*, motum ad locum ſignificari conſtat. Deeſt ergo præpoſitio tali motui ſignificando inventa, ut eſt *ad* vel *in*. In hoc autem Terentiano, *Hac non ſucceſſit, alia aggrediemur via*, poſteriorem orationis partem inferri ex priore cuivis apparet, adeoque particulam aliquam *illativam* ſubaudiri neceſſe eſt, quales ſunt *ergo, igitur, itaque*. Hoc Magiſter legendis exemplis, quibus præpoſitionum, conjunctionum, & adverbiorum *Ellipſes* declaravimus, cum ipſe facillime intelliget, tum diſcipulis explicare poterit, quos etiam ea memoriæ mandare priuſquam ad reliquam Syntaxin admittantur, minime ab re futurum videtur.

Jam *Maximæ* ad nomen pertinentes, aliæ de *Nominum formis* ſeu *ſpeciebus* agunt, aliæ de *caſibus*. Prioris generis tres ſunt. Prima: *Omne nomen adjectivum habet ſuum ſubſtantivum.* Sunt enim iſta ex eorum genere, quæ πρός τι,

ad aliquid ſeu *relata* perhibentur, *& quomodo Dominus eſt ſervi dominus*, item adjectivum eſt ſubſtantivi adjectivum, ſive quod ſubſtantivo adjungitur. In quacunque ergo oratione nomen adjectivum invenitur, in ea ſubſtantivum cum adjectivo conſentiens ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum ſit oportet. Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis Regularis*: Si autem ſit ſuppreſſum ac ſubaudiendum, *Syntaxis* erit *Irregularis* ſeu *Figurata*. Hujus regulæ probe intellectæ longe maximus eſt uſus. Ex ea enim de *Participiorum concordia*, deque *falſa* cum *Participiorum*, tum *Gerundorum rectione* facillime judicari poteſt. In auctorum quoque lectione minimum difficultatis legentibus objicietur, ſi exempla *Ellipſeos* adjectivorum prius ſibi familiariſſima reddiderint. Ea igitur pueris Magiſter multum ac ſæpe prælegere, tum ex iis auctorum verbis, quæ *Minerva* noſtra recitat, magis explanare meminerit. Secunda: *Omne nomen Relativum habet ſuum nomen antecedens, quod refert.* Ut *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit.* In hac oratione nomen relativum *qui*, refert ſive repetit nomen antecedens, *ſapientem*. Itaque in hoc Horatiano, *Sunt quos arma juvant*, neceſſe eſt ſuppreſſum fuiſſe ac ſubaudiri nomen *homines*, quod a relativo *quos* refertur. Eſt ergo, *Figurata Syntaxis*. Tertia: *Omne nomen Comparatum habet ſuum nomen poſitivum, cum quo comparetur*. Cujus regulæ, ut & ſuperioris proxime ratio ex Philoſophorum doctrina de relatione pendet: neque tamen neceſſe eſt, ut poſitivum ſit conjugatum comparati nominis, cum ſatis ſit id quovis modo in comparatione intelligi, ut cum dico: *Viſus eſt mibi triſtior*, ſubaudis nomen poſitivum, *æquo, juſto* aut *ſolito*, quaſi ſit, *Triſtior præ illo triſti, qui ex æquo, juſto, aut ſolito triſtis eſt.* Virgil. *Ocyus incubuere omnes*, ſubaudi, *dicto*, ſicut alibi: *Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat.* Nempe, *Dictum ejus non tam citum eſt, quam cita eſt æquoris placatio.*

De nominum caſibus quatuor ſunt *Maximæ*. Prima: *Omnis nominativus eſt verbi finiti aut ſuppoſitum modo, aut ſimul appoſitum & ſuppoſitum, ſive illud verbum ſit expreſſum, ſive ſuppreſſum.* Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis regularis*: ſin ſuppreſſum, *Irregularis*, & vel *Ellipſis*, vel *Zeugma*.

Ratio

Ratio hujus regulæ ex prima pendet, quia ſcilicet omnis oratio ex nomine & verbo conſtat. In hoc ergo Virgilii, *En Priamus*, quia aliquid affirmatur, neceſſe eſt verbum finitum ſubaudiri, nempe, *adeſt*. Atque hæc *Ellipſis* eſt. Sed in iſto Horatii, O *noctes cœnæque Deum, quibus ipſe meique veſcor*: nominativus *mei* eſt ſuppoſitum verbi, *veſcuntur*, quod ſubauditur, quæ figura *Zeugma* dicitur. In hoc, *Deus eſt animus*, duorum nominativorum alter eſt ſuppoſitum, alter appoſitum. Secunda. *Omnis genitivus Latina conſtructione a nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo, Græca vero etiam a præpoſitione ἐκ expreſſa aut ſuppreſſa regitur.* Latinæ conſtructionis hæc eſt ratio, quia genitivus perpetuo poſſeſſorem ſignificat, ſive active, ſive paſſive capiatur, ut *Pelias Achillis vulnere tardus eſt*, hoc eſt, *vulnere quod Achilles fecit*: *Paris Achillis vulnere lætatur*, id eſt, *vulnere quod ipſe Achilli fecit.* Utrobique autem *Achilles* eſt velut poſſeſſor, ſive is, cujus res eſt. Jam *Poſſeſſor* & *res poſſeſſa* ſunt nomina relata, quorum alterum ſine altero non poteſt intelligi. Itaque cum audis, *Regis eſt debellare ſuperbos*, neceſſario ſubaudis nomen ſubſtantivum, velut *rem a rege poſſeſſam*, quod eſt, *Munus, officium, opus, res, negotium.* Sic *moris eſt*, ſubaudis, *res. Romæ vivit*, ſubaudis, *in loco. Domi eſt*, ſubaudis *in ædibus. Accuſatus furti*, ſubaudis, *crimine. Miſeret me tui*, ſubaudis, *miſeratio. Pudet me facti*, ſubaudis, *pudor. Omnium primus. Græcorum optimus*, ſubaudi, *ex numero. Integer vitæ, ſceleris purus, juris peritus, cupidus vini, vir cæterarum rerum minime malus*, ſubaudis, *cauſa*: eſt autem *vini cauſa, cæterarum rerum cauſa*, idem ac ſi dicas, *quod ad vinum, quod ad cæteras res attinet*, ubi ſignificatur cauſa non efficiens, ſed inficiens, ſive permittens, quæ quoque præpoſitione *per* ſignificari ſolet, ut in hoc Cic. *Nunquam per Antonium quietus fui. Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro. Per me vel ſtertas licet.* Plaut. *Tu ægrota ſi lubet per me ætatem. Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet. Meam filiam hanc eſſe oportet.* G R. *Sit per me quidem.* Eodem ſenſu Plaut. Trin. *Dum ne ille ſis, quem te eſſe nolo, ſis mea cauſa quidlibet.* Epid. *Dum ſine me quæras, quæras mea cauſa vel in medio mari.* Rud. *Mea quidem cauſa ſalvus ſis licet.* Obſervandum porro eſt etiam

adjectiva nomina ex participiis facta genitivum regere, quoniam ſubſtantivorum vim habent, ſive δυνάμει, non φωνῇ ſubſtantiva ſunt. Nam *Amans uxoris*, *appetens alieni*, nihil eſt aliud, quam *amator uxoris*, *appetitor alieni.* Scholaſtici dicerent eſſe ſubſtantiva virtualia, non formalia. Cur vero Græca Syntaxi genitivus ab ἐκ regatur, nulla reddi poteſt ratio, niſi quod Græcum idioma ſic ferat, quemadmodum Latino idiotiſmo ſeu propria conſuetudine ablativum a præpoſitione *de* regi videmus, quoniam ſcilicet linguæ conditoribus ita viſum fuit. Solent autem Græci præpoſitionem ἐκ per *Ellipſin* majorem partem ſupprimere, quam eorum conſuetudinem imitantes Latini dicunt: *Implentur veteris Bacchi. Plenus vini. Participare aliquem ſui conſilii. Abſtine irarum. Deſine querelarum. Egere medici. Laſſus maris*, &c. Vitruvius magis etiam græciſſat, Latinis præpoſitionibus *ex* & *in* genitivum addendo, ut lib. 1. cap. 2. *Quantitas eſt modulorum ex ipſius operis ſumtio*, pro, *ex ipſo opere.* Et mox cap. 4. *Piſcium naturæ plurimum ex aëris & terreni ſunt compoſitæ*, pro, *ex aëre & terreno.* Et cap. 8. *Cum ergo iis rationibus erit ſalubritatis in mœnium collocandorum explicatio*, pro, *in mœnibus collocandis.* Et lib. 3. cap. 2. *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit*, pro, *ex imbribus.* Et lib. 8. cap. ult. *Deſcriptio ex duodecim cœleſtium ſignorum ſic figurata*, pro, *ex duodecim cœleſtibus ſignis.* Sed Vitruvium ut mechanicum ac de plebe hominem puritatis linguæ ſtudioſus nihil morari volet. Cæterum de genitivi uſu minime ab re fuerit monere, eo alias ſignificari *cauſam*, ut *Oratio Ciceronis*, cujus *auctor eſt Cicero. Nummus argenti*, cujus *materia eſt argentum. Talentum dotis*, quod *in dotem datur. Habet quinquaginta talenta vectigalis*, quæ *ex vectigali ad eum redeunt*: alias *Subjectum* ſive recipiens, ſive occupans, quod Logici *Objectum* vocant, ut *Pudor patris*, quod ſubjective ſignificat *pudorem*, *quo pater afficitur*; objective, *quem pater incutit. Metus hoſtis*, quo vel *metuit*, vel *metuitur. Parvi filii deſiderium mei*, quo *filius me deſiderat. Officii deliberatio me cruciat*, qua *de officio delibero. Regis munus* vel *officium*: alias *Adjunctum*, ut *Homo magni ingenii*, id eſt, *cum magno ingenio* vel *ingenioſus. Homo multi cibi*, pro, *vorax. Pecus regis*, pro,

re-

regium. Aulam auri inveni, pro, *ollam in qua eſt aurum. Cadus vini*: alias *Totum*, ut *In ædibus domi. Conclavia mearum ædium*: alias *Partem* vel *ſpeciem*, ut *Res cibi*, pro, *cibus. Res voluptatum*, pro, *voluptates. Urbs Romæ*, pro, *Roma. Flos violæ*, pro, *viola. Flumen Rheni*, pro *Rhenus. Vitium arrogantiæ*, pro *arrogantia. Arbor fici*, pro *ficus. Præmia palmæ*, pro *palma quæ eſt præmium. Deliciæ pueri. Fruſtum pueri*, pro, *puer qui eſt deliciæ*, vel *fruſtum*. Virgil. *Hic tibi mortis erant metæ*, pro, *hic erat tibi mors meta*. Idem. *Corithi Tyrhena a ſede profectus*, pro, *ab urbe Coritho quæ ſedes ei erat*. Curtius: *Libri arborum capiunt literarum notas*, pro, *literas quæ ſunt notæ*. Propert. *Vel tibi Medorum pugnaces ire per hoſtes*, pro, *per Medos qui ſunt hoſtes*. Idem: *Jam negat Euphrates equitem poſt terga tueri Parthorum*, pro, *Parthos qui ſunt eques ſive equeſtris exercitus*. Livius: *Lucus frequenti ſilva & proceris abietis arboribus ſæptus*, pro, *abietibus*, *quæ ſunt arbores*. Tertia: *Omnis accuſativus a verbo activo expreſſo aut ſuppreſſo, vel a nomine ſubſtantivo verbali, vel a præpoſitione regitur*, ut *Tendimus iter in Latium. Æternas pœnas timendum eſt. Eo ſpectatum ludos*. Priorum ratio eſt, quia omne verbum activum ſignificat actionis ſive formam, ſive materiam, circa quam occupatur, hoc eſt, objectum, ſive effectum: quibus quidem ſignificandis quartus caſus fuit inventus. Poſtremum ab idiomate Latino pendet, quoniam ſcilicet linguæ effectoribus placuit præpoſitiones certi uſus ſignificationem habentes cum quarto caſu jungere. Verbi gratia placuit, ut in ſignificando *loco ad quem*, & *in tempore ante* & *circa quod*, certarum præpoſitionum accuſativo junctarum uſus eſſet, quæ quidem ſecundum regulas exprimuntur, per *Figuram* vero ſupprimuntur. Hinc fit, ut in *Pridie Calendas. Multos ab hinc annos*, ſubaudiatur *ante*: in *homo id ætatis*, *hoc noctis*, ſubaudiatur *ad* vel *circa*. Plura hujus rei exempla in Syntaxi de *præpoſitionum Ellipſi* videri poterunt, unde facile quivis intelligat, ubicunque inveniatur accuſativus, qui a verbo activo, aut a verbali nomine non regatur, eum neceſſario a præpoſitione per *Ellipſin* ſuppreſſa regi, ut *Albus dentes. Fractus membra. Cætera lætus. Alia*, pro, *alioqui. Proficiſcor Romam. Eo domum*, *rus. Docebo te artem*.

Muneris utilia. Hoc ſine te exorem, &c. In illo *Pœnas timendum eſt*: accuſativus *pœnas* regitur ab activo verbo *timere*, quod ſubauditur, ut in *Ellipſi verbi cognati* demonſtratum eſt. In hoc *Eo ſpectatum ludos*, duo ſunt accuſativi, quorum poſterior *ludos* regitur à nomine ſubſtantivo verbali *ſpectatum*, quod ipſum quoque accuſativi caſus eſt, & à præpoſitione *ad* ſuppreſſa regitur, de quo vide *Rectionem nominis verbalis*. Quarta. *Omnis ablativus à præpoſitione regitur.* Cujus regulæ ratio etiam ipſa ab idiomate Latino eorumque qui linguam condiderunt, inſtituto pendet. Itaque pro explorato haberi poteſt, ubicumque ablativus inveniatur, ibi præpoſitionem aliquam deſiderari per *Ellipſin*, cujus rei exempla in *præpoſitionum Ellipſibus* allata, facile cuivis fidem fecerint.

Poſtremo tres ſunt ad verbum pertinentes *Maximæ*. Prima. *Omne verbum accidentale* (id eſt, quod non ſit ſubſtantivum) *aut activum eſt, aut paſſivum, quorum illud ſemper accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit.* Hujus ratio eſt, quia inter agere & pati nihil eſt medium, omniſque motus aut actio eſt aut paſſio. *Neutra* ergo verba nihil ſunt, niſi indoctorum Grammaticorum commenta, qui non animadverterunt verborum activorum alia varios habere accuſativos, ut *Facere verba, fidem, finem, inſidias*: alia non niſi unicum eumque cognatum, ut *Vivere vitam, mori mortem, furere furorem, egere egeſtatem, currere curſum, ſedere ſeſſionem, ambulare ambulationem, ſervire ſervitutem, certare certamen.* Illis, quæ plures accuſativos regunt, neceſſe eſt certum ſemper accuſativum adjungere, quoniam aliter, quid agant, incertum erit. Sed his, quæ unum tantum regunt, inane, otioſum ac ſupervacuum fuerit accuſativum adjungi, quoniam nemini de eo dubium eſſe poteſt. Ubi tamen modum verborum illorum, quo agunt, exprimere volumus, recte & locupletium auctorum more convenienter dicemus: *Vivo vitam hilarem, mortuus eſt mortem lentam, furit graviſſimum furorem, eget acerrimam egeſtatem, currit curſum percelerem, ſedet ſeſſionem commodam, ambulat ambulationem ſolitam, ſervit ſervitutem publicam & laborioſiſſimam, certat anceps certamen.* Sed etiam prioris generis verba

verba non pauca ſic abſolute ſine accuſativis poni ſolent, quoniam ex quotidiano loquendi ſcribendique uſu ſatis ſcilicet noti erant, quorum exempla inter *Ellipſes* recenſuimus. Secunda: *Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominativum expreſſum aut ſuppreſſum, aut etiam verbo infinito, aut alia oratione commutatum.* Cujus rationem jam reddidimus, quoniam ſcilicet omnis oratio ex verbo & nomine conſtat. Itaque in *Amo*, *amas*, ſubaudiuntur nominativi ſuppoſiti *ego*, *tu*. In *Ajunt*, *ferunt*, ſubauditur nominativus *homines*. In *Curritur*, *ſedetur*, *ſtatur*, *vivitur*, *evenit*, deſiderantur nominativi *curſus*, *ſeſſio*, *ſtatus*, *vita*, *eventus*. In *Itur* ſubauditur *itio* vel *via*. Sic *Ningit*, *nix*: *Luceſcit*, *lux*: *Adveſperaſcit*, *veſpera*: *Pluit*, *pluvia*: *Miſeret*, *miſeratio*: *Tædet*, *tædium*: *Pudet*, *pudor*: *Piget*, *pigritia*: *Pœnitet*, *pœna*. *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt*, pro, *Urbs*, *quam urbem ſtatuo*, *eſt veſtra.* *Licet vobis eſſe beatis*, pro, *beatitudo vobis licet.* *Expedit eſſe divitem*, pro, *divitiæ expediunt.* *Deprendi miſerum eſt*, pro, *deprehenſio miſera res eſt.* *Moneri me non eſt neceſſe*, pro, *monitum mei non eſt neceſſe* vel *neceſſum* ſive *neceſſarium*: nam ſicut *imbecillus*, *a*, *um* & *imbecillis*, *imbecille*, ſimiliter, *neceſſus*, *a*, *um* & *neceſſis*, *neceſſe* priſcis in uſu fuit, pro, *neceſſarius*, *a*, *um*: quam rem ſi Famianus Strada cognoſcendis Grammaticis didiciſſet, ſolœciſmum illum vix in puero ferendum effugiſſet: *Nos monitore neceſſe non habemus.* Ratio certe & doctrina puerilis poſtulabat: *Moneri neceſſe non habemus.* Ubi *moneri* vim accuſativi habet, ſicut nominativi in hoc, *Moneri nos non eſt neceſſe.* Priſco more dici poterat: *Monitor nobis non eſt neceſſus*, vel *neceſſis.* *Monitorem non habemus neceſſum* vel *neceſſem.* In poſterum vero nullum Stradæ ejuſque ſimilibus, magnis illis literarum inſtitoribus, ſolœciſmi tam deformis erit periculum, ubi eos artis hujus noſtræ præcepta perdiſcere non piguerit. Donati in Terent. Eunuch. act. 5. ſc. 5. verba ſunt: *Neceſſe eſt nomen: nam neceſſus, neceſſis, & neceſſum lectum eſt.* Eugraphius in prolog. Heauton. *Neceſſe habeo ſilentium.* Tertia: *Omne verbum infinitum habet pro ſuppoſito accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum.* Ut *Volo me facere.* *Poſſum me fingere*, *Studet ſe placere*: vel per *figuram*: *Volo facere.* *Poſ-*

Poſſum fingere. Studet placere. Dixit ſe dare, vel, *ſe eſſe daturum*: vel per *Ellipſin*, *Dixit dare* & *dixit daturum eſſe. Videor me videre*, & per *Ellipſin*, *videor videre. Diceris te feciſſe*, vel per *Ellipſin*, *diceris feciſſe. Videtur eum nos odiſſe*, vel per *Ellipſin*, *videtur nos odiſſe*. Ratio hujus regulæ pendet ex idiomate Latino, quoniam ſcilicet hic ſuus Latinis mos eſt: nam Græcorum more dicendum eſt: *Diceris tu feciſſe*, *dicunt tu feciſſe*, *dicunt ille feciſſe*. Ita Græcanica & tranſmarina Syntaxis eſt in hoc Ovidii Faſt. 6. *Seu pius Æneas eripuiſſe ferunt*. Et in hoc Catulli, *Phaſelus ait fuiſſe navium celerrimus*, pro quo Latine, ſecundum regulam dixiſſet: *Ait fuiſſe ſe celerrimum*: ſecundum conſuetudinem vero per *Figuram*: *Ait fuiſſe celerrimum*. Hor. *Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratus*. Ita legit Chariſius, Catull. *Quin Diis iratis deſinis eſſe miſer*, pro, *te eſſe miſerum*, quomodo vetus Inſcriptio apud Briſſonium in formulis: *Quando me eſſe deſiero*. Plautus: *Viginti minas adoleſcens daturus dixit*, pro, *daturus eſſe*. Virgil. *Senſit medios delapſus in hoſtes*, ſubaudi, *eſſe*, quod Græco, non Latino more dictum eſt: ſicut *Multi dicuntur venturi eſſe*: nam ſecundum Latinæ artis regulam dicendum: *Multi dicuntur eos venturos eſſe*, *eos venire*, & per *Ellipſin* Latinam: *Multi dicuntur venire*, aut *venturos eſſe*. Perpetuo enim verbi infiniti ſuppoſitum eſt accuſativus, niſi verbum ſubſtantivi nominis vim habeat.

De Syntaxi Nominum Verbalium.

Victimam Sacerdotes mactatum eunt, pro, *Sacerdotes eunt viam ad mactatum victimam*, pro, *victimæ*. Lucret. *Hoſtia concideret mactatu mœſta parentis*. Accuſativus nempe *victimam*, regitur non ab *eunt*, ſed a *mactatum*. Non ergo Latine dices: *Victima mox mactatum iri videtur*, ſed, *victimam*, quoniam a *mactatum* regitur. Integra porro oratio ſecundum regulas talis eſt: *Videtur viam iri ad mactatum victimam*. Ubi *viam iri*, ponitur pro nominativo, quaſi eſſet: *Itio* ſeu *profectio ad mactationem victimæ videtur*: ſicut, *Viam iſtam iri mitum eſt*, *cum ſit latronibus infeſta*. Ita Cato dixit:

dixit: *Contumeliam mihi factum itur*, non *contumelia*: nam integra oratio eſt: *Via itur ad factum contumeliam*, ſicut, *Ille it viam factum mihi contumeliam*: ubi perſpicuum eſt, *contumeliam* regi a *factum*, non ab *it*. Ita ſi quærenti *quid agitur?* reſpondeat quis: *Ligna cæſum itur*: quis non videat, *ligna* eſſe accuſativum, & regi a *cæſum*, perinde ac ſi dixiſſet; *Ligna cæſum eo*, pro, *eo viam ad cæſum ligna*. Porro *ire viam*, ſive *ire iter*, metaphorice dicitur pro *conari*, ſicut & *viam affectare* uſurpatur, & *tendere* aut *intendere viam* ſive *iter*. Lucret. *Quot facere intendunt, nec adhuc conata patrantur*, pro, *quod facere conantur*.

Admonitio Magiſtri de Concordia Nominis Adjectivi cum Subſtantivo, & Verbi cum Nomine.

Adjectiva nullum genus habere dixi. Itaque adjectivum in genere cum ſubſtantivo nomine convenire non poteſt. Illa quippe duo dicuntur convenire, quæ aliquid tertium commune habent. Itaque cum dicis *vir bonus*, non conveniunt iſta duo nomina in genere, cum *bonus* velut adjectivum nullum habeat genus, ſed tantum terminationem generi maſculino attributam. Poteſt ergo Magiſter, ſi ſic ei videatur, regulam de *nominum Concordia* in puerilis ætatis gratiam ſic formare: *Nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum cum adjectivo conſentit in numero, caſu & generis terminatione*. Ita *vinum forte* habent ejuſdem generis, neutri puta, terminationem. Ex verſibus enim de genere terminationis jam conſtitit, nomina in *um* eſſe generis neutri, ſimiliterque in *e*.

Dixi etiam, *Perſonam eſſe ſpecialem numeri verbalis differentiam*. Nomina ergo perſonam nullam habent, adeoque in perſona cum verbis convenire non poſſunt. Habent tamen aptitudinem ad perſonam, ut ei accommodari poſſint, & duobus quidem nominibus *ego* & *tu* exceptis, quorum illud primæ tantum, hoc ſecundæ perſonæ verbis aptum eſt, itemque relativis quibuſdam, ut jam ſexta *Concordiæ nomi-*

nominis regula monui, cætera nomina omnia tertiæ verborum perſonæ accommodantur. Itaque cum regula noſtra de *Concordia verbi finiti* dicit, *Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominativum*, intelligendum eſt, nominativum perſonæ verbi accommodabilem ſive habilem. Nam ſi dicas *ego docet*, convenit quidem verbum finitum cum nomine in numero, ſed nomen illud non eſt habile perſonæ verbi. Hac ergo de re Magiſter diſcipulos monere poterit.

De Syntaxi Præpoſitionum.

Præpoſitiones compoſitivas alias *Loquelares*, alias, *Significativas* feci. Priorum nulla eſt Syntaxis præter illam, quam aperte ferunt. Poſteriorum quis uſus ſit, jam exſequemur.

Abhinc.] Significat *tempus*, quaſi dicas, *ab hac die* (vel cum Cicerone *ex hac die*) *dies numerando*, ac promiſcue de præterito & futuro tempore uſurpatur. Cic. *Abhinc annis quindecim*, ubi ſubaudi præpoſitionem, *in*, a qua ablativus regitur. Idem: *Abhinc duos & viginti annos eſt mortuus*, ſubaudi præpoſitionem *ante*. Terent. *Abhinc triennium huc commigravit*. Plautus eodem ſenſu *hinc* uſurpat. Trucul. *Me nihilo magis reſpiciet, quam ſi hinc ducentos annos fuerim mortuus*, ſubaudi *ante*: ſimiliterque Turpil. Lindia: *Factum eſſe diem hinc quartum hodie*. Plautus Caſin. *Annos adhinc factum eſt ſexdecim, cum conſpicatus eſt puellam exponi*, pro quo dici poterat: *Annos eſt ſedecim cum conſpicatus eſt*: ſicut idem Aulul. *Hanc domum multos annos eſt cum poſſideo & colo*, pro, *ante multos abhinc annos factum eſt, cum poſſideo*, ſeu *quod poſſideo*: nam *quom* & *quod* indifferenter Plautus, Terentius & Cicero hac in re uſurpant, eo quod *quom* ſive *quem* aut *cum* ſit accuſativus omnibus generibus congruens, à *quis* omnium generum, velut in Paradigmata annotavi. Quia vero *quom* & *quod* adjectiva ſunt eaquē relata, nomen ſubſtantivum antecedens, quod referant, ſubaudiri neceſſe eſt. Tale vero nomen eſt *tempus*, aut etiam *negotium*, quod Latinis idem eſt quod *res*, Italis & Hiſpanis *coſa*, Germanis, Ding. Gallis *choſe*. Jam ſatis conſtat recte Latine dici, *Si eſt ut ille hanc domum poſſideat*,

pro,

pro, *ſi ita eſt negotium, ſi ita eſt res ut ille domum poſſideat.* Rectè quoque dicitur, *Quom vales, gaudeo,* & *Quod vales gaudeo*, pro, *ad quom*, ſive *ad quod negotium*, id eſt, *ad quod negotium quod attinet*: Senſus ergo eſt: *Quantum ad illud negotium attinet, ad quod vales, gaudeo. Quoniam eſt ut valeas, quoniam ita res eſt ut valeas, gaudeo.* Vis itaque Plautinorum verborum hoc modo explanabitur: *Negotium illud, ad quod ego hanc domum poſſideo, factum eſt abhinc ante multos annos.* Similis eſt alter Plauti locus in Perſa: *Nondum ſex menſes eſt quom leno huc commigravit*, pro, *nondum abhinc ante ſex menſes factum eſt negotium, cum huc migravit.* Sin quis *tempus* ſubaudire malit, ſenſus erit: *Nondum abhinc ante ſex menſes factum eſt tempus*, ſive *fuit tempus.* Indifferenter enim dicitur: *Factum eſt, tempus cum*, & *fuit tempus cum.* Ita *Tempus erit cum, tempus veniet cum, tempus fiet cum,* quod etiam ſubauditur, in *eſt cum, erit cum.* Cæterum *abhinc* de futuro uſurpat Pacuvius: *Seque ad ludos jam inde abhinc exerceant.* Cicero pro Roſcio Com. *Repromittis tu abhinc triennium Roſcio?* Ubi ſubauditur, *poſt.*

Admodum.] Cum *Modus* Latinis & quantitatem & qualitatem ſignificet, hinc fit, ut *admodum* alias idem ſignificet, quod *valde*, alias quod *propemodum, fere, quaſi, circiter.* Cicero: *Non admodum grandis natu.* Livius: *Exacto admodum menſe Februario.* Idem: *Sex millia hoſtium cæſa, quinque admodum Romanorum.* Idem: *Vehicula mille admodum capta.* Cicero: *Curio literarum nihil admodum ſciebat,* id eſt, *quaſi nihil.* Columella: *Admodum exigui pulveris ſubjicimus.* Ubi ſubauditur *rem*: nam *res pulveris*, eſt *pulvis.* Ita Varro: *Apponendum eſt bene olentium herbarum*: aut dictum putabimus, *ad pulveris modum*, ſicut *ad inſtar* dixit Serenus Septimius: cum *inſtar* ſit nomen ſubſtantivum effigiem vel ſimilitudinem ſignificans.

Antehac.] Significat *ante hæc facta* aut *tempora*: nam veteres, *hac*, pro *hæc* dicebant. Plaut. Aſin. *Ego illum antehac ſemper ſum hominem frugi ratus.* Idem Mil. *Ante hoc factum hunc ſum arbitratus ſemper ſervum peſſimum.*

Contraea.] Una voce dixerunt, ſicut *interea, præterea, poſtilla*, ubi ultima ſyllaba a poëtis producitur, ut unum ex

duo

duobus vocabulum factum appareat. Exſtat apud Cæſar. lib. 3. belli civilis, apud Livium & Cor. Nepotem ſæpius. Liv. 14. *Superbe ab Samnitibus legati prohibiti commercio ſunt: contraea benigne a Siculorum tyrannis adjuti*. Nepos Ageſil. *Nullum in eo ſignum libidinis, nullum luxuriæ: contraea plurima patientiæ atque abſtinentiæ*. Idem Epam. *Quod me Agamemnona æmulari putas, falleris: namque ille cum univerſa Græcia vix decem annis unam cepit urbem: ego contraea una urbe noſtra dieque uno totam Græciam liberavi*. Sic ibi lego, pro, *contra ex una*. Terentius, *Contra hæc*, *contra omnia*, *contra hæc omnia*, eodem ſenſu uſurpat.

Dehinc, *dein*, *deinde*.] *Dein* per *Apocopen*, pro *deinde* dictum eſt. *Inde* vero ſicut & *hinc*, motum a tempore aut loco ſignificat. Uſurpatur ergo *deinde*, pro *poſtea*, ratione præteriti & futuri temporis, tum pro *conſequenter*, ratione loci. Terent. *Accepit conditionem, dein quæſtum occipit*. Idem: *Factum eſſe non negat, & deinde facturum autumat*. Cicero: *An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more majorum? deinde (quod caput eſt) amico?* Idem uſus eſt præpoſitionis *dehinc*. Virgil. *Oſcula libavit natæ, dehinc talia fatur*. Plaut. *Si quidem ante mentitus ſit, nunc jam dehinc erit tibi verax*.

Derepente, *deſubito*.] Cicero: *Tu derepente irrupiſſes*. Plaut. *Si apud te eveniat deſubito prandium aut potatio*.

Deſuper.] Significat idem quod *de ſupero* aut *ſuperiore loco*, quomodo Plautus loquitur Amph. *Illuc ſurſum aſcendero, inde optime ſic ciſpellam virum. De ſupero faciam, ut ſit madidus*. Virgil. *His ego nigrantem commiſta grandine nimbum Deſuper infundam*. Lucretianum eſt: *Ex ſupero*.

Eloco, *extemplo*.] Significat, *ſtatim*, *e veſtigio*. Sed ex *eloco* fecerunt *ilico*. Et *Templum* pro quovis loco undique aperto dicebant. Uſum præpoſitionis hinc licet colligere. Plaut. Aſin. act. 1. Sc. 2. *At malo cum tuo: nam jam ex hoc loco ibo ego ad tres viros, veſtraque ibi nomina faxo erunt*. Et Trucul. act. 2. ſc. 4. *Ego iſti non munus mittam? Jam modo ex hoc loco jubebo ad iſtam quinque perferri minas*. Livius 36. *Alii extemplo agendum, alii differendum in veris principium cenſebant*. Plaut. Capt. *Ne tu me ignores, cum extemplo e* con-

conſpectu meo abſceſſeris. Vide mox in *exadverſum.*

Exante.] Livius lib. 45. *Supplicatio pro concione populo indicta eſt exante diem quinctum Idus Octobris*, id eſt, *ex illo die in diem quinctum, antequam dies quinctus finem haberet*: ſic enim intelligebant, cum dicerent, *Ante diem tertium, quartum, &c.*

Exadverſum.] Terent. Phor. *Modo vidi quandam virginem, ſuam lamentari matrem mortuam: ea ſita exadverſum*, id eſt, *mater mortua poſita erat e regione virginis.* Ibid. *Exadverſum ei loco tonſtrina erat quædam.* Ubi Donatus ait, pro *ei loco*, legi etiam *illico*. Nimirum ſcripſerat Terentius, *e loco.* Nepos Thraſyb. *Cecidit Critias, cum quo exadverſus Thraſybulus fortiſſime pugnarat.* Ita eſt in veteri codice optimo. Cic. 2. Divin. *Ara Ajo loquenti exadverſus eum locum conſecrata eſt.* Ubi duo illa verba, *eum locum*, ex gloſſa videntur irrepſiſſe: etſi apud Nepotem quoque in Themiſt. legimus: *Factum eſt, ut ab Arthemiſio diſcederent, & exadverſum Athenas apud Salamina claſſem ſuam conſtituerent.*

Examuſſim.] Significat *exacte, perfecte*, quaſi *ad amuſſim.* Plaut. Amph. *Næ iſta ædepol examuſſim eſt optima.* Et Moſt. *Ædes factæ examuſſim.* Et Menæc. *Ut hanc rem vobis examuſſim diſputem.*

Exhinc.] Lucret. lib. 3. citante Priſciano: *Anima cum animi vi percuſſa eſt, exhinc corpus propellit*, id eſt, *ſtatim, ex hoc loco.* Sueton. Tiber. *Poſt hæc comatam Galliam rexit. Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum.* Cicero ſimiliter *ex hac die*, de præterito & futuro uſurpat, pro quo vulgo barbare, *ex tunc* & *ex nunc*, quæ tamen ſunt facta, ut *exhinc, exinde, inante, exante, præquam.* Plautus de futuro, Perſ. act. 4. ſc. 3. *Bonus volo jam ex hoc die eſſe*, id eſt, *poſthac.*

Exin, exinde.] Virgil. *Quiſque ſuos patimur manes, exinde per altum Mittimur Elyſium.* Plaut. Pſeud. *Proinde ut quiſque fortuna utitur, exinde ſapere eum dicimus.* Et Truc. *Poſtquam alium reperit, qui plus daret, me exinde amovit loco.* Varro 1. ruſt. 20. *Alii aſellis, alii vaccis ac mulis utuntur, exinde ut pabuli facultas eſt*, pro *perinde ut.* Juſtin. *Populum eodem ornatu veſtiri jubet, quem morem veſtis exinde gens univerſa tenet*, pro, *inde ex eo tempore.* Macer Juriſc. *Annus exinde computandus eſt, ex quo ea annotatio publice innotuit.*

Digitized by Google

Extraquam.] Significat, *præterquam, niſi.* Cicer. *Addat exceptionem hanc, extraquam ſi quis reip. cauſa exercitum non tradiderit.* Livius: *Campanos omnes liberos eſſe juſſerunt, extraquam qui eorum aut ipſi aut parentes eorum apud hoſtes eſſent.*

Impræſentiarum.] Vix mihi perſuadere poſſum, quin vocem hanc a poſterioribus malefictam ſciolorum audacia in veterum libros inſediſſe credam. Legitur in Cornelio Nepote in vita Hannib. *Cum Scipione exhauſtis jam patriæ facultatibus cupivit impræſentiarum bellum componere, quo valentior poſtea congrederetur.*

Inante.] Cicero: *Cædem te optimatium contuliſſe inante diem quinctum Calendas Novembris*, pro, *in diem ante diem quinctum*, id eſt, *in eum diem, qui incideret antequam dies quinctus præteriſſet.* Propert. *Si quis vult fama tabulas anteire vetuſtas, Hic dominam exemplo ponat inante meam.*

Inibi.] Significat *ibidem*. Cicero: *Luxuries Annibalem Capuæ corripuit: ſuperbia nata inibi eſſe ex Campanorum faſtidio videtur.* Idem: *Quod ſperare debemus aut inibi eſſe, aut jam eſſe confectum.* Plaut. Perſ. *Marſupium habeat, inibi paulum præſidii.*

In loco.] *In loco*, ex quo factum *inlico* & *illico*, ſignificat *ſtatim, e veſtigio.* Dictys lib. 6. 12. *Acaſtus ubi præter ſpem ſe liberatum animadvertit, ſponte in loco cuncta regni Neoptolemo tradit.*

Inſuper.] Significat, *præterea*, vel *ſuper illa, quæ jam dicta ſunt.* Terent. *An pœnitebat flagitii, ni miſerum inſuper etiam patri indicares?* Livius: *Si hoc non ſatis eſt; inſuper pœnas expetite.* Idem: *Humus inſuper injiciebatur*, pro, *ſupra.* Virgilius cum ablativo ponit, *Inſuper his*, pro, *præter hæc, his amplius.* Lucretius cum accuſativo: *Inſuper alienos rogos exſtructos conſanguineorum cadavera locabant.* Ita & Cæſar: *Hanc inſuper contignationem tantum adſtruxerunt.*

Interea, interim, interibi.] Significat, *inter ea negotia, facta* vel *tempora*, id eſt, *per idem tempus quo aliquid aliud negotii peragitur.* Cicero: *Hæc dum Romæ geruntur, Quinctius interea*, &c. Terent. *Interea dum is venit, domi opperiamur.* Livius: *Inter agenda hæc*, pro, *interea*, ut videatur *Ellipſis* eſſe in voce *interea*, ſubaudiaturque *agenda negotia*, ſicut Plaut. Stich. *Inter illud negotium meis amicis curavi, ut cœna eſſet cocta.* Et Ciſtell. *Inter rem iſtam agendam heræ huic reſpondi, quod rogabat.*

bat. Idem Rudente. *Jam hic ero, tu interibi adorna, quod opus eſt*. Cicero. *Hoc interim ſpatio conclave illud concidit*. Uterque Seneca & uterque Quinctilianus *interim*, pro, *interdum, nonnunquam, aliquando* ponunt, ſed id degenerantis jam Latinitatis ſpecimen exiſtimari poteſt.

Interdiu.] Significat, *de die, interim dum dies eſt*. Plautus etiam *interdius* uſurpat. Cicero: *Noctu an interdiu*. Ridicule Quinctilianus lib. 1. extremo cap. 4. *Noctu & diu* adverbiis annumerat. Leguntur enim cum præpoſitionibus ablativum regentibus, & cum adjectivis ablativi caſus. Plaut. *Hac noctu ſomniavi*. Ennius: *Hac noctu filo pendebit Hetruria tota*. Terent. *Cras cum primo lucu*.

Interdum.] Significat, *aliquando, aliquo tempore*. Cicero: *Interdum, vel potius nimium ſæpe. Geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias*. Feſtus: *Interduatim & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum & interim*. Hinc. apud Plaut. Truc. act. 4. ſc. 4. ubi legitur: *Vale Phroneſium. PH. jam metuum oculum non vocas? DI. Id quoque interim ſutatim nomen commemorabitur*. Scribendum cenſeo: *Id quoque interduatim nomen commemorabitur*.

Perinde.] Significat, *ſimilitudinem*. Plaut. *Omnes res perinde ſunt, ut agas, ut eas magni facias*. Cicero: *Habes a patre munus mea quidem ſententia magnū, ſed perinde erit, ut acceperis*. Liv. 27. *Ut viſeret agros cultaq; ab incultis notaret, & perinde dominos laudaret caſtigaretque*. Saluſt. *Mithridates corpore ingenti, perinde armatus*.

Poſtea, poſthac, poſthinc, poſtibi, poſtilla, poſtinde, poſtmodo, poſtidea, poſtidem.] Significat, *poſt factum* vel *tempus aliquod*, vel *poſt tempora*, ſicut ſupra, *antehac*. Ovid. 1. Faſt. *Poſtea mirabar, quod non ſine litibus eſſet*. Ubi *a* breve arguit nomen eſſe. Uſus tamen talia fecit particulas, ex eoque *a*, ſæpius producitur. Plaut. Merc. *Neſcio quid meo animo eſt ægre: poſtea hac nocte, non quievi ſatis ex ſententia*, pro, *tum vero, præterea autem*. Idem Stich. *Dejiciam telas aranearum. GE. miſeræ algebunt poſtea*. Idem Curcul. *Eum qui vendidit mihi puellam, numquam poſtilla vidi*. Catul. *Nec ſibi poſtilla metuebant talia verba*. Cic. *Id ne umquam poſthac accidere poſſit, providendum eſt*. Virgil. *Poſthinc ad naves graditur ſocioſque reviſit*. Plaut. Mil. *Verberetur etiam, poſtibi amittendum*

 cenſeo:

cenſeo. Et Stich. *Nunc intro ibo & ſacrificabo, poſtibi jubebo nobis cœnam coqui.* Lucret. *In pedibus primum digitos liveſcere & ungues, Inde pedes & crura mori: poſtinde per artus Ire alios tractim gelidi veſtigia leti.* Livius: *Si Ardeates arbitrium Senatui permittant, fore ut poſtmodo gaudeant ſe ira moderatos.* Plaut. Ciſt. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent, poſtidea loci qui deliquit, vapulabit.* Idem Aul. act. 1. ſc. 2. *Nunc quo profectus ſum ibo, poſtidem domum.* Sic in optimis libris veteribus legitur. Varro lib. 8. de ling. Latina. *Verbis, quæ non ad rationem ſunt, oportet non uti. Sic enim obſoleſcent, ac poſtidem facilius corrigi poterunt.* Sic ibi lego, pro *poſtea idem.*

Præterea, præterhac.] Significat proprie, *præter* vel *ultra hæc, quæ jam dicta ſunt*, aut *præter*, ſive *poſt hæc tempora aut facta.* Cicero: *Eſt philoſophi nobilis filius, homo præterea feſtivus.* Idem: *Tibi uni concedo, præterea nemini.* Idem: *Non poſſumus hujus & præterea cujuſvis civitatis eſſe cives.* Salluſt. *Nunquam Hiſpanos præterea tale facinus facere auſos*, id eſt, *præterquam illo tempore.* Plaut. Rud. *Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.*

Præquam.] Significat idem quod in comparatione alicujus, ſi cum alio conferatur. Plaut Amph. *Parva res voluptatum eſt in vita, præquam quod moleſtum eſt.* Moſtell. *Jam minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus eſt.* Aulular. *Nemo ſine grandi malo, præquam res patitur, ſtuduit elegantiæ*, id eſt, *plus quam res familiaris patitur.*

Præterquam.] Terent. *Verbum ſi mihi unum præterquam quod te rogo faxis.* Cicero: *Nullas iis præterquam ad te dedi literas.* Livius: *Multitudo coaleſcere in populi unius corpus nullare, præterquam legibus poterat.* Cor. Celſus: *Aqua frigida infuſa præterquam capiti, etiam ſtomacho prodeſt*, pro, *non modo capiti.*

Præut] Significat idem, quod *præquam.* Plaut. Mil. *Nihil hoc quidem eſt, præut alia dicam, quæ tu numquam feceris.* Amph. *Perii. ME. parum etiam præut futurum eſt, prædicas.* Menæc. *Modeſtior nunc eſt præut dudum fuit.* Ibid. *Folia nunc cadunt præut, ſi triduum hic erimus, tum arbores in te cadent.* Turpil. Epiclero. *Præut ſolent, me curæ ſomno ſegregant*, id eſt, *plus ſolito.*

Proin, proinde.] Significat idem quod *ideo, propterea, itaque.* Uſurpantur etiam ad exprimendam ſimilitudinem, ſicut

perinde,

perinde. Terent. *Orationem ſperat inveniſſe ſe, quare differat: proin fac apud te ut ſis.* Cicero: *Proinde bono animo ſis.* Plaut. Amph. *Scio iſthæc facta proinde ut proloquor.* Pœnul. *Proinde habet hic orationem, quaſi ipſe ſit frugi bonæ.* Pſeud. *Proinde ut quiſque fortuna utitur, ita præcellit.* Petron. *Senex exercitati vultus, ſed cultu non proinde ſpecioſus.*

Pronuper.] Significat, *nuper admodum.* Plaut. Trin. *Quam ſponſionem pronuper tu exactus es.*

Propalam.] Plaut. Mil. *Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.* Idem Epid. *Minus jam ſum furtificus, quam antehac, rapio propalam.*

Propemodum.] Significat idem, quod *fere*, *pæne*. Terent. *Propemodum jam tibi habeo fidem.* Cicero: *Verba componere & propemodum dinumerare.*

Proporro.] Lucret. *Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt*, id eſt, *inſuper*, *porro*, *præterea*.

Propterea.] Terent. *Haud propterea te rogo, ut hoc proferam.*

Proquam, prout.] Significant *comparationem*. Lucret. *Igitur parviſſima corpora proquam, & leviſſima ſunt, ita mobilitata feruntur*, pro, *quanto minora & leviora ſunt, tanto etiam mobiliora*. Idem: *Nec ſatis eſt proquam largo ſe exæſtuat æſtu, unde queat tantum ſuboriri ac ſuppeditare.* Symmachus: *Non ſatis mihi videretur, proquam res poſtulat fungi debitum meum.* Cicero: *Tuas literas, prout res poſtulat, exſpecto.* Idem: *Prout facultates ejus ferebant.*

Protenus ſeu *protinus.*] Significat, *porro tenus*, continuate tam temporis, quam loci ratione. Virgil. de Sicilia Italiæ olim conjunctæ: *cum protinus utraque tellus una foret.* Idem: *Protinus aërii mellis cœleſtia dona exſequar.* Idem: *en ipſe capellas protenus æger ago.*

Subinde.] Significat, *deinde*, *paulo poſt*. Horat. *Si dicet recte, primum gaudere: ſubinde præceptum auriculis hoc inſtillare memento.* Petronius & poſteriores eo utuntur, pro *frequenter*, *identidem*, *per intervalla*.

Superquam.] Significat idem: quod *præterquam*. Livius 22. 3. *Primoribus ſuperquam quod diſſenſerant à conſilio, territis etiam duplici prodigio.*

AUCTUARIUM ANNOTATIONUM.

PArticipia orationis partem feci a Nomine & Verbo diverſam: qua in re plus opinioni Grammaticorum, quam veritati dediſſe me fateor. Vere enim nihil aliud participium eſt, quam verbale nomen, ſed quod alicujus verbi accidentis ſit particeps, qualia ſunt cum tempus, tum caſus rectio, tum denique ſtatus aut motus ſignificatio. Subſtantiva quippe verba ſtatum ſeu ſubſtantiam aut ſubſiſtentiam ſignificant, reliqua motum, id eſt, actionem aut paſſionem. Recte proinde nomina verbalia, id eſt, originem ſuam verbo debentia, vel a verbo derivata, trium generum fecerimus, ut eorum alia ſint *Expertia verbi*, cum quibus nullum verbi accidens communicatur, alia *Participia*, quæ aliquod verbi accidens participant, alia denique *Participialia*, quæ aliquid participii, etſi nihil verbi participant. Nominum participium alia caſus rectionem & ſignificationem motus de verbi natura participant, eaque vel ſubſtantiva, vel adjectiva. Subſtantiva ſive natura, ſive uſu tantum. Natura ſubſtantiva ſunt, *Tactio*, *curatio*, & *tactus*, *curatus* quartæ declinationis, *Motio*, *motus*, *momen*, *momentum*: cujus generis nomina cum actionem ſignificant, tum priſco more accuſativum, id eſt, verbi ſui caſum regunt. Dicebant enim, *Quid tibi me tactio eſt? Quid tibi hanc rem curatio eſt?* Retentum quoque fuit, *Venio ad ſpectatum ludos*, & per *Ellipſin*, *Venio ſpectatum ludos.* Uſu ſubſtantiva ſunt, quæ miſſo verbi ſui caſu nominis ſubſtantivi caſum, genitivum puta adſciſcunt, ut *Amans uxoris*, pro, *amator uxoris.* Adjectiva ſunt, *Vitabundus*, *lætabundus*, *ludibundus*, *moribundus*, quæ & actionis ſignificationem & accuſativi expreſſi aut ſuppreſſi rectionem cum verbis ſuis participant.

pant. Dicitur enim *vitabundus hoſtes*, in cæteris ſicut in *lætare lætitiam*, in *ludere ludum*, in *mori mortem*, ſubauditur. Alia participium nominum ſive participiorum cum tempus, tum ſignificationem ſive ſtatus, ſive motus a verbo ducunt. Nam *ens* & *futurus* ſubſtantiva ſunt: activa vero *amans* & *amaturus*: paſſiva denique *amatus*, *amandus*. Nonnulla terminatione paſſiva, ſignificatione autem activa, ut *Cautus*, *qui cavet*: *Juratus*, *qui juravit*: *Cænatus*, *qui cænavit*: *Pranſus*, *qui prandit*: *Obitus*, *qui obiit*: *Occaſus*, *qui occidit*. Participialia nomina vel originem cum participiis communem habent, vel terminationem. Prioris generis alia ſunt comparata nomina, ut *Amantior*, *doctior*, *comitatior*: alia compoſita, ut *Indecens*, *indiligens*, *indoctus*. Sic *Indicens* apud Terentium Adelph. *qui non dixit*, act. 3. ſc. 4. *Non me indicente hæc fiunt*. Et Cic. *Inſciente me diſceſſit*. Terminationem participiorum cum illis communem habentia, ſunt *Laureatus*, *ocreatus*, *criſtatus*, eorumque ſimilia. Verum enim cum iſta ſpinoſiora, quam ut tenera tironum ætas ea poſſit intelligentia comprehendere, Magiſtros de iis admoneri ſatis mihi viſum fuit.

Negotium idem ſignificare quod *res*, *opus*, *factum* (Græce χρῆμα, πρᾶγμα) & in adjectivis pleriſque neutralibus ſubaudiri, ut ſit ex iis, quæ Logici *Tranſcendentia* vocant (tamquam *ens* & *aliquid*, quæ cum adjectiva ſint, in iis *negotium* ſuppreſſum intelligitur) etſi ſatis in *Minerva* planum factum eſt, non tamen ab re futurum videtur, pauculis hic demonſtrari. Cicero lib. 2. Ver. 4. *Fecerunt ut ego iſtum accuſarem*: *a quo mea longiſſime ratio voluntaſque abhorrebat*. Ubi notat Aſconius: *A quo*, *a qua re*, *a quo negotio*, *accuſationis ſcilicet*. Terent. Adel. act. 3. ſc. 4. *Utinam hoc ſit modo defunctum*. Ubi Donatus: *Hoc*, *id eſt*, *negotium*. Plaut. Caſ. act. 3. ſc. 5. *Timeo hoc negotium quid eſt*, pro eo quod aliter dicitur: *Timeo quid hoc ſit*. Sic pro eo, quod omnes dicimus, *Quid mali eſt*, Plautus dixit: *Quid mali negotii eſt*. Trin. act. 4. ſc. 2. *Viden' egeſtas quid negotii dat homini miſero mali?* Ubi in *quid* non minus ſubauditur *negotium*, ut plena oratio ſit: *Quid negotium mali negotii dat egeſtas homini miſero*. Eſt autem *negotium quid negotii* perinde dictum, ut *quæ res rei*

 ſive

ſive *rerum*, apud eundem Plaut. Men. act. 5. ſc. 2. *Summum Jovem deteſtor. S E. qua de re rerum omnium.* Terent. Heaut. act. 1. ſc. 1. *Tantumne ab tua re tibi eſt otii, aliena ut cures?* ſubaudi *negotia*, ut Horat. *Aliena negotia curo excuſſus propriis.* Cicer. 2. Philip. *Situm occiſus eſſet, cum tu illum ſtricto gladio inſecutus es, negotiumque tranſegiſſes, niſi ille ſe ſub ſcalas conjeciſſet, hiſque oppilatis impetum tuum compreſſiſſet*, id eſt, *rem confeciſſes.* Idem: *Magnum negotium eſt navigare.* Ubi per *Ellipſin*, *negotium* omitti poterat, ſicut apud eundem: *Quos enumerare magnum eſt, ita ſunt multi. Magnum eſt iiſdem uti ſacris.* Ergo ſimiliter in *multum eſt*, *parum eſt*, *nimium*, *plus*, *tantum*, *quantum*, ſubauditur *negotium*: pro quo aliter *res* dici ſolet: Cic. *Experiar quidem, ſed magna res eſt*: Plaut. Amph. act. 2. ſc. 2. pro: *Parvum negotium voluptatum*, ſeu *parum voluptatum*, dixit *Parva res voluptatum eſt in vita.* Idem ſæpe pro, *Ita opus*, ſeu *uſus eſt*, alias, *ita negotium eſt*, alias, *ita res eſt*, dicere ſolet. Bacchid. act. 4. ſc. 4. *Cum amica ſua uterque accubitum eatis: ita negotium eſt.* Ibid. *Cur id exquiris? C H. res ita eſt, dici volo.* Menæc. act. 1. ſc. 1. *Quare patrem meum, ut veniat ad me, ita rem mihi eſſe dicito.* Mil. act. 2. ſc. 6. *Cito tranſcurre ad nos, ita negotium eſt.* Terent. Eun. act. 1. ſc. 2. *Sed ita res erat, faciendum fuit*, pro, *ita opus erat.* Similiter autem indifferenter dicitur, *Ut res nata eſt, ut negotium natum eſt*, pro *re* & pro *negotio.* Scipio Africanus apud Feſtum: *Ut negotium natum erat.* Plaut. Truc. *Ut rem natam video, accipiendum quod datur.* Idem Aul. *Pro re nitorem qui habent.* Lucret. *Quiſque ſuum pro re conſortem mœſtus humabat*: Dictys lib. 4. *Armati inſtructique pro negotio pugnam aggrediuntur*, id eſt, pro *re nata, ut res ferebat.* Sed & *factum*, pro *res* dicitur, ſæpeque ſubauditur. Plaut. Aſin. *Non te provideram, ita iracundia obſtitit oculis. M E. non mirum factum eſt.* Et Rud. *Haud miranda facta dicis, ſi Deos decepit & homines.* Et Men. *Mihi mira videntur te hic ſtare foris.* Et Pſeud. *Mira ſunt, ni Pſeudolus eſt.* Et Mil. *Ante hoc factum ſemper hunc ſum arbitratus ſervum nequiſſimum*, id eſt, *antehac*, quod ponitur pro *ante hæc*, ſubaudi *facta*, quod etiam in *poſtea*, *interea*, ſupprimitur. Eodem vero ſenſu dicitur, *Inter ea facta, inter ea negotia*, & *inter eam rem.* Plaut. Stich. *Inter*

illud

illud negotium curavi, ut cœna eſſet cocta. Et Ciſtel. *Inter rem iſtam huic reſpondi quod rogabat.* Rurſum Stich. act. 1. ſc. 1. *Nos ejus animum de noſtris factis noſcimus,* id eſt, *ex noſtris rebus.* Et. Merc. act. 5. ſc. 4. *Eamus intro, non utibilis hic locus factis tuis,* pro, *rebus tuis.* Et Moſt. a. 2. ſc. 1. *Miſerum eſt opus tum demum fodere puteum, ubi ſitis fauces tenet,* pro, *miſera res.* Propert. *Vincere cum Vejos poſſe laboris erat,* ſubaudi, *opus* ſeu *res,* ut Ovid. *Hic erit artis opus.*

De genere nominum in *ir* deſinentium, nullam feci regulam, cum de *hir, hiris,* quod volam manus ſignificat, cujus generis ſit, ſciri non poſſit: nuſquam enim legitur, niſi apud Cic. 2. de Fin. in Lucillii loco, & apud Chariſium lib. 1. ſed ſine adjectivo. *Vir* autem cum compoſitis *levir* & *trevir,* maſculinum eſſe conſtat ex ſignificatione, tum quia per *Apocopen* factum eſt, ex priſco *virus,* a quo fœmina *vira* dicebatur. Feſtus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti. Fœminas quas dicimus, antiqui Viras appellabant; unde adhuc permanent Virgines & Viragines.*

Pag. 123. ut docerem recte dici, *Neceſſe aliquid habeo,* oblitus fui addere hunc Senecæ patris locum 6. Controverſ. 3. *Sic a te alligatus eſt, ut neceſſe haberet, quod non expediebat*

DE
ORTHOEPEIA
SEU
RECTA LITERARUM
Latinarum pronunciatione.

VEram Latini ſermonis *Orthoepejam* explicare, nec multum habet utilitatis, & eſt vel doctiſſimis in omnique antiquitate verſatiſſimis inconceſſum. Jam ſcilicet unuſquiſque perſuaſum habet, ſuæ nationis homines optime, rectius quidem certe, quam aliarum, linguam Latinam pronunciare, nec ulla vel auctoritate, vel ratione adduci poteſt, ut eam pronunciandi rationem, cui jam adſuevit, mutare velit. Et qui peregrinas linguas earumque dialectos non didicere, ſunt ad judicium hac de re ferendum ineptiſſimi. Non longe abiero. Itali homines literam *H* pronunciare non poſſunt, adeoque literam non eſſe facile ſibi perſuadent: ex quo fit, ut non modo Hiſpanicum, Gallicum & Germanicum ſermonem ægre addiſcant, ſed neque Latinum epigramma Catulli in Arrium ſine juſto aliarum nationum irriſu legere poſſint. Sinenſes R non habent, ſed ejus loco L proferunt, quod contra fit a Japanis. Galli non poſſunt efferre Germanicum *Ch*, nec Germani Italorum *Gn* & *Gl*, quæ ſunt Hiſpanorum *Nn* & *Ll*. Accedit deinde, quod talis eſt ipſarum literarum, vocalium maxime & diphthongorum conditio, ut vivam hominis vocem requirant, nec ſcripto exponi poſſint. Sed potiſſima omnis hac in re difficultatis cauſa eſt interitus linguæ Latinæ: quæ quoniam abhinc mille annis amplius depravari cœpit, atque in uſu eſſe deſiit,

deſiit, Germaniæ populis Gothis, Francis, Burgundionibus, Suevis, Alanis, Vandalis & Langobardis ex ſua vernacula & ex vulgari Latina nova illa linguarum genera conflantibus, quibus Itali, Galli & Hiſpani hodie quoque utuntur, niſi quod multa Hiſpanicæ Arabes intulerunt: eo factum eſt, ut quæ literarum pronunciandi ratio apud Romanos fuerit, ne ſuſpicari quidem poſſimus. Hoc nemini non facillime probavero, qui ſciat, quam irritum capiat laborem, ſi quis hodie exoticas linguas ſine viva magiſtri voce diſcat. Ut enim Hiſpanus quiſpiam, aut Germanus, aut Gallus totum Boccacium & Petrarcham memoriæ mandarit, & Hetruſce elegantiſſime ſcribere didicerit, ſi tamen numquam Italum hominem loquentem audierit, nec alio præmonſtrante pronunciationem Italorum didicerit, certiſſimum eſt, vix decimam quamque vocem ejus ore prolatam ab Italis intellectum iri, adeoque nullum ei cum Italis ſermonis commercium eſſe poſſe. Itaque pro exploratiſſimo habeo, ſi Cicero in terris hodie exſiſtat, & non modo Gallos, Germanos aut Hiſpanos, ſed & illum ipſum florem illibatum Italiæ, Hetruſcam dico Sirena *Johannem Ciampolum* Latine loquentem audiat, fore ut ne unum quidem verbum ſatis percipiat: ſicut neque noſtrum quemquam declamante Cicerone plus, quam ſi Arabice peroraret, intellecturum arbitror. Ut autem hoc fiat planiſſimum, eademque opera complurium nationum homines errore ſuo liberentur, & quam ridicule ſibi linguæ Latinæ recte pronunciatæ palmam afferant, intelligere poſſint, diſtincte ac ſingulatim de iis, quæ rem explicatu adeo reddunt difficilem, ea in medium afferam, quæ inter legendum veteres ſcriptores, præcipueque Grammaticos, obſervavi, quæ quidem ad ſex omnino capita revocari poſſunt: Nam vel ad *Vocalium ſimplicium pronunciationem* pertinent, vel *Vocalium compoſitarum*, id eſt, *Diphthongorum* & *Triphthongorum*: vel *Conſonantium* cum *ſimplicium*, tum *duplicium*: vel ad *Accentum*; vel denique ad *Euphoniæ rationem*.

De Vocalibus Simplicibus.

A duplicem ſonum habere, vix quemquam tam illiteratum inveniri arbitror, quin ſua ſponte intelligat. In *Anna*, *Arra*, prius *a* perſpicue aliter ſonat, quam poſterius. Sed & tertium ejus ſonum fuiſſe, qui ad *o* propius accederet, ex Feſto diſcimus. Ait enim: *Fovii, qui nunc Fabii dicuntur*: & viciſſim *horreum, antiquis farreum*. Sic hodie in Germanis Veſtphali & Bavari, *Poter da mihi ponem*, pro, *pater panem*. Quartus ejuſdem ſonus affinis fuit Græco *η*, ſive zeta; quam literam vox ovium exprimit, quæ eſt *bee*, *bee*: ex quo Latinis prius *beelare*, poſt *balare*, ſicut Græcum *μήτηρ meeter*, Latini extulerunt *maater*, & ex *μὰ*, quo Græci ad jurantes utebantur, ut *μὰ τὸν ἀπόλλωνα*, fecerunt *me*, ut *Mecaſtor*, quod Donatus monet, Hec. act. 1. ſc. 2. Hinc ſuſpicari licet, in *facio* fuiſſe *a* pronunciatum more Bononienſium, ut ab *e*, in *feci*, minimum intereſſet.

E, ſimiliter duplici ſono effertur in *eſſe*, *peſte*: teſtaturque Victorinus aliter *e* longum, aliter breve ſonare. Tertius ejus ſonus apud veteres ad *i* accedebat, velut ex iis, quæ ſubjiciam, teſtimoniis diſcimus. Quinctilian. lib. 1. c.4. & 7. E *quoque* I *loco fuit*, *ut Menerva* & *Leber* & *Magester* & *Dijove & Veijove*, pro, *Dijovi* & *Veijovi*, *Livius & Pedianus*, *Sibe* & *Quaſe ſcribebant*. *In Here neque* E *plane*, *neque* I *auditur*. *Nos nunc* E *litera terminamus*, *at veterum Comicorum adhuc libris invenio*: Heri ad me venit, *quod idem in epiſtolis Auguſti*, *quas ſua manu ſcripſit aut emendavit deprehenditur*. Varro 1. ruſt. 1. *Ruſtici veam dicebant*, *pro viam*, *& vellam pro villam*. Feſtus: *Me pro mi*, *ſeu mihi dicebant antiqui*, *& ameci per* E *literam efferebant*. Donat. in Phorm. act. 1. ſc. 1. *Propter cognationem* E *&* I *literarum*, *non dubitaverunt antiqui* heri *&* here *dicere*, *&* mane *&* mani *&* veſpere *&* veſperi. Servius in Æn. 2. *Veteres* Pennas *dicebant*, *non* Pinnas.

Sed & cum O quandam literæ E cognationem fuiſſe, frequens alterius pro altera commutatio arguit. Feſtus: *Helus & Heleſa antiqui dicebant*, *quod nunc* Holus *&* Holera. Hemonem, hominem. Quinctil. 1. c.7. *Vortices & Vorſus*

cæte-

cæteráque ad eundem modum Scipio Africanus in E *literam ſecundam vertiſſe dicitur.* Caſſiodor. de Orthographia: *Voſtra olim ita per* O, *hodie per* E, *ut Advorſum, adverſum: Pervorſum, perverſum: Votare, vetare: Vortex, vertex, Convollere, convellere: Amplocti, amplecti.* Priſcianus lib. 1. *Antiqui Amplocti pro amplecti dicebant & Animadvorti pro animadverti.*

I quoque duplici ſono exauditur in *ipſi, irriti.* Teſtántur autem Grammatici, alium *I* longæ ſonum fuiſſe, alium *I* brevis, ac ne breve quidem uno eodem ſono pronunciari ſolitum. Quintil. 1. cap.4. *Medius eſt quidam* U *&* I *literæ ſonus: non enim ſic* optimum *dicimus, ſicut* opimum. *Et cap. 7.* optimus, maximus, *ut mediam* I *literam, quæ veteribus* U *fuerat, acciperent, Caji primum Cæſaris inſcriptione traditur factum.* Feſtus: *Pliſima veteres pro plurima.* Velius Longus de Orthographia: I *litera interdum exilis eſt, interdum pinguis, ut in eo quod eſt* prodit, vincit, condit, *exilius, volo ſonare. In eo vero, quod ſignificatur* prodire, vincire, condire, *æque uſque pingueſcit, ut jam in ambiguitatem cadat utrum per* I, *quædam habeant dici, an per* U, *ut eſt* optumus, maxumus. *In quibus annotandum, antiquum ſermonem plenioris ſonus fuiſſe, & ut ait Cicero,* ruſticanum, *atque illis fere placuiſſe per* U *talia ſcribere & enunciare. Manet eadem quæſtio,* manubiæ, *an* manibiæ, libido *an* lubido. *Nos vero poſtquam exilitas ſermonis delectare cœpit uſque* I, *litera caſtigavimus illam pinguitudinem, non tamen ut plene* I *literam enunciaremus.* Idem: *In* viro *&* virtute, I *ſcribitur, & pæne U enunciatur. In* contumaci *melius puto* I *ſervari. Venit enim* a Contemnendo: *etſi Niſus &* contumaci *per U, putat poſſe dici* a *tumore. Varie etiam ſcriptitatum eſt,* mancupium, aucupium, manubiæ: *ſiquidem C. Cæſar per* I *ſcripſit, ut apparet ex titulis ipſius: at Auguſtus per U, ut teſtes ſunt ejus inſcriptiones.*

O ſimiliter duplici ſono proferri ex *opto, porro* apparet; Sed in *Poro., porro*, bis idem ſonus auditur. Victorinus etiam alio ſono O productum, alio correptum enunciari his verbis docet: O *ut* E, *geminum vocis ſonum pro conditione temporis promit. Qui* O *correptum enunciat, nec magno*

hiatu labra reſerabit, & retrorſum actam linguam tenebit. Longum autem productis labiis, rictu tereti lingua arcu oris pendula ſonum Tragicum dabit: cujus obſervationis & in E *litera ſimilis pæne ratio eſt.*

Tertius O ſonus fuit, ſono *U* affinis: qua de re verba ſunt Fabii lib. 1. cap. 4. O *&* U *permutatæ invicem, ut* Hecoba *&* notrix, Culchides *&* Pulyxena *ſcriberetur, &* dederont *ac* probaveront. *Sic* Odyſſeus, *quem* Udyſſea *fecerunt Æoles, ad* Ulyxem *deductus eſt. Noſtri præceptores* cervom, ſervomque *ſcripſerunt*: *nunc* U *gemina ſcribuntur*: *ſed neutro modo vox, quam ſentimus, efficitur.* Feſtus: *Quatenos antiqui dicebant pro* quatinus: Velius Longus: *Antiqui confuſas* O *&* U *literas habuere; nam* conſol *ſcribebant per* O, *cum legeretur per* U, conſul. *Unde in multis etiam nominibus variæ ſunt ſcripturæ, ut* fontes, funtes: frondes, frundes. Victorinus: *Auguſtus* mecom *per* O, *non ut nos per* U *literam ſcripſit. Nam* O, *non ſolum pro brevi & longa, ſed etiam pro* U *ponitur, ut* popolus, piacolum, hoic *pro* huic, fonus *pro* funus, *item alia multa.* Caſſiodorus: *Præſto, nos per* O *ſcribimus*: *antiqui per* U, *qui &* O, *pro* U, *uſi ſunt.* Poblicum *enim quod nos* publicum, *& quod nos* culpam, *illi* colpam *dixerunt, &* exſoles, *quod nos* exſules, *quod ex ſolo eant.* Priſcianus lib. 1. O, *aliquot Italiæ civitates, teſte Plinio, non habebant, ſed loco ejus ponebant* U, *& maxime Umbri & Thuſci.* O *convertitur in* U. Huc, illuc, *pro* hoc, illoc. *Virgil.* Hoc tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto. *Et pleraque quæ apud Græcos nominativum in* O S *terminant,* O *in* U, *convertunt apud nos. Vetuſtiſſimi etiam* huminem, *pro* hominem *proferebant.* Funtes, *pro* fontes. Frundes, *pro* frondes. Fretu, *pro* freto. Acherunte, *pro* Acheronte: *quæ tamen a junioribus repudiata ſunt, quaſi ruſtico more dicta.* U *quoque multis Italiæ populis in uſu non erat, ſed e contrario utebantur* O, *unde Romanorum quoque vetuſtiſſimi in multis dictionibus loco ejus,* O *poſuiſſe inveniuntur,* poblicum, polchrum, colpam, Hercolem *dicentes. Sed ſive longa, ſive brevis eſt* O, *affinis eſt cum* U, *ut* ebur, robur, *βοῦς*, *pro* ebor, robor, bos. Servius in Æn. 8. *Hoc tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto*, id eſt, *Huc tum*: *nam ante,* hoc, *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit*: *nam crebro in antiquis lectionibus*

nibus invenitur, ſicut in epiſtolis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione: dicens in adverbiis pro U, O *plerumque majores ponere conſuetos: & ſic pro* huc, hoc *veteres dicere ſolebant, ſicut pro* illuc, illo *dicimus. Unde etiam* hoc, *longum eſſe apparet, ſicut* illo, *quod pro* illuc *ponitur.*

U, gemino ſono in *fructu* exaudimus, quamvis utrobique longum ſit, adeoque more veteri *fructuu* ſcribi poſſit. Plautus ejus ſonum *noctuæ* voci tribuit, quam ait *tu tu uſque dicere.* Et Terentianus non aliud ſonare teſtatur, quam ΟΥ diphthongum Græcam. Tertius ejus ſonus cum *I*, quartus cum O, affinitatem habet. Et de hoc poſtremo jam veterum teſtimonia audivimus. De tertio nunc nonnulla ſubjiciam. Velius Longus: *Varie ſcriptitatum eſt* mancupium, aucupium, manubiæ: *ſi quidem C. Cæſar per* I *ſcripſit, at Auguſtus per* U. *Mihi videtur nimis ruſticana enunciatio futura, ſi* artubus *per* U, *extulerimus: ita tamen exiſtimo enunciandum, ut nec nimis* I *litera exilis ſit, nec* U *literam ſcripſeris enunciationis ſono cum nimis pleno, ac meminerimus artis Orthoepejæ eſſe, ut ſive hac, ſive illa litera ſcripſeris, enunciationis ſonum temperet. Idem puto & in* clipeo, *per* I *ſcripto obſervandum.* Victorinus. *C. Cæſar* optimus, maximus *ſcripſit, non ut nos per* U *literam. Meſſala, Brutus, Agrippa pro* ſumus, *ſcripſerunt* ſimus. Caſſiodorus: Lacrumæ *an* lacrimæ, maxumus *an* maximus, *& ſi quæ ſimilia ſunt, ſcribi debeat, quæſitum eſt. Varro tradidit, Cæſarem per* I, *ejuſmodi verba ſolitum eſſe enunciare & ſcribere: inde propter auctoritatem tanti viri conſuetudinem factam.* Servius in Æn. 1. *In navibus ſtupa interponitur vaſis, quam ſtipam dicunt.* Et Æn. 5. *Stuppa ſecundum antiquam orthographiam: nam ſtipa dicta eſt a ſtipando. Abuſive etiam linum dicimus.*

Y, Græcam eſſe vocalem omnes norunt. Eam Latini per *U* efferebant, ſed tertio ejus ſono, qui ad ſimilitudinem *I* accedit, quomodo hodie *U*, Galli & Itali Alpibus finitimi pronunciant. Velius Longus: *Verrio Flacco videtur eamdem eſſe apud nos* U *literam, quæ apud Græcos* Y, *namque his exemplis argumentatur: quod illi dicunt* cyminum, *nos* cuminum, *quam illi* cypariſſon, *nos* cupreſſum, *illi* kyberneten, *nos* gubernatorem, *nec non ex ejuſmodi* Theſeus, Peleus, *& ſimilibus affirmant.* Donatus in Hec. act. 1. ſc. 2. *Pro* Syra, Sura

vete-

veteres legerunt, U *pro* Y *ponentes*, *ut* Muſia, Suria.

Scaurus de Orthogr. Y *literam ſupervacuam Latino ſermoni putaverunt, quoniam pro illa U cederet: ſed cum quædam in noſtrum ſermonem Græca nomina admiſſa ſint, in quibus evidenter ſonus hujus literæ exprimitur, ut* Hyperbaton *&* Hymnus *&* Hyacinthus *& ſimilia, in eiſdem hac litera neceſſario utimur.* Caſſiodorus de Orthog. Y *litera antiqui non ſemper uſi ſunt, ſed aliquando loco illius,* U *ponebant. Itaque in illorum quoque libris hanc ſcripturam obſervandam cenſeo*, Suriam, Suracuſas, Sumbola, Sucophantas.

De Vocalibus Compoſitis, id eſt, Diphthongis & Triphthongis.

Diphthongus eſt ſonus ex duarum vocalium ſono in unum conflatus, ſic ut utriuſque ſonus exaudiatur, etſi non pari tempore. Alias enim prior vocalis integrum tempus, aut etiam duo tempora habet, poſterior dimidium modo tempus, aut etiam tertiam partem temporis, ut in *ae*, *ai*, *ao*, *au*, *eo*, & *eu* uſuvenit: nam harum priores plene efferuntur, poſteriorum ſonus ad aures fere perit, adeo ut certo conſtitui non poſſit ultima in *muſae*, *e* ſit, an *i*, in *aura* & *euro*, *o*, an *u*, ex quo factum, ut veteres indiſcriminatim *muſae* & *muſai*, *Kaiſar* & *Kaeſar* ſcriberent. Sic *Acrelius* (quomodo in veteri ſaxo ſcriptum viſitur) & *Aurelius* ſono vix diſcernuntur. Alias contra evenit, ut poſterior vocalis habeat tempus unum vel duo, integreque efferatur, prior vero ſemiſſem aut tertiam modo partem temporis conſumat, adeoque mutilate ſeu raptim pronuncietur, ut in *eitur*, quod eſt tertiæ perſonæ verbum ab *eor*. Hic enim *i*, longa eſt ac duorum temporum, ſed *e*, propemodum abſorbetur, ac vix tertia ex parte effertur. ut *e*, an *o* ſit, dubium maneat: eoq; factum eſt, ut pro tali diphthongo ſolum *i* ſcriberetur, ſed *pingue*, ut a Grammaticis vocatur, cujus ſonum Velius ad ſonum *u*, propius ait accedere. Bavari hodie, niſi fallor, omnium optime eam efferunt in Wei, quod Latine ſignificat *quei* vel *qui*, id eſt *quo modo*: nec ipſum *quei* aliter

Ro-

Romanis pronunciatum; adeoque ſi in *quei*, prima demta ſit litera, nihil prorſus eam vocem nec ſignificatione, nec ſono a Bavarica 𝔚𝔢𝔦 intereſſe arbitror. Plauti Comœdia exſtat, quæ *Capteivei* inſcribitur, quam vocem hodie nemo, quam Bavarus, rectius pronunciaverit. Sextus Empiricus, *ai* & *ei* apud Græcos ſimplicem ſonum habere ait, quia ſcilicet unius vocalium *ſonus fere perit ad aures* (quomodo in *Vir*, *de* V litera monet Velius) hoc eſt, minima tantum ejus pars effertur, ut propemodum nihil ejus ad aures perveniat: nec tamen prorſus intercidit, quod aliter vocalis ſimplex, non diphthongus foret. Itaque non ſolum *a* in καὶ profertur, ſed etiam aliquid literæ Jota, etſi tam obſcure, ut ſit ne *i*, an *e*, aures vix dijudicent. Similis eſt *ei* diphthongi ratio. Græci poſteriorem vocalem integram, priorem ex tertia tantum parte pronunciabant. Latini non eandem in ea efferenda rationem tenuerunt. Elegantiores imitabantur Græcos, & *Binei* ſeu *Bini* eodem prorſus modo, quo illi ſuum Βίνει efferebant, quod epiſtola ad Pætum Cicero teſtatur. Sed ruſtici ac meſſores, quique urbanorum peregrinitatem effugere ſtudebant, ut Græcorum diſſimillimi eſſent, ex *ei* priorem plene, poſteriorem ex tertia tantum parte pronunciabant, ut vix Jota animadverteretur, velut ex Ciceronis tertio de Oratore diſcimus. Similiter autem Varro. 1. rei ruſt. cap. 2. *Villam*, quæ ex *vehillam* & *veillam* facta vox eſt, a ruſticis *Vellam* efferri ſolitam auctor eſt, quo modo dubium non eſt, quin & antiquiſſimi Romanorum pronunciare fuerint ſoliti: nam *liber* poſteriores fecerunt ex *leiber*, priore vocali ſuppreſſâ, quod contra veteres dixerant *liber*, poſteriorem vocalem ſupprimentes. Hinc porro intelligimus multis aliis diphthongis idem ipſum uſuveniſſe, ut duplex earum eſſet pronunciatio, cum alias prior, alias poſterior ejuſdem diphthongi vocalis plene ſonaret: cujus rei inſigne Germanicus ſermo exemplum ſuppeditat. Vox 𝔍𝔢𝔡𝔢𝔯, Germanis ſignificat *unuſquiſque*. Prior ejus ſyllaba diphthongo 𝔍𝔢 conſtat. Hanc qui elegantius loquuntur, ſic pronunciant, ut 𝔍 audiatur plenum & duo tempora conſumat, *e* vero tertiam modo temporis

partem habeat ac vix ſentiatur. Ripuarienſes Germani contra *e* plenum efferunt duobus temporibus, ſed *i*, non niſi ex tertia parte temporis, ut fere ad aures pereat, quo modo prior in *Jeſus* pronunciatur. Sic Hiſpani in *nueſtro*, *u* plenum efferunt, ſed *e* ſic ſupprimunt, ut non niſi minima ejus pars audiatur: quod contra Itali in *unguento* ex *ue* poſteriorem integre pronunciant, priorem *u* tanta celeritate, ut recte Terentianus dicat, *eam parte tantum fungi temporis*: Velius vero, *eam ad aures fere perire*. Sic in *fuiſſe* Lucillius facit, *u*, *i*, in diphthongum coaleſcere hoc verſu: *Compernem aut varam fuiſſe Amphitruonis ἄκοιτιν*. Sed ejus diphthongi prior plene effertur, altera vix tertia ex parte. Contra in hoc Horatii verſu: *Præcipue ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt*: *u*, in *pituita* ſicut in *vita* vix auditur, ſed *i*, tamquam longa duobus temporibus effertur. Idem in *qui* ſeu *cui* uſuvenit: nam ſive *c*, ſive *q* ſcribas, nihil ad pronunciationem intereſſe infra demonſtrabitur. In *cui*, integre ſonat prior vocalis, in *qui* poſterior, ita ut multi priorem (*u* puta) prorſus extriverint, ſic ut *qi* ſeu *ki*, Hiſpanice & Gallice *qui*, Hetruſce *chi* pronunciarent. Atque hoc diſcrimen in efferendis diphthongorum vocalibus non obſervatum Grammaticis Latinis turpiſſimum errorem objecit, ut *i* & *u*, ſequentibus eas vocalibus, non diphthongi partes, ſed conſonantes eſſe crederent, alii tam vocalium, quam conſonantium vim amittere putarent. Sed qui cum diverſarum nationum hominibus verſati ſunt, variaſque eorum diphthongos obſervarunt, quantum Grammaticos ratio fugerit minime laborioſe intelligent. Certe in *Jam* & *Jus*, primam literam ita raptim efferri fatendum eſt, ut vix tertiam temporis partem abſolvat: neque tamen ſuo prorſus ſono caret, quod fieri in his neceſſe eſt, quæ conſonantes dicuntur. Similiter in *Qua*, *quem*, *quis*, *quid*, *quod*, *lingua*, *ſanguen*, *ſanguis*, *ſuadeo*, *ſuetus*, *u* vocalis eſt, quia ſuum proprium ſonum habet, etſi is ad aures fere perit, quod in quavis diphthongo alterutri vocalium uſuvenire neceſſe eſt, ne non una, ſed duæ ſint ſyllabæ. Huic conſequens eſt, ut in *Va*, *ve*, *vi*, *vo*, & *vu* non aliter *V* efferatur, quam in *lingua*, *ſanguen*, *ſanguis*, ſine ulla ſcilicet etiam mini-

minima adſpiratione, quod ratio nulla afferri poſſit, cur eadem ſyllaba ex iiſdem elementis compoſita, aliter atque aliter proferri debeat. Itaque recte Germani ſua lingua Vin / ſive ut ipſi perperam ſcribunt, Win / ita proferunt, quo modo a Romanis, qui vinum eis intulerunt, pronunciari majores eorum audierant, quomodo hodie ſcilicet ipſi quoque Itali mediam ſyllabam in *Sang--ui--nis* efferunt: ubi *u* non eſt conſonans, cum ſine ulla ſpiritus vel afflatus parte pronuncietur, ſecus quam iidem Itali in pronunciando *Vino* faciunt, ubi adſpiratio aliqua ſeu flatus debilis percipitur, etſi non ita plene, ut fit, cum Germanus Fino profert. In quo etſi merito ridetur, non tamen Italus culpa vacat, & Germano Priſcianus totidem verbis patrocinatur lib. 1. *Apud antiquos Romanorum* F *litera, habebat hunc ſonum, quem nunc habet V, loco conſonantis poſita.* Verum ego dubium non habeo, quin Priſcianus allucinetur perinde ut cæteri, qui *V*, ſequente vocali non in diphthongum concreſcere, ſed conſonantem eſſe crediderunt: & ſonum ejus non F, ſed Ⅎ digammate Claudiano efferri ſolitum certus ſum. Quod autem de *ei* diphthongo dixi, priorem ejus vocalem tam correpto temporis momento pronunciari ſolitam, ut vix perciperetur, nec decerni ſatis poſſet, *e* eſſet, an *o*, id hæc Feſti verba certius nobis faciunt: *Ab oloes dicebant antiqui, pro* ab illis: *nam literam non geminabant. Pilumnoe poploe in carmine Saliari ſunt Romani, velut pilis uti aſſueti.* Nimirum *oe* efferebatur prorſus ut Græcum *oi*, Terentiano & Victorino teſtibus: unde in veteribus Terentii libris *Adelphoe*, & in prologo Caſinæ Plautinæ, *Clerumenoe* legimus. In Græca vero diphthongo *oi*, litera *o* vix percipi poterat, nec ab *e* diſtingui, cum *i* pingue efferretur ſono literæ *u*, ſive *y* proximo, quem ipſum literæ *i*, in diphthongo *ei*, ſonum eſſe, ſupra ex Velio Longo didicimus. Monet quoque Maximus Victorinus *Hoelas* & *Hylas* ſono haud fere quicquam differre, quod Inſcriptionum veterum mos confirmat, in quibus Oiti, Oeti & *Uti*, ſimiliterque *coera* & *cura*, *poenire* & *punire*, *loidos* & *ludos* paſſim legimus. Sed & Servius in principio Æneid. 10. ad hæc Virgilii. *Quin intra portas atque ipſis prælia miſcent Aggeribus murorum*--- ita com-

commentatur: *Mœrorum, antiqui pro* murorum: *nam veteres pleraque eorum, quæ nos per* u *dicimus, per* œ *diphthongon pronunciabant*: *& contra* punio, *pro* pœnio, *quod verbum a* pœna *venit*: *hinc eſt*, Punica regna vides: *cum* Pœnos *ubique legerimus*. Feſtus denique *Loebeſum*, inquit, *& loebertatem antiqui dicebant, liberum & libertatem, ita Græci* λοιβὴ & λείβω. Nimirum Latinis alias *leiber* (quod in C. Caſſii denario Ant. Auguſtinus invenit) alias *loiber* nulla pronunciationis differentia ſcribebant, cum utrumque *liber* ſonaret, ſed *i* pingui, quod inter *u* & *i* exile medium ſonum obtinere ſupra demonſtratum eſt: idemque ipſum apud Græcos obtinebat, ut λείβω, λοίβω & λίβω, quod Latinis eſt *libo*, indifferenter ſcriberent & pronunciarent, ita ſcilicet, ut in λοίβω & λείβω, Jota plene duobus temporibus efferretur, ſed prior vocalis ob pronunciationis celeritatem relinqueretur in ambiguo. Nihil ergo jam mirum eſt animi dubios fuiſſe Athenienſes, λοιμὸν ne, id eſt, *peſtilentiam*, an λιμὸν, id eſt, *famem*, verſus hic Delphis ex oraculo redditus minaretur: ἥξει δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ: ſiquidem fieri facile potuit, ut ſurde audientes Jota longum ſeu pingue ab exili non diſtinguerent. Eſt autem in λιμὸς, Jota breve ſive exile, in λοιμὸς vero longum ac pingue. Neque tamen non idem ipſum in *oi* & *oe* fieri potuit, quod in *ai*, *au* & *ei*, ſupra diximus factum, ut prior *o*, in aliquibus vocibus plene efferretur, poſterior *e* vel *i*, tam correpte, ut diſtinctus & certus ejus ſonus ad aures non accederet, quod Suevi & Bavari faciunt in verbo Woint / quod eſt *plorat*. Sic certe nihil impedit, quin *proinde* pronuncietur in hoc Maronis verſu: *Proinde tona eloquio, ſolitum tibi, meque timoris.* Si quis tamen ſono literæ *o* ſuppreſſo, *i* pingue ibi efferre malit, cum eo nec verbum commutatum volo, qui cum maxime hoc nunc agam, ut de veteri Linguæ latinæ pronunciatione nihil prorſus explorati haberi poſſe demonſtrem. Nunc de Diphthongis quædam veterum teſtimonia recitari operæ pretium fuerit.

Quinct. lib. 1. cap. 7. A I *ſyllaba, cujus ſecundam nunc* E *literam ponimus, varie per* A *&* I *efferebant*: *quidam ſemper, ut Græci*: *quidam ſingulariter tantum, cum in dativum, vel genitivum*

nitivum caſum incidiſſent, id eſt, quidam ſemper *Muſai* pro *Muſa* dicunt, quidam tantum in genitivo & dativo ſingulari.

Velius Longus: *Ea quæ nos per* A E, *antiqui per* A I *ſcriptitaverunt,* Juliai, Claudiai. *Et nihil obſtat, quo minus hoc aut illo modo ſcribamus in utroque numero.*

Terentianus: *Alpha ſemper atque Iota quem parant Græcis ſonum,* A *&* E *nobis miniſtrant: ſic enim nos ſcribimus.*

Scaurus de Ortograph. *Apud antiquos* I *litera, pro* E *ſcribebatur, ut teſtantur metaplaſmi in quibus eſt ejuſmodi ſyllabarum deductio, ut* Pictai veſtis, *&* Aulai in medio, *pro* pictæ *&* aulæ: *ſed magis in illis* E *noviſſima ſonat, & præterea quoque antiqui Græcorum hanc ſyllabam per* A E *ſcripſiſſe traduntur.*

Feſtus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus* Ollas, *quia nullam literam geminabant. Auxilla,* olla parvula. *Auſculari,* pro Oſculari, quod eſt os cum ore conferre. *Aurum ruſtici orum dicebant, & auriculas, oriculas.* Atque ex hoc formavit Catullus *oricillam.*

Priſcianus lib. 1. A U *videtur quaſi pati diviſionem, cum* I *poſt* U *addita, tranſit eadem* U *in conſonantium poteſtatem, ut* Gaudeo, gaviſus. Ναύτης, navita, & ναῦς, navis. *Contra fit a* Lavor, lautus, faveo, fautor, avis, auceps, augurium, auguſtus. *Tranſit quoque* A U *in* O *productam more antiquo, ut* lotus, *pro* lautus, ploſtrum, *pro* plauſtrum, cotes, *pro* cautes: *ſicut etiam contra pro* O, A U, *ut* Auſtrum, *pro* oſtrum, auſculum, *pro* oſculum, *frequentiſſimeque hoc faciebant antiqui.*

Hic non ſatis ſcio tutone Priſciano de omnibus credamus, quoniam & ratio & auctoritas ſuadere nobis videtur, ut inter *nauta* & *navita* nihil credamus fuiſſe diſcriminis, niſi quod *i*, in *navita*, propter pronunciationis celeritatem extrita fuerit, ſicut in *fauitor*, quo Plautus utitur. Et Cicero inter *Cauneas* & *cave ne eas* perpuſillum interfuiſſe ſignificat, ita, ut qui audiret *Cau ne as,* ſibi *cave ne eas* dictum putare poſſet, quaſi eſſet: *Cau---e n'eas*, ut *u* ſimul cum *a*, non cum *e* efferretur: quod ſi verum eſſet, etiam *nau---ita*, non *na--vita* pronunciandum foret: quid hic veri ſit, ab aliis doceri aveo.

Lucretius lib. 2. *Aut nulla inter ſe duo ſunt ex omnibus eadem.* Hic *EA* diphthongum habemus, ſicut etiam in hoc

verſu Terentii prolog. Adel. *Eam commorientes Plautus fecit fabulam.* Et in hoc Virgil. *Nec tantum Rhodope miratur & Iſmarus Orphea.* Item: *Una eademque via ſanguiſque, animuſque ſequuntur.* In hac porro diphthongo, *e* plene efferri arbitror, *a* vero non niſi ex ſemiſſe aut tertia parte.

Lucillius: *Uni ſe atque eidem ſtudio omnes dedere & arti.* Hic diphthongus eſt, de cujus pronunciatione diximus, Latinos ſcilicet & Græcos ſemper poſteriorem plene extuliſſe pingui quodam ſono, qualis fere eſt tertius *u* literæ, ſive *y*. Vetuſtiores tamen Romani & ruſtici, *e* plenum pronunciabant, ut *i* fere tollerent: quos imitati poſteriores, dixerunt *Calliopea* & *Chorea*, cum in Græco eſſet *ei*, teſte Priſciano, qui & iſta monet: *In vocalibus ſunt affines* E *correpta, ſive producta cum* E I *diphthongo, qua veteres Latini utebantur ubique loco* I *longæ, more antiquo Græcorum.*

Virgilius: *Rege ſub Euryſtheo fatis Iunonis iniquæ.* Idem: *ſimul accipit alveo.* Idem: *Uno eodemque igni ſic noſtro Daphnis amore.* Lucret. *Omnia jam ſeorſum carnes anciſa recenti.* Hic eſt diphthongus, in qua *e* plene efferendum puto, ut *o* minimam partem temporis conſumat, ex eoque *o*, an *u* ſit, ſatis diſtincte ſciri non poſſit.

Virgilius: *Præferimus manibus vittas ac verba precantia.* Idem: *Bis patriæ cecidere manus, quin protinus omnia.* Hic I *A* diphthongum habemus, in qua prior vocalis plene effertur, quod Vittembergenſes ruſticos facere animadverti, pro quo cæteri Germani poſteriorem *a*, duobus temporibus pronunciant ſuppreſſa priore *i*, quod ipſum faciunt omnes in *Jam* & *Allelu--ja.* Grammatici hic ſuas *Synæreſes* & *Synalœphas* obtrudere conantur, ſed nihil afferunt, cur Latini non æque atque alii populi diphthongum credantur extuliſſe.

Virgil. *Immortale jecur tundens fœcundaque pœnis.* Hic I E diphthongum habemus, in qua poſterior *e*, plene pronunciatur, priore *i* ad aures quaſi pereunte. Germani tamen, ut dixi, alteram præterea ejus efferendi rationem ſervant, in voce Jeder / ut *i* plenum efferant, *e* vero non niſi tertia ex parte.

Sed hoc loco contradici poteſt, *Jacet, jecur, Jovem, juvat,*

juvat, propterea non eſſe diphthongum, quia *i* ſit conſonans, cujus rei cauſa ſit, quoniam non ſit vocalis, ut quæ ſyllabam non faciat longam, quod omnes diphthongi faciunt, & quoniam conſonanti brevi ſubjecta ſyllabam natura brevem faciat poſitione longam, quod conſonantis proprium eſſe nemo ambigit. Cum enim *ad* ſit brevis, tamen in *adjuvat* fieri longam poſitione, & *ju* brevis eſt, cum unaquæque vocalis unum tempus habeat, adeoque diphthongus niſi δίχρονος, ſeu duorum temporum intelligi non poſſit. Ad hoc reſpondetur, Grammaticorum regulas de ſyllabarum dimenſione ex poſitione & diphthongo nonnulla correctione indigere. Poſitione enim non modo ſyllaba natura brevis ſit longa, ſed etiam natura longa ſit brevis. Eſt autem *Poſitio* vel *Vocalium*, vel *Conſonantium*. *Credimus an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt.* Hic *qui* natura longum, ſit breve poſitione vocalis, quia nimirum ante vocalem poſita eſt: Et *Inſulæ Ionio in magno, quas dira Celæno. Stipitibus duris agitur ſudibuſve præuſtis.* Hic *Æ* diphthongus ex longa ſit brevis poſitione vocalis conſequentis, quia ſcilicet poſterior diphthongi vocalis minimam modo temporis partem habet, quæ ſequenti vocali quodammodo accreſcit, quod tamen ſemper fieri nihil neceſſe eſt. *Ad* in *adjuvat* longum ſit, non ex poſitu conſonantis, ſed ejus vocalis, quæ propter moram, quam pronunciationi affert, conſonanti ſit ſimilis: nec enim tam celeriter ac ſine impedimento decurrit pronunciatio, quam in *adipe*, *aditu*: atque ab hac cauſa Lucretius, *aqua* & *liquidus*, nonnumquam prima producta extulit. Sed hæc mora in *pluvia* vocalem ante ſe poſitam propterea non retardat, quia breviſſima temporis pars, quæ eſt in priore diphthongi litera, utrique vocalium, hoc eſt, antecedenti & conſequenti velut contribuitur, quod præcedente conſonante, tamquam ſoni experte, fieri non poteſt.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Litera I, ſibi inſidit.* Conjicit *enim eſt ab illo jacit.* Hæc *Ji* diphthongus eſt, in qua prior *i*, minimam temporis partem abſolvit, eoque factum eſt, ut eam veteres ſæpe exterererent, & *Conicit*, *obicit*, *ſubicit*, media brevi efferrent. Virgil. *Tityre paſcentes a flumi-*

ne reice capellas. Hinc porro intelligi poteſt, nullam fuiſſe rationem, cur negarent veteres, *v* ſimiliter ſibi inſidere in *Vulnus*, *ſervus*, ut in *conjicit*, *ſubjicit*. Par enim utrobique eſt ratio.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic Triphthongum, in eaque O *A* diphthongum habemus, qua & ruſtici in Germania alicubi utuntur, cum uno ſono Joa pro Ja afferunt, quæ eſt affirmandi particula, quos ſi Terentianus audiſſet, de Diphthongo *oa* minime dubitaſſet, quemadmodum nec de *ou*, qua Horatius utitur: *Paſco libatis dapibus prout cuique libido eſt.* Hanc Bavari in appellanda vacca exprimunt, cum dicunt Kou, ut prior vocalis *o*, vix exaudiatur, quomodo & Latini *loumen*, *loucem* & ſimilia videntur extuliſſe, qualia Inſcriptiones veteres exhibent, *Courato*, *jouſſit*, *joudicare*, &c.

Velius Longus: *V literam digamma eſſe interdum, non tantum in his debemus animadvertere, in quibus ſonat cum aliqua adſpiratione, ut in* valente *&* vitulo: *ſed etiam in his, quibus confuſa hæc litera eſt in eo quod eſt* quis: *nam ſi omnino hæc vocalis eſt* V, *procul dubio hæc ſyllaba longa eſſet, quoniam numquam duæ vocales coëunt, ut non longam ſyllabam faciant.*

Hoc verum eſt de vocalibus, quæ paribus temporibus efferuntur; ut unaquæque tempus unum habeat. Tum enim duo ſunt tempora, quæ ſyllabam longam faciunt. Sed diſpar eſt ratio in diphthongo *Va*, *ve*, *vi*, *vo*, cum poſteriores vocales plene efferuntur, prior vero vix tertiam temporis juſti partem conſumit, ac vix ſenſibilem pronunciationi moram affert, proptereaque ſæpe cum ſcribendo, tum pronunciando exterrebatur, ut eſſet *Qis*, *qod*, *qotidie*, velut infra de conſonantibus docebitur. Hoc loco illud obſervandum moneo, Velii Longi ætate (quæquæ illa fuerit) *V*, literæ vocalibus præpoſitæ duplicem ſonum fuiſſe, alterum ſine ulla adſpiratione in *Qua*, *que*, *qui*, *lingua*, *ſuadeo*, *ſuetus*, alterum cum adſpiratione nonnulla, vel potius flatu, prorſus ut hodie quoque Itali in *Vado*, *vento*, *vino*, *volo* & *vulgo* pronunciant. Sed veteres Romanos ſatis exploratum eſt, ad quemcumque flatum ſeu fortem, ſeu debilem, nulla alia nota, quam *F* litera uſos fuiſſe, ſicut *H* litera ad halitum ſeu ſpiritum vel adſpirationem. Non igitur

Æoli-

Æolicum digamma Ⅎ, ſed F dimidiatum Itali hodie in *Vini* voce efferunt, adeoque Germanos F plenum efflantes irridere non debebant. Illud tamen minime negaverim, jam tum Theodoſio imperante digamma cum flatu aliquo pronunciari fuiſſe ſolitum. Servius enim ejus ætatis Grammaticus propter affinitatem ex *Henetis Venetos*, ex *Helia Veliam* exiiſſe credidit. Verba ejus ſunt in Æd. 6. *Velia dicta eſt a paludibus quibus cingitur, quas Græci ἕλη dicunt. Fuit ergo* Helia: *ſed accepit digammon, & facta eſt* Velia, *ut Henetus Venetus.* Sed de digamma ejuſque uſu plura qui volet, apud Priſcianum libro primo videre poterit.

Triphthongi.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Aut unam longam vocalem faciunt, ut veteres ſcripſere, qui geminatione earum velut apice utebantur* (ut maater, feelix, abiire) *aut duas* (ut Muſae) *niſi quis putat etiam ex tribus vocalibus ſyllabam effici, quod nequit, ſi non aliquæ conſonantium officio fungantur.*

Terentianus: *Syllabam nec invenimus ex tribus vocalibus.*

Annæus Cornutus: *Tres vocales quibuſdam videntur eſſe ſub una ſyllaba* V A E: *errant, ſi ita putant, nam nuſquam neque apud Græcos, neque apud Latinos ex tribus vocalibus ſyllaba conſtat: quare hic Digamma erit, & duæ vocales.*

Chariſus lib. 1. *Syllabæ natura longæ, cum ſingulæ vocis literæ producuntur, ut* A *aut* E (in maater, feelix) *aut cum duæ, ut* V A (in vado) *aut cum tres, ut* V A E (in aquæ.)

Sic habemus, veterum alios Triphthongis locum dediſſe, alios eaſdem repudiaſſe, propterea quod ex tribus temporibus ſyllabam longam conſtare non poſſe, recte judicarent. Sed illos cogitare æquum fuit, diphthongos per ſe non habere duo tempora, ſed unum modo tempus & ſemis, imo ne ſemis quidem, ſed tantum tertiam partem temporis propterea, quod ſemper altera vocalium ea celeritate effertur, ut fere ad aures pereat. Itaque ſequente vocali diphthongi corripiuntur, ſi prior earum vocalis plene pronuncietur. Sed per accidens ſeu fortuito & ex eventu producun-

cuntur, quoniam ſcilicet conſonans eas excipit, quæ nullum habet ſonum, cum quo vocalis diphthongi poſterior, quæ vix exauditur, coaleſcere queat. Atque hæc demum vera eſt productionis ratio, non illa, quam Priſcianus reddit, quod ſcilicet conſonans dimidium tempus habeat, adeoque cum vocali diphthongi antecedente tempus integrum abſolvat. Conſonans enim nullum omnino ſonum proprium habet, proptereaque nec minimum temporis momentum facere poteſt. Accipio tamen, quod dat Priſcianus, diphthongos ſequente vocali duo tempora non habere. Verba ejus lib. 1. ſunt.

Invenitur hæc diphthongus A E *vel* A I *in media dictione correpta tunc, quando compoſitæ dictionis antecedentis in fine eſt ſequente vocali, ut* præuſtis. *Virgil.* Stipitibus duris agitur ſudibuſve præuſtis: *Homerus*: —— ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Oe *quoque vel* Oi *idem patitur apud Græcos. Æſchylus*: ἴστρος θιαύτας παρθένου λοχεύεται. *Unde quidam non ſine ratione unum tempus & ſemis ſingulas eas habere dicunt. Ideoque ſi conſequatur conſonans, quæ dimidium tempus habent, omni modo producuntur.*

Jam quod *V*, in *V A* E, digamma vocant, & cum quodam flatu proferri volunt, eoque nomine conſonantibus accenſent; vel vox Italica *G V A I* (ex Latino *Væ* facta, quam Suevi 𝔚 𝔄 𝔍 efferunt) & priſcum *aquai*, errorem eis eripere debebat: nam neque vel mininum ullius flatus ſive adſpirationis hic eſt veſtigium, neque aut g, aut *q*, cum flatus nota conſequente pronunciari poteſt, niſi quis tamen Romanos, Sarmatarum more *Qſamqſam*, pro *quamquam*, enunciaſſe putet.

Triphthongi *V A U* aliud exemplum non habeo, niſi quod Varro ipſum *V* digamma *V A U* appellandum putavit. Bavari 𝔅 𝔄 𝔒 ſeu 𝔚 𝔄 𝔒, quod *ubi* ſignificat, ita efferunt, ut *o* plenum ſit, priores duæ vocales vix exaudiantur, adeoque triphthongus non niſi duorum eſt temporum, quomodo apud Græcos ηυ & ωυ, non ſunt trium temporum, etſi η & ω, velut longæ, duo abſolvunt tempora: eo quod υ inſigni labiorum preſſu comprimatur. Unam vero ſyllabam duo tempora & ſemis habere poſſe, ipſe quoque Priſcianus

&

& alii agnoſcunt, tamquam in *Juno*, ubi *u* longa duorum eſt temporum, *i* vero vix dimidium tempus atque adeo non niſi tertiam temporis partem conficit.

Virgilius: *Seu lento fuerint alvearia vimine texta.* Hic *VEA* triphthongum habemus. Ubi ſi quis *v*, conſonantem eſſe & cum adſpiratione aliqua proferendam contendat, eum docere velim, cur ergo in *laquearia*, *u* nihil habeat flatulenti.

In *Quei*, quo veteres utebantur pro *qui*, triphthongum eſſe ſatis jam planum eſt.

Horat. *Quis ſudor vietis aut quam malus undique membris.* Hic in *vietis* (quæ vox eſt diſſyllaba) prior ſyllaba ex Triphthongo duorum temporum conſtat: nam *v* & *i*, vix unum tempus conſumunt. *V* vero ſine omni flatu proferendum, ex voce *quietis* diſci poteſt.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic triphthongum *VOA* habemus, cujus media vocalis plene effertur, prima & ultima fere ad aures pereunt.

Catullus: *Quoi dono lepidum novum libellum.* Hic triphthongus *VOI*, mediam vocalem habet plenam ac duorum temporum, cum extremæ duæ propter pronunciationis celeritatem vix ſimul unum tempus conficiant.

De Conſonantibus Simplicibus.

B.

B, Romani ſic efferebant, ut a *p*, quam minimum differret: quæ cauſa eſt, cur in ſaxis inſcriptum videamus, *Apſolutus*, *apſens*, *opſes*, *optinere*.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cum dico* obtinuit: *ſecundam* B *literam ratio poſcit, aures magis audiunt* P.

Scaurus de Ortographia: B, *cum* P *conſentit, quoniam origo eorum non ſine labore conjunctione revelli a quoquam poteſt. Græci* πυῤῥίαν, *noſtri* Byrriam: *& quem Purrum, antiqui* Burrum: *Balatium*, Palatium: item *Poplicolam*, Publicolam: *Scapillum*, alii Scabillum dicunt.

Hanc pronunciandi rationem qui Germanis hodie in

uſu eſſe prædicat, quos ille Germanos dicat neſcio. Ego quidem numquam ejus nationis quemquam audire memini, qui *Ponum* pro *Bono* efferret. Sed pleroſque ſcio pro *B*, efferre digamma ſive *V* conſonantem quam dicunt, ſed ſine adſpiratione ulla, ut in *Bene* perinde ſonet, atque *U in Quæne*, ſive *W*, quomodo ipſi ſcribunt. Maxime vero omnium in eo ſunt ridiculi, qui Bavarica dialecto utuntur. *Wacchus* enim dicunt, pro *Bacchus*. *Wuarca*, pro *Barca*. *Wonus*, pro *Bonus*, ſicut U in *Quoniam*.

Nec tamen tolerabilius peccant Hiſpani & Vaſcones, qui B & *V* adſpiratam inter ſe commutant: nam inter *bibere* & *vivere* nihil faciunt diſcriminis, nec inter *Baro* & *Varo*, *bellum* & *vellum*. Et in re divina facienda Sacerdotes ſic loqui audiuntur: *Per Chriſtun Dominun noſtrun, qi tecun bibit & reg—nat in ſæcula ſæculorun.* Eſt autem error iſte pervetus, ut in ſaxorum veterum Inſcriptionibus paſſim videre eſt: nam ibi *Bibus*, pro *vivus* ſæpius legas, *Vaſe*, pro *baſe*: *Plevi*, pro *plebi*; *Vene*, pro *bene*: *Abe*, pro *ave*: *Bale*, pro *vale*.

C.

C ante *A*, O & *V*, recte hodie ab omnibus pronunciatur. Sed ante E, *I* & Υ, aliæ nationes aliter efferunt, male tamen omnes: Hiſpani, Galli & Ciſalpinæ Galliæ Itali, *Cicero* ſic pronunciant, ac ſi eſſet *Dſidſero*, Germani Tſitſero. Maxime ridiculi & odioſi ſunt Hetruſci, inprimiſque Florentini, qui in *Cicero* aliter primam, aliter mediam ſyllabam efferunt, utrobique ſcilicet ſtrepitum, ſive *S* denſum aut pingue, ſed ei in priore ſyllaba, *t* præmittunt. *Strepitum* voco, quem Germani per Scha/ Sche/ Schi/ ſcribunt: Galli per *Cha*, *Che*, *Chi*: Hetruſci per *Scia*, *Scie*, *Scio*, Hiſpani per *Xa*, *Xe*, *Xi*, aut *Ge*, *Gi*, aut *Je*, *Ji*, etſi ab annis non ita multis morem hunc Hiſpanæ mulieres mutarunt, ita ut iſta cum adſpiratione efferant, ut χ Græcum, vel Ch Germanicum, vel gutturale *Ca* Hetruſcorum, quod ipſi *La gorga* vocant, cum *Dúca* pronunciant, ut Germani *Ducha*, Hiſpanæ fæminæ *Duxa* vel *Duja*. Galli id efferre non poſſunt. Hetruſci ergo *Çicero* ſic pronunciant ac ſi Germanus legeret Tſchiſchero/ Hiſpa-

Hiſpanus veteriore modo, *T--xixero*. Itaque ſi nihil aliud inter hodiernam & veterem Romanorum pronunciationem eſſet diſcriminis, vel hujus ſolius literæ pronunciatio omne inter nos linguæ commercium impedire poſſet. Illi enim *KIKERO* efferebant, ſive ut Italus ſcriberet; *Chichero*, ut Gallus & Hiſpanus *Quiquero*.

Feſtus: *Priſci pro* acipenſer *dicebant* aquipenſer, *pro* ſexdecim, ſexdequim. *Ex Græco* κάρκτερ *fecerunt febrim* querqueram *&* carcerem; *quia ſcilicet* κάρκερ *efferebant*.

Quinctilian. 1. c. 7. *Quidam K neceſſariam credunt quoties* A *ſequatur, cum ſit* C *litera, quæ ad omnes vocales vim ſuam perferat*. Ergo nulla prorſus inter *ka* & *ca*, inter *ke*, & *ce*, inter *ki* & *ci*, fuit pronunciationis differentia: proindeque Cato pro *dicam*, ſcribebat *dicem*, & *faciem* pro *faciam*, ut eodem capite Fabius auctor eſt. Et Livius lib. 21. *Saguntum* a *Zacyntho* nomen duxiſſe monet, quoniam ſcilicet *cy* Græcorum, a *Gu* Latinorum ſono vix quicquam intereſſet.

Julius Hyginus apud Servium Æn. 8. *Cum Romani euntes per Tuſciam interrogarent Agyllinos, quæ diceretur civitas, illi utpote Græci quid audirent ignorantes, & optimum ducentes, ſi eos prius ſalutarent, dixerunt* χαῖρε: *quam ſalutationem Romani nomen civitatis eſſe putaverunt, & detracta adſpiratione eam* Cære *nominaverunt*.

Ergo inter Latinum *Cære* & Græcum χαῖρε nullum aliud ſoni diſcrimen fuit, quam quod in Græco eſſet adſpiratio: ex quo planum fit *Cæſar* Romanis itidem ut Germanis hodie pronunciari ſolitum, nempe Kaiſer / quomodo & Græci ſcribebant. In compluribus quidem Claudii Imp. Inſcriptionibus *CAISAR* diſertim perſcriptum viſitur, ut mirari ſatis non poſſim, qua ratione barbarum noſtrate *Zeſar* vel *Tſcheſar* aut *Tſcieſar* aut *T--cheſar* (quomodo Germani & Galli Hetruſcum *Ceſar* ſcriberent) ſubrepere potuerit. Similiter autem alias *pulcher*, alias *pulcer*, nullo fere pronunciationis diſcrimine ſcribi ſolitum ex Grammaticis diſcimus.

Digitized by Google

D.

Quinctilanus lib. 1. cap. 4. T *literæ cum* D, *quædam cognatio eſt*: *quare minus mirum*, *ſi in vetuſtis operibus urbis noſtræ & celebribus templis legantur Alexanter & Caſſantra*. Et cap. 7. *Illa quoque ſervata eſt à multis differentia*, *ut* A D, *cum eſſet præpoſitio*, D *literam*, *cum autem conjunctio*, T *acciperet*. Multi ergo *ad* & *at* indifferenter pronunciabant.

Feſtus: Apot *antiquis erat*, *quod poſtea* apud.

Idem: Odefacit *veteres dicebant pro* olfacit, & dacrimas *pro* lacrimas, *item* dautia *pro* lautia: impelimenta *pro* impedimenta.

Scaurus de Ortograph. Seddam *antiqui dicebant*, *quam nos* Sellam.

Victorinus: Kadamitatem *veteres & ſcribebant & dicebant pro* calamitatem. *Communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos*, *ut dinguam & linguam*: *dacrimis & lacrimis*: *capitodium & capitolium*, & *ſella a ſede*, *olere ab odore*.

Terentius Phorm. act. 2. ſc. 2. *Rete accipitri tenditur*. Ubi Donatus: *Legitur &* tennitur. *Habet enim* N *litera*, *cum* D *communionem*.

Servius in Georgic. 2. D I, *in Media*, *ſine ſibilo proferenda eſt*: *Græcum enim nomen eſt*, & *Media provincia eſt*. Hinc apparet in Latino vocabulo *medio*, D cum ſibilo proferri ſolitum. At enim D cum ſibilo eſt conſona duplex Z. Dicebant ergo *Mezo*, quomodo hodie quoque Itali ſua lingua pronunciant. Sed & hoc ab eadem pronunciatione ortum video, ut *Zabolus* dicerent, pro *Diabolus*, *Zæta*, pro *Diæta*.

Antiquiſſimi vocalibus D adjiciebant, ut in columna roſtrata Duilii: *In altod marid pugnandod cepit*: pro *In alto mari pugnando cepit*. Alii vocalibus duabus hiatus vitandi cauſa interponebant, ſicut in *Redeo*, *redambulo*, *redigo*, *redarguo*, *prodeſt*, adhuc apparet. Hinc Plautinum *antidhac*, pro *antehac*. *Antideo*, pro *ante eo*. Horat. *Omnem crede diem tibid illuxiſſe ſupremum*. Idem: *Maled ominatis parcite verbis*. Vide Muret. 14. Var. lect. 19.

F.

F.

Hæc nota flatus eſt, quam Priſcianus monet *non tàm fixis labris eſſe pronunciandam quam* Ρ *H.* Cicero pro Fundanio (ait Fabius) teſtem irridet, qui primam Fundanii literam dicere non poſſet, nimirum Græculus ille *Bfundanium* proferebat, qui literæ Græcæ φ ſonus erat. Similiter Græcorum & Latinorum interjectionem *Phui* vel *Phy* (quæ eſt aſpernantis aliquid, ut ſpurcum aut fœtidum) Germani hodie Bfui vel Pfui pronunciant.

Priſcianus lib. 1. *Apud antiquos* F *litera hunc habebat ſonum, quem nunc habet* V, *loco conſonantis poſita. Unde antiqui* A F *pro* A B, *ſcribere ſolebant, &* ſifilum *pro* ſibilum *dicebant.*

G.

Feſtus: *Antiqui per* C *literæ formam nihilominus* G *uſurpabant.* Acetare *dicebant*, *pro* agitare. *Prodigia*, *quod prodicunt futura, permutatione* G *literæ: nam quæ nunc* G *appellatur, ab antiquis* C *vocabatur. Quincentum per* C *literam uſurpabant antiqui.* Negotium, *quod non ſit otium.* Neglegens *dictus eſt, non legens, neque delectum habens quid facere debeat, omiſſa ratione officii ſui.*

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus,* C *litera notatur: nec Cneus eam literam in prænominis nota accipit, quam ſonat.*

Servius Geor. 1. *Amurca per* C *ſcribitur & per* G *pronunciatur, ut* C *Gajus*, CN *Gneus.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Pro agro Gabino dicebant Cabino, pro Lege, lece: Acna pro agna. Auctio certe ab augendo dicta eſt, & numeri cum* C *habeant, ut Ducenti, trecenti, ſexcenti,* G *reliqui habent, ut Quadringenti, nongenti.* Et infra: C & *nomen habuit & uſum præbuit literæ* G:

Scaurus de Orthogr. *Camelum alii dicunt, alii Gamelum. Negotium dictum eſt, quia nec otium.* Nec porro ſignificat *non*, ut *Nec recte loqui alicui*, pro, *non recte*, ſeu *male*.

Ex omnibus iſtis apparet: Romanos *legio*, *legere* pronunciaſſe, quomodo hodie effertur ab Italis & Germanis *lighio*, *leghere*, ab Hiſpanis & Gallis *leguio*, *leguere*: nam cæte-

cæteræ omnes literæ *G* , pronunciationes, quæ hodie in uſu ſunt iiſdem nationibus, a Romanis nullo pacto intelligerentur. *G A* etiam *GO* & *GU*, Romani ſic efferebant, ut a CA, CO, CU, perpaulum intereſſet. Teſtatur Fabius, *G*, in fine quoque vocabuli lectum, ut in *Veſperug.* Eo utuntur Germani in Sing/ cano, Geſang, cantus, habentque hunc morem ut in Singen / G, priori ſyllabæ attribuant, ut ſit Sing—en: quod haud ſcio, an & Romani fecerint in *longa*, *longæ*, *longis*: ſicut nec illud poſſum decernere, quam recte veteres Grammatici *unguen* admittant, *ungo* vero & *ungentum*, ſine *u* ſcribi poſtulent.

H.

Velius Longus: *De* Ha *litera quæritur, quæ inſervit his vocibus, Vehemens, Reprehendit: cum elegantiores & Vemens dicant & Reprendit ſecundum primam poſitionem. Prendo enim dicimus, non Prehendo.* Idem: *Alia eſt ſyllaba* Ha, *alia* Ah. Idem: H *adeo litera eſt, ut poſſit videri etiam vicem duarum conſonantium implere.*

Scaurus de Orthogr. *Reſpondemus* H *& eſſe literam, & apud Græcos quoque fuiſſe, qui* ἑκατὸν, *id eſt, centum*, H *litera notant. Et ſicut* As, *&* Sa, *aliam vocem & aliam efficiunt poteſtatem, &* Ad *&* Da, *ita* Ha *&* Ah. *Et literarum proprium eſt propinquitate ſociari & invicem ſuccedere, ut quam nos* Fabam *dicimus, antiqui* Habam *dixerint*, &c.

Priſcianus initio libri quinti: *In* A, *neutra non inveniuntur Latina, niſi tria monoſyllaba literarum nomina indeclinabilia*, A, ka, ha.

Quinctilianus lib. 1. c. 6. irridet eum, qui dixerat *Avete* ſine adſpiratione. Et ſubjicit: *Recta eſt hæc via: quis negat? Sed adjacet & mollior & magis trita.*

Velius Longus: *Harena, ut teſtis eſt Varro, a Sabinis* Faſena *dicitur, & ſicut* S *familiariter in* R *tranſit, ita* F, *in vicinam adſpirationem mutatur. Similiter ergo &* Hœdos *dicimus cum adſpiratione, quoniam* Fœdi *dicebantur apud antiquos: item* Hircos, *quoniam eoſdem æque* Fircos *vocabant: nam & e contrario, quam antiqui* Habam *dicebant, nos* Fabam *dicimus.*

Fe-

Feſtus: *Fædum antiqui dicebant, pro hædum: Folus, pro holus: Foſtis, pro hoſtis: Foſtia, pro hoſtia. Formiæ ex Græco hormiæ. Hanula, parva delubra & quaſi fanula. Horreum priſci dicebant farreum, a farre.*

Donatus in Phorm. act. 4. ſc. 4. *Hariolus eſt, qui divina mente vaticinatur, quaſi* Fariolus, *a faris & a fando, cum* F *pro* H, *& item* H *pro* F, *in multis locutionibus ponatur, an quod imitantur adſpirationem in exhalando? nam halitu ſolent excludere velut mortalem animam ut divinam recipiant: unde & vocem ejuſmodi dabant, quæ eſt* OE, *quod* OE *ſonus exhalandi vim præſtat.* Ubi ſcribendum videtur O H vel HO aut HO E.

Servius in Æn. 7. *Haliſci immutato* H *in* F; *Faliſci dicti ſunt, ſicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur. Formiæ, quæ hormiæ fuerunt.*

Varro. lib. 3. rei ruſt. cap. 1. *Colles vocant* Tebas *ſine afflatu*, id eſt, ſine *H litera.*

Scaurus iterum de Orthog. *Nec minus conſonantes inter ſe mutuis vicibus funguntur, ut* F *&* H. *Utraque enim flatus eſt, quare quem antiqui Fircum, nos Hircum, & quam Faliſci Habam, nos Fabam appellamus, & quem antiqui Fariolum, nos Hariolum.*

Quinctilianus lib. 1. c. 5. & 7. *Illa vitia non niſi aure exiguntur, quæ fiunt per ſonos: quanquam per adſpirationem, ſive adjicitur vitioſe, ſive detrahitur, apud nos poteſt quæri, an in ſcripto ſit vitium, ſi* H *litera eſt, non nota. Cujus quidem ratio cum temporibus mutata eſt ſæpius. Parciſſime ea veteres uſi etiam in vocalibus, cum* Oedos Ircoſque *dicebant. Diu dein ſervatum ne conſonantibus adſpiraretur, ut in* Graccis *&* Triumpis. *Erupit brevi tempore nimius uſus, ut* Choronæ, Chenturiones, Præchones, *adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneat: qua de re Catulli nobile epigramma eſt. Inde durat ad nos uſque* vehementer *&* comprehendere *&* mihi: *nam* mehe *quoque pro* me, *apud antiquos Tragœdiarum præcipue ſcriptores in veteribus libris invenimus. Fortaſſe ſicut ſcribebant, etiam ita loquebantur. Hic enim uſus eſt literarum, ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant legentibus. Itaque id exprimere debent, quod dicturi ſumus.* In quam ſententiam Papyrianus: *Aliter ſcribere, aliter pronunciare vecordis eſt.*

Ex iſtis primum diſcimus, nomen *H* literæ fuiſſe *HA*, ut a Germanis pronunciatur, non *A C A* Italorum, neque *A C H E* Hiſpanorum, quod illi perinde pronunciant, ac ſi Hetruſce *A C I E*, Germanice Aiſche / Gallice *At--che* ſcriptum foret. Nimirum ex *Ha* primum factum fuerat *Ah*, quod alii pronunciarunt, ut *Ach*, ſicut ex *mihi* fecerunt *michi*. Inde porro natum eſt Italicum *Acha* vel *Aca*: unde poſtea Hiſpani & Galli plus etiam literæ appellationem corruperunt.

Deinde diſcimus, *H* eſſe literam conſonantem, nequicquam reclamantibus Varrone & Nigidio Figulo, maximis Romanorum literatoribus, quorum plurimis aliis, quæ ridicule atque adeo ſtolide cenſuerunt, hoc addamus licet, quod *H*, non eſſe literam ſtatuerunt, *eo quod ſit adſpirationis nota*. At enim non propterea *F*, litera eſſe diſinit, quod ſit flatus nota, neque *S*, quod ſit nota ſibili, neque *R*, quod ſit nota rictus.

Præterea diſcimus, Romanos ſolitos **H** pronunciare, ſive eam in ſcribendo vocalibus præmitterent, ſive conſonantibus ſubjicerent. Itaque aliter efferebant *Ave*, aliter *Have*, ſic aliter *commoda*, aliter *chommoda*: nec dubium eſt aliter *Tebas*, aliter *Thebas* efferri ſolitum; hoc ſcilicet cum afflatu, ut Varro vocat, illud ſine eo. *Afflatum* vero Varro improprie vocat *adſpirationem* ſive *exhalationem*. Aliud quippe *flare* eſt, aliud *balare* ſeu *ſpirare*, ſive *halitum emittere*. *Flat*, qui **F** pronunciat: *Halat*, qui **H**. Arrius Catullianus conſonantibus & vocalibus pariter adſpirabat, ſive **H** proferebat etiam, ubi minime opus erat, ut *Chommoda*, *hinſidias*, *mather*, *havus*, *havunculus*. Aſſentior enim iis, qui partim veteris ſcripturæ veſtigia perſecuti, partim conjectura ducti, ſic legunt Catulli epigramma:

Chommoda dicebat, ſi quando Commoda vellet
Dicere, & Hinſidias Arrius Inſidias:
Et tum mirifice ſperabat ſe eſſe locutum,
Cum quantum poterat, diceret Hinſidias.
Credo, ſic Mather, ſic liber Havunculus eij eſt,
Sic Mathernus, Havus dixerit, atque Havia.

Hos

Hos verſus multi Italorum non ſi capitis res agatur pronunciare ſciunt, ſed neque quomodo pronuncietur, ſuſpicari poſſunt, niſi Arbitri Eumolpum illum cum maxime nequam facientem capere magiſtrum velint, de quo rivalis ejus verba ſunt: *Unus, & ſenex non erit gravis. Etiam cum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu prodet*: aut illum, ad quem poëtæ verſus eſt: *Quod lateri parcas, nec quantum juſſit, anheles.* Hiſpani non fere *H* pronunciant, niſi cum pro F poſitum eſt, ut in *Haba*, pro *Faba*, in *Hacer*, quod eſt *facere*: in quo Romanos imitantur. *Ave* tamen dicunt, cum Fabius ætate ſua molliorem magiſque tritam viam fuiſſe teſtetur adſpirandi, id eſt *Have* pronunciandi.

K

Priſcianus lib. 1. K *& Q, quamvis figura & nomine videantur aliquam habere differentiam cum* C, *tamen eandem tam in ſono vocum, quam in metro continent poteſtatem. Et* K *quidem penitus ſupervacua eſt: nulla enim ratio videtur, cur* A, *ſequente* K, *ſcribi debeat.*

Scaurus de Orthogr. *Antiqui in connexione ſyllabarum, ibi tantum* K *utebantur, ubi* A *litera ſubjungenda erat: quoniam multis vocalibus inſtantibus quoties id verbum ſcribendum erat, in quo retinere hæ literæ nomen ſuum poſſent, ſingulæ pro ſyllaba ſcribebantur, tamquam ſatis eam ipſo nomine explerent, ut puta* Decimus, D, *per ſe im dicimus* (lego; D, *per ſe, inde* cimus) *item* cera, *C ſimplex &* ra: & *Bene*, B & ne: *ita & quoties* Kanus *&* Karus *ſcribendum erat, quia ſingulis literis primæ ſyllabæ notabantur*, K *prima ponebatur, quæ ſuo nomen* A *continebat: quia ſi* C *poſuiſſent*, Cenus *&* Cerus *futurum erat, non Canus & Carus.*

Sententia eſt veterum morem fuiſſe, ut D C E M vel D C M eſſet *Decem*, quia E continetur in D & C. B N E ſonaret *Bene*. C R A, *Cera*. K N U S, *Canus*. K R U S, *Carus*. C N U S, *Cenus*. C R U S, *Cerus*.

L.

Priſcianus lib. 1. L *triplicem, ut Plinio videtur, ſonum habet. Exilem, quando geminatur ſecundo loco poſita, ut* Ille, Metellus: *Plenum, quando finit nomina vel ſyllabas, & quando habet ante ſe in eadem ſyllaba aliquam conſonantem, ut* Sol, ſilva, flavus, clarus. *Medium in aliis, ut* lectus, lecta, lectum.

Hanc ſonorum ejuſdem literæ varietatem nemo eſt hodie qui dijudicare poſſit, niſi quod ſuſpicari licet, hodiernam literam, quam Itali per *G I*, Hiſpani per *L I* exprimunt in *Capegli* & *Cabellos*, aliquam cum exili ſono illo affinitatem habere, de cujus pronunciatione mox agemus, ubi ad duplices conſonantes perventum fuerit.

M.

Quinctilianus lib. 9. cap. 4. M *litera, quoties ultima eſt & vocalem verbi ſequentis ita contingit, ut in eam tranſire poſſit etiamſi ſcribitur, tamen parum exprimitur, ut* malum ille *&* quantum erat: *adeo ut pæne cujuſdam novæ literæ ſonum reddat, neque enim eximitur, ſed obſcuratur, & tantum aliqua inter duas vocales velut nota eſt, ne ipſæ coëant.*

Priſcianus lib. 1. M *obſcurum in extremitate dictionum ſonat, ut* templum: *Apertum in principio, ut* magnus: *Mediocre in mediis, ut* umbra. *Tranſit in* N, *& maxime* D *vel* T *vel* C *vel* Q *ſequentibus, ut* Tam, tandem: tantum, tantundem: idem, identidem: num, nuncubi: *& ut Plinio placet,* nunquis, nunquam. Anceps *pro* Ambiceps. A M *enim præpoſitio,* F *vel* C *vel* Q *ſequentibus, in* N *mutat* M, *ut* Anfractus, ancifus, anquiro: *vocali vero ſequente intercipit* B; *ut* Ambitus ambeſus, ambuſtus, ambages: *nec non etiam in* comburo, combuſtus *idem fit.* Immo vero *comburo* formatum fuit ad exemplum verbi *amburo*, quod fuit compoſitum ex *ambi* ſive *ambe* (ſicut *heri* & *here*) & *uro*. *Ambe* porro factum eſt *am*, & ex hoc *an*, ſicut *a* ex *ab*, & hoc ex *abs*. *Ambi* autem eſt a Græco ἀμφὶ, & ſignificat *circum*. Feſtus: A M *præpoſitio loquelaris ſignificat* circum, *unde ſervus ambactus, id eſt circumactus dicitur. A M ex Græca præpoſitione ſumtum,*

quæ

quæ eſt ἀμφὶ, *ſignificat* circum. *Hinc Ambegni bos & vervex appellabantur, cum ad earum utraque latera agni in ſacrificium ducebantur.* Varro de lingua Lat. lib. 6. *Ambages profectum eſt a verbo* ambe, *quod eſt in* ambitu. Ambuſtum, *quod circum uſtum eſt*, ut Ambiegna *bos apud augures, quam circum aliæ hoſtiæ conſtituuntur.* Ancilia *dicta ab* Ambeciſu, *quod ea arma ab utraque parte inciſa.* Et lib. 4. *Amictus eſt dictus amjectus, id eſt, circumjectus. Amnis id flumen eſt, quod circuit aliquid: nam ab Ambitu amnis.* Sed fieri poteſt, ut *comburo*, ex *coñ* & *buro* factum fuerit, cum a *buro* profectum videatur *buſtum* ſeu *buſtar*, id eſt uſti cadaveris locus, ſicque *buro* eſſet ex Græco πυρόω. Πῦρ vero *ignem* ſignificat.

Annæus Cornutus de Enunciatione: *Si duo verba conjungantur, quorum prius* M *conſonantem noviſſimam habeat, poſterius a vocalibus incipiat,* M *conſonans perſcribitur quidem, cæterum in enunciando durum & barbarum ſonat. At ſi poſterius verbum quamlibet conſonantem habuerit, vel vocalem poſitam loco conſonantis; ſervet* M *literæ ſonum. Par enim atque idem eſt vitium ita cum vocali, ſicut cum conſonante* M *literam exprimere.* Tamtus & quamtus, *in medio* M *habere debent:* quam *enim &* tam *eſt: unde* quamtitas, quamtus, tamtus: *nec quoſdam moveat, ſi* M *non ſonat. Jam enim docui, non ſonare debere, tametſi in ſcriptura* M *poſita ſit.*

Velius Longus: *Ipſa* N *litera in locum* M *cedit, ut cum dicimus,* clandeſtinum, *cum ab eo trahatur, quod eſt* clam. *Item* ſinciput, *quod eſt* ſemicaput: *ex eo ſcilicet factum,* ſemcaput, ſemciput, ſenciput.

Idem: *Cum dico,* Etiam nunc, *quamvis per* M *ſcribam, neſcio quomodo tamen exprimere non poſſim. Nonnulli Synalæphas quoque obſervandas circa talem ſcriptionem exiſtimaverunt, ſicut Verrius Flaccus, ut ubicumque prima vox,* M *litera finiretur, ſequens a vocali inciperet:* M *non tota, ſed pars illius prior tantum ſcriberetur, ut appareat exprimi non debere.*

Cicero in Oratore: *Quid? illud non olet unde ſit, quod dicitur* cum illis, cum *autem* nobis, *non dicitur, ſed* nobiſcũ? *quia ſi ita diceretur, obſcœnius concurrerent literæ, ut etiam modo, niſi* autem *interpoſuiſſem, concurriſſent. Ex eo eſt* mecũ & tecũ, *non* cũ me & cum te, *ut eſſet ſimile illis*: vobiſcum *atque* nobiſcum.

Quinctilianus lib. 8. cap. 3. *Vitanda eſt junctura deformiter ſonans, ut ſi* cum hominibus notis *loqui nos dicimus, niſi hoc ipſum* hominibus *medium ſit, in κακόφατον videmur incidere: quia ultima prioris ſyllabæ litera* (M puta in *Cum*) *quæ exprimi niſi labris coëuntibus non poteſt, aut ut interſiſtere nos indecentiſſime cogit, aut continuata cum* (N) *inſequente in naturam ejus corrumpitur.*

Sententia horum Tullii & Fabii verborum eſt, M ſequente N, pronunciari ut N. Itaque *cum nobis*, ſonat *cum nobis*, ubi auditur obſcœna vox *cunno*, quam deformitatem ſeu turpitudinem ut vitarent, dixerunt pro eo *nobiſcum*, poſteaque ad idem exemplum *vobiſcum*, *mecum*, *tecum*. Idem hodie fit ab Italis, qui *onnia* dicunt pro *omnia*.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Clari in ſtudiis viri, qui aliquid de* Orthographia *ſcripſere, omnes fere ajunt, inter* M *&* N *literas mediam vocem, quæ non abhorreat ab utraque litera, ſed neutram propriè exprimat, tam nobis deeſſe, quam Græcis: cum illi* Sambyx *ſcribant, nec* M *exprimere, nec* N.

N.

Priſcianus lib. 1. N *plenior in primis ſonat, & in ultimis partibus ſyllabarum*, ut tnomen, ſtamen: *exilior in mediis, ut* amnis, damnum. *Tranſit in* G, *ut* Ignoſco, ignarus, cognoſco, cognatus. *Et ſequente* G, *vel* C, *pro ea* G *ſcribunt Græci: & quidam tamen vetuſtiſſimi auctores Romanorum Euphoniæ cauſa bene hoc facientes, ut* Agchiſes, agceps, aggulus, aggens: *quod oſtendit Varro primo de origine linguæ Latinæ his verbis:* Aggulus, aggens, agguilla, iggerunt. *In ejuſmodi Græci & Actius noſter binam* G *ſcribunt, alii* N *&* G, *quod in hoc veritatem facile videre non eſt. Similiter* agceps & agcora. Hæc Priſcianus.

Nigidius Figulus in Commentariis Grammaticis: *Inter literam* N *&* G, *eſt alia vis, ut in nomine* anguis, *&* angaria *&* ancora *&* increpat *&* incurrit *&* ingenuus. *In omnibus enim his non verum* N, *ſed adulterinum ponitur: nam* N *non eſſe linguæ indicio eſt: nam ſi ea litera eſſet, linguæ palatum tangeret. Cum enim* nos *dicimus, neque projectis labris pro-*

pronunciamus, neque profuſo, intentoque ſtatu vocis, ſed & ſpiritum & labias quaſi intra noſmet ipſos coërcemus.

Q

Quinctilianus lib. 12. cap. 10. *Duras facit ſyllabas, Q, quæ ad conjungendas demum ſubjectas ſibi vocales eſt utilis, alias ſupervacua, ut* equos *ac* equum *ſcribimus, cum ipſæ etiam hæ vocales duæ efficiant ſonum, qualis apud Græcos nullus eſt, ideoque ſcribi illorum literis non poteſt.*

Idem lib. 6. cap. 3. *Cum is candidatus, qui coqui filius habebatur, coram Cicerone ſuffragium ab alio peteret,* Ego quoque *Cicero inquit*, tibi jure favebo, *pro* ego coque.

Donatus in Adelph. act. 3. ſc. 3. *Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius ſecum cauſas agebat*: Tu quoque aderas huic cauſæ: *nam apud veteres coquus non per* C *literam, ſed per* Q *ſcribebatur.*

Velius Longus: *Cocum, nonnulli in utraque ſyllaba per* Q *ſcribunt, nonnulli & inſerta* U. *In verbo etiam* coquere, *pro* quoquere: *Niſus cenſet ubique* C *literam ponendam tam in nomine, quam in verbo.*

Idem: *De* Q *litera quæſitum eſt, & multi illam excluſerunt, quoniam nihil aliud ſit, quam* C *&* U, *& non minus poſſit ſcribi* quis *per* C *&* U *&* I *&* S. *Ideoque nonnulli* quis *&* quæ *&* quid, *ſcripſerunt* qis, qæ, qid, *quoniam ſcilicet in* Q, *eſſet* C *&* U.

Idem: *Quor eſt cui rei, quod ſignificat ob quam rem. Ex hoc retinuit conſuetudo hodierna, ut diceremus* quare. *Quor una ſyllaba caſtigatum ſit* cur, *quod nos contenti ſumus per* C *ſcribere.*

Feſtus: *Quando & Cuando ab Ennio ſcriptum invenitur. Quaxare,* pro *coaxare, ranæ dicuntur, cum vocem mittunt. Querquera à Græco κάρκαρα certum eſt dici, unde & carter. Querquetum,* pro *quercetum.*

Priſcianus lib. 1. *Apud antiquos frequentiſſime loco* CU *ſyllabæ,* QU U *ponebatur, & e contrario, ut Arquus, coquus, oquulus, quum, quur.*

Donatus in Andr. act. 1. ſc. 1. *Cui, per* Q *veteres ſcripſere.*

Nimirum nihil inter qui *&* cui *intereſt, niſi quod diphthongus aliter atque aliter effertur, ut ſcilicet modo* U, *modo* I *integrum tempus conſumat.*

Scaurus de Orthogr. *Quis, quidam per* cuis *ſcribunt, quoniam ſupervacuam eſſe* Q *literam putant. Sed nos* C *in dativo ponemus, ut ſit differentia* cui *&* qui, *quamquam ſecundum analogiam omnes partes orationis, quæ per caſus declinantur eandem literam in prima parte omnis caſus ſervent, quam in nominativo habuerint.* Cum, *quidam, nonnulli* quom *ſcribunt, quidam etiam eſſe differentiam putant, quod præpoſitio quidem per* C, *adverbium autem per* Q *debeat ſcribi, ut* Cum Claudio, quom legiſſem: *quoniam antiqui pro hoc adverbio* cume *dicebant, ut Numa in Saliari carmine.*

Annæus Cornutus de Ortograph. *Quotidie, ſunt qui per* CO, cotidie *ſcribant, quibus peccare licet deſinerent, ſi ſcirent inde tractum eſſe a* quot diebus, *hoc eſt, omnibus diebus.*

Papyrianus: *Reliquiæ & Reliqui per* C *ſcribebantur. Cotidie per* C *&* O *dicitur* & *ſcribitur per* Q, *quia non a Quotodie, ſed a continenti die dictum eſt.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Licinius Calvus* Q *litera non eſt uſus. Antiqui* cum *adverbium, ſcribebant quatuor literis* quom, *ſed pronunciabant tamen perinde, ac ſi* cum *ſcriptum eſſet.*

R.

R, omnes hodie, niſi quibus blæſa eſt lingua, recte pronunciant, inprimiſque Hiſpani, qui eam geminant, ut in *Honrra*, ſicut Romani fecerunt in *narrare*, pro *narare*, id eſt, *narum* vel *gnarum* ſeu *ſcientem facere.*

Papyrianus: Narare, *per unum* R *ſcribitur, ut Varroni placet. Secutus eſt enim etymologiam nominis ejus, qua* gnarus *dicitur, qui ſcit & accipit quod loqui debeat. Denique compoſitio verbi ita ſcribitur,* ignorare, *quæ non per duo* R *ſed per unum ſcribitur, ideo &* naratio *unum* R *habere debet.*

Feſtus: *Torum, ut ſignificat torridum, aridum, per unum quidem* R *antiqua conſuetudine ſcribitur, ſed quaſi per duo* R *ſcribatur, pronunciari oportet: quoniam antiqui nec mutas, nec ſemivocales literas geminabant,* puta in ſcriptione.

Pri-

Priſcianus lib. 1. *Antiquiſſimi pro* ad, *frequentiſſime* ar *ponebant*, *ut in* arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arfari, arcio *unde* arceſſo. Ager *pro* agger, *qui dictus ab* adgerendo.

Feſtus: *Antiqui dixerunt* maloſibus, *ex quo factum, majoribus*, melioſibus, laſibus, feſiis: *ex quibus facta, melioribus, laribus, feriis.* Sic *furui* factum ex priſco *fuſui*. Dicebant veteres ſimiliter *Labos, colos, odos, arbos*: pro *labor, color, odor, arbor. Daſi*, pro *dari*, & *pliſima*, pro *plurima.*

Servius in Æn. 4. *Veteres* Aſas *dicebant, poſtea immutata litera* S *in* R, Aras *dixerunt, ſicut Valeſios, Valerios*: *Fuſios, Furios.* Ita Cicero ad Pætum *Papyrios* prius dictos ait *Papyſios,*

S.

S, nota ſibili eſt, ſed ex illis, non illius denſi aut pinguis, qui *ſtrepitus* rectius dicatur, quem Germani tribus literis exprimunt SCHA / SCHE / SCHI / Hetruſci vero ſic SCIA, SCIE, SCIO, Galli hoc modo CHA, CHE, CHI, Hiſpani veteriore pronunciandi ratione per XA, XE, XI, aut per *j* oblongum, quod illi Jota vocant *ja*, *je*, *ji*, aut per *g*, ſequentibus dumtaxat *e* aut *i*, *ge*, *gi*. Itaque O*xeare* (quod Hiſpanis eſt gallinas aliaſque oves vocis ſtrepitu abigere a voce O*x*, O*x*,) Germani ſcribunt Oſcheare, Galli O*cheare*, Hetruſci O*ſcieare*. Sed proprium ei ſono characterem inventum oportuit, qualis eſſe poterat illa Juriſconſultorum Paragraphi nota §. Verum ego Romanos nullo ſtrepitu in pronunciando uſos puto, contra quam hodie faciunt non modo Galli *ge* & *je* & *che* pronunciantes, aut Germani, qui §*tatum*, ſeu *ſchtatum*, §*ponte* ſeu *ſchponte*, §*cammum* ſeu *ſchammum*, §*uavis* ſeu *ſchavis* moleſtiſſimo ſtrepitus genere efferunt, ſed ipſi etiam Hetruſci in *Scipio*, *ſcire*, *diſcere*, & ſimilibus, quæ Romanis erant *Skipio*, *skire*, *diskere*, exili illo ſibilo, quem omnium optime Hiſpani edere ſolent, adeo ut *caſſus* & *diviſſio* dicant, pro *caſus* & *diviſio*, quod & Romanos factitaſſe ſcimus.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cicero, & Virgilius ſcribebant*

cauſſa, caſſus, diviſſiones, *quod manus eorum docent. Sed paulum ſuperiores etiam illud, quod nos gemina* S *dicimus* juſſi, *una dixerunt* juſi.

Feſtus: *Duſmoſo in loco apud Livium ſignificat* dumoſum locum. *Antiqui enim interſerebant* S *literam, & dicebant* coſmittere, *pro* committere *&* caſmœnæ, *pro* camœna. *Sic* pœſnas, *pro* pœnis *&* cœſnas, *pro* cœnis. *Dicebant quoque* ſtlocum, *pro* locum, ſtlitem, *pro* litem, ſtlatam, *pro* latam, ſtrenam, *pro* trenam, ſtritavum, *pro* tritavum.

Idem: *Serpentes dicimus ex Græco, quod illi* ἑρπετὸν: *nos pro adſpiratione eorum* S *litera poſita, ut* ἓξ *ſex*; ἑπτὰ *ſeptem.*

Priſcianus lib. 1. S *ſæpe pro adſpiratione ponitur in his dictionibus, quas a Græcis ſumſimus.* Semis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal. *Et Bœoti in quibuſdam dictionibus pro* S, *ſolebant* H *ſcribere*, muha, pro muſa *dicentes, propter cognationem literæ* S *cum* H.

Maximus Victorinus: *Antiqui* S *litera quaſi pro liquenti utebantur, inerudita adhuc novitate, quod poſteriores poëtæ non ferunt. Lucillius*: Tum lateralis dolor certiſſimus nuncius mortis: *pro, Tum laterali dolor certiſſimu nuntiu mortis.*

Agrætius de Orthogr. *Apud Latium, unde Latinitas orta eſt, major populus & magis egregiis artibus pollens Tuſci fuerunt, qui quidem natura linguæ ſuæ, S literam raro exprimunt. Hæc res fecit haberi liquidam.*

Cledonius in Arte: *Quia* S *ſuperflua invenitur, interdum & ipſa liqueſcit in metro, quia ſibilus magis eſt, quam conſonans.*

Virgil. Æn. 1. *Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.* Ubi Servius: *Propter homœoteleuton detraxit* S *literam, quæ plerumq; pro ſibilo habetur, non ſolum neceſſitatis, ſed etiam Euphoniæ cauſa, ut Salluſt.* A principio Urbis ad bellum Perſi Macedonicum. *Detrahitur autem* S *tertiæ declinationis genitivo.*

Chariſius lib. 1. *Varro genitivo hujus* fami *dixit, cum* famis *ſit rationis*. Herculi, *pro* Herculis *&* Ulyxi, *pro hujus* Ulyxis *dici cœptum eſt, inquit Plinius, ut* fortis Achati, acris Oronti.

Priſcianus lib. 6. *Sciendum in nominibus tertiæ declinationis frequentiſſime veteres dativum protuliſſe pro genitivo*, Ariſtoteli, Demoſtheni, Euripidi, *pro* Ariſtotelis, Demoſthenis, Euripidis *ponentes, ut Virgil. Cic. Terent.*

Victo-

Digitized by Google

Victorinus lib. 1. Artis: Nemo & nullus *quorum genitivum aliter, quam nos, veteres extulerunt*: Nemini *enim &* nulli *dixerunt*: *item* bonæ frugis *quoque, nos omiſſa parte ejus ſolum* frugi *ſcribimus.*

T.

T, recte hodie pronunciatur ab omnibus, niſi ubi *I* cum alia vocali eam conſequitur. Tum enim addito ei ſibilo, perinde eam efferunt, ut *z*: nam *litium* dicunt *lizium* ſeu *litſium*: quod quidem ſatis ſcio, Romanorum nemo intelligeret. Maxime tamen in ea efferenda ridiculi ſunt Galli, quos cum *intentio* dicentes audias, *intentio* an *intenſio* illa ſit, diſcernere haud quaquam poſſis. Hiſpani in linguæ ſuæ vocabulis, *t* ſine ullo ſibilo efferunt, adeoque Sacerdotem, ego in Hiſpania ad altare canentem audivi; *Et ne nos inducas in tentathionem*: quo modo & Itali *Malatia* dicunt, quaſi eſſet *Malathia*. Non poteſt vocalis poſt *i* poſita eam habere vim, ut ſonum illum, qui *t* literæ ſuus ac proprius eſt, immutet. Nam, ut ait Fabius, *hic eſt uſus literarum, ut cuſtodiant voces, & velut diſpoſitum reddant legentibus.* Itaque ſi in *juſti*, ſonus literæ *t*, eſt affinis ſono *d*, ac ſine ullo ſibilo, non poteſt ille alius atque alius eſſe in *juſtitia.*

De Conſonantibus Duplicibus.

X.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. X *litera carere potuimus, ſi non quæſiſſemus.*

Annæus Cornutus de Orthogr. *Varro* X *literam eſſe negat*: *in quo quid viderit, nondum deprehendi.*

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Latini voces, quæ in* X *literam incidunt, ſi in declinatione earum apparebat* G, *ſcribebant* G *&* S, *ut* conjugs, legs. *Nigidius in libris ſuis,* X *litera non eſt uſus, antiquitatem ſequens.*

Priſcianus lib. 1. X *duplicem loco* C *&* S, *vel* G *&* S, *poſtea a Græcis inventam, aſſumſimus, ut Dux ducis, Rex regis.*

Cha-

Chariſius lib. 1. Merx, *Salluſtius* merces *dixit. Sic* faces *antiqui pro* fax, teſte Feſto: quomodo etiam hodie Italos dicentes audias: *Paces* (ſeu paches, pakes, paques) *huic domui*, pro *pax.*

Servius in Æn. 1. Adnixus *antiquum eſt, ut* connixus, *quibus hodie non utimur. Dicimus enim* adniſus *&* conniſus. Et in Æn. 8. *Galli Senones dicti ſunt, quod Liberum patrem hoſpitio recepiſſent,* quaſi *Xenones*: cum ξένος Græcum ſignificet *hoſpes.*

Feſtus: *Senonas Gallos Verrius ait exiſtimari appellatos, quia novi venerint ex tranſalpina regione, ac primum appellatos Xenos, poſtea Senonas.*

Cicero in Oratore: *Verba ſæpe contrahuntur non uſus cauſa, ſed aurium: quomodo enim veſter* Axilla, Ahala *factus eſt, niſi fuga literæ vaſtioris? quam literam etiam e maxillis, e taxillis, & vexillo, & paxillo, conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit.* Maluerunt ſcilicet dicere *Malas, talos, velum* & *palum.* Ita & *ſedecim*, pro *ſexdecim*, *ſedigitus*, pro *ſexdigitus.*

Z.

Maximus Victorinus de Litera: *Literæ peregrinæ ſunt* Z *&* Y, *quæ propter Græca quædam aſſumtæ ſunt, quæ ſi non eſſent, pro* Hylas *&* Zephyrus *diceremus* Hœlas *&* Dſephurus. Z *apud nos loco duarum conſonantium fungitur* D S.

Diomedes lib. 2. Z *admiſſa nominum Græcorum cauſa. Pro hac veteres quidam* I *vocalem, nonnulli duas* S S *ponere ſolebant, unde Jugum dictum eſt veluti* ζυγόν, *& Jupiter velut* ζεὺς *pater: Meſſentius & pitiſſare, & cætera hujuſmodi uſum veterem declarabant.*

Priſcianus lib. 1. *Pro* Z, *quod pro* S S *conjunctis accipitur, veteres inveniuntur vel* S *vel* D *poſuiſſe, ut Saguntbum, pro* Ζακύνθος. *Maſſa, pro Maza. Setus, pro* ζῆθος. Odor ἀπὸ τοῦ ὄζειν. *Medentius, pro Mezentius dicentes.*

Annæus Cornutus de enunciatione: Z *in antiquis libris modo ſcripta eſt, modo non: ſed pro illa duæ* S S *ponebantur, ut Crotalizo, crotaliſſo, Malacizo, malaciſſo, & his ſimilia.*

Velius

Velius Longus: *Sciat Mezentium ſolitum ſcribi per duo* S S, *& ſic enunciari.*

CH.

Hæc conſonans duplex eſt χ Græcorum, id eſt *c* vel *k* cum ſpiritu, quam ſoli hodie Germani recte pronunciant: proxime accedunt Hetruſci cum anſerino ſeu gutturali ſuo CA, CO, QUA, ut cum dicunt *Duca*, *Quaranta*, pro quibus Germanus ſcriberet *Ducha*, *Chuvaranta*: ſimiliterque Hiſpani cum recentiore pronunciatione a fœminis inducta, dicunt *Muger*, *Baxo*, quod Germanis eſt *Mucher*, *Bacho*. Galli enunciare non poſſunt, & in Gallia Ciſalpina pauci. Cæterum *che* hodie Itali efferunt, ac ſi eſſet Germanicum *ke*, Gallicum & Hiſpanicum *que*. Pro *che*, Galli dicunt Italicum *ſcie*, Germanicum ſche, cum ſtrepitu ſcilicet, de quo ſupra cum de *S* ageretur, dictum ſatis eſt. Hiſpanis autem *che* eſt Italicum *ce*, Germanicum tſche, quod Galli efferunt, ſi *t*, ante *che* exprimant. Sed Romani ſine dubio per *c* gutturale efferebant, velut ex Catulli epigrammate ſupra patuit.

Quinctilianus lib. 1. cap. 5. *Diu ſervatum, ne conſonantibus adſpiraretur, ut in Graccis & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius uſus, ut Choronæ, Chenturiones, Præchones adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneat, qua de re Catulli nobile epigramma eſt.*

Servius in Geor. 3. *Tria veteres habebant nomina, in quibus* C *literam ſequeretur adſpiratio*, Sepulchrum, Orchus, pulcher: *e quibus* pulcher *tantum hodie recipit adſpirationem.*

Idem in Æn. 6. *Thus & Orchus veteres dicebant & Lurcho, id eſt* vorax: *quibus ſequens ætas detraxit adſpirationem.*

Scaurus de Orthogr. *Negat Varro* Gracchus *adſpirandum, quoniam a* gerendo *ſit cognominatus. Matrem enim ejus, qui primus Gracchus ſit dictus, duodecim menſes uterum geſſiſſe. Et* pulchrum *quamvis in conſuetudine adſpiretur, nihilominus tamen ratio exiliter* C *enunciandum & ſcribendum eſſe perſuadet, ne una omnino dictio adverſus Latini ſermonis naturam in medio adſpiretur: quamvis Santra a Græcis putet eſſe tranſlatum, quaſi* πολυχρόυν.

Victo-

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Legiſtis præceptum antiquorum, qui ajunt ſcribi omnibus literis oportere* chorona, anchora, ſepulchrum, brachium, pulcher: *in enunciando autem* H *elidere.*

PH.

Priſcianus lib. 1. *Eum prope ſonum, quem nunc habet* F, *ſignificabat* P, *cum adſpiratione, ſicut etiam apud veteres Græcos pro* φ, π *&* H. *Unde nunc quoque in Græcis nominibus antiquam ſcripturam ſervamus pro* φ, P *&* H *ponentes, ut* Orpheus, Phaeton: *poſtea vero in Latinis placuit verbis, pro* P *&* H, F *ſcribi, ut* fama, filius, facio. *Hoc tamen ſcire debemus, quod non tam fixis labris eſt pronuncianda* F, *quomodo* PH. *Atque hoc ſolum intereſt inter* F *&* PH.

TH.

Hujus in Græcis modo vocibus uſus eſt, eamque omnes hodie exiliter, ut *t* pronunciamus, ſed ſine dubio vitioſe. Hodierni quidem Græci θεὸς longe aliter efferunt, quam nos *Theos*, ſed id niſi viva voce declarari non poteſt. Adſpirationem aliquam, ſive ut Varro vocat *afflatum*, in ea audiri oportere certum eſt.

PS.

Priſcianus lib. 1. *Literæ* S *præponitur* P, *& loco* ψ *Græcæ fungitur, pro qua Claudius Cæſar antiſigma hac figura* Ↄ C *ſcribi voluit, ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare: quamvis non ſine ratione hæc quoque duplex a Græcis addita videatur: nam multo molliorem & volubiliorem ſonitum habet* ψ, *quam* PS, *vel* BS.

Con-

Conſonantes Duplices Novitiæ.

GL. LL.

Itali & Hiſpani hanc conſonantem duplicem uſurpant, quam Latini ignorarunt, & Germani hodie difficillime pronunciant. Qui Latini ſunt *capilli*, Italis dicuntur *capegli*, Hiſpanis *cabellos*: ubi eodem modo *gl* & *ll* pronunciatur. Hiſpani etiam in vocum principiis ea conſonante utuntur, ut in *Llano*, *Lleno*, *Llorar*, *Lluvia*. Sed revera hic ſonus ſuum proprium characterem deſiderat, cum nec *gl*, nec *l* duplex eum exprimat. Germani ut eum efferre diſcant, ſcriptum putent *capelij*, *cabelios*, ſic tamen, ut prior vocalis *i*, cum ſequenti *i* vel *o*, in unam velut diphthongum coaleſcat, fiatque *i* conſonans, quam vulgo vocant: aut fingant ſcriptum *capejili*, *cabejilos*, ſic ut illud prius *i*, velut conſonans, altero *i*, velut abſorpto efferatur.

G N. N N. ſive N cum apice.

Ex Latino *Senior*, quo Gothi pro *Domino* uſi fuerunt, Hiſpani *i* in *n* converſo, fecerunt *Sennor*, ſive ut ipſi ſcribunt *Señor*, ex eo poſtea Itali *Signor*, Galli *Seigneur*, unde porro nata ſunt *Seor*, *Ser*, *Miſſer*, *Sire*, *Monſieur*: quod contra Latinos olim *n* & *l*, converſo in *i*, ex Græcis Αμείνων, ἀμείνων, *Menius*, *melius*, *melior*, ex ἄλλος *alius*, ex ἄλλομαι *ſalio*, ex φύλλος *folium* formaſſe Feſti emendator obſervavit, qui tamen fallitur, cum id *ſemper* eos factitaſſe cenſet. Ex ἑρπύλλον enim eos non *ſerpiljum*, ſed *ſerpillum* feciſſe conſtat. Cæterum & huic ſono ſuum ac proprium characterem efficτum oportebat, cum eum nec *gn*, nec *n* duplex efficiat. Romani *g* nondum invento *pucnare* ſcribebant, a cujus vocis ſono ſive Italicum *pugnare*, ſive Hiſpanicum *punnare* diffidet longiſſime: quem quidem Germani multum ſudant, ut efferre diſcant, eoque id magis, quod *n*, ante *g* pronunciant. *Mangnus* enim dicunt pro *magnus*. Oportet

ergo

ergo ut prius *n*, in *Sennor*, vel *g*, in *Signor*, illud ipſum *n* eſſe meminerint, quod Nigidius ſupra *adulterinum* eſſe dixerat, quale in *Ancus*, *angor*, *incus*, *ingratus* exauditur: poſterius autem *n*, velut *i* conſonantem exprimant, quæ cum ſequente vocali in diphthongum coëat, quaſi eſſet *Sen---ior.*

De Accentu.

Cicero in Oratore: *Quid hoc elegantius, quod non fit natura, ſed quodam inſtituto?* Inclitus *dicimus brevi prima litera*, inſanus *producta*, inhumanus *brevi*, infelix *longa*, *& ne multis, quibus in verbis eæ primæ literæ ſunt, quæ in* ſapiente *atque* felice, *producte dicitur, in cæteris omnibus breviter, itemque*, compoſuit, conſuevit, concrepuit, confecit. *Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio.*

Putant viri docti, qui priores de pronunciatione linguæ Latinæ commentati ſunt, Ciceronem non de ſyllabæ, ſed de literæ quantitate loqui. At nos mox dabimus, qui perſpicue idem de ſyllabis dicant. Sed eſto: qui tandem fit, quod noſtræ aures non hoc magis ſono, quàm illo juvantur?

Maximus Victorinus: In *&* Con, *præpoſitiones aliquando corripiuntur: ſequentibus* S *vel* F *literis producuntur, ut* inſtare, infidus: *& cæteris omnibus corripiuntur, ut* inconſtans, imprudens.

Varro lib. 8. de lingua Latina: *Quidam reprehendunt, quod* pluit *&* luit *dicamus in præſenti tempore. Falluntur: nam eſt, ac putant aliter: quod in præteritis* U *dicimus longum, in præſenti breve. Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæſa *ita dicimus, ut* U *producamus.*

At enim in præſenti non minus *Luu---it*, *U* longa dixit Lucillius: *Tantalus qui pœnas ob facta nefantia luit*, quomodo in veteri libro Giſanius ſe legiſſe teſtatur. Et *ruta*, *u* brevi habemus apud Virgil. *Aut Ida in magna radicibus eruta pinus.*

Aſconius Pedianus in Verrin. 3. *Poſcunt majoribus poculis. Sunt qui producta ſcilicet* O *litera*, poſcunt *legunt*, *quaſi ſæpe potant.*

Con-

Conſentius: *Accentus oſtendit diverſam ſignificationem unius dictionis.* Pone, *ſi verbum eſt, gravis eſt ultima: ſi adverbium, circumflexa.*

Maximus Victorinus: *Adverbium* pone, *poſteriore acutum recipit accentum, ne ſit verbum.*

Velius Longus: *Multa nomina & contracta ſyllaba aliud ſignificant, & producta: quomodo aliud ſit producas Pila, & corripias Pila. Et loco rurſus tranſmutatus accentus partes quoque orationis immutat, ut aliud eſt Circum, aliud Circùm: aliud Ergo, aliud Ergò.*

Servius in Æneid. 1. *Maria omnia circum. In fine accentum ponimus contra morem Latinum: ſed correptio hoc facit; nam præpoſitio poſtpoſita correpta eſt ſine dubio.*

Feſtus: *Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Græcos* οὖν (igitur) *producte idem quod* χάριν, *hoc eſt, gratia ſeu cauſa.* Hic de productione non vocalis, ſed ſyllabæ loquitur.

Quinctilianus lib. 1. cap. 5. *Si Cethegus prima acuta pronuncias, media mutatur. Ultima numquam acuitur, in diſſyllabis prior.*

Idem cap. 6. eum irridet, qui ſalutans amicos, *Avete* ſine adſpiratione & producta ſecunda ſyllaba dixerat. *Recta eſt* (addit) *hæc via: quis negat? ſed adjacet & mollior & magis trita.*

Ergo ætate illa *Havete* media ſyllaba (non litera) correpta dicebant, idque mollius pronunciatu audituque judicabant, quod nobis nihilo ſecius videtur, quam inſomnia.

Agell. Noctium Attic. lib. 7. cap. 7. *Probus Grammaticus & Anianus poëta,* affatim, admodum, *prima acuta pronunciabant. Cauſam eſſe huic accentui Anianus dicebat, quod* affatim *non eſſent duæ partes orationis, ſed utraque pars in unam coaluiſſet, ſicut in* exadverſum, *ſecundam ſyllabam debere acui exiſtimabat, quoniam una, non duæ eſſent orationis partes. Addebat, quod* ad, *præverbium tum ferme acueretur, cum ſignificaret* ἐπίτασιν *ſive intentionem, ſicut* affabre *&* admodum *&* approbe *dicuntur. Sed id non perpetuum videtur: nam &* appotus *cum dicimus &* apprimus *&* apprime, *intentio demonſtratur, neque tamen* ad *particula, ſatis commode accentu acuto pronunciatur.* Approbus *tamen, quod ſignificat valde probus, non*

infi-

inficias eo quin prima ſyllaba acui debeat. Igitur in iſtis vocibus, quæ non acuuntur, ea cauſa eſt, quod ſyllaba ſequitur natura longior, quæ non ferme patitur acui priorem in vocabulis ſyllabarum plurium quam duarum. In præmodum *prima ſyllaba acuitur.*

Ita diſcimus cæteros pleroſque *in* affatim *&* admodum *mediam ſyllabam acuto accentu proferre ſolitos, nec locum habet doctiſſimi viri commentum de* A *brevi & longo. Similiter enim Agellius* præmodum *&* admodum *prima ſyllaba acui affirmat.*

Idem lib. 9. cap. 6. *Ab eo, quod eſt* ago *&* egi, *ſunt verba frequentativa* actito *&* actitavi: *quæ quoſdam ſane non indoctos viros audio ita pronunciare, ut primam in his literam corripiant, quoniam in verbo principali, quod eſt* ago, *prima litera breviter pronunciatur. Cur igitur ab* edo *&* ungo, *in quibus verbis prima litera breviter dicitur,* eſito *&* unctito, *prima litera longa promimus? & contra* dictito *a* dico, *correpte dicimus? num ergo potius* actito *&* actitavi *producenda ſunt? quoniam frequentativa ferme omnia eodem modo in prima ſyllaba dicuntur, quo participia præteriti temporis ex his verbis, unde ea profecta ſunt, in eadem ſyllaba pronunciantur; ſicut* lego, lectus, lectito *facit, &c. Sic igitur* actito *producte in prima ſyllaba pronunciandum, quoniam ex eo fit, quod eſt* ago *&* actus.

Hic perſpicue habemus, in *actus* & *actito*, non primam modo literam, ſed & ſyllabam producte pronunciari debere, etſi alii docti homines eadem corriperent.

Terentianus *au*, in *Aurunci* breve eſſe ait, adeoque barbare produci, & *eu* ſemper eſſe breve, propterea quod *ε* Græcum breve ſit. Hoc quale ſit, quis hodie vel ſuſpicetur? Verba ejus ſunt:

> *Aut age, inquit ille vates: ſæpe dixit aut ubi*
> *Dixit Aurunci, quod æque barbarum eſt producere.*
> *Pes ubique lege conſtat prima cum correpta ſit*
> *Au, tamen capere videtur ſæpe productum ſonum,*
> *Auſpices cum dico & Aurum, ſive Græcus aurion.*
> *Mira nec putanda nobis talis alternatio eſt.*
> *Dichronon quod alpha notum eſt, ſicut a noſtratibus*

Inde

Inde communem miniſtrat ſola diphthongus ſonum.
Eu, manet correpta, ſemper eſt quod E *Græcum breve.*
Literis ſed E, *latinis ſæpe cum ſit dichronos,*
Facta diphthongos nequibit eſſe producti ſoni.

Chariſius lib. 1. *Calumnia prima ſyllaba correpta effertur. Venit enim a verbo* calvor, *hoc eſt*, fruſtror. *Plinius* Os, oris, *producte efferendum cenſuit*: Os, oſſis, *correpte.*

Donatus in Andr. act. 1. ſc. 1. *Filium perduxere ut una eſſet. Si producte legatur* eſſet, *ſignificat cibum caperet, ſive ederet.* Et Eunuc. act. 3. ſc. 4. *Ut de ſymbolis eſſemus. Melius* eſſemus, *producta* E *litera.*

Servius in Æn. 5. *Edo habet & rectam, ſed antiquam declinationem, ut* Edo, edis, edit: *& anomalam, ut* Edo, es, eſt: *quarum ſecundæ & tertiæ perſonæ longæ ſunt propter differentiam,* Sum, es, eſt.

Idem in Æn. 1. *Ibidem & ubinam, multi dubitant, ubi debeat eſſe accentus, quia* ubi *&* ibi *naturaliter breves ſunt, ſed ratione finalitatis plerumque producuntur in verſu; neſcientes hanc eſſe rationem, quia pronunciationis cauſa contra uſum Latinum ſyllabis ultimis, quibus particulæ adjunguntur, accentus tribuitur, ut* muſaque, illene, hujuſce. *Sic ergo & Ibidem.* Et infra: *Ut, cum eſt quemadmodum, in pronunciatione extenditur, quando temporis non eſt.*

Ibidem: *Sarpedon, ubi tot Simois correpta ſub undis. In Sarpedon & in ultima ſyllaba & in penultima poſſumus accentum ponere: nam Homerus & Sarpedonis declinavit & Sarpedontis: unde & varius accentus eſt: nam ſi Sarpedonis, in antepenultima erit: ſi Sarpedontis, penultima habebit circumflexum, qui eſt in ultima ſyllaba nominativi.* Simois, *hoc nomen integrum ad nos tranſiit, unde ſuo accentu profertur: nam ſi eſſet Latinum, in antepenultima haberet accentum, quia ſecunda a fine brevis eſt.* Vult ſcilicet *Simois* in hoc verſu pronunciari cum accentu in media ſyllaba quamvis correpta.

Idem in Æn. 2. *Una ingens Periphas & equorum agitator Achillis. Ultima in* Periphas *accentum non habet, ne fœmininum ſit, nec tertia a fine, quia noviſſima longa eſt.* Ergo RI, *habebit accentum.* Quid hoc loco dicent, qui inter vocalem longam & ſyllabam longam diſtinguunt?

 Idem

Idem in Æn. 6. *Exinde una pars orationis eſt, & in tertia a fine accentum habet, licet penultima longa ſit.*

Idem in Æn. 7. *In* Aſia *cum paludem ſignificamus*, A *longa eſt: cum de provincia dicimus*, A *brevis eſt.*

Idem in Æn. 10. *Dum texit Imaona Haleſus, id eſt, dum ſpoliat, nam tempus præſens eſt, non præteritum.* *Et* texit, te *primam ſyllabam corripuit, ut tantum poſitione longa ſit.* Et infra: *Trophæum, declinatio Latina eſt: unde penultima habebit accentum. In numero vero plurali, quia* tropæa *dicimus, ſicut Græci, nec aliquid inde mutilamus, erit Græcus accentus, ſicut apud Græcos, ſcilicet tertia ſyllaba a fine.*

Donatus in Eunuc. act. 5. ſc. 1. *Si quando & prima ſyllaba acui poteſt & media. Tamen variat ſententiam.*

Feſtus: *Quando, cum gravi voce pronunciatur, ſignificat quoniam, & eſt conjunctio. Quando, acuto accentu eſt temporis adverbium.*

Idem: *Inlex, producta ſequenti ſyllaba, ſignificat qui legi non paret. Correpta ſequenti inductorem, ab illiciendo.* Plaut. Perſa: *Impure, inhoneſte, injurie, illex, labes popli.* Idem Aſin. *Eſca eſt meretrix, lectus illex eſt, amatores aves.* Et Pœn. *Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.*

Idem: *Muſcerdas prima ſyllaba* (non litera) *producta ſtercus murum appellant.*

Idem: *Quincentum, & producta prima ſyllaba, & per* C *literam uſurpabant antiqui.*

Diomedes lib. 1. *Comperio, comperii. Compereo, comperii. Sed accentu diſcernitur ſenſus. Acuto enim accentu profertur, quoties pro eo accipitur, quod eſt reſcii. Compereo vero circumflexo accentu declinatur, quoties pro eo accipitur, quod eſt, cum alio perii. Comperieram enim facit.*

Chariſius lib. 1. *Quoties de neutro loquimur, correpta* O *litera dicimus*, Duo millia. *In accentu longo,* duo homines, ambo homines.

De Euphonia.

Euphonia ſeu Sonoritas eſt, quæ pronunciationem auribus commendare quærit, ut ſuavi minimeque odioſo ſono ad

ad eas allabatur. Hujus cauſa Latini literarum alias omittebant, alias inſerebant, alias mutabant.

Cicero in Oratore: *Inclitus dicimus prima brevi, Inſanus producta. Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Pomeridianas quadrigas, quam poſtmeridianas, libentius dixerim.*

Velius Longus: *Meminerimus artis Orthœpejæ eſſe, ut ſive exili cum litera Artibus, ſive cum plena Artubus ſcripſeris, enunciationis ſonum temperet.*

Idem: *Scio ſermonem decori ſervire & aurium voluptati. Unde fit, ut ſæpe aliud ſcribamus, aliud enunciemus. Cum dicimus*, hic eſt ille, *unum* C *ſcribimus, & duo audimus. Confitendum quædam aliter ſcribi, aliter enunciari. Nam quibuſdam literis deficimus, quas tamen ſonus enunciationis arceſſit, ut cum dicimus* virtus, *periiſſe fere ad aures primam literam invenies.*

Idem: *In hac præpoſitione* DE, *quam dixi plenam præponi, animadvertendum illud, quod minuitur, ſi quando ſequens vox a litera* E *incipit, ut eſt deerrare, deeſſe: qua enunciatione ſufficit ipſa productio.* Virgil. *Vir gregis ipſe caper deerraverat, atque ego Daphnin.* Lucret. *Talibus in rebus communi deeſſe ſaluti.*

Idem: *Sequenda eſt nonnumquam elegantia eruditorum, quod quaſdam literas lenitatis cauſa omiſerunt, ſicut Cicero, qui* Foreſia & Megaleſia & Horteſius *ſine* N *litera libenter dicebat.*

Hinc judicari poteſt, quam parum juſti & æqui fuerint, quibus *Lambinum* notare libuit, tamquam *Horteſium* contra receptam ſcripturam malo novitatis ſtudio approbarit.

Servius in Æn. 1. *Adplicat, ſecundum præſentem uſum per* D, *prima ſyllaba: ſecundum antiquam autem orthographiam (quæ præpoſitionum literam conſonam in vicinam mutabat) per* P, *ſecundum vero euphoniam per* A *tantum. Præpoſitio enim cum ad compoſitionem tranſierit, aut vim ſuam retinet, ut* indico, *aut mutat ultimam literam, ut* ſufficio, *aut perdit, ut* Coemo. Hinc diſcimus veteres *applicat* ſcribere, ſed *aplicat* pronunciare ſolitos.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus, C litera notatur, nec Cneus eam literam in prænominis nota accepit, qua ſonat.* Senſus eſt: ſcribi *Cajus* & *Cneus*, pronunciari autem *Gajus* & *Gneus*.

Ibidem: *An cujuſvis auris eſt exigere literarum ſonos? non hercule magis, quam nervorum.*

Igitur Romani partim pronunciabant literas, quas non ſcribebant & quarum characteribus deficiebantur, partim eas, quas ſcribebant, non pronunciabant, vel certe aliter multo, quam vel ipſi in aliis vocibus, vel in iiſdem ipſis nos hodie, pronunciabant, partim accentu utebantur, quem nos qualis fuerit nec imaginari poſſumus, partim denique aliter, quam nos, literarum ſonos exigebant, ut jucundum eis eſſet, quod nos hodie offendit, ſicut viciſſim ſatis exploratum haberi debet, multa quæ noſtras aures hodie minime offendunt, vel moleſtiſſima eis futura fuiſſe. Itaque & imperiti & ridiculi ſunt, qui ex Italis tanto cum ſupercilio de ſuavitate compoſitionis Latinæ ſententiam ferre audent, velut is, qui vocem *plerorumque* nimis aſperam judicabat, & alter, qui negabat aures ſuas verbum *recreaverunt* ferre poſſe. Si enim in legendis optimis linguæ latinæ auctoribus aliquantum diligentiores fuiſſent, effæminatam illam ſuam, mollem ac diſcinctam pronunciandi rationem longe a maſcula altius cinctorum Romanorum conſuetudine diſſidere intelligerent. Qui uſque eo delicati ſunt, ut eos *Ipſe*, *Rex*, *plenus* & *Cnoſſus* pronunciare pigeat, atque *Iſſe*, *Res*, *pienus* & *Conoſſus* dicere malint, quis eos animum inducturos putet, ut non lapides loqui Romanos conquerantur, ſi eos *Stlis* pro *lis*, *Stlatus* pro *latus*, *Stritavus* pro *Tritavus* dicentes audiant? Sed de Orthoepeja Latini ſermonis hactenus.

FRI-

FRIDERICI SILBURGII DE

Vetere Romanorum Scriptura tractatio.

VT de vetere Scriptura pauca præmoneam, differt ea ab recentiore, quæ hodie in uſu eſt, vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *utroque*. *Quantitas* in *additione* cernitur, vel *detractione*. *Additio* aut *vocalis* eſt, aut *conſonantis*. Vocalis additio eſt in diphthongis *ei* & *ou*. Sic enim *eidem jous*, ſcripſere, pro *idem jus*. Sic *leitem*, *leimites*, *meilitiæ*, *opeima*, *inveito*, pro, *litem*, *limites*, *militiæ*, *opima*, *invito*. Sic *Eito*, *deixi*, *ſeierit*, pro, *ito*, *dixi*, *ſierit*. Itèm *Quei*, *ſei*, *nei*, pro, *qui*, *ſi*, *ni* (*nei* tamen etiam pro *ne* uſurparunt interdum, & quidem non raro) Sic *utei*, *ubei*, *ibei*, pro, *uti*, *ubi*, *ibi*. Eamdem diphthongum uſurparunt in genitivis ſingularibus, ut *dolei*, *malei*, pro, *doli*, *mali*. Item in nominativis pluralibus: ut *Iei*, *trevirei*, *decumanei*, pro, *ii*, *treviri*, *decumani*. Item in dativis & ablativis pluralibus: ut *Ieis*, *tertieis*, *ricinieis*, pro, *Iis*, *tertiis*, *riciniis*. Præterea in dativis ſingularibus tertiæ declinationis: ut *Mortei*, *clientei*, pro, *morti*, *clienti*. Item: *Alterei*, *ſibei*, pro, *alteri*, *ſibi*. Et frequentiſſime in nominativis atque accuſativis pluralibus: ut *Omneis*, *civeis*, pro, *omnes*, *cives*. O vero ad *u* adjectæ tum alia ſunt exempla, tum hæc: *Jous*, *jouſta*, *joudicare*, pro, *jus*, *juſta*, *judicare*. Item *Souo*, *louci*, *doucito*, pro, *ſuo*, *luci*, *ducito*. In quibuſdam utramque diphthongum conjunxerunt: ut *Soueis*, *Joudicei*, pro, *ſuis*, *judici*. In nonnullis *u* geminum uſur-

parunt pro *ou*, ſeu *u*: ut *Pluus*, *ſecuus*, pro, *Plus*, *ſecus*. Sic *Comitatuu*, *arbitratuu*, pro, *comitatu*, *arbitratu*. Interdum *o* poſt *u*, interſeruerunt: ut *Queicuomque*, pro, *quicumque*. Conſonantes quoque interſeruerunt, ut *Quotiens*, *quotienſcumque*, pro, *quoties*, *quotieſcumque*. Sic *exſigunto*, *exſercere*, pro, *exigunto*, *exercere*. Item *Quips*, *aliquips*, pro, *quis*, *aliquis*. In *Jouxſta* vero pro *juxta* gemina eſt inſertio vocalis *o* & conſonantis *s*. In quibuſdam integram ſyllabam interſeruere, ut in *Poſtidea*, *indoteſtato*, pro, *poſtea*, *inteſtato*. Ejus generis etiam *Ævitas* videri alicui poſſit: ſed habet illud legitimam ab ævo derivationem: in *Ætas* vero, quod poſt uſurpari cœpit, facta eſt contractio. Quibuſdam a fronte conſonantes adjecere: ut *Stlis*, pro, *lis*. Nonnullis in fine: ut *Ead*, *tuad*, *plebed*, *frauded*, pro, *ea*, *tua*, *plebe*, *fraude*. Sic in verbis *Datod*, *removetod*, *luitod*, *eſtod*, pro, *dato*, *removeto*, *luito*, *eſto*. In *exſercetod* autem geminata eſt additio ſemivocalis *s*, & mutæ *d*. Sic in *Leibertated*, additio eſt vocalis *e*, & conſonantis *d*.

Detractio & ipſa vocalis eſt aut conſonæ. Vocalis detractio eſt in monophthongis illis, *fenus*, *femina*, pro, *fœnus*, *fœmina*. Sic *heres*, quanquam eam vocem non ab *hærendo*, ſed ab *hero* deductam malunt eruditiores. Detractio etiam quibuſdam videtur eſſe in verbis iſtis, *Adicito*, *eicito*, *deicitor*, *conicere*, *ſubicere*, pro, *adjicito*, *ejicito*, *dejicitor*, *conjicere*. Quod ſi ita eſt, eadem ratione ſimplex *icere* contractum erit ex *jacere*. Sic certe *Dis*, contractum ex *Diis*. E conſonantibus etiam, quæ nunc geminari ſolent, omittebant alteram, ut *Oſa*, *claſe*, pro, *oſſa*, *claſſe*. Item *Aceras*, *conubia*, pro, *Acerras*, *connubia*: *pelex*, *tolito*, *poluceto*, pro, *pellex*, *tollito*, *polluceto*.

Qualitas in commutatione potiſſimum cernitur. Ea quoque vocalis eſt aut conſonantis. Vocalis ut *e*, pro *i*. Sic enim *leber*, *addecito* ſcripſere, pro, *liber*, *addicito*. Item *u*, pro *i*. *Æſtumata*, pro *æſtimata*. Sic *optumus*, pro, *optimus*. Eadem ratione *poſtumum* quoque, pro, *poſtimum*, ſeu *poſtre-*

poſtremum a veteribus dictum volunt eruditi: ut ſignificet non tam eum, qui poſt inhumatum patrem eſt editus, quam eum qui poſtremus patri ſeu vivo ſeu mortuo natus eſt. Item *u*, pro *y*, ut *Æguptus*, pro *Ægyptus*, quemadmodum *mus* quoque & *ſus* & hujus generis alia, ſunt ex Græcis μῦς, σῦς. Frequentius *o*, pro *u*, ut *Totela*, *porporea*, pro, *tutela*, *purpurea*. Sic *Oſocapitor*, pro *uſucapitor*. Item *ſoper*, *quomque*, pro *ſuper*, *quumque*. Sic in nominum finibus *Patronos*, *ſervos*, pro *patronus ſervus*. *Vitiom*, *manom*, pro *vitium*, *manum*. Nec non in verborum finibus. *Conſeront*, *moritor*, pro *conſerunt*, *moritur*. In nonnullis geminatur hæc mutatio, ut *Piacolom*, *fortom*, *foratos*, pro *piaculum*, *furtum*, *furatus*. In quibuſdam hæc cum ſuperiore conjungitur: ut *Leberom*, pro *liberum*. Sic *Ædebos*, *compedebos*, *noctebos*, *tibicinebos*, *ſoperſtitebos*, pro *Ædibus*, *compedibus*, *noctibus*, *tibicinibus*, *ſuperſtitibus*. Interdum diphthongo *oe* & *oi*, pro *u* longo uſi ſunt: ut *Oetier*, *Oeſocapio*, *Oeſorpatum*, pro *uti*, *uſucapio*, *uſurpatum*. Sic *Cœratores*, pro *curatores*: *Oi*, pro *u* poſitum in *Oitier*, *Oitile* & conſimilibus. Sic *Moinicipium*, pro *municipium*. Conſonantes quoque non paucas inter ſe commutarunt: *C*, pro *g*, frequenti in uſu fuit. Sic enim *Cenas* dixerunt pro *genas*. Sic *Frucem*, *lece*, pro *frugem*, *lege*. Itidemque *Lecere*, *rocato*, pro *legere*, *rogato*. D. pro *l* poſuere, cum *Dingua* dixere, pro *lingua*. Sic *Fedetrio*, pro *Feretrio*. *F* pro *B*, uſurparunt ſequente *vau*: ut *Af virod*, pro *ab viro*. *Q* pro *c*, ut *Pequnia*, pro *pecunia*. *S* pro *r*. *Aſa*, *neſvo*, *caſmen*, pro *ara*, *nervo*, *carmen*. Sic in nominum flexionibus, *Majoſe*, *minoſe*, *arboſes*, *pluſa*, pro *majore*, *minore*, *arbores*, *plura*. Sic *Fenoſe*, *unciaſio*, pro *fœnore*, *unciario*. Item in verborum flexionibus: *Araſit*, *vocaſit*, *ſecueſit*, pro *ararit*, *vocarit*, *ſecuerit*. *T*, pro *d*, ut *Quit*, pro *quid*. In compoſitis finalem præpoſitionis conſonantem plerumque retinuerunt: ut *Conlegium*, *inprobus*, *adſignare*, *adtribuere*. Interdum tamen etiam mutarunt: ut *Opſepito*, *opturato*, *optinere*. In quibuſdam geminata eſt commutatio, altera conſonantis, altera vocalis, ut *Rocom*, *flacitiom*, *prodicos*, pro *Rogum*, *flagitium*, *prodigus*. Sic *Acrom*, *acnom*, *ticnom*, pro *agrum*, *agnum*, *ti-*

tignum. Item *Fidius*, pro *filius*. *Oſvagolatom*, pro *Obvagulatum*. *Poplicom*, pro *publicum*. *Quoi*, pro *cui*. *Auſom*, pro *aurum*. Sic *Capiuntor*, pro *capiuntur*. In quibuſdam duarum vocalium & unius conſonantis facta mutatio, ut *Centileom*, *arvorſom*, ſeu *aſvorſum*, *pluſebos*, pro *gentilium*, *adverſum*, *pluribus*. In nonnullis gemina conſonantis mutatio eſt, ut *arcueſit*, pro *arguerit*.

Interdum *quantitatis* metaplaſmos conjunxerunt, *additionem* ſcilicet & *detractionem*: ut *Jouſus*, *jouſit*, pro, *juſſus*, *juſſit*. Sic *Poplei*, *conſeſei*, *demiſeis*, pro *populi*, *conſeſſi*, *demiſſis*. Interdum ad *quantitatis* metaplaſmum adjunxerunt metaplaſmum *qualitatis*, ut cum unum idemque vocabulum *additione* & *commutatione* transformarunt. Sic enim *Deicundo*, *adeictos* uſurpata, pro *dicendo*, *addictus*: ſic *Maxſumo*, *proxſumo*, *fouſioſos*, pro *maximo*, *proximus*, *furioſus*. His adde *Endo*, *entera*, *ſupera*, *continoeis*, pro, *in*, *intra*, *ſupra*, *continuis*: in quibus *commutatio* præcedit, *additio* ſequitur. *Detractionem* quoque & *commutationem* quandoque copularunt, idque *commutatione* interdum ſequente: ut *Adecito*, *poplos*, *præſentebos*, pro *addicito*, *populus*, *præſentibus*. Interdum præcedente: ut *ſubicito*, pro *ſubjicito*. Sic *Olo*, pro *illo*. Item *Faſis*, pro *farris*. In quibuſdam triplicatus eſt metaplaſmus: ut *Pupilei*, *præſeted*, pro *pupilli*, *præſente*.

In nominum flexionibus præter ſuperiora notabilem mutationem habent *Folminus*, *ipſos*, *im*, pro *fulmen*, *ipſe*, *eum*. Sic *Oloe*, pro *illi*.

In verbis quoque varii præter ſupradictos metaplaſmi a veteribus facti ſunt: ut in verbo ſubſtantivo, *eſcit* & *eſcunt*, pro *erit* & *erunt*. Itemque *ſiet*, *ſient*, pro *ſit*, *ſint*: & in futuro perfecto, *fuat*, pro *fuerit*. Ejuſdem futuri perfecti magna in aliis quoque verbis eſt varietas, ut *Vindicit*, *verberit*, *prohibeſit*, *occiſit*, pro *vindicarit*, *verberarit*, *prohibuerit*, *occiderit*. Item *tagit*, pro *tetigerit*, *pacit* & *pacont*, pro *pepigerit* & *pepigerint*: *faxſit*, *rupſit*, pro *fecerit*, *ruperit*. *Paret*, *cepet*, pro *pararit*, *ceperit*. *Miſeit*, *viveit*, pro *miſerit*, *vixerit*. Item *Duit*, *adduit*, *conduit*, *tranſduit*, pro *dederit*, *addiderit*, *condiderit*, *tradiderit*. In paſſiva

etiam

etiam forma *turbaſſitur*, pro *turbatum fuerit*: *fariator*, *nancitor*, pro, *fari velit*, *nactus fuerit*. Item *darier*, *leibarier*, pro *dari*, *libari*. Sic *oetier*, pro *uti*.

In conjunctis vocibus facta interdum ſeparatio: ut *En do*, *in do*, *in du*, pro *endo*, *indo*, *indu*. Sic *indo teſtato*, pro *inteſtato*. *Endo ponito*, *endo jacito*, *endo manos jactio*, pro *imponito*, *injicito*, *manus injectio*: Item *queicuomque*, pro *quicumque*, & conſimilia. Contra interdum conjunguntur, quæ alioqui ſeparari ſolent, ut *Statoleberom*, pro *ſtatu liberum*.

Ve-

- Vetus ſcribendi ratio ab hodierna differt vel
  - Quantitate in
    - Additione
      - Vocalis, ut
        - I. *Eidem*, pro *idem*. *Leitem*, pro *litem*.
        - O. *Jous*, pro *jus*. *Souo*, pro *ſuo*. *Queicuomque*, pro *quicumque*.
        - U. *Juus*, pro *jus*. *Arbitratuu*. *Luuit*.
      - Conſonantis, ut
        - N. *Quotiens*.
        - S. *Exſigũt*. *Exſercere*. *Amaſſo*, pro *amaſo*, & hoc pro *amaro*, ſeu *amavero*.
        - P. *Quips*, pro *quis*.
        - ST. *Stlis*, pro *lis*. *Stritavus*.
        - D. *Tuad*. *Plebed*. *Marid*. *Eſtod*.
      - Syllabæ, ut *Poſtidea*. *Indoteſtato*.
    - Detractione
      - Vocalis, ut
        - O. *Fenus*. *Femina*. *Heres*. *Popli*, pro *populi*.
        - I. *Adicito*. *Subice*. *Diſice*. *Reice*.
      - Conſonantis, ut
        - S. *Oſa*, pro *oſſa*. *Claſe*, pro *claſſe*. *Juſit*, pro *juſſit*.
        - R. *Acera*, pro *acerra*.
        - L. *Pelex*, pro *pellex*.
    - Utraque, ut *Jouſit*, pro *juſſit*. *Jouſus*, pro *juſſus*. *Poplei*, pro *populi*.
  - Qualitate in commutatione
    - Vocalis, ut
      - E, pro I. *Leber*, pro *liber*. *Menerva*. *Præſentebos*, pro *præſentib.*
      - O, pro E. *Vorſus*, pro *verſus*. *Voſter*, pro *veſter*.
      - O, pro U. *Servos*, pro *ſervus*. *Volnus*. *Dicont*. *Piacolom*. *Noctebos*.
      - Oe, & Oi, pro U. *Cœrare*, pro *curare*. *Oitier*, pro *utier*. *Oitile*, pro *utile*.
      - U, pro E, *Dicundo*. *Faciundo*, *Ferundo*.

A B

A B

U, pro I. *Optumus. Maxumus. Æſtumare*
U, pro O, *Aduleſcens. Epiſtula.*
U, pro Y. *Ægyptus. Surius. Sulla*

Conſonantis, ut
- C, pro G. *Cenas* pro *genas. Lece*, pro *lege. Lecio*, pro *legio. Rocom*, pro *rogum.*
- D, pro L. *Fidius*, pro *filius. Dingua*, pro *lingua.*
- D, pro R. *Fedetrius*, pro *Feretrius.*
- F, pro B. *Af virod*, pro *ab viro. Sifilus* pro *ſibilus.*
- L, pro D. *Delicat*, pro *dedicat.*
- Q, pro C. *Pequnia.*
- R, pro D. *Arlabi*, pro *adlabi. Arfinis*, pro *adfinis.*
- S, pro R. *Aſa*, pro *ara. Caſmen*, pro *carmen. Minoſe*, pro *minore. Amaſo*, pro *amaro.*
- T, pro D. *Alexanter. Caſſantra. Set. Quit.*

Præpoſitionum finales, ut *Inluſtris. Adfectus. Conlega. Optineo. Exfociont*, pro *effugiunt*.

Utriuſque, ut *Arcueſit*, pro *arguerit. Exfociont*, pro *effugiunt.*

Utroque, ut *Adecito*, pro *addicito. Addeictos*, pro *addictus. Continoeis*, pro *continuis. Deicundo*, pro *dicendo. Endo*, pro *in. Faſis* pro *farris. Fouſioſos*, pro *furioſus. Maxſumo*, pro *maximo. Oloi*, pro *illi. Poplos*, pro *populus. Præſeted*, pro *præſente. Præſentebos*, pro *præſentibus. Proxſumos*, pro *proximus. Sopera*, pro *ſupra.*

Digitized by Google